

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΚΑΤΗ ΣΠΤΡΙΔΟΥΛΑ
ΚΑΡΙΓΙΑΝΝΗ ΘΕΟΔΩΡΑ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΧΩΡΩΝ,
ΤΟ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ»**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: κ ΚΑΡΔΑΡΗΣ
ΠΑΤΡΑ 2004**

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

3499

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΚΑΤΗ ΣΠΤΡΙΔΟΥΛΑ
ΚΑΡΙΓΙΑΝΝΗ ΘΕΟΔΩΡΑ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΧΩΡΩΝ,
ΤΟ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ»**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: κ ΚΑΡΔΑΡΗ
ΠΑΤΡΑ 2004**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

1,1 Από τη ζωή του κυνηγιού στη ζωή της γεωργίας	1
1,2 Η Ευρωπαϊκή Γεωργία κατά την νεολιθική εποχή	4
1,3 Η γεωργία κατά την αρχαιότητα	4
1,4 Η Γεωργία στην Αρχαία Ελληνική Μυθολογία	9
1,5 Η Γεωργία κατά τον Μεσαίωνα	11
1,6 Η Αναγέννηση της Γεωργίας	11
1,7 Η εξέλιξη της Ελληνικής Γεωργίας έως σήμερα	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

2,1 Γενικά	15
2,2 Η φύση ως συντελεστής της γεωργικής παραγωγής	15
2,2,1 Κλιματολογικές Συνθήκες	15
2,2,2 Η θερμοκρασία	16
2,2,3 Η ηλιοφάνεια	16
2,2,4 Ο αέρας, η ατμοσφαιρική υγρασία και οι παγετοί	17
2,2,5 Οι βροχοπτώσεις	17
2,3 Το έδαφος	18
2,3,1 Το αμετακίνητο	18
2,3,2 Το αμετάβλητο του εδάφους	20
2,3,3 Η αδυναμία αύξησης του εδάφους	20
2,3,4 Η έκταση του εδάφους	21
2,4 Συντελεστές που επηρεάζουν την παραγωγικότητα των καλλιεργούμενων εκτάσεων	21
2,4,1 Οι φυσικοί συντελεστές	22
2,4,2 Οι τεχνητοί συντελεστές	23
2,5 Το Κεφάλαιο	26
2,5,1 Πάγιο ή Μόνιμο κεφάλαιο	27
2,6 Η Εργασία	28
2,6,1 Υπολογισμός των απαιτούμενων στην εκμετάλλευση των ημερομισθίων	30
2,6,2 Υπολογισμός των ημερομισθίων που μπορεί να καλυφθούν από τον ίδιο ή από τα μέλη της οικογένειάς του	30
2,6,3 Υπολογισμός των ημερομισθίων που μπορεί να καλυφθούν από ξένους ημερομισθίους εργάτες	30
2,6,4 Υπολογισμός της δαπάνης που θα απαιτηθεί για την κάλυψη των απαιτούμενων ημερομισθίων	31
2,7 Ο Επιχειρηματίας παραγωγός στην Γεωργική Εκμετάλλευση	32

ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3,1 Ορισμός και έννοια της Αγροτικής Πολιτικής	35
3,2 Εμφάνιση και Εξέλιξη της Αγροτικής Πολιτικής.....	35
3,3 Σημασία της Αγροτικής Πολιτικής.....	39
3,4 Κοινή Αγορά και Αγροτική Πολιτική.....	39
3,4,1 Η ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	39
3,4,2 Όργανα Διοικήσεως και Λειτουργίας της Ε.Ο.Κ.....	40
3,5 ΚΟΙΝΗ Αγροτική Πολιτική.....	41
3,6 Νομικό και Οικονομικό Πλαίσιο	42
3,7 Οι κανόνες της Συνθήκης	44
3,7,1 Οι πρώτες κοινές οργανώσεις αγορών.....	45
3,7,2 Οι μεταρρυθμίσεις της Κ.Α.Π	45
3,8 Χρηματοδότηση της Κ.Α.Π.....	48
3,9 Γεωργονομισματικά Προβλήματα	50
3,10 Κοινή Οργάνωση Αγορών	52
3,10,1 Οι αρχές της Κ.Α.Π	54
3,10,2 Γεωργικές τιμές και ποιότητα προϊόντων	56
3,10,3 Εξωτερική πτυχή της Κ.Α.Π.....	58
3,11 Διαρθρωτική Πολιτική.....	59
3,12 Απολογισμός και προοπτικές.....	66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

4,1 Μεσογειακές Χώρες	71
4,2 Γαλλία	72
4,3 Ισπανία.....	75
4,4 Ιταλία	76
4,5 Πορτογαλία	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5,1 Εξασφαλισμένοι Πόροι.....	79
5,2 Οι νέες προκλήσεις	80
5,2,1 Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου	83
5,2,2 Έγγραφο Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.....	100
5,2,3 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	106
5,2,4 Κοινοτική Πρωτοβουλία για την Τοπική Ανάπτυξη Πρόγραμμα LEADER.....	108
5,2,5 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2000-2006	112

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

6,1 Εμφάνιση της Γεωργικής Οικονομίας	113
6,2 Εξέλιξη της Γεωργικής Οικονομίας.....	114
6,2,1 Η προϊστορική περίοδος	115

6,2,2 Η περίοδος των πρώτων Ιστορικών χρόνων	115
6,2,3 Η περίοδος του Αρχαίου ελληνικού Πολιτισμού.....	117
6,2,4 Η περίοδος των Ρωμαϊκών χρόνων.....	118
6,2,5 Η περίοδος του Μεσαίωνα μέχρι και των νεότερων χρόνων.....	118
6,3 Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.....	119
6,4 Βασικά Στοιχεία Προγράμματος Αγροτικής Πολιτικής.....	121
6,5 Μέτρα.....	124
6,6 Χρηματοδότηση των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων	132
6,6,1 Κατηγορίες και Διαδικασίες Αγροτικών Δανείων.....	135
6,6,2 Ο ρόλος των Γεωργικών Συνεταιρισμών.....	137
6,7 Δυνατότητες Ανάπτυξης της Ελληνικής Γεωργίας.....	139
6,8 Επιπτώσεις από την Ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε.....	141
6,8,1 Η Ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Ε.Ε.....	142
6,9 Δυσχέρειες Ανάπτυξης της Ελληνικής Γεωργίας.....	143
6,10 Προϋποθέσεις Ανάπτυξη της Ελληνικής Γεωργίας.....	145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ:ΘΕΣΗ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

7,1 Γενικά Στοιχεία.....	147
7,2 Επιτευχθέντα Αποτελέσματα.....	147

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

151

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

1.1 Από τη ζωή του κυνηγιού στη ζωή της γεωργίας .

Α) Εισαγωγή

Η βιολογική ιστορία της γης εκτείνεται στο παρελθόν σε χρόνο απέραντο , αλλά η ιστορία του ανθρώπου δεν είναι μεγαλύτερη από 1 εκατομμύριο χρόνια . Χρειάστηκαν πολλοί αιώνες για να εξελιχθεί ο πρώτος άνθρωπος σε σκεπτόμενο όν και να γίνει « μεγάλος » καλλιτέχνης της παλαιολιθικής εποχής . Και τότε όμως ακόμη δεν ήταν γεωργός , αλλά γνώριζε μόνο την χρήση της φωτιάς και ορισμένων εργαλείων , τα οποία είχε μάθει να κατασκευάζει .

Μόνο κατά τη νεολιθική εποχή βλέπομε τον άνθρωπο να πραγματοποιεί γιγαντιαία βήματα και να προάγει τον πολιτισμό του . Από την ημέρα που εξημέρωσε τα ζώα και καλλιέργησε τα φυτά , η ζωή του άλλαξε με γρήγορο ρυθμό . Νέοι , απέραντοι ορίζοντες άνοιξαν γι' αυτόν και μπήκαν τα θεμέλια της οργανωμένης κοινωνικής ζωής .

Κατά την προϊστορική περίοδο βρισκόμαστε στην αυγή της επιστημονικής έρευνας . Τότε ο άνθρωπος σκεφτόταν κυρίως πώς να ικανοποιήσει τις υλικές του ανάγκες . Δεν τον ένοιαζε η καθαυτό επιστημονική έρευνα , αλλά μόνο η χρησιμοποίηση και η εφαρμογή της . Οι πρώτοι μεταλλουργοί π.χ. , που καμίνεψαν χαλκούχα μεταλλεύματα πριν από 8.000 χρόνια περίπου , δεν είχαν καμιά γνώση για τα οξείδια του άνθρακα και του θείου , ήξεραν όμως να αναζητούν και να χρησιμοποιούν τα μεταλλεύματα , από τα οποία θα μπορούσαν να παράγουν χαλκό .

Οι πρώτες δοκιμές στη γεωργία φαίνεται ότι άρχισαν πριν από 8 ή 10 χιλιάδες χρόνια , αλλά είναι βέβαιο ότι ο άνθρωπος καλλιέργησε για πολύ καιρό το σιτάρι πριν μάθει να φτιάχνει ψωμί και είχε κατοικίδια ζώα ως συντρόφους πολύ πριν σκεφθεί να τα θυσιάσει για τη διατροφή του .

B) Η διατροφή των πρωτόγονων ανθρώπων .

Ο άνθρωπος , παρά το γεγονός ότι είναι παμφάγος , μπορεί να αναζητήσει την τροφή του σχεδόν αποκλειστικά στο φυτικό βασίλειο . Αυτό έκαμε στην αρχή . Οι πρωτόγονοι άνθρωποι , πρόγονοι του σκεπτόμενου ανθρώπου, ζούσαν με καρπούς και σπόρους , βλαστούς φυτών , σαρκώδεις ρίζες , βολβούς , φύλλα κ.λ.π. , αλλά συγχρόνως χρησιμοποιούσαν για τροφή και μερικά ζώα , όπως τα σκουλήκια , σαύρες κ.α. .

Αργότερα , κατά την Παλαιολιθική εποχή , όταν ο άνθρωπος είχε στην κατοχή του τις κατεργασμένες πέτρες και γενικά είχε σημειώσει ικανή εξέλιξη , κατέφυγε και στο κυνήγι και στο ψάρεμα για να αποκτήσει μεγαλύτερα ζώα για τη διατροφή του . Μετά την ανακάλυψη της φωτιάς μπόρεσε να ψήσει το κρέας , αλλά συνέχισε να μαζεύει και να τρώει φυτικά προϊόντα , ψημένα ή άψητα , πριν ακόμη επινοήσει την καλλιέργεια της γης .

Μετά το στάδιο αυτό , κατά το οποίο ο άνθρωπος μάζευε τους καρπούς , όπου και όταν τους έβρισκε , η πρόοδος του πολιτισμού τον οδήγησε στην καλλιέργεια της γης με τη σκαπάνη και το λισγάρι . Τα εργαλεία αυτά τα κατασκεύαζε στην αρχή από ξύλο , που το έκανε πιο σκληρό με τη φωτιά , και αργότερα από πέτρα .

Ο άνθρωπος της παλαιολιθικής εποχής μάζευε κοντά στην καλύβα του ή τη σπηλιά του περισσεύματα από την τροφή του , που σιγά – σιγά γινόταν κοπριά . Στο έδαφος αυτό , που ήταν πλούσιο σε οργανική ουσία (χούμο) , βλάσταιναν ζωηρότερα μερικά φυτά , από κονδύλους που δεν χρησιμοποιήθηκαν , σπόρους ή καρπούς που έπεσαν εκεί και που αλλοιώθηκαν . Μετά από αυτή την παρατήρηση ο άνθρωπος φύτεψε μόνος του τα φυτά αυτά . Έτσι άρχισε η πρώτη καλλιέργεια αυτοφυών επιχωμάτωση , σαν περίφραξη , και έτσι με το ανακάτεμα του χώματος γύρω από τα φυτά και με την καταστροφή των ζιζανίων βοήθησε τη φύση , με αποτέλεσμα τα φυτά αυτά να βλαστήσουν ζωηρότερα .

Στην αρχή η γεωργία ήταν δέσμια σε πάρα πολλές παραδόσεις που πολλές τις συναντούμε ακόμη και σήμερα . Οι παραδόσεις αυτές είχαν θρησκευτικό χαρακτήρα . Οι θεοί , κατά τις διηγήσεις και τις παραδόσεις , πρόσφεραν στους ανθρώπους τα καλλιεργούμενα φυτά ή τους δίδαξαν την τέχνη της καλλιέργειας (Διόνυσος – άμπελος , Δήμητρα – δημητριακά , Αθηνά – ελιά κ.λ.π.) . Η πρωτόγονη γεωργία εξάλλου γινόταν με ιεροτελεστίες (γιορτές σποράς , συγκομιδής κ.λ.π.) .

Ο άνθρωπος της Νεολιθικής εποχής διαπίστωσε ότι ανάμεσα στα πολλά άγρια φυτά που χρησιμοποιούσε ορισμένα παρουσίαζαν διαφορές , ή ανωμαλίες θα λέγαμε , που τελικά αποδείχθηκαν πλεονεκτήματα , όπως τα στάχυα , που τα σταχίδια τους δεν ξεκολλούσαν στην ωρίμανση , φυτά που ήταν ζωηρότερα κ.λ.π. . Στις περιπτώσεις αυτές η θρησκευτική σκέψη του ανθρώπου βοήθησε ώστε να θεωρήσει ότι τα φυτά αυτά του τα έστελναν οι θεοί . Έτσι τα καλλιεργήσε κοντά στην κατοικία του , τα παρακολούθησε και αυτά του έδωσαν καλύτερη συγκομιδή απ' ότι τα άγρια φυτά . Αργότερα πρόσεξε περισσότερο το έδαφος όπου έσπερνε τα φυτά αυτά , για να βελτιώσει ακόμη πιο πολύ την παραγωγή , έτσι σκάλισε το έδαφος και το απάλλαξε από τα ζιζάνια . Ανάμεσα όμως στα τελευταία αυτά ανακάλυψε μερικά ενδιαφέροντα φυτά τα οποία στη συνέχεια τα καλλιεργήσε ιδιαίτερα . Την ίδια εποχή ο άνθρωπος επιδόθηκε στην αναζήτηση και τη διαλογή καρποφόρων δένδρων με καλύτερους και μεγαλύτερους καρπούς .

Ταυτόχρονα με την εξέλιξη της γεωργίας ο άνθρωπος στρέφει την προσοχή και το ενδιαφέρον του στην εκτροφή των ζώων . Παρ' όλα αυτά μερικοί λαοί παρέμειναν νομάδες και συνέχισαν να διατρέφονται με άγρια ζώα και άγρια φυτά .

Οι ποτιστικές καλλιεργειες εμφανίσθηκαν πολύ αργότερα σε εδάφη ξηρά , όπου δεν ήταν δυνατό να καλλιεργηθούν φυτά χωρίς πότισμα. Αν και δεν υπάρχουν πολλά αρχαιολογικά ευρήματα , μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι πρώτοι πολιτισμοί ξερικής γεωργίας γεννήθηκαν στα Περσικά οροπέδια ή γύρω από αυτά , στο Αφγανιστάν , στην ανατολική Μεσοποταμία και προς τη Συριακή έρημο . Από εκεί επεκτάθηκαν αργότερα στα νησιά της Μεσογείου , τη Βόρεια Αφρική και τη Δυτική Ευρώπη . Η καλλιέργεια των φυτών δεν είναι βέβαιο αν άρχισε την όγδοη χιλιετηρίδα Π.Χ. ή παλαιότερα , την κοιτίδα όμως των περισσότερων φυτών καθώς και των καρποφόρων δένδρων πρέπει μάλλον να την αναζητήσομε στην περιοχή της Περσίας . Η Γεωργία κατά την Νεολιθική εποχή είχε αναπτυχθεί και στην περιοχή του Καυκάσου (όρη της Αρμενίας νοτίως του Καυκάσου , ανατολική Μ. Ασία) . Σ' αυτή την περιοχή καλλιεργούσαν τα ίδια με τις άλλες περιοχές φυτά , ενώ πολύ νωρίς είχαν ασχοληθεί και με την εκτροφή των ζώων και ιδιαίτερα του αλόγου . Από εκεί η Γεωργία απλώθηκε κατά μήκος της Μεσογείου και στην Ευρώπη .

Ο χάρτης του σχήματος 1.1 μας δείχνει τις πιθανότερες πατρίδες των φυτών που καλλιεργούνται σήμερα σύμφωνα με μελέτες του ερευνητή Βαβίλωφ .

1.2. Η ευρωπαϊκή γεωργία κατά τη νεολιθική εποχή .

Οι μεταναστεύσεις από την Ανατολή φέρανε στην Ευρώπη τρεις ανθρώπινους τύπους . Τους **βραχυκέφαλους** , που εγκαταστάθηκαν στην κεντρική Ευρώπη , τους **μεσογειακούς δολιχοκέφαλους ή μελαχροινούς ανθρώπους** , που κατέλαβαν τη νότια Ευρώπη , και τους **βόρειους μεγαλόσωμους ξανθούς** , που ήταν κυρίως ψαράδες και κυνηγοί .

Οι τρεις αυτές ανθρώπινες ομάδες έφεραν μαζί τους στην Ευρώπη τα κατοικίδια ζώα τους και την τέχνη μιας αναπτυγμένης γεωργίας . Ξεχέρσωσαν μεγάλες εκτάσεις δασών , κωνοφόρων και δρυών , και τις μετέτρεψαν σε καλλιεργήσιμα χωράφια και λειμώνες .

Οι μεσογειακοί δολιχοκέφαλοι μετέφεραν κατά μήκος της Μεσογείου τα ζώα που είχαν εξημερώσει στην Ν.Α. Ασία και φυτά από τη Μ. Ασία , την Περσία και τον Καύκασο . Από την όγδοη χιλιετηρίδα π.χ. η μεσογειακή γεωργία είχε ήδη στον έλεγχο της ζώα και καλλιεργήσιμα φυτά και από αυτή γεννήθηκε η γεωργία της αρχαιότητας .

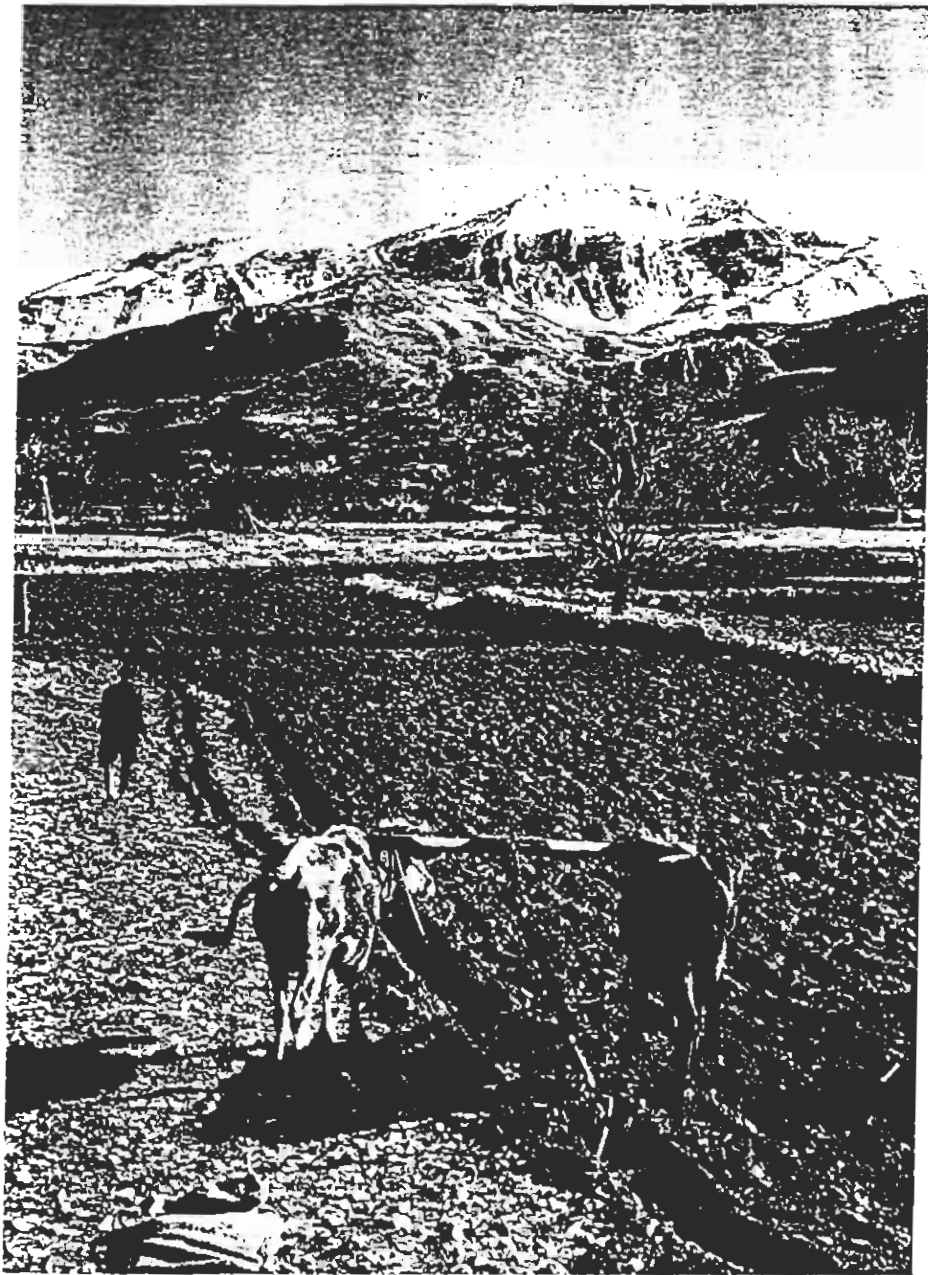
1.3. Η γεωργία κατά την αρχαιότητα .

Αρχαιότητα ονομάζουμε την περίοδο που ακολούθησε την προϊστορική εποχή και για την οποία υπάρχουν ιστορικά στοιχεία , δηλ . επιγραφές , σχέδια , μνημεία , κείμενα κ.λ.π. . Ο χρόνος , κατά τον οποίο αρχίζει η αρχαία εποχή , διαφέρει πολύ από περιοχή σε περιοχή . Στην Αίγυπτο π.χ. και στην Μεσοποταμία φθάνει πιο πίσω από την 4^η π.Χ. χιλιετηρίδα .

Τα ιστορικά στοιχεία για τη γεωργία κατά την αρχαιότητα αναφέρονται σχεδόν αποκλειστικά στη μεσογειακή περιοχή . Στην Αίγυπτο φτάνουν ως την 4^η χιλιετηρίδα , στην Ελλάδα ως τον 9^ο αιώνα π.Χ. και στην Ιταλία ακόμη αργότερα .

Α) Η γεωργία στην αρχαία Αίγυπτο .

Η Αίγυπτος γνώρισε ένα πολιτισμό καθαρά νεολιθικό κατά την 5^η χιλιετηρίδα π.Χ. (Φαγιούμ) . Οι καλλιέργειες γίνονταν σε εδάφη που δεν ποτίζονταν . Στο Φαγιούμ καλλιεργούσαν το μαλακό σιτάρι και το δίστοιχο κριθάρι , που τα θέριζαν με δρεπάνια ξύλινα . Τους σπόρους τους αποθήκευσαν σε σιλό και τους άλεθαν σε μόνιμους μύλους . Ο χοίρος (γουρούνι) , η αγελάδα και το πρόβατο ήταν ήδη ζώα κατοικίδια . Μετά άλλαξε το κλίμα και οι βροχές λιγόστεψαν . Τότε έφθασαν στην

Αίγυπτο μετανάστες που γνώριζαν το χαλκό και ανέλαβαν την αποστράγγιση και την άρδευση της κοιλάδας του Νείλου, όπου και εγκαταστάθηκαν. Την 3^η χιλιετήριδα π.Χ. άρχισαν οι δυναστείες των Φαραώ. Η αρχαία Αίγυπτος δέχθηκε τη Γεωργική Τεχνική και τα πιο πολλά από τα φυτά που καλλιεργούνταν σε πολλές περιοχές (Ασία, Υεμένη, Αβησσυνία), καθώς και πολλά κατοικίδια ζώα που μεταφέρθηκαν προσχωσιγενή εδάφη συντέλεσαν στην πλούσια παραγωγή και κατά συνέπεια στην ευημερία των Αιγυπτίων.

Τα σιτηρά ήταν βάση διατροφής του πληθυσμού, ενώ συγχρόνως έκαναν και εξαγωγές καλλιεργούσαν ακόμη λινάρι, πάπυρο, βαμβάκι, φάβα, φακή, μπάμια, κρεμμύδια, πεπόνια, και λάχανα. Από τα κατοικίδια ζώα οι Αιγύπτιοι γνώριζαν την αγελάδα, το πρόβατο, την κατσίκια, το γουρούνι και το γαϊδούρι. Το άλογο ήρθε στην Αίγυπτο αργότερα.

Τους πρώτους ιστορικούς χρόνους βρίσκομε στην Αίγυπτο το πρώτο είδος λισγαριού από πέτρα και δρεπάνι από πυριτική πέτρα, ενώ υπήρχαν και ξύλινα εργαλεία. Κατά τους χρόνους της 5^{ης} δυναστείας των Φαραώ κατασκεύαζαν λισγάρια από μέταλλο. Αυτά αργότερα τα μεγάλωσαν και τους έδωσαν τη μορφή αρότρων, που σύρονταν αρχικά από ανθρώπους και ύστερα από βόδια. Τότε εμφανίζονται και τα πρώτα πιεστήρια ελαιωδών σπόρων, ενώ, όπως αναφέραμε παραπάνω, ήταν γνωστοί και οι αλευρόμυλοι.

Στους Εβραίους η γεωργία εμφανίστηκε νωρίτερα. Ο Ιωβήλ, που είναι απόγονος του Κάϊν, εξιστορεί ότι ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε τα κατοικίδια ζώα για αγροτικές εργασίες. Τα σιδερένια γεωργικά εργαλεία ανακαλύφθηκαν πριν από τον κατακλυσμό από τον Θωβέλ. Ο Νώε μετά τον κατακλυσμό επιδόθηκε αποκλειστικά στη γεωργία, φύτεψε πρώτος αμπέλι και πρώτος έφτιαξε κρασί.

B) Η γεωργία στην αρχαία Ελλάδα.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες που διαθέτομε σήμερα οι αρχές της γεωργίας στην Ελλάδα ανάγονται στην 7^η χιλιετία π.Χ.. Οι πρώτοι αγρότες είχαν να αντιμετωπίσουν πλήθος από προβλήματα το κυριότερο ήταν ότι για να καλλιεργήσουν τη γη έπρεπε να ξεχερσώσουν το έδαφος από δένδρα και θάμνους, που κάλυπταν τότε σχεδόν όλη την Ελλάδα.

Οι αγρότες αυτοί εξασφάλιζαν την τροφή τους από τις τοπικές καλλιέργειες και βασικά από την εσοδεία που είχαν κάθε χρόνο σε δημητριακά και όσπρια το κρέας και το τυρί προμηθεύονταν από τα εξημερωμένα ζώα του κοπαδιού που έτρεφαν . Τα τρόφιμα αυτά συμπληρώνονταν και με τα θηράματα που κυνηγούσαν . Κατά την Νεολιθική εποχή οι αγρότες της Ελλάδας καλλιεργούσαν σημαντικό αριθμό φυτών . Αυτά ήταν δημητριακά (σιτάρι , κριθάρι και πιθανώς βρώμη και κεχρί) και όσπρια (μπιζέλια , φακή , φάβα) .

Τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν για την καλλιέργεια αλλά και τη συγκομιδή ήταν : πέλεκυς , λαστοί , τσάπες , λεπίδες δρεπανιών για την επεξεργασία και συντήρηση των καρπών είχαν : δοχεία αποθηκεύσεως δημητριακών , πίθους , μυλόλιθους , τριπτήρες και γουδιά . Για το ψήσιμο του ψωμιού διέθεταν φούρνους . Πολλοί από τους τρόπους καλλιέργειας , που εφαρμόζουν και σήμερα ακόμα οι Έλληνες χωρικοί σε απομακρυσμένα μέρη της Ελλάδας , χρονολογούνται από τη Νεολιθική εποχή .

Οι παλαιότερες μαρτυρίες για την ύπαρξη γεωργίας , που διασώθηκαν σε μορφή απανθρακωμένων σπόρων από τα τότε καλλιεργούμενα φυτά , προέρχονται από τέσσερις περιοχές της Ελλάδας : την Κρήτη (Κνωσός) , την Αργολίδα (σπήλαιο Φράγγθι) , τη Θεσσαλία (Γεντίκι , Λχίλλειον , Σέσκλο , Άργισσα και Σουφλί) , και τη Δ. Μακεδονία (Νέα Νικομήδεια) .

Με βάση τους σπόρους αυτούς , που οι αρχαιολόγοι χρονολόγησαν με αρκετή ακρίβεια , συντάχθηκε ο παρακάτω πίνακας .

Είδος	Κνωσός	Φράγγθι	Γεντίκι	Αχύλλειον	Σέσκλο	Αργισσα	Σουφλί	Νέα Νικομήδεια
Σιτάρι:								
Μονόκοκκο	-	-	X	-	-	X	-	X
Δίκοκκο	X	X	X	X	X	X	X	X
Αρτοποιίας	X	-	-	-	-	-	-	-
Κριθάρι :								
δίστοιχο	X	X	X	-	X	-	-	-
εξάστοιχο	-	-	-	-	-	X	-	X
Κεχρί	-	-	-	-	-	X	-	-
Βρώμη	-	-	-	X	-	-	-	-
Μπιζέλια	-	-	X	-	X	-	-	X
Λαθούρι	-	-	X	-	-	-	-	X
Φακή	X	-	X	-	-	X	X	X
Βαλανίδια	-	-	-	-	X	-	-	X
Αγριελιά	-	-	-	-	-	-	X	-
Φυστίκια	-	X	X	-	X	-	-	-
Κορόμηλα	-	-	-	-	-	-	-	X
Δαμάσκηνα	-	-	-	-	-	-	-	X

Η γεωργική παράδοση συνεχίσθηκε με συνεχή βελτίωση και κατά τους ιστορικούς χρόνους .

Οι αρχαίοι Έλληνες , που από την εποχή του Ομήρου είχαν για κυριότερη και ευγενέστερη ασχολία τους τη Γεωργία , πίστευαν ότι η εισαγωγή των διαφόρων καλλιεργειών (σιτηρών , αμπέλου , ελιάς , κ.λ.π.) έγινε από θεότητες και μυθικά πρόσωπα .

Η καλλιέργεια των σιτηρών και των κηπευτικών δεν ήταν τόσο σπουδαία στην Αρχαία Ελλάδα , όσο ήταν στην Αίγυπτο . Αντίθετα , η εκτροφή των ζώων ή αμπελουργία και η ελαιοκομία αποτελούσαν για πολύ καιρό το σπουδαιότερο μέρος της γεωργικής οικονομίας . Στα κατοικίδια ζώα τους περιλαμβάνονταν η αγελάδα , το άλογο , το γαϊδούρι , τα πρόβατα , οι κατσίκες και τα γουρούνια . Η πτηνοτροφία αναπτύχθηκε μετά την εκστρατεία του Μεγ. Αλεξάνδρου στις Ινδίες , από όπου έφεραν πετεινούς και κότες .

Την ελιά σύμφωνα με την παράδοση έφερε στην Αθήνα από την Αίγυπτο ο Κέκροπας γύρω στα 1580 π.Χ. και τη θεωρούσαν δώρο της Αθηνάς . Η καλλιέργεια των καρποφόρων δένδρων ήταν επίσης αρκετά αναπτυγμένη . Οι κήποι των εσπερίδων ήταν ονομαστοί κατά την αρχαιότητα . Τη γη , στην αρχή , τη διαίρεσαν σε δύο μέρη : στο *περιοίκιο* , που μπορούσαν να το μεταβιβάσουν , και τον *κλήρο* που ήταν ένα κομμάτι γης ίσο για όλους τους κατοίκους , δεν μεταβιβάζονταν και παρέμενε στ χέρια του πρωτότοκου της οικογένειας . Ο ιδιοκτήτης δεν μπορούσε να καλλιεργήσει ο ίδιος την γη του . Οι εϊλωτες ήταν δούλοι του κράτους , που τους παραχωρούσε στους ιδιώτες , ήταν δηλαδή ένα είδος κολλήγων που καλλιεργούσαν τη γη και έδιναν συνήθως στον ιδιοκτήτη τη μισή συγκομιδή .

Κατά την Αθηναϊκή εποχή κάθε γεωργός είχε τη γη του και την καλλιεργούσε ο ίδιος μαζί με τα μέλη της οικογένειάς του . Οι πλουσιότεροι είχαν και μερικούς δούλους , ενώ μίσθωναν και ελεύθερους εργάτες . Τον 5^ο π.Χ. αιώνα οι γαιοκτήμονες συνήθιζαν να μην ασχολούνται προσωπικά με τη γη . Ο πραγματικός αρχηγός της εκμεταλλεύσεως ήταν ο επιστάτης , άνθρωπος ελεύθερος ή εργατικός και τίμιος δούλος .

Στο τέλος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα , η φτωχή γη ερημώθηκε και για να διατραφούν οι Έλληνες αγόραζαν κρασί και λάδι από μακριά .

Από την εποχή του Ομήρου εφαρμόζεται η αγρανάπαυση . Αργότερα παρατήρησαν την σπουδαιότητα της καλλιέργειας των ψυχανθών και την ωφέλιμη επίδραση που είχαν στις επόμενες καλλιέργειες και έτσι καθιερώθηκε ένα σύστημα τριετούς *αμειψισποράς* , δηλαδή συστηματικής αλλαγής του είδους της καλλιέργειας κάθε τρία χρόνια στο ίδιο χωράφι .

Οι Έλληνες καθώς και οι Ρωμαίοι ανέπτυξαν και τις πρώτες γεωργικές βιομηχανίες (οينوποιία , βιομηχανικά προϊόντα γάλακτος , βούτυρο , τυρί κ.λ.π.) .

Όπως όλες οι επιστήμες , έτσι και η Γεωπονική πέρασε την περίοδο της απλής παρατηρήσεως , της συστηματοποιήσεως και της γενικεύσεως . Οι γεωργικές γνώσεις , που αποκτήθηκαν με το πέρασμα των αιώνων , αρχικά διαδόθηκαν με την παράδοση και μετά με γεωργικά συγγράμματα . Το πρώτο έργο που αφιερώθηκε στη γεωργία είναι το ποίημα του Ησιόδου « Έργα και Ημέραι » κατά τον 8^ο αιώνα . Σ' αυτό περιγράφει και το ξύλινο άροτρο , το Ησιόδο , που χρησιμοποιήθηκε επί τρεις χιλιετίδες , και που σε αρκετά μέρη χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα .

Ο Ξενοφών (430-355 π.Χ.) ασχολήθηκε με τη γεωργία στον « Οικονομικό » του . Ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.) είναι ο εισηγητής της διδασκαλίας των «

Φυσικῶν Ἐπιστημῶν » με τη σημερινή ἔννοια της λέξεως και επίσης ο ιδρυτής της βιολογικῆς επιστήμης , ὅπως προκύπτει ἀπὸ το ἔργο του « Περί ζῶων ιστορίαι » . Ἐγραψε ἀκόμα το « Περί ζῶων γενέσεως » που αναφέρεται στην αναπαραγωγή .

Ο Θεόφραστος (372-287 π.Χ.) ἔγραψε το « Περί φυτῶν ιστορίαι » (πραγματεία γενικῆς βοτανικῆς) και το « Περί φυτῶν αἰτίαι » (πραγματεία εφαρμοσμένης βοτανικῆς) . Πολλές ἐξάλλου πληροφορίες βρίσκουμε και στα ἔργα του Διοσκουρίδου και του Στράβωνα .

Απὸ τα γεωργικά συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων διδάχθηκαν οἱ Λατίνοι αγρονόμοι και ἡ ἐλληνικὴ γεωργικὴ πρόοδος ἐπέδρασε στους Ρωμαίους , ὅταν αὐτοὶ κατέκτησαν τὴν Ελλάδα .

1.4. Ἡ γεωργία στην ἀρχαία ἐλληνικὴ μυθολογία .

Ο πρωτόγονος ἄνθρωπος , ἐπειδὴ δὲν μπορούσε να ἐξηγήσει τα φυσικὰ φαινόμενα του περιβάλλοντος του , τα ἀπέδιδε σε ἀνώτερη δύναμη που δέσποζε στὸ σῦμπαν και ρύθμιζε τὴ λειτουργία του . Ἐτσι γεννήθηκαν οἱ μῦθοι και οἱ παραδόσεις που κυριαρχοῦν στην ἐλληνικὴ γεωργία ἀπὸ τους ἀρχαιότατους χρόνους .

Ἡ Μυθολογία συγγέεται με τὴν θρησκεία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων . Βλέπουμε ἔτσι τὴ θρησκεία τους να εἶναι γεμάτη με ευχάριστους μῦθους , που αναφέρονται στους θεοὺς , τις θεές και τους ἥρωες τους , πολλοὶ μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς και στη γεωργία .

Θεότητες τῆς Γῆς .

Γαία . Ο Ἡσίοδος στη « Θεογονία » του , παραδέχεται ὅτι πρῶτα στοιχεῖα του κόσμου υπῆρξαν τὸ Χάος και ἡ Γῆ , ἐνῶ ἄλλες θρησκευτικὲς παραδόσεις ἀναφέρουν τὸν Οὐρανὸ και τὴ Γῆ .

Ἡ Γαία υπῆρξε ἡ ἀρχικὴ θεότητα τῶν Ἑλλήνων ἦταν προικισμένη με ἐντονὴ γεννητικὴ δύναμη και γέννησε τὸν Οὐρανὸ , τα μεγάλα βουνὰ και τὴν ἀβυσσο τῶν θαλασσῶν , τὸν Πόντο . Στη συνέχεια ἡ Γῆ ἐνώθηκε με τὸν Οὐρανὸ και γέννησε τὸν Ὠκεανὸ με ἀποτέλεσμα να γίνει ἡ Γῆ πηγὴ τῆς παγκόσμιας ζωῆς . Σ' αὐτὴν φύονται τα φυτὰ , ἀπ' αὐτὴν ἀναβλύζουν τα νερά και τρέφονται τα ζῶα .

Η Γη υπήρξε ακόμη η μητέρα του ανθρώπου , που σ' αυτή βρίσκει τις δυνατότητες διατροφής του . Επειδή όσα γεννά η Γη είναι φθαρτά και προορίζονται να ξαναγυρίσουν στο σκοτάδι , από όπου ήρθαν προσωρινά , γι' αυτό η Γη είναι φθαρτά και προορίζονται να ξαναγυρίσουν στο σκοτάδι , από όπου ήρθαν προσωρινά , γι' αυτό η Γη χαρακτηρίζονταν ο « *μητρικός κόλπος των όντων και συγχρόνως ο πάντοτε ανοικτός τάφος τους* » .

Η λατρεία της Γης ήταν αρχαιότατη . Στη Δωδώνη την συμβουλευόνταν μαζί με το Δία και τη λάτρευαν ως « Παμμήτορα » και « Μητέρα Γαίαν » , γιατί με τους καρπούς της έτρεφε τους ανθρώπους . Πιστεύεται ότι στους Δελφούς πριν από τον Απόλλωνα το μαντείο ήταν αφιερωμένο στην « *Παμμήτορα θεάν Γαίαν* » .

Τη Γαία την λάτρευαν κατά τον ίδιο τρόπο και στη Ρώμη .

Δημήτηρ (Δήμητρα) . Τη λάτρευαν οι αρχαίοι ως θεά της Γεωργίας που τους έδινε τους καρπούς της Γης και ιδιαίτερα το σιτάρι , που είναι η κυριότερη τροφή του ανθρώπου .

Η Δήμητρα διακρίνεται από τη Γαία είναι η θεά της παραγωγικής και τροφοδότριας γης , που οργώνει ο άνθρωπος , η θεά του καλλιεργημένου αγρού , η θεά που παράγει τη βλάστηση και ότι χρειάζεται ο άνθρωπος για τη διατροφή του . Έτσι για να την τιμήσουν στην Αθήνα πριν από το όργωμα γιόρταζαν το « *προηρόσια* » , στη Ρόδο την εποχή του σβαρνίσματος τα « *επισκάφια* » , την άνοιξη την αποκαλούσαν *Δήμητρα Χλόη ή Καλαμαία* , στη Σπάρτη πριν από την συγκομιδή των δημητριακών γιόρταζαν τα « *Προλόγια* » , ενώ σε άλλα μέρη της Ελλάδας κατά την συγκομιδή γιόρταζαν με συμπόσια και διασκεδάσεις τα « *Θαλύσια* » , τα « *Αλώα* » κ.α. . Από το όνομα « **Δήμητρα** » προέρχεται όπως είναι γνωστό η ονομασία των δημητριακών , που αποτελούν τη βάση της διατροφής του πολιτισμένου κόσμου .

Διόνυσος (Βάκχος) . Είναι ο νεότερος , αλλά και ο πιο δημοφιλής θεός του Ολύμπου . Κατέλαβε θέση στα Ελευσίνια Μυστήρια κοντά στη Δήμητρα και την Περσεφώνη και επέδρασε στο Ελληνικό Πνεύμα περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο θεό . Τον θεωρούσαν θεό της δημιουργικής δυνάμεως που γονιμοποιεί τη φύση . Στο Διόνυσο εξάλλου αποδίδουν την επινόηση της καλλιέργειας του αμπελιού και της παρασκευής του κρασιού . Για να τον τιμήσουν είχαν καθιερώσει πολλές γιορτές , όπως τα Διονύσια , τα Λήνια κ.α. .

Τριπτόλεμος . Ήταν ήρωας του Ελευσινιακού κύκλου της Δήμητρας και οι μύθοι του σχετίζονται με τη διάδοση της καλλιέργειας του σταριού . Στην Αθήνα τον λάτρευαν ως εφευρέτη του αρότρου .

Σάτυροι . Οι Σάτυροι (και αυτός ο Διόνυσος καλείται σάτυρος) ήταν ταπεινές μικρές αγροτικές θεότητες ή δαίμονες και αποτελούσαν μαζί με τους Σειληνούς , τις Νύμφες , τον Πάνα , τους Βάκχους και τις Μαινάδες , τον πολυτάραχο θίασο του Διονύσου .

Οι Σάτυροι υπήρξαν γεννήματα της φαντασίας Ελλήνων αιγοβοσκών που , όπως ήταν απλοϊκοί και μόνοι στα ερημικά ψηλά βουνά , νόμιζαν ότι εμφανίζονταν σ' αυτούς θεότητες παρόμοιες με τα ζώα που έβοσκαν .

Ο τριγητός των σταφυλιών και η παρασκευή του κρασιού αποτελούσαν τις κυριότερες απασχολήσεις των Σατύρων - Σειληνών , που κάθονται πάνω στα κλίματα σαν πίθηκοι , μαζεύουν τα σταφύλια τα βάζουν σε κουβάδες , τα συμπιέζουν και παράγουν το κρασί το οποίο δοκιμάζουν και κοιμούνται μετά μακάρια μεθυσμένοι .

1.5. Η γεωργία κατά το μεσαίωνα .

Μετά το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου (322 π.Χ.) η όψη του Μεσογειακού κόσμου άλλαξε πολλές φορές . Τον πρώτο καιρό η βοτανική ήρθε στα χέρια των γεωπόνων και των φαρμακολόγων , οι οποίοι μα άφησαν καταλόγους φυτών με αρκετή ακρίβεια . Οι επιδρομές όμως των βαρβάρων , μετά τη διαίρεση του Ρωμαϊκού Κράτους , ανέκοψαν κάθε πρόοδο .

Την εποχή του Βυζαντίου , επί Ιουστινιανού , εισάγεται από την Κίνα η εκτροφή του μεταξοσκώληκα και η σηροτροφία ακμάζει τον 11^ο και τον 12^ο αιώνα .

Η αναγέννηση της γεωργίας άρχισε τον 12^ο αιώνα . Οι Σταυροφόροι , που επέστρεψαν από την Ανατολή , έφεραν μαζί τους και πολλά φυτά , άγνωστα μέχρι τότε στη Λύση . Η πιο σοβαρή όμως γεωργική πρόοδος άρχισε μόλις το 16^ο αιώνα .

1.6. Η Αναγέννηση της γεωργίας .

Η αύξηση του πληθυσμού προκάλεσε την ανάγκη καλύτερης εκμεταλλεύσεως της γης . Έτσι από τον 9^ο αιώνα καθιερώθηκε το **τριετές σύστημα** (αγρανάπαυση – σιτάρι – ανοιξιάτικο σιτηρό) και αμέσως μετά το σύστημα της τετραετούς

αμειψισποράς . Το 18^ο αιώνα δόθηκε μεγάλη έμφαση στην κτηνοτροφία , ιδιαίτερα στην Αγγλία , όπου δημιουργήθηκε ο αγγλικός ίππος καθώς και εκλεκτές φυλές προβάτων και αγελάδων .

Η επίδραση της επιστήμης στη γεωργία .

Οι επιστημονικές μέθοδοι πειραματισμού χρησιμοποιήθηκαν και στη γεωργία από το τέλος του 18^{ου} αιώνα . Πολλοί επιστήμονες εργάστηκαν και βοήθησαν στην εξέλιξη της γεωργίας . Αναφέρουμε το θεμελιωτή τη Γεωργικής Χημείας Liebig (Λήμπιχ 1803-1873) , που το 1850 δημοσίευσε τη θεωρία για τη θρέψη των φυτών με ανόργανα άλατα , και τον Pasteur (Παστέρ 1822- 1895) , που ανακάλυψε τα μικρόβια και μελέτησε την επίδραση τους στη γεωργία (βιολογία εδάφους κ.λ.π.) . Από την εποχή αυτή αρχίζει η μελέτη των ζυμώσεων και οι γεωργικές βιομηχανίες (οينوποιία , ζυθοποιία κ.λ.π.) αναπτύχθηκαν πάρα πολύ . Το έργο του Παστέρ « Ασθένειες του Οίνου » παραμένει κλασσικό . Επίσης αναφέρουμε τον Mendel (Μέντελ 1822-1884) , που η εργασία του σχετικά με την κληρονομικότητα συντέλεσε στη δημιουργία του κλάδου της Γενετικής .

Η επίδραση της επιστήμης στην πρόοδο της σύγχρονης γεωργίας είναι μεγάλη . Η γνώση της θρέψεως των φυτών και των κυριοτέρων λιπαντικών στοιχείων που χρειάζεται το φυτό , η γνώση των ποσοτήτων των στοιχείων αυτών , που περιέχονται στο έδαφος , και των ποσοτήτων , που πρέπει να προσθέσει ο γεωργός , γενίκευσαν τη χρήση των λιπασμάτων και τη δυνατότητα εφαρμογής οικονομικών συστημάτων αμειψισποράς .

1.7. Η εξέλιξη της ελληνικής γεωργίας ως σήμερα .

Τα γεγονότα που επέδρασαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση της ελληνικής γεωργίας , όπως είναι σήμερα , είναι : 1) Η επανάσταση του 1821 , που οδήγησε στην απελευθέρωση της Ελλάδας . 2) Η προσάρτηση της Θεσσαλίας το 1881 στην Ελλάδα . 3) Η ίδρυση του Υπουργείου Γεωργίας το 1917 . Αυτά τα γεγονότα χωρίζουν την περίοδο της Ελληνικής γεωργίας και των γαιοκτητικών συνθηκών σε 4 περιόδους :

- 1^η περίοδος , ως την επανάσταση του 1821.
- 2^η περίοδος , από το 1821ώς το 1881 , δηλαδή την προσάρτηση της Θεσσαλίας .
- 3^η περίοδος , από το 1881 ως την ίδρυση του Υπουργείου Γεωργίας το 1917 .
- 4^η περίοδος , από το 1917 ως σήμερα .

1^η περίοδος .

Από το 13^ο αιώνα ως την απελευθέρωση της το 1821 η Ελλάδα κατακτήθηκε από Φράγκους , Ενετούς και Τούρκους και η γεωργία άλλες φορές βρισκόταν σε ελληνικά χέρια και άλλες φορές σε Ενετικά (κυρίως το γεωργικό εμπόριο) . Κατά την Τουρκοκρατία η Πελοπόννησος είχε διαλείμματα γεωργικής και εμπορικής αναζωογόνησεως . Μόνο οι Έλληνες ήταν γεωργοί , έμποροι και τεχνίτες . Κατά την περίοδο αυτή η γη άνηκε στο δημόσιο ή το στέμμα , σε μοναστήρια , Ιδρύματα ή τζαμιά (βακούφικα) , σε ιδιώτες (ιδιωτική γη) και τιμαριούχους (τιμάρια , που τα παραχωρούσαν με την υποχρέωση να εξοπλίζουν στρατό για το σουλτάνο) . Οι Έλληνες γεωργοί , όσοι δεν ήταν ιδιοκτήτες , καλλιεργούσαν τα μεγάλα κτήματα ή **συντροφικά** , δηλαδή έπαιρναν τα κέρδη μισά – μισά με τον ιδιοκτήτη αφού αφαιρούσαν τα έξοδα και λουπά , ή **τριτάρικά** δηλαδή έπαιρνε ένα μέρος ο ιδιοκτήτης και δύο ο καλλιεργητής που έβαζε όλα τα έξοδα , ή **κατ' αποκοπή** , δηλαδή από την αρχή συμφωνούσαν τι θα έδινε ο καλλιεργητής στον ιδιοκτήτη .

2^η περίοδος .

Μετά την απελευθέρωση τα χωράφια άνηκαν ή σε ιδιώτες ή στο δημόσιο . Ο Καποδίστριας , όταν έγινε Κυβερνήτης , φρόντισε να ανασυγκροτήσει την ελληνική γεωργία και να μορφώσει τους Έλληνες γεωργούς . Έτσι έφερε τον πρώτο δάσκαλο των γεωπονικών πραγμάτων , τον Ιρλανδό Στήβενσον , που ίδρυσε την πρώτη Γεωργική Σχολή το 1830 στην Τίρυνθα , έξω από το Ναύπλιο , και διέδωσε την καλλιέργεια της πατάτας και των καρποφόρων δένδρων .

Τα εθνικά χωράφια μοιράσθηκαν και στη συνέχεια ξαναμοιράσθηκαν συστηματικότερα από τον Κουμουνδούρο το 1871 , ενώ οι διάφορες Κυβερνήσεις συνέταζαν νομοσχέδια αγροτικής πολιτικής .

3^η περίοδος .

Η προσάρτηση της Θεσσαλίας με συνθήκη , στην οποία υπήρχε ο όρος να μη πειραχθούν τα μεγάλα τσιφλίκια της περιοχής , δημιούργησε ορισμένα προβλήματα από την παρουσία των κολλήγων που καλλιεργούσαν τη Γη για λογαριασμό των τσιφλικούχων . Τέλος , μετά από μεγάλα συλλαλητήρια στο Κιλελέρ της Λάρισας το 1910 , για πρώτη φορά βουλευτές της Κυβερνήσεως Βενιζέλου ενδιαφέρθηκαν για τη

λύση του προβλήματος αυτού . Έτσι φθάνουμε στην ίδρυση του Υπουργείου Γεωργίας το 1917.

4^η Περίοδος .

Η Κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου , που ίδρυσε το Υπουργείο Γεωργίας , πήρε δραστικά μέτρα για την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών και την αποκατάσταση των ακτημόνων γεωργών . Δυστυχώς η Μικρασιατική καταστροφή έφερε και άλλους ακτήμονες πρόσφυγες γεωργούς και το πρόβλημα έγινε πιο δύσκολο .

Το κακό , στην αποκατάσταση των ακτημόνων , είναι ότι δεν πάρθηκε ως βάση η έκταση γης που χρειάζεται για να ζήσει μια αγροτική οικογένεια , αλλά ο αριθμός των ακτημόνων αγροτών και των χωραφιών που θα μοιραστούν . Έτσι η διαθέσιμη γη μοιράστηκε σε πολλούς , χωρίς να είναι ο κλήρος τους βιώσιμος . Αυτό , μαζί με τον πολυτεμαχισμό της γης που ακολούθησε , είναι από τους κυριότερους λόγους που οι γεωργοί μας δεν ευημερούν σήμερα .

Με την αρχή του 20^{ου} αιώνα ιδρύθηκαν : το 1904 η Αμερικανική Γεωργική Σχολή στη Θεσσαλονίκη . Το 1907 η Αβερώφειος Γεωργική Σχολή στη Λάρισα , που στο 1917 έγινε μέση Γεωπονική Σχολή . Το 1920 συστήθηκε στην Αθήνα η Ανώτατη Γεωπονική Σχολή που λειτούργησε από το 1928 και το 1937 άρχισε να λειτουργεί η Γεωπονική και Δασολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης . Το 1951 ιδρύθηκε η Κτηνιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το 1973 άρχισαν τη λειτουργία τους στη Θεσσαλονίκη , τη Λάρισα και το Ηράκλειο οι Ανώτερες Σχολές Τεχνολόγων Γεωπονίας που ανήκουν στα Κ.Α.Γ.Ε.Ε .

Οι παραπάνω Σχολές , διαφόρων φυσικά επιπέδων μορφώσεως , μαζί με άλλα κατώτερα Γεωργικά Σχολεία που ίδρυσε το Υπουργείο Γεωργίας , μαζί με τα Κ.Ε.Γ.Ε. (Κέντρα Εκπαιδεύσεως Γεωργικών Ειδικοτήτων) και με προγράμματα των Γεωργικών Εφαρμογών και Εκπαιδεύσεως , συντελούν στη μόρφωση των γεωργών , τους οποίους ενημερώνουν για τις νέες τεχνικές μεθόδους της γεωργίας βοηθώντας τους έτσι να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο . Παράλληλα συντελούν οι Σχολές αυτές ώστε ο πρωτογενής τομέας παραγωγής να συμμετέχει ενεργώς στην Οικονομία της Ελλάδας .

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

2.1. Γενικά

Συντελεστής της παραγωγής θεωρείται κάθε παράγοντας , κάθε μέσο , κάθε αγαθό , που χρησιμοποιείται στη διαδικασία της παραγωγής .

Στο χώρο της γεωργικής παραγωγής ως τέτοιοι συντελεστές θεωρούνται οι ακόλουθοι :

- Η φύση , οι κλιματολογικές δηλαδή συνθήκες και το έδαφος .
- Το κεφάλαιο .
- Η εργασία .
- Οι γνώσεις και η διανοητική δραστηριότητα του ανθρώπου .

2.2. Η φύση ως συντελεστής της γεωργικής παραγωγής .

2.2.1. Κλιματολογικές συνθήκες .

Είναι γνωστό ότι κάθε φυτικός ή ζωικός οργανισμός για να αναπτυχθεί χρειάζεται ορισμένες εξωτερικές φυσικές συνθήκες . Τέτοιες είναι οι κλιματολογικές συνθήκες του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αναπτύσσεται .

Τα φυτά για την άνετη και αποδοτική ανάπτυξη τους απαιτούν , εκτός απ' τον παράγοντα έδαφος , κατάλληλη θερμοκρασία , ορισμένη ηλιοφάνεια , κατάλληλες και αρκετές σε ύψος βροχοπτώσεις . Πέρα από αυτούς τους κλιματολογικούς παράγοντες , ο αέρας , οι παγετοί , η ατμοσφαιρική υγρασία επηρεάζουν σε ορισμένο βαθμό την όλη ανάπτυξη και απόδοση των φυτών .

1

¹ Γεωργική Οικονομία , Αγροτική Πολιτική&Κοινοτική Ανάπτυξη .
Ευσταθίου Ζάχαρη , σελ. 8-61

2.2.2. Η θερμοκρασία .

Η θερμοκρασία αποτελεί βασική προϋπόθεση αναπτύξεως οποιουδήποτε φυτού . Τα όρια θερμοκρασίας , στα οποία μπορεί να αναπτυχθεί κάθε καλλιεργούμενο φυτό , είναι διάφορα γι' αυτό και οι συνθήκες θερμοκρασίας , που επικρατούν σε κάθε περιοχή , καθορίζουν και το είδος των φυτών , που μπορούν να ευδοκιμήσουν σ' αυτή .

Η θερμοκρασία είναι από τους παράγοντες που δεν μπορούν να επηρεασθούν από τον άνθρωπο . Αυτό τον υποχρεώνει να προσαρμόζει αυτός τη γεωργική του παραγωγή στις συνθήκες θερμοκρασίας που επικρατούν . Έτσι η θερμοκρασία χαρακτηρίζεται μαζί με άλλους κλιματολογικούς παράγοντες , ως **παράγοντες αμετάβλητοι ή αναλλοίωτοι** .

Η σύγχρονη τεχνολογία έχει δώσει σήμερα στον άνθρωπο τη δυνατότητα να επηρεάζει τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος αναπτύξεως ορισμένων φυτών με ειδικές εγκαταστάσεις δημιουργίας τεχνητού περιβάλλοντος . Αυτό όμως γίνεται σε περιορισμένη σχετικά έκταση και για την παραγωγή ορισμένων , εκτός εποχής γεωργικών προϊόντων , ιδιαίτερα ανθοκομικών και κηπευτικών , που με τις υψηλές τιμές , στις οποίες διατίθενται στην αγορά , είναι δυνατό να καλύψουν το υψηλό σχετικά κόστος κατασκευής και λειτουργίας των εγκαταστάσεων και να αφήσουν και ικανοποιητικό κέρδος στον παραγωγό .

2.2.3. Η ηλιοφάνεια .

Η ηλιοφάνεια αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα στη γεωργική παραγωγή . Η διεργασία της φωτοσυνθέσεως , που στηρίζεται κυρίως σ' αυτήν , αποτελεί τη βασική φυσιολογική διεργασία της συνθέσεως των οργανικών ουσιών από το φυτό , διεργασία που αποτελεί τη βάση της αναπτύξεως και αποδόσεως των φυτών .

Η ηλιοφάνεια αποτελεί και αυτή αμετάβλητο ή αναλλοίωτο παράγοντα αναπτύξεως των φυτών . Είναι ευτύχημα για τη χώρα μας , που η ηλιοφάνεια είναι άφθονη .

Η ηλιοφάνεια υπολογίζεται σε ημέρες ηλιοφάνειας το χρόνο και η μέτρηση της γίνεται με ειδικό μετεωρολογικό όργανο , τον **ηλιογράφο** .

Η μεγάλη ηλιοφάνεια σε συνδυασμό με τις άλλες κλιματολογικές συνθήκες , εξασφαλίζει τη δυνατότητα παραγωγής εκλεκτών σε ποιότητα γεωργικών προϊόντων , ιδιαίτερα φρούτων και λαχανικών .

2.2.4. Ο αέρας , η ατμοσφαιρική υγρασία και οι παγετοί .

Είναι παράγοντες που επηρεάζουν σε μικρότερο βαθμό τη γεωργική παραγωγή , ανήκουν στην κατηγορία των αμεταβλήτων ή αναλλοίωτων . Στην περίπτωση μόνο των παγετών είναι δυνατόν για ορισμένες καλλιέργειες ο γεωργός να πάρει μέτρα προστατευτικά , ώστε να εμποδίσει την καταστρεπτική επίδραση τους . Τα μέτρα αυτά λαμβάνονται συνήθως σε πολυετείς και αποδοτικές καλλιέργειες , όπως είναι ορισμένα είδη καρποφόρων δένδρων , ιδιαίτερα των εσπεριδοειδών .

2.2.5. Οι βροχοπτώσεις

Το νερό αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες κάθε φυτικής παραγωγής . Οι ανάγκες σε νερό των διαφόρων καλλιεργειών είναι ανάλογες με το είδος του φυτού , τη σύσταση του εδάφους και τους άλλους κλιματολογικούς παράγοντες της περιοχής .

Το σύνολο του νερού , που χρησιμοποιείται σ' ολόκληρο τον πλανήτη μας , τόσο από τους φυτικούς όσο και από τους ζωικούς οργανισμούς , προέρχεται από τις βροχοπτώσεις ή τα χιόνια που πέφτουν σε κάθε περιοχή . Το νερό των βροχών είτε χρησιμοποιείται αμέσως από τα καλλιεργούμενα φυτά , όταν οι βροχές πέσουν την κατάλληλη εποχή , είτε αποθηκεύεται σε φυσικές υπόγειες δεξαμενές από όπου αναβλύζει ή αντλείται από τους ανθρώπους .

Και η βροχή αποτελεί παράγοντα που ο άνθρωπος δεν μπορεί να επηρεάσει. Προσπάθειες , που έγιναν κατά καιρούς να προκαλέσουν τεχνητή βροχή από υπάρχοντα στην ατμόσφαιρα σύννεφα δεν απέδωσαν αποτελέσματα ικανοποιητικά .

Οι μεγαλύτερες ποσότητες νερού με τη μορφή βροχοπτώσεων , πέφτουν συνήθως τη χειμερινή εποχή , ή από το Φθινόπωρο ως την Άνοιξη , εποχή που οι άλλες κλιματολογικές συνθήκες και ιδιαίτερα η θερμοκρασία και η ηλιοφάνεια , δεν ευνοούν την ανάπτυξη πολλών από τα καλλιεργούμενα φυτά .

Αν όμως ο άνθρωπος δεν μπορεί να επηρεάσει τις βροχές , μπορεί να διαχειρισθεί και να αξιοποιήσει κατάλληλα το αποθηκευμένο στο έδαφος νερό , είτε

αυτό έχει συγκεντρωθεί σε υπόγειες δεξαμενές , είτε ξεκινώντας από φυσικές πηγές δημιουργεί τα ποτάμια που διασχίζουν διάφορες περιοχές είτε σχηματίζει λίμνες .

Έτσι με την κατασκευή καταλλήλων τεχνικών έργων κατορθώνει να χρησιμοποιεί το νερό κατάλληλα σε εποχή που τα μέν καλλιεργούμενα φυτά το έχουν περισσότερη ανάγκη , οι δε άλλες κλιματολογικές συνθήκες καθιστούν ιδιαίτερα αποδοτική τη χρησιμοποίησή του . Απλά αρδευτικά έργα , μεγάλα υδατοφράγματα , συνδυασμένα με κατάλληλα αρδευτικά δίκτυα , αποτελούν χαρακτηριστικές προσπάθειες του ανθρώπου για τη δέσμευση και την αξιοποίηση του διαθέσιμου στη φύση νερού .

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που το υπόγειο νερό βρίσκεται σε τόσο μικρό βάθος και σε τέτοια ποσότητα , ώστε να εμποδίζει την ανάπτυξη των καλλιεργούμενων φυτών . Στις περιπτώσεις αυτές ο άνθρωπος επεμβαίνει επίσης με την εκτέλεση καταλλήλων αποστραγγιστικών έργων , για να απομακρύνει τα πλεονάσματα νερού και να μεταβάλλει σε καλλιεργούμενα τα αντίστοιχα εδάφη .

2.3. Το έδαφος .

Μετά τις κλιματολογικές συνθήκες το έδαφος αποτελεί τον κυριότερο συντελεστή της παραγωγής . Όπως είναι γνωστό στο έδαφος αναπτύσσεται το ριζικό σύστημα του φυτού , σ' αυτό στηρίζεται το φυτό και απ' αυτό παίρνει τόσο το απαιτούμενο νερό , όσο και τα απαιτούμενα θρεπτικά συστατικά για την ανάπτυξη του .

Το έδαφος ως συντελεστής της παραγωγής έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά , που επηρεάζουν ιδιαίτερα τη σημασία του . Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα ακόλουθα :

2.3.1. Το αμετακίνητο .

Το έδαφος , αντίθετα με τους άλλους συντελεστές της παραγωγής (το κεφάλαιο , την εργασία και την ανθρώπινη διανοητική δραστηριότητα) δεν μετακινείται . Έτσι η θέση του επηρεάζει σημαντικά την αξία και τη χρησιμότητά του . Παλαιότερα , που τα μέσα μεταφοράς και μετακινήσεως του ανθρώπου ήταν πολύ περιορισμένα , ο άνθρωπος μπορούσε να εκμεταλλευθεί και να αξιοποιήσει εδάφη , που δεν υπείχαν πολύ από το χώρο της μόνιμης διαμονής του . Εδάφη απομακρυσμένα ήταν αδύνατο να αξιοποιηθούν γιατί και η μετακίνηση σ' αυτά του

παραγωγού ήταν δύσκολη , αλλά και η μεταφορά των παραγομένων προϊόντων δεν ήταν εύκολη .

Σήμερα όμως λόγω της αυξήσεως του πληθυσμού και της εξαπλώσεως του σ' όλες σχεδόν τις περιοχές του πλανήτη μας , αλλά και της αναπτύξεως των μέσων μετακινήσεως του ανθρώπου και των μέσων μεταφοράς είναι δυνατή η αξιοποίηση και η παραγωγική εκμετάλλευση εδαφών , που για παλαιότερες εποχές ήταν αδιανόητη .

Γιαρ' όλα αυτά η θέση του καλλιεργήσιμου εδάφους δεν έπαψε να αποτελεί και σήμερα ιδιαίτερα σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα του τρόπου αξιοποιήσεως του .

Πολλά από τα εδάφη που βρίσκονται πολύ κοντά ή σε επαφή με μεγάλα αστικά κέντρα δεν προσφέρονται για γεωργική εκμετάλλευση . Τα εδάφη αυτά χρησιμοποιούνται είτε ως οικόπεδα , για την επέκταση των αστικών κέντρων , είτε για την εγκατάσταση άλλων κλάδων οικονομικής παραγωγής (βιομηχανίας , βιοτεχνίας κ.λ.π.) γιατί έτσι αποδίδουν περισσότερο κέρδος στον ιδιοκτήτη τους .

Εδάφη κοντά σε κατοικημένες περιοχές , που δεν είναι δυνατό να αξιοποιηθούν με τον παραπάνω τρόπο , χρησιμοποιούνται για την καλλιέργεια φυτών που θέλουν καθημερινή επίβλεψη , εντατική εργασία και συχνή επέμβαση του παραγωγού . Καλλιεργούνται δηλαδή με φυτά , που τα προϊόντα τους απαιτούν άμεση κατανάλωση μετά τη συγκομιδή και που ο όγκος και το βάρος της παραγωγής τους απαιτεί μεγάλες δαπάνες μεταφοράς (λαχανικά , άνθη , κ.λ.π.) .

Εδάφη που βρίσκονται σε μεγαλύτερες αποστάσεις καλλιεργούνται με φυτά , τα οποία δεν απαιτούν τόσο μεγάλη επέμβαση του παραγωγού και των οποίων τα προϊόντα διατηρούνται και αντέχουν στις μεταφορές , ενώ το κόστος μεταφοράς δεν μειώνει σημαντικά το καθαρό κέρδος που είναι δυνατό να εξασφαλίσουν για τον παραγωγό (οπωροφόρα δέντρα , βιομηχανικά φυτά) .

Εδάφη τέλος που απέχουν πολύ από τα αστικά κέντρα καλλιεργούνται με φυτά που απαιτούν ελάχιστα την επέμβαση του παραγωγού , που δεν δημιουργούν προβλήματα ούτε υπέρογκες δαπάνες για τη μεταφορά τόσο των καλλιεργητικών εφοδίων όσο και των προϊόντων στο τόπο καταναλώσεως (δημητριακά , κ.λ.π.) .

Φυσικά η θέση του εδάφους σε σχέση με τον τόπο διαμονής του παραγωγού ή τον τόπο καταναλώσεως των παραγομένων προϊόντων δεν είναι σήμερα ο μόνος καθοριστικός παράγοντας για τον τρόπο αξιοποιήσεως τους . Καθώς θα δούμε αργότερα , η φύση , η σύσταση , η γονιμότητα του εδάφους , η σύνθεση των άλλων

συντελεστών της παραγωγής (κλιματολογικών συνθηκών , ύπαρξη σε επάρκεια αρδεύσιμου νερού) , αλλά και η ύπαρξη οδικού δικτύου , η δυνατότητα δηλαδή εύκολης προσπελάσεως με τα σύγχρονα μέσα μεταφοράς , επηρεάζουν τον τρόπο αξιοποιήσεως του .

2.3.2. Το αμετάβλητο του εδάφους .

Κάθε έδαφος έχει ορισμένη σύνθεση , που είναι σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό κατάλληλη για την ανάπτυξη καλλιεργούμενων φυτών . Έχει επίσης ορισμένη μορφολογία (επίπεδα , επικλινή , ορεινά , ημιορεινά ή πεδινά εδάφη) που επηρεάζει τη σημασία και την αξία του για τη γεωργική παραγωγή .

Τα χαρακτηριστικά αυτά του εδάφους δεν μεταβάλλονται και είναι υποχρεωμένος ο καλλιεργητής παραγωγός να προσαρμόζει σ' αυτά τις καλλιέργειες .

Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις , που ο άνθρωπος προσπαθεί με τα σύγχρονα τεχνικά μέσα να μεταβάλλει αυτά τα χαρακτηριστικά του εδάφους (προσθήκη ορισμένων συστατικών για την αλλαγή της φυσικής ή χημικής συνθέσεως του , ισοπέδωση επικλινών εδαφών κ.λ.π.) αλλά αυτό είναι δυνατό να γίνει σε περιορισμένη μόνο κλίμακα και την επίτευξη μικρών σχετικά μεταβολών , με την προϋπόθεση ότι το είδος της εκμεταλλεύσεως που θα ακολουθήσει και οι αποδόσεις των φυτών που καλλιεργηθούν , δικαιολογούν τις δαπάνες για τις μεταβολές αυτές .

2.3.3. Η αδυναμία αυξήσεως του εδάφους .

Το τρίτο βασικό χαρακτηριστικό του εδάφους είναι η αδυναμία της αυξήσεως του . Η έκταση του καλλιεργούμενου εδάφους στον πλανήτη μας είναι περιορισμένη .

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι καλλιεργούμενες σήμερα εκτάσεις έχουν σημαντικά αυξηθεί σε σύγκριση με παλαιότερες εποχές . Αυτό όμως οφείλεται κυρίως στην αξιοποίηση και την εκμετάλλευση καλλιεργήσιμων εδαφών , που παλαιότερα έμεναν ανεκμετάλλευτα και όχι σε ουσιαστική αύξηση του διαθέσιμου εδάφους .

Η αύξηση του ανθρώπινου πληθυσμού με την παράλληλη αύξηση των αναγκών σε προϊόντα γεωργοκτηνοτροφικά , αλλά και η αύξηση αυτών των αναγκών που οφείλεται στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου του σύγχρονου ανθρώπου , επέβαλε και επιβάλλει την ανάγκη εκμεταλλεύσεως κάθε κατάλληλης εκτάσεως στον πλανήτη

μας . Η ανάπτυξη εξ' άλλου της σύγχρονης τεχνολογίας έκανε αν όχι εύκολη τουλάχιστον δυνατή και συμφέρουσα την εκμετάλλευση αυτή .

Υπάρχουν επίσης οι περιπτώσεις μεταβολής μεγάλων θαλασσιών περιοχών με πολύ μικρό βάθος νερού σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις , όπως π.χ. έχει γίνει στην Ολλανδία . Αλλά και εδώ η αύξηση του καλλιεργούμενου εδάφους είναι περιορισμένη .

2.3.4. Η έκταση του εδάφους .

Η συνολική επιφάνεια του πλανήτη μας ανέρχεται σε : 510 101 100 τετραγωνικά χιλιόμετρα . Από την επιφάνεια αυτή τα επτά δέκατα καλύπτονται από τις θάλασσες και τους ωκεανούς και τα υπόλοιπα τρία δέκατα αποτελούν την ξηρά .

Γενικότερα η χρήση της συνολικής επιφάνειας του πλανήτη μας που δεν καλύπτεται από νερό , παίρνει βασικά τις ακόλουθες μορφές :

- Καλλιεργούμενες εκτάσεις .
- Βοσκές και λιβάδια .
- Δάση .
- Άγονες εκτάσεις .
- Κατοικημένες περιοχές .
- Μεταλλεία – Ορυχεία .
- Διάφορες άλλες χρήσεις (βιομηχανικές εγκαταστάσεις , οδικά δίκτυα κ.λ.π.) .

Φυσικά το είδος της χρήσεως του εδάφους διαφέρει από χώρα σε χώρα , ανάλογα με τη σύσταση και τη μορφολογία , αλλά και τους άλλους παράγοντες του κλίματος κάθε περιοχής . Έτσι π.χ. , ενώ στην Ιταλία η γεωργική γη καταλαμβάνει το 50% περίπου της συνολικής επιφάνειας της χώρας , στην Αίγυπτο , την Αυστραλία και τη Βραζιλία η γεωργική γη δεν ξεπερνάει το 2,5% περίπου .

2.4. Συντελεστές που επηρεάζουν την παραγωγικότητα των καλλιεργούμενων εκτάσεων .

Σε δύο βασικά κατηγορίες θα μπορούσαμε να χωρίσουμε τους συντελεστές , που επηρεάζουν την παραγωγικότητα ή την απόδοση των καλλιεργούμενων εκτάσεων :

Στους φυσικούς και στους τεχνητούς συντελεστές .

2.4.1. Οι φυσικοί συντελεστές .

Είναι αυτοί που προέρχονται ή δημιουργούνται από αυτή τη φύση του εδάφους ή από τη φύση γενικότερα , και που ο άνθρωπος δεν έχει τη δυνατότητα να τους μεταβάλλει σε αξιόλογο βαθμό . Ως τέτοιοι συντελεστές μπορούν να θεωρηθούν :

- Η θέση των καλλιεργούμενων εκτάσεων σε σχέση με τον τόπο διαμονής των καλλιεργητών ή τον τόπο καταναλώσεως των παραγόμενων προϊόντων .
- Η έκταση ή το μέγεθος των καλλιεργούμενων εκτάσεων .
- Η μορφολογία τους και η φυσική σύσταση του εδάφους .
- Οι κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής .

Τους συντελεστές αυτούς , όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως , δεν μπορεί να τους επηρεάσει ο άνθρωπος . Έτσι , είναι αναγκασμένος να προσαρμόσει σ' αυτούς τον τρόπο αξιοποίησεως του γεωργικού κλήρου ή να προσπαθήσει με διάφορα μέτρα να μειώσει την ανασταλτική επίδρασή τους .

Ανάλογα με τη θέση των καλλιεργούμενων εκτάσεων σε σχέση με τον τόπο διαμονής του ή τον τόπο καταναλώσεως των παραγομένων προϊόντων , θα καθορίσει και το είδος των καλλιεργειών . Θα αποφύγει αναγκαστικά να καλλιεργήσει φυτά , των οποίων τα προϊόντα θέλουν άμεση κατανάλωση , δεν αντέχουν σε μακρόχρονη διατήρηση , είναι ευπαθή σε μεγάλες μεταφορές , έχουν μεγάλο όγκο και δεν αντέχουν σε μεγάλο κόστος μεταφοράς . όταν όπως είπαμε , τα εδάφη απέχουν πολύ από τον τόπο διαμονής του και από τα κέντρα καταναλώσεως .

Δεν μπορεί , όπως είπαμε επίσης , ο άνθρωπος να μεταβάλλει σε αξιόλογο βαθμό το μέγεθος της συνολικά καλλιεργήσιμης εκτάσεως . Την αδυναμία του αυτή προσπαθεί να την αναπληρώσει με την προσπάθεια για την αύξηση της αποδόσεως των καλλιεργούμενων εκτάσεων . Έτσι με τη δημιουργία περισσότερο αποδοτικών ποικυλίων και με την εφαρμογή κατάλληλης τεχνολογίας στην καλλιέργεια του εδάφους κατορθώνει να αυξήσει την απόδοσή τους , πράγμα που έμμεσα οδηγεί , όσο αυτό είναι δυνατό , στα ίδια αποτελέσματα με την αύξηση της καλλιεργούμενης εκτάσεως .

Δεν αλλάζει ασφαλώς η μορφολογία και η φυσική σύσταση του εδάφους . Σε ορισμένες περιπτώσεις με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα είναι δυνατό να επιφέρει ο

άνθρωπος μικρής εκτάσεως μεταβολές στη μορφολογία του εδάφους με την ισοπέδωση ορισμένων εκτάσεων ή με την δημιουργία αναβαθμίδων σε ορισμένες περιπτώσεις . Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν ή δεν το επιτρέπουν οι άλλες συνθήκες των συγκεκριμένων εδαφών , τότε ο άνθρωπος προσαρμόζει στην υπάρχουσα μορφολογία τον τρόπο αξιοποίησής του εδάφους .

Αν επίσης δεν μπορεί σε μεγάλες εκτάσεις να μεταβάλει τη φυσική σύσταση του εδάφους , το επιδιώκει σε μικρή έκταση και όταν ο τρόπος που προτίθεται να αξιοποιήσει το σχετικό έδαφος δικαιολογεί τη σχετική προσπάθεια και δαπάνη . Σε περιπτώσεις , π.χ. που το έδαφος πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για εντατική εκμετάλλευση , για καλλιέργειες ιδιαίτερα αποδοτικές , όπως είναι τα ανθοκομικά και οπωροκηπευτικά , είναι ενδεχόμενο να συμφέρει η προσπάθεια και η δαπάνη για τη βελτίωση της συστάσεως τους .

Πολύ περισσότερο απ' όλα δεν μπορεί ο άνθρωπος να επηρεάσει τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής . Πέρα όμως από την απόλυτη προσαρμογή του σ' αυτές , προσπαθεί με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας να μειώσει όσο του είναι δυνατόν την ανασταλτική επίδραση αυτών των συνθηκών στην κατάλληλη αξιοποίηση των καλλιεργούμενων εδαφών .

Η δημιουργία ανθεκτικών σε ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες ποικιλιών είναι ένα από τους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού . Η λήψη μέτρων επίσης για την πρόληψη των ζημιών από παγετούς σε ορισμένες καλλιέργειες αποτελεί μια παρόμοια προσπάθεια του παραγωγού για την αντιμετώπιση των δυσμενών επιδράσεων των κλιματολογικών συνθηκών της περιοχής .

Σε ορισμένες περιπτώσεις , και για καλλιέργειες ιδιαίτερα αποδοτικές , ο άνθρωπος δημιουργεί τεχνητές κλιματολογικές συνθήκες καλλιέργειας κάτω από κάλυψη και σε ελεγχόμενο περιβάλλον σε μικρή , βέβαια , έκταση και όταν το αναμενόμενο καθαρό κέρδος δικαιολογεί την αντίστοιχη δαπάνη .

2.4.2. Οι τεχνητοί συντελεστές .

Είναι οι συντελεστές τους οποίους ο άνθρωπος δημιουργεί και τους οποίους έχει την απόλυτη δυνατότητα να επηρεάσει . Τέτοιοι συντελεστές είναι :

- Το μέγεθος της καλλιεργούμενης εκτάσεως κατά γεωργική εκμετάλλευση .

Η παραγωγικότητα του συντελεστή έδαφος και η συμβολή του στο καθαρό εισόδημα του παραγωγού , επηρεάζεται ιδιαίτερα σημαντικά από το συνολικό μέγεθος του κλήρου κατά γεωργική εκμετάλλευση .

Οι μικροί σε έκταση γεωργικοί κλήροι καθιστούν ασύμφορη την απόλυτη εκμηχάνιση της γεωργίας , δυσχεραίνουν τη χρήση ορισμένων γεωργικών μηχανημάτων , δυσκολεύουν την κατάλληλη διάρθρωση των καλλιεργειών . Αλλά γίνεται δύσκολη και η οργάνωση των εκμεταλλεύσεων σε μορφή καθαρά επιχειρηματική , οργάνωση που είναι σήμερα στοιχειωδώς απαραίτητη για μια καλά οργανωμένη και σε γερές οικονομικές βάσεις θεμελιωμένη γεωργία .

- Ο πολυτεμαχισμός της αγροτικής ιδιοκτησίας .

Η ανασταλτική επίδραση του μεγέθους της καλλιεργούμενης εκτάσεως κατά γεωργική εκμετάλλευση στην παραγωγικότητα θα ήταν αρκετά περιορισμένη , αν το μικρό αυτό μέγεθος δεν ήταν συνδυασμένο με τον πολυτεμαχισμό της ιδιοκτησίας . Η έκταση του κλήρου , έστω και μικρή , θα είχε κατά πολύ μικρότερη επίδραση στο κόστος των παραγόμενων προϊόντων , αν ο κλήρος αυτός απαρτιζόταν από ένα μόνο τεμάχιο .

Δυστυχώς στην πραγματικότητα τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά .

Υπολογίζεται ότι στη χώρα μας ο μέσος κλήρος αποτελείται από επτά κατά μέσο όρο τεμάχια , ενώ το σύνολο των αγροτεμαχίων φθάνει τα έξι εκατομμύρια , με μέσο μέγεθος κατά τεμάχιο 5,4 στρέμματα (ακραία μεγέθη : 0,3 στρέμματα και 1000,6 στρέμματα) .

Ο πολυτεμαχισμός αποτελεί ένα από τους σοβαρότερους παράγοντες αύξησεως τους κόστους των **παραγομένων** προϊόντων και μειώσεως της παραγωγικότητας των **καλλιεργούμενων** εδαφών .

Οι κυριότερες επιδράσεις του πολυτεμαχισμού στο κόστος των **παραγομένων** προϊόντων και στην όλη αξιοποίηση του συντελεστή **έδαφος** είναι οι ακόλουθες :

- Απώλεια πολύτιμου χρόνου για τη μετακίνηση του παραγωγού και των μέσων εκμεταλλεύσεως των καλλιεργειών από τεμάχιο σε τεμάχιο . Η απώλεια αυτή επιβαρύνει με πρόσθετο ποσοστό εργασίας τα παραγόμενα προϊόντα , πράγμα που καταλήγει στην αύξηση του κόστους παραγωγής .
- Αδυναμία χρήσεως ορισμένων γεωργικών μηχανημάτων σε πολύ μεγάλης εκτάσεως τεμάχια . Η εκτέλεση των αντιστοίχων εργασιών με τα χέρια ή

με λιγότερο αποδοτικά μηχανήματα , επιβαρύνει το κόστος των παραγόμενων προϊόντων .

- Μείωση της αποδόσεως των μηχανημάτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν , αφού θα είναι υποχρεωμένα να κάνουν περισσότερους νεκρούς σε απόδοση χειρισμούς (στροφές κ.λ.π.) .
- Απώλεια αρκετού σε έκταση εδάφους με τα αναγκαστικά διαχωριστικά σύνορα ανάμεσα στα τεμάχια των διαφόρων ιδιοκτητών.
- Δημιουργία προστριβών μεταξύ των παραγωγών για ζημιές που δημιουργούνται κατά τη μετακίνηση των μέσων καλλιέργειας από τεμάχιο σε τεμάχιο με το αναγκαστικό πέρασμα από τεμάχια άλλων παραγωγών .
- Δυσκολία στη μεταφορά των παραγομένων προϊόντων αφού είναι δύσκολη η προσπέλαση των περισσότερων αγροτεμαχίων με τα σύγχρονα μεταφορικά μέσα .
- Δυσκολία στην εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών έργων ή στην άρδευση των τεμαχίων όταν αυτά είναι μακριά από την κύρια πηγή νερού αρδεύσεως του παραγωγού .
- Δυσκολία στην άμεση επίβλεψη όλων των τεμαχίων από τον ιδιοκτήτη παραγωγό όταν αυτά είναι πολλά σε αριθμό και σε μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους .
- Δυσκολία στον προγραμματισμό της αξιοποίησεως κάθε τεμαχίου δεδομένου ότι το είδος της καλλιέργειας πρέπει βασικά να είναι συνδυασμένο με το είδος της καλλιέργειας των γειτονικών τεμαχίων . Θα είναι δύσκολο , π.χ. σε μια περιοχή με Φθινοπωρινές καλλιέργειες να καλλιεργηθούν μεμονωμένα τεμάχια με ανοιξιόφυτα φυτά .
- Γενικότερα είναι δύσκολη η οργάνωση της εκμεταλλεύσεως σε μορφή καθαρά επιχειρηματική όταν η εκμετάλλευση αυτή αποτελείται από πολλά μικρά σε έκταση και απομακρυσμένα μεταξύ τους τεμάχια .

- Η διάρθρωση των καλλιεργειών .

Όσο η γεωργία είχε τη μορφή της κλειστής οικονομίας , δεν υπήρχε θέμα διάρθρωσεως των καλλιεργειών . Ο γεωργός καλλιεργούσε βασικά , από τα φυτά που ευδοκμούσαν στην περιοχή του , εκείνα που τα προϊόντα τους του ήταν απαραίτητα για την κάλυψη των αναγκών του . Από τότε όμως που ο παραγωγός άρχισε να

παράγει προϊόντα για να τα διαθέτει στην αγορά , αναγκάστηκε να ρυθμίζει όχι σύμφωνα με τις δικές του επιθυμίες , αλλά σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς τα είδη των φυτών που θα καλλιεργούσε .

Έτσι , σήμερα που η γεωργία παίρνει – και επιβάλλεται να πάρει – μορφή καθαρά επιχειρηματική , η διάρθρωση των καλλιεργειών έχει ιδιαίτερη σημασία .

Η τελική απόδοση από την άποψη του καθαρού κέρδους του συντελεστή **έδαφος** θα εξαρτηθεί όχι μόνο από τις αποδόσεις των **καλλιεργούμενων** εδαφών , αλλά και από την ευκολία διαθέσεως των παραγομένων προϊόντων και από τις επιτυγχανόμενες τιμές κατά τη διάθεση τους .

Έλλειψη τέτοιας διαρθρώσεως μπορεί να οδηγήσει σε οικονομική ζημιά του παραγωγού , αν τα παραγόμενα προϊόντα δεν διατεθούν έγκαιρα , ή αν η περιορισμένη ζήτηση τους οδηγήσει στη διάθεση τους σε χαμηλότερες από το κόστος τους τιμές .

2.5. Το Κεφάλαιο .

Ο δεύτερος συντελεστής της παραγωγής ύστερα από το έδαφος , είναι το κεφάλαιο .

Ως κεφάλαιο θεωρούμε όλα τα μέσα και υλικά που χρησιμοποιούνται στη διαδικασία της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής . Με αυτή την έννοια και το έδαφος αποτελεί μια μορφή κεφαλαίου , αφού είναι ένα από τα βασικότερα μέσα γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής , δεν θα αναφερθεί και πάλι εδώ ανάμεσα στις άλλες μορφές και τα είδη του κεφαλαίου .

Ειδικότερα ως κεφάλαιο στη γεωργική εκμετάλλευση θεωρούνται : Οι **κτιριακές εγκαταστάσεις** που χρησιμοποιούνται στην εκμετάλλευση , οι **έγχειες βελτιώσεις** σε εκτάσεις της εκμεταλλεύσεως , τα **γεωργικά μηχανήματα και εργαλεία** , οι **φυτείες** σε πολυετείς καλλιέργειες και τα **ζώα** που χρησιμοποιούνται στη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή .

Τα είδη αυτά του κεφαλαίου χωρίζονται στις ακόλουθες βασικές κατηγορίες .

Το πάγιο ή μόνιμο κεφάλαιο . Στην κατηγορία αυτή υπάγονται , εκτός από το έδαφος , οι διάφορες κτιριακές εγκαταστάσεις , οι έγχειες βελτιώσεις , οι φυτείες , τα γεωργικά μηχανήματα και εργαλεία .

Ειδικότερα ως πάγιο ή μόνιμο κεφάλαιο εννοούμε εκείνα τα είδη και μορφές κεφαλαίου που χρησιμοποιούνται συνεχώς στη διαδικασία της γεωργικής παραγωγής . Συχνά τα γεωργικά μηχανήματα και εργαλεία καθώς και τα ζώα εργασίας χαρακτηρίζονται και ως **κεφάλαιο εκμεταλλεύσεως** .

Το κυκλοφοριακό κεφάλαιο . Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται εκείνα τα είδη και οι μορφές του κεφαλαίου που χρησιμοποιούνται στην εκμετάλλευση μόνο μια φορά ή αλλάζουν μορφή όταν χρησιμοποιούνται στη γεωργική εκμετάλλευση . Αναφέρεται συχνά η κατηγορία αυτή και ως **αναλώσιμο κεφάλαιο** ,επειδή καταναλώνεται κατά τη χρησιμοποίησή του . Στην κατηγορία αυτή υπάγονται οι σπόροι , τα λιπάσματα , τα φυτοφάρμακα και τα μετρητά που χρησιμοποιούνται στην εκμετάλλευση .

Ορισμένοι γεωργοοικονομολόγοι εντάσσουν στην κατηγορία αυτή και τα παχυνόμενα ζώα επειδή στη διαδικασία της παραγωγής μετέχουν μια μόνο φορά , αφού μετά την πάχυνση τους διατίθενται στην αγορά .

Ζωικό κεφάλαιο . Στην κατηγορία του ζωικού κεφαλαίου υπάγονται τα ζώα εργασίας , τα ζώα παραγωγής και τα παχυνόμενα για διάθεση στην αγορά ζώα .

Από ορισμένους γεωργοοικονομολόγους το ζωικό κεφάλαιο δεν αναφέρεται σαν ιδιαίτερη κατηγορία κεφαλαίου . Στην περίπτωση αυτή τα παραγωγικά ζώα και τα ζώα εργασίας εντάσσονται στο κεφάλαιο εκμεταλλεύσεως , ενώ τα παχυνόμενα στο κυκλοφοριακό κεφάλαιο , όπως είπαμε πιο πάνω .

2.5.1. Πάγιο ή μόνιμο κεφάλαιο .

Είναι φανερή η σημασία του παγίου ή μόνιμου κεφαλαίου σε κάθε γεωργική ή κτηνοτροφική εκμετάλλευση . Δεν είναι δυνατό να νοηθεί γεωργική ή κτηνοτροφική παραγωγή χωρίς τη συμμετοχή , σε αξιόλογο μάλιστα βαθμό του κεφαλαίου αυτής της μορφής . Ο βαθμός συμμετοχής του βέβαια , στην όλη παραγωγική διαδικασία διαφέρει από εκμετάλλευση σε εκμετάλλευση και είναι συχνά συνάρτηση του βαθμού οργανώσεως της εκμεταλλεύσεως όπως είναι επίσης και η συμβολή του παγίου κεφαλαίου στο καθαρό εισόδημα του παραγωγού .

Α) Έγχειρες βελτιώσεις .

Το έδαφος στη φυσική κατάσταση δεν είναι συχνά δυνατό , χωρίς καμία επέμβαση , να μας εξασφαλίσει αξιόλογη συμβολή στο οικονομικό αποτέλεσμα της

επιχειρήσεως . Ειδικοί λόγοι ή ειδικές συνθήκες του εδάφους επιβάλλουν συχνά την εκτέλεση διαφόρων έργων για τη βελτίωση της αποδόσεως του . Επειδή τα έργα αυτά γίνονται πάνω στο συντελεστή της παραγωγής που αποτελεί η γη , λέγονται **έργα εγγείου βελτιώσεως ή εγγειοβελτιωτικά έργα** .

Η κατασκευή αναβαθμίδων σε ένα έδαφος επικλινές , η αποστράγγιση ενός υπερβολικά υγρού εδάφους , το άνοιγμα ενός πηγαδιού ή η εκτέλεση ενός αρδευτικού έργου που μεταβάλλει ένα ξηρικό έδαφος σε ποτιστικό , ένα έργο αντιπλημμυρικό που προστατεύει καλλιεργούμενες εκτάσεις από τις πλημμύρες .

2.6. Η εργασία .

Ύστερα από το έδαφος και το κεφάλαιο , η εργασία αποτελεί τον τρίτο βασικό συντελεστή της γεωργικής παραγωγής . Ως εργασία εδώ θεωρούμε την καθαρά χειρωνακτική εργασία που καταβάλλεται σε κάθε γεωργική ή κτηνοτροφική εκμετάλλευση και όχι την οργανωτική και διανοητική εργασία του διευθύνοντος την εκμετάλλευση επιχειρηματία παραγωγού .

Η προσωπική χειρωνακτική εργασία του ανθρώπου αποτέλεσε το πρώτο μέσο αντιμετώπισεως των ποικίλων αναγκών του . Μέχρις ότου εξημερωθούν τα πρώτα ζώα εργασίας ο άνθρωπος χρησιμοποιούσε μόνο τις μυϊκές του δυνάμεις για την εκτέλεση όλων των καθημερινών του εργασιών . Η εξημέρωση των ζώων τον απάλλαξε από ορισμένες ιδιαίτερα κοπιαστικές εργασίες και αύξησε τις δυνατότητες του , δεδομένου ότι με τη βοήθεια των ζώων κατόρθωσε να εκτελεί εργασίες που μόνος του θα ήταν εντελώς αδύνατο να εκτελέσει .

Επανάσταση βέβαια στον τομέα της εργασίας επέφερε η ανακάλυψη και χρήση της μηχανής η οποία απομάκρυνε από την παραγωγή τα ζώα εργασίας , απάλλαξε τον άνθρωπο από κοπιαστικές και εξαντλητικές εργασίες και πολλαπλασίασε σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητες του στη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή .

Όμως παρά την τόσο μεγάλη εκμηχάνιση της γεωργικής παραγωγής δεν έπαψε η ανθρώπινη εργασία να διαδραματίζει ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην πρωτογενή παραγωγή . Οι λόγοι που κάνουν τόσο σημαντική τη συμβολή του συντελεστή εργασία στη γεωργική παραγωγή είναι βασικά οι ακόλουθοι :

- Υπάρχουν εργασίες στο κύκλωμα της παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων που δεν είναι δυνατό να γίνουν με τα υπάρχοντα μηχανήματα .

- Ο χειρισμός των γεωργικών μηχανημάτων απαιτεί την εργασία του κατάλληλου χειριστή , η οποία με τίποτε άλλο δεν μπορεί να αντικατασταθεί .

- Πολλές εργασίες που εκτελούνται από γεωργικά μηχανήματα έχουν ανάγκη από συμπληρωματικές εργασίες οι οποίες μόνο με τα χέρια θα πρέπει να εκτελεσθούν.

Είναι βέβαια αναμφισβήτητη αλήθεια ότι η εκμηχάνιση της γεωργίας μείωσε σε πολύ μεγάλο βαθμό τα απαιτούμενα εργατικά χέρια και ώθησε ένα μεγάλο ποσοστό αγροτικού πληθυσμού ή εργατών της γεωργίας να στραφούν σε άλλες επαγγελματικές απασχολήσεις . Αυτό αποτελεί , όπως είναι γνωστό , θετικό στοιχείο στην όλη ανάπτυξη της οικονομίας μας . Σε πολλές όμως περιπτώσεις δημιουργεί προβλήματα στη γεωργική παραγωγή από τη δυσκολία εξασφάλισης των απαιτούμενων εργατικών χεριών για ορισμένες ιδιαίτερα εποχικές εργασίες .

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η γεωργική μας παραγωγή στην εξασφάλιση του συντελεστή εργασία στον απαιτούμενο βαθμό , οφείλονται βασικά στους ακόλουθους παράγοντες :

- Στη φύση των γεωργικών εργασιών που είναι συνήθως αρκετά επίπονες και κοπιαστικές .

- Στο γεγονός ότι οι ανάγκες της γεωργικής παραγωγής σε εργασία δεν είναι οι ίδιες σε όλη τη διάρκεια του χρόνου . Αυτό καθιστά ασύμφορη τη διατήρηση μόνιμου εργατικού δυναμικού σε μια γεωργική εκμετάλλευση , ενώ παράλληλα δυσχεραίνει την εξοικονόμηση εργατικών χεριών , όταν και μόνο για όσο χρονικό διάστημα τα έχει ανάγκη η εκμετάλλευση .

- Η γεωργική παραγωγή επιβαρυνόμενη με πολλές δαπάνες και εκτεθειμένη σε πολλούς αστάθμητους παράγοντες , δεν μπορεί να αντέξει στο βάρος υψηλής αμοιβής της εργασίας σε συνάρτηση μάλιστα με τις χαμηλές σχετικά τιμές των γεωργικών προϊόντων .

Κάτω από αυτούς τους τόσο δυσμενείς παράγοντες είναι υποχρεωμένος ο σύγχρονος παραγωγός να αντιμετωπίζει το πρόβλημα της εργασίας , η αποτελεσματική αντιμετώπιση του οποίου αποτελεί βασικό παράγοντα στην όλη οργάνωση και αποδοτική λειτουργία της εκμεταλλεύσεώς του . Και η ακόλουθη σειρά ενεργειών θα τον βοηθήσει σημαντικά στην προσπάθεια αυτή :

2.6.1. Υπολογισμός των απαιτούμενων στην εκμετάλλευση του ημερομισθίου .

Με βάση τη δομή και την όλη διάρθρωση της εκμεταλλεύσεως του και το ετήσιο πρόγραμμα καλλιεργειών είναι αδύνατο να υπολογίσει με κάποια προσέγγιση :

- Τον αριθμό των ημερομισθίων , ανδρών και γυναικών , που θα απαιτηθούν κατά τη διάρκεια του χρόνου .

- Πόσα από τα ημερομίσθια αυτά απαιτούν ειδικευμένο σε εργασίες δυναμικό και πόσα μπορούν να καλυφθούν από ανειδίκευτους εργάτες .

- ποιες είναι οι εποχές κατά τη διάρκεια του χρόνου που χρειάζεται να καταβληθούν τα ημερομίσθια αυτά .

- Ποιες από τις εργασίες που προγραμματίζει να εκτελεσθούν με εργατικά χέρια , είναι δυνατό να εκτελεσθούν με μηχανήματα που μπορεί να προμηθευτεί ή να πληρώσει σε ιδιοκτήτες τέτοιων μηχανημάτων για τη χρησιμοποίησή τους .

2.6.2. Υπολογισμός των ημερομισθίων που μπορεί να καλυφθούν απ' τον ίδιο ή από τα μέλη της οικογενείας του .

Ένα μέρος από το σύνολο των ημερομισθίων που απαιτούνται μπορούν να καλυφθούν από την εργασία του ίδιου του παραγωγού και των μελών της οικογενείας του , όταν μπορούν να εργασθούν στην εκμετάλλευση του . Θα είναι εύκολο ασφαλώς , να υπολογισθεί ο αριθμός των ημερομισθίων αυτών . Παράλληλα θα πρέπει να υπολογισθεί πόσα μπορούν να είναι τα ημερομίσθια αυτά κατά τις διάφορες περιόδους στη διάρκεια του χρόνου και με βάση τις εργάσιμες ημέρες .

2.6.3. υπολογισμός των ημερομισθίων που πρέπει να καλυφθούν από ξένους ημερομισθίους εργάτες .

Με βάση τα στοιχεία που αναφέρθηκαν προηγουμένως θα είναι εύκολο να υπολογισθεί ο αριθμός των απαιτούμενων στην εκμετάλλευση ημερομισθίων , που απομένουν να καλυφθούν με ημερομισθίους εργάτες . Ο υπολογισμός θα γίνει επίσης κατά την εποχή και με αναφορά στις εργασίες που θα πρέπει να εκτελεσθούν κάθε εποχή . Θα πρέπει να σημειωθούν επίσης τα απαιτούμενα ημερομίσθια ειδικευμένων εργατών ή τεχνιτών και τα ημερομίσθια που από τη φύση τους πρέπει να είναι μόνο ανδρικά ή μόνο γυναικεία ή που μπορούν να καλυφθούν αδιάκριτα από άνδρες ή γυναίκες .

2.6.4. Υπολογισμός της δαπάνης που θα απαιτηθεί για την κάλυψη των απαιτούμενων ημερομισθίων .

Με βάση το μέσο ημερομίσθιο που ισχύει στην περιοχή θα υπολογισθεί ο παραγωγός το ύψος της δαπάνης που θα απαιτηθεί για την κάλυψη των αναγκών σε ημερομίσθια .

Η επιβάρυνση που ο συντελεστής **εργασία** προκαλεί στη γεωργική παραγωγή είναι η αξία των ημερομισθίων που απαιτούνται σε όλο τον κύκλο παραγωγής κάθε γεωργικού προϊόντος . Φυσικά στον υπολογισμό αυτό δεν θα υπολογισθούν μόνο τα ημερομίσθια που θα καταβάλει ο παραγωγός σε ξένους ημερομισθίους εργάτες , αλλά και η αξία των δικών του ημερομισθίων και των ημερομισθίων των μελών της οικογένειάς του . Ο υπολογισμός της αξίας των ημερομισθίων αυτών κατά κλάδο γεωργικής παραγωγής θα δώσει τη συνολική επιβάρυνση της παραγωγής κάθε προϊόντος σε εργατικά χέρια .

Αν το κόστος εργασίας είναι αρκετά υψηλό ώστε να εκμηδενίζεται σχεδόν το καθαρό του κέρδος , τότε ο παραγωγός θα πρέπει να προβληματισθεί σχετικά με τη σκοπιμότητα της καλλιέργειας των αντίστοιχων προϊόντων , εξετάζοντας τις δυνατές εναλλακτικές λύσεις που θα τον οδηγήσουν στη συμφέρουσα οικονομικά αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού . Τέτοιες λύσεις είναι οι ακόλουθες :

- Η αντικατάσταση των σχεδιαζόμενων καλλιεργειών με άλλες που να απαιτούν λιγότερα ημερομίσθια ώστε να έχουν μικρότερη επιβάρυνση σε εργασία . Η αντικατάσταση αυτή θα πρέπει να εξετασθεί σε συνδυασμό με τις δυνατότητες αναπτύξεως άλλων καλλιεργειών , τη δυνατή απόδοση τους και το πιθανό καθαρό κέρδος που μπορούν τελικά να εξασφαλίσουν . Αν π.χ. η καλλιέργεια του βαμβακιού καθίσταται ασύμφορη από την υπερβολική επιβάρυνση σε εργασία , θα εξετασθεί η σκοπιμότητα αντικαταστάσεως της με την καλλιέργεια άλλων φυτών , ίσως σιτηρών , που με την εκμηχάνιση της απαιτεί ελάχιστα εργατικά χέρια . Βασικό κριτήριο για την αντικατάσταση αυτή θα είναι το αναμενόμενο τελικό οικονομικό αποτέλεσμα από τη νέα καλλιέργεια .

- Η δυνατότητα οργάνωσης της παραγωγής σε συνεργασία με άλλους παραγωγούς , ώστε να καταστεί δυνατή η προμήθεια και η χρήση μηχανημάτων , τα οποία μόνος του ο παραγωγός είναι ασύμφορο οικονομικά να προμηθευτεί . Η εκμηχάνιση των καλλιεργητικών εργασιών θα μειώσει σημαντικά την επιβάρυνση της

εκμεταλλεύσεως σε δαπάνες εργασίας και φυσικά θα μειώσει ανάλογα το κόστος παραγωγής των προϊόντων .

- Η προμήθεια καταλλήλων βοηθητικών μηχανημάτων και εργαλείων που αυξάνουν σημαντικά την απόδοση των εργατών στη μονάδα του χρόνου και μειώνουν αντίστοιχα την επιβάρυνση της εκμεταλλεύσεως σε εργασία .

Γενικά με τη δυσκολία στην εξοικονόμηση των απαιτούμενων εργατικών χεριών , ιδιαίτερα για ορισμένες εποχικές εργασίες , θα πρέπει να εξετάζεται από τον παραγωγό κάθε δυνατότητα αποδεσμεύσεως του από την ανάγκη χρησιμοποίησης ξένων ημερομισθίων εργατών .

Η υποαπασχόληση των ατόμων της οικογένειας του παραγωγού , αν υπάρχει , επιβαρύνει το τελικό οικονομικό αποτέλεσμα της εκμεταλλεύσεως . Δεν θα είναι δύσκολο να υπολογισθεί από τον παραγωγό ο αριθμός των ημερομισθίων κατά περίοδο που μένουν αναξιοποίητα στην εκμετάλλευση του . Ανάλογα με την εποχή που ημερομισθία μένουν αναξιοποίητα , δεν θα είναι δύσκολο να βρεθούν τρόποι αξιοποίησής τους . Η κατάλληλη διάρθρωση των καλλιεργειών , η ανάπτυξη βοηθητικών γεωργικών ή κτηνοτροφικών κλάδων , η οργάνωση επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων από ομάδες παραγωγών ή από γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις , αποτελούν μερικές δυνατότητες αξιοποίησης των ημερομισθίων που πλεονάζουν .

2.7. Ο Επιχειρηματίας παραγωγός στη γεωργική εκμετάλλευση .

Όπως είπαμε και προηγουμένως , τα τελευταία χρόνια , εκτός από τους τρεις βασικούς συντελεστές της παραγωγής , τη **γη** , το **κεφάλαιο** και την **εργασία** , υπολογίζεται ως τέταρτος τέτοιος συντελεστής ο παράγοντας άνθρωπος , με την έννοια του ειδικευμένου ατόμου , του οργανωτικού μυαλού , του υπεύθυνου επιχειρηματία .

Από πολλούς οικονομολόγους αναφέρεται αυτός ο συντελεστής σαν μια μορφή εργασίας , με διάκριση σε εργασία χειρωνακτική και εργασία οργανωτική ή διανοητική . Και είναι σημαντική η συμβολή του στην οργάνωση της εκμεταλλεύσεως και ιδιαίτερα στην αξιοποίηση των βασικών συντελεστών της παραγωγής .

Όταν η γεωργία είχε τη μορφή της κλειστής οικονομία και ο παραγωγός χρησιμοποιούσε στις καλλιέργειες μόνο την προσωπική του εργασία και τα ζώα εργασίας που διέθετε , δεν είχε προβλήματα οργανωτικά . Όταν όμως άρχισε να παράγει και να διαθέτει στην αγορά ένα μέρος ή ολόκληρη την παραγωγή του , τότε βρέθηκε , όπως ήταν επόμενο , μπροστά σε προβλήματα οργανωτικά .

Η ανάπτυξη εξ' άλλου της γεωργικής τεχνολογίας , η επινόηση και κατασκευή του τεράστιου αριθμού των γεωργικών μηχανημάτων , η δημιουργία νέων αποδοτικών ποικιλιών , η αύξηση της ζήτησης γεωργικών προϊόντων και ο ολοκληρωτικός σε πολλές περιπτώσεις εκμηχανισμός της γεωργικής παραγωγής , δημιούργησαν επιτακτική την ανάγκη της μεταβολής του παραγωγού από εργάτη καλλιεργητή σε επιχειρηματία παραγωγό .

Κάθε οικονομική δραστηριότητα στηρίζεται πάντοτε στη βασική οικονομική αρχή της εξασφάλισης του μεγαλύτερου δυνατού καθαρού κέρδους με τη διάθεση των λιγότερων οικονομικών μέσων . Και η επιτυχημένη εφαρμογή αυτή της αρχής στηρίζεται στην καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων συντελεστών της παραγωγής και στον καλύτερο δυνατό συνδυασμό τους .

Πέρα από αυτό , η εφαρμογή των δεδομένων της σύγχρονης γεωργικής τεχνολογίας στο όλο κύκλωμα της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής , απαιτεί ενημέρωση και ειδίκευση στη αποδοτική εφαρμογή της .

Ο παραγωγός με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο δεν μπορεί :

- Να επισημάνει τα σημεία όπου υστερεί οργανωτικά και διαρθρωτικά η εκμετάλλευσή του .

- Να σταθμίσει τις δυνατότητες των συντελεστών της παραγωγής που έχει στη διάθεσή του για μια επιτυχημένη παραγωγική διαδικασία .

- Να υπολογίσει τους συντελεστές εκείνους που ανεβάζουν το κόστος των γεωργικών προϊόντων και να προβεί στις κατάλληλες οργανωτικές ενέργειες για τη μείωση του .

- Να έχει την απαιτούμενη ευρύτητα αντίληψης , ώστε να προχωρεί στη λήψη των απαιτούμενων τολμηρών μέτρων για την ανάπτυξη της εκμεταλλεύσεώς του .

- Να αναπτύσσει την απαιτούμενη συνεργασία με τους συναδέλφους του παραγωγούς , για την από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων οργάνωσης των εκμεταλλεύσεών τους με τη μορφή ομάδων ή συνεταιρισμών εκμεταλλεύσεως ή οποιαδήποτε μορφή δημιουργικής και αποδοτικής συνεργασίας .

Η αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων απαιτεί μορφωμένους παραγωγούς , ενημερωμένους στη σύγχρονη γεωργική τεχνολογία και με αναπτυγμένη την κρίση και

την ικανότητα σταθμίσεως των μέτρων , που πρέπει να παίρνουν κάθε φορά για την καλύτερη απόδοση της εκμεταλλεύσεως τους .

Η ανάπτυξη της σύγχρονης βιομηχανίας και των άλλων κλάδων οικονομικής παραγωγής που παρουσιάζεται εξαιρετικά σημαντική στην εποχή μας οφείλεται , πέρα από την ανάπτυξη της τεχνολογίας , και στην ανάπτυξη του κλάδου της οργανώσεως και διοικήσεως των επιχειρήσεων , με την τοποθέτηση επικεφαλής των επιχειρήσεων ανθρώπων με αναπτυγμένες οργανωτικές και διοικητικές ικανότητες .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ , ΕΝΝΟΙΑ , ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.1. Ορισμός και έννοια της Αγροτικής Πολιτικής .

Βασικά , η λέξη Πολιτική εκφράζει το σύνολο των ενεργειών και την ακολουθούμενη τακτική για την επίλυση ενός προβλήματος ή την αντιμετώπιση ενός θέματος .

Ανάλογα με το χαρακτήρα , τη φύση ή τη μορφή του προβλήματος ή των προβλημάτων που επιδιώκει να επιλύσει η πολιτική , παίρνει και τον αντίστοιχο χαρακτηρισμό της . Έτσι , έχουμε την Κοινωνική Πολιτική , που αποβλέπει στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων ενός οργανωμένου κοινωνικού συνόλου , την Εκπαιδευτική Πολιτική , που ασχολείται με τα θέματα της εκπαίδευσεως και της παιδείας γενικότερα , την Πολιτική Υγείας , που ασχολείται με τα θέματα υγείας κ.λ.π. . Μία από τις πολιτικές που ασκούν τα σύγχρονα κράτη είναι και η λεγόμενη Αγροτική Πολιτική .

Με τον όρο Αγροτική Πολιτική εννοούμε την εφαρμοζόμενη βασικά από την Πολιτεία πολιτική και το σύνολο των μέτρων , που λαμβάνονται και αποσκοπούν στην καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση των αγροτικών μας προβλημάτων . Τα μέτρα και η όλη αγροτική πολιτική ενδιαφέρουν το σύνολο του αγροτικού μας πληθυσμού και ευρύτερα ολόκληρο τον πληθυσμό της χώρας .

3.2. Εμφάνιση και εξέλιξη της Αγροτικής Πολιτικής .

Η γεωργία αποτέλεσε για όλα τα σύγχρονα Κράτη , το πρώτο στάδιο της οικονομικής αναπτύξεως τους . Για πολλά αποτελεί ακόμα και σήμερα , το

βασικότερο κλάδο οικονομικής παραγωγής , ενώ για άλλα αποτελεί ένα σημαντικό και αξιόλογο παραγωγικό κλάδο .

Είναι ευνόητο , ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ταυτόχρονη με την εμφάνιση της γεωργίας και η εμφάνιση της αγροτικής πολιτικής .

Για χλιετηρίδες ολόκληρες , η γεωργία αφορούσε μόνο αυτούς που ήταν άμεσα απασχολημένοι με αυτήν . Αργότερα όμως , όταν δημιουργήθηκαν οι πρώτες οργανωμένες κοινωνίες , φάνηκε ότι η γεωργική παραγωγή είναι θέμα αντιμετώπισης από την υπεύθυνη Πολιτεία των προβλημάτων διατροφής του πληθυσμού της και αξιοποίησης φυσικών πηγών της χώρας . Ήταν πάντοτε , στη διαδρομή των αιώνων , κατανοητό , ότι μια καλά αναπτυγμένη γεωργία , αποτελεί την καλύτερη προϋπόθεση για την άνθηση της οικονομίας σε όλους τους τομείς .

« Εν φερομένης της γεωργίας » , έλεγε ο Ξενοφών , *« αίρονται και αι άλλαι τέχναι άπασαι »* .

Η εμφάνιση των πρώτων μέτρων αγροτικής πολιτικής γίνεται στην αρχή της ιστορίας ακόμα του ανθρώπινου πολιτισμού .

Η απασχόληση του ανθρώπου με την καλλιέργεια της γης , η εγκατάστασή του σε μόνιμους οικισμούς και η δημιουργία των πρώτων οργανωμένων κοινωνικών συνόλων , αποτελούν τα βασικά ορόσημα στην εμφάνιση των μέτρων αγροτικής πολιτικής .

Οι πρώτοι πολιτισμοί σχηματίστηκαν σε περιοχές με γόνιμα εδάφη , όπως είναι η περιοχή της Μεσοποταμίας .

Οι Σουμέριοι , που ανέπτυξαν πολιτισμό στις γόνιμες πεδιάδες του Ευφράτη , ασχολήθηκαν και με έργα αγροτικής πολιτικής . Κατασκεύασαν περίπου 4000 χρόνια π.Χ. , αρδευτικά έργα για να ποτίζουν τις καλλιέργειες τους με τα νερά του ποταμού .

Στην Αίγυπτο δημιουργήθηκε ένας από τους μεγαλύτερους πολιτισμούς Οικόνομος αυτού του πολιτισμού είναι αναμφίβολα ο Αιγύπτιος αγρότης , ο καλλιεργητής της εύφορης πεδιάδας του Νείλου .

Οι Βαβυλώνιοι , που ανέπτυξαν τον πολιτισμό τους στην περιοχή της Μεσοποταμίας , ασχολήθηκαν με τη λήψη μέτρων αγροτικής πολιτικής , κυρίως με τη μορφή μεγάλων αντιπλημμυρικών και αρδευτικών έργων . Με κατάλληλα αναχώματα προστάτευσαν τις καλλιεργούμενες εκτάσεις από τις πλημμύρες του ποταμού , ενώ με πολύπλοκα δίκτυα από διώρυγες εξασφάλιζαν την άρδευση των εκτάσεων . Ο Ναβουχοδονόσορ λάμπρυνε τη βασιλεία του , εκτός των άλλων , και με την

κατασκευή μια δεξαμενής που είχε περίμετρο 225 χιλιόμετρα , με τα νερά της οποίας αρδευόταν μια τεράστια έκταση .

Στην Ινδία επίσης , η εκτέλεση αρδευτικών έργων από την Πολιτεία αποτελούσε χαρακτηριστική περίπτωση μέτρων αγροτικής πολιτικής . Υπολείμματα των έργων , που έχουν διατηρηθεί μέχρι σήμερα , δείχνουν το μέγεθος και τη σημασία αυτών των μέτρων .

Η Κίνα προχώρησε περισσότερο στην οργάνωση της γεωργίας . Ίσως είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της γεωργίας , που η Πολιτεία εξειδικεύει υπαλλήλους στα θέματα της γεωργικής παραγωγής και τους αναθέτει την αποστολή να εκπαιδεύσουν τους αγρότες στην καλλιέργεια της γης .

Από το Μινωικό και Μυκηναϊκό κόσμο , έχουμε δείγματα αρδευτικών και αποστραγγιστικών έργων , που αποτελούσαν την εκδήλωση του ενδιαφέροντος της Πολιτείας στο χώρο της αγροτικής πολιτικής . Χαρακτηριστικό είναι το τεράστιο αποστραγγιστικό έργο της Κωπαΐδας κατά το 14^ο αιώνα π.Χ. . Τα νερά των ποταμών και των χειμάρρων που πλημμύριζαν την περιοχή , διοχετεύονταν με μεγάλες διώρυγες πλάτους 40 – 60 μέτρων προς τα ανατολικά της λίμνης . Εκεί μια συγκεντρωτική τάφρος τα παρέσυρε σε καταβόθρες . Παράλληλα , για την απομάκρυνση των νερών , επειδή δεν ήταν αρκετές οι καταβόθρες , κατασκευάστηκε υπόγεια σήραγγα μήκους 2.230 μέτρων .

Στις Πόλεις – Κράτη της Αρχαίας Ελλάδος αναπτύχθηκε ιδιαίτερα η γεωργία και η κτηνοτροφία χάρις στα μέτρα αγροτικής πολιτικής , που εφαρμόζαν .

Μέτρα αγροτικής πολιτικής είχαν καθιερωθεί και κατά τους Ελληνιστικούς χρόνους από τους Πτολεμαίους . Τα μέτρα αυτά αφορούσαν τη διάθεση της καλλιεργήσιμης γης , τη διάθεση στους καλλιεργητές εκλεκτών σπόρων από την Πολιτεία και την επιβολή δασμών στα εισαγόμενα γεωργικά προϊόντα , για την προστασία της εγχώριας παραγωγής .

Κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους , χαρακτηριστικό στοιχείο μέτρων αγροτικής πολιτικής είναι ο αγροτικός νόμος του Τιβέριου Γράκχου , που επέβαλε την αφαίρεση της γης από μεγάλους ιδιοκτήτες με τη μορφή της απαλλοτριώσεως και τη διανομή της σε ακτήμονες Ρωμαίους Πολίτες . Η ιδέα του νόμου εκείνου και η μερική εφαρμογή του αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέτρο αγροτικής πολιτικής .

Ο αγροτικός Κώδικας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας αποτελούσε προσπάθεια .

Η Γαλλική Επανάσταση του 1789 προχώρησε στο ριζικό μέτρο της διανομής της γης σε ακτήμονες καλλιεργητές με την ταυτόχρονη ανακήρυξη ως ιερού του δικαιώματος της ιδιοκτησίας .

Τις αρχές αυτές της Γαλλικής Επαναστάσεως υιοθέτησαν αργότερα και οι άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και διαμόρφωσαν ανάλογα την αγροτική τους πολιτική .

Ουσιαστικά όμως η αγροτική πολιτική άρχισε διεθνώς να αναπτύσσεται μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο .

Τα πολιτικά συστήματα που επικράτησαν στις διάφορες χώρες αποτέλεσαν τις βάσεις για τα μέτρα της αντίστοιχης γεωργικής πολιτικής .

Στη Ρωσία , μετά την επανάσταση του 1917 , αλλάζει ριζικά η μορφή της εκμεταλλεύσεως της γης και η Πολιτεία δεν εφαρμόζει μέτρα αγροτικής πολιτικής , αλλά ασκεί η ίδια , με την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας , την όλη δραστηριότητα της γεωργικής παραγωγής .

Στα άλλα ευρωπαϊκά κράτη , επικρατεί ο θεσμός της ατομικής ιδιοκτησίας και η Πολιτεία προβαίνει στη λήψη μέτρων για την ευρύτερη ανάπτυξη της γεωργίας .

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και την καταπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας , η αγροτική πολιτική στηρίζεται σε βάσεις καθαρά επιστημονικές και αποβλέπει στο να εξυπηρετήσει παράλληλα τα συμφέροντα των παραγωγών , αλλά και τα συμφέροντα και τις ανάγκες του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου .

Στη χώρα μας , από την πρώτη περίοδο της απελευθερώσεως μας από τους Τούρκους , άρχισε η εφαρμογή μέτρων αγροτικής πολιτικής τόσο για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας , όσο και για την προστασία της τάξεως των γεωργών .

Ενδεικτικά :

- Τη 15^η Νοεμβρίου 1821 , μήνες μόνο μετά από την κήρυξη της Επαναστάσεως , στα Σάλωνα της Φωκίδας (σημερινή Άμφισσα) , ψηφίσθηκε η νομική διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδας , δηλαδή ο « Οργανισμός του Αρείου Πάγου » , όπως λεγόταν η Γερουσία Ανατολικής Ελλάδας . Ο Οργανισμός αυτός πολιτογραφήσεως Ελλήνων πολιτών , περιλάμβανε και διάταξη με την οποία επεδίωκε την παραγωγική αξιοποίηση εγκαταλειμμένων εκτάσεων τόσο για την αύξηση της γεωργικής παραγωγής , όσο και για την αποκατάσταση ακτημόνων κατοίκων της περιοχής .

- Η Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου , κατά την ψήφιση του προσωρινού πολιτεύματος του Έθνους , που μόλις είχε απελευθερωθεί , περιέλαβε στο πολίτευμα εκείνο και την ακόλουθη διάταξη : « Η Διοίκησης οφείλει δραστήρια μέτρα εις την

δυνατήν εμφύχωσιν του εμπορίου και της Γεωργίας εις την Ελλάδα , φροντίζουσα μεταξύ των άλλων το να συσταθούν Εταιρείαι Γεωργίας και Εμπορίου » .

Η διάταξη αυτή δείχνει αρκετά χαρακτηριστικά την ευθύνη που ένοιωθε και τότε η Πολιτεία για την με κάθε τρόπο υποβοήθηση της αναπτύξεως της γεωργίας .

3.3. Σημασία της Αγροτικής Πολιτικής .

Η σημασία της γεωργίας στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική ζωή έγκειται βασικά στο ότι για κάθε κλάδο οικονομικής παραγωγής , η Πολιτεία με τα μέτρα αγροτικής πολιτικής , που θεσπίζει και εφαρμόζει , προσπαθεί να βοηθήσει τον παραγωγό στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του . Τα μέτρα βέβαια αυτά αφορούν άμεσα τους παραγωγούς , έμμεσα όμως αναφέρονται σε ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο . Έτσι , γίνεται ιδιαίτερα φανερή η ευρύτερη σημασία της αγροτικής πολιτικής σε κάθε σύγχρονη χώρα .

Οι ακόλουθοι ειδικοί λόγοι τονίζουν ακόμα περισσότερο τη σημασία των μέτρων αγροτικής πολιτικής στη δική μας γεωργική οικονομία , αλλά και στα γενικότερα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της χώρας μας :

- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των αγροτών μας .
- Το μεγάλο ποσοστό του αγροτικού μας πληθυσμού .
- Το μικρό μέγεθος του κλήρου και ο πολυτεμαχισμός της αγροτικής ιδιοκτησίας .
- Οι μικρές οικονομικές δυνατότητες των αγροτών μας για την προμήθεια του απαιτούμενου μηχανικού εξοπλισμού .
- Η επιδιωκόμενη είσοδος μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα .

3.4. ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3.4.1. Η ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

Όπως είναι γνωστό , μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο , άρχισαν να αναπτύσσονται οι διεθνείς και διακριτικές σχέσεις . Η πικρή εμπειρία του πολέμου , η ανάγκη ανοικοδομήσεως των ερειπίων και η ανάγκη αναπτύξεως αρμονικών και φιλικών σχέσεων , οδήγησαν στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων κρατών και τη δημιουργία διεθνών οργανισμών , με το όραμα μιας μόνιμης ειρήνης .

Διαπιστώθηκε ότι τα διάφορα κράτη μπορούν να αντιμετωπίσουν καλύτερα και αποτελεσματικότερα και τα διάφορα άλλα προβλήματα , πέρα από το πρόβλημα της ειρήνης και της ειρηνικής συμβιβάσεως , με τη συνεργασία και με κοινές προσπάθειες .

Ο τομέας στον οποίο έγινε ιδιαίτερα αισθητή η ανάγκη της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων κρατών ήταν η οικονομία . Έτσι , το 1951 ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινοπραξία Άνθρακα και Χάλυβα , με τη συμμετοχή έξι Κρατών (Γαλλία , Δυτική Γερμανία , Ιταλία , Ολλανδία , Βέλγιο και Λουξεμβούργο) .

Με βάση τις αρχές της Κοινοπραξίας αυτής , τα προϊόντα άνθρακα και χάλυβα κυκλοφορούν στις έξι χώρες δασμούς και ποσοτικούς περιορισμούς .

Έξι χρόνια αργότερα , στις 25 Μαρτίου 1957 , οι ίδιες χώρες υπέγραψαν την περίφημη Συνθήκη της Ρώμης , με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα . Το 1972 η Κοινότητα διευρύνθηκε με την είσοδο τριών ακόμα χωρών (Αγγλία , Δανία και Ιρλανδία) .

Το 1958 ιδρύθηκε η ΕΥΡΑΤΟΜ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα για την Ατομική Ενέργεια) .

Σήμερα η Ε.Ο.Κ. , η Ε.Κ.Α.Χ. και η ΕΥΡΑΤΟΜ με τη συγχώνευση των εκτελεστικών τους οργάνων , αποτελούν μια ευρύτερη κοινότητα . Γι' αυτό , αναφέρονται συχνά ως Ευρωπαϊκές Κοινότητες .

3.4.2. Όργανα Λοικίσεως και Λειτουργίας της Ε.Ο.Κ. .

Τα όργανα , στα οποία έχει ανατεθεί η πραγματοποίηση των στόχων της Ε.Ο.Κ. και της τηρήσεως των κανόνων για την προοδευτική δημιουργία της Ενωμένης Ευρώπης είναι :

α) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο .

Αποτελείται από 198 μέλη και είναι γνωμοδοτικό σώμα με δικαίωμα να αναθεωρεί τους ετήσιους προϋπολογισμούς των Κοινοτήτων .

β) Το Συμβούλιο Υπουργών .

Αποτελεί το ανώτατο όργανο λήψεως αποφάσεων της Ε.Ο.Κ. .

γ) Η Επιτροπή .

Αποτελεί το κύριο όργανο της Κοινότητας . Έργο της είναι η εισήγηση , η παρακολούθηση και εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου . Αποτελείται από 13 μέλη που ορίζονται ύστερα από κοινή συμφωνία των Κυβερνήσεων .

δ) Το Δικαστήριο .

Αποτελείται από εννέα δικαστές με εξαετή θητεία , που υποδεικνύονται ύστερα από κοινή συμφωνία των Κυβερνήσεων . Το Δικαστήριο εξασφαλίζει το σεβασμό του δικαίου κατά την εφαρμογή των Συνθηκών . Υποβοηθείται στο έργο του από τέσσερις γενικούς εισαγγελείς .

Πέρα από τα πιο πάνω όργανα , που διοικούν , θα έλεγε κανένας , την Κοινότητα , υπάρχουν και άλλα όργανα με ειδικότερες επιστολές . Κυριότερα από αυτά είναι :

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων , το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Αναπτύξεως .

Ο υπηρεσιακός μηχανισμός , που ασχολείται με τα θέματα της γεωργίας στα πλαίσια της Επιτροπής , απαρτίζεται από οκτώ Διευθύνσεις με αρμοδιότητες στα αντίστοιχα ακόλουθα θέματα :

- Διεθνή θέματα που σχετίζονται με τη γεωργία , οργάνωση των αγορών φυτικών προϊόντων , οργάνωση των αγορών ζωικών προϊόντων , οργάνωση των αγορών ειδικών προϊόντων και αλιευμάτων , διάρθρωση της γεωργίας και θέματα περιβάλλοντος , Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων , γεωργοοικονομικά θέματα , θέματα γεωργικής νομοθεσίας .

3.5. ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ .

Το μερίδιο της γεωργίας στο εθνικό ακαθάριστο εισόδημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μόλις 3% , αλλά αυτός ο τομέας είναι υπεύθυνος για περισσότερο από το 6% των θέσεων απασχόλησης των Δεκαπέντε και είναι η κύρια πηγή εισοδημάτων πολλών αγροτικών κοινοτήτων . Επιπλέον , τα τρόφιμα , τα ποτά και ο καπνός αντιπροσωπεύουν περίπου το 20% των δαπανών των καταναλωτών και των εξαγωγών της Ένωσης . Η οικονομική , κοινωνική και πολιτική σημασία της γεωργίας είναι , επομένως , πολύ μεγαλύτερη από το μερίδιο της στο ΑΕΠ της ΕΕ .

Η γεωργία είναι αναμφισβήτητα ο οικονομικός τομέας στον οποίο η οικονομική ολοκλήρωση έχει προχωρήσει πιο μακριά . Αυτή η διαπίστωση έχει

¹Ιδιαίτερη σημασία αν σκεφτεί κανείς ότι η γεωργία ήταν , πριν από την πραγματοποίηση της κοινής αγοράς , το αντικείμενο έντονων παρεμβάσεων εκ μέρους των κρατών μελών . Ήταν απαραίτητο να δαμαστεί ο εθνικός παρεμβατισμός για να μπορέσει ο ελεύθερος ανταγωνισμός να παίξει τον ρόλο του στον γεωργικό τομέα της Κοινότητας . Αλλά ακριβώς λόγω του εθνικού παρεμβατισμού και των διάφορων εθνικών συμφερόντων ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να εφαρμοστεί μια κοινή πολιτική σε αυτόν τον τομέα . Γι' αυτόν τον λόγο η πραγματοποίηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) έχει παραδειγματική αξία στη διαδικασία της οικονομικής ολοκλήρωσης .

Η διαχείριση της κοινής γεωργικής πολιτικής είναι επίσης ιδιαίτερα δύσκολη , γιατί συνεπάγεται την ύπαρξη κοινών τιμών , κοινών εργαλείων διαχείρισης αυτών των τιμών , την κοινή χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης και την κοινή προστασία έναντι του εξωτερικού . Η διαχείριση της περιπλέκεται περισσότερο από τις νομισματικές διαταράξεις , που παρενοχλούν τον ορισμό των κοινών τιμών σε ECU και επιβάλλουν τη χρησιμοποίηση « πράσινων νομισμάτων » .

Όλοι αυτοί οι βαρείς αλλά απαραίτητοι μηχανισμοί αποτελούν ένα μέρος της πρώτης πτυχής της ΚΓΠ , αυτής των αγορών , ενώ η άλλη πτυχή είναι εκείνη των διαρθρώσεων . Ενώ η κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών εξασφαλίζει την ασφάλεια των εφοδιασμών σε τρόφιμα σε λογικές τιμές για τους καταναλωτές , δεν μπορεί μόνη της να εξασφαλίσει την επίτευξη των άλλων στόχων της Συνθήκης , που είναι η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας και η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του γεωργικού πληθυσμού . Για την επίτευξη αυτών των στόχων χρειάζεται μια ενεργή κοινωνικό – οικονομική πολιτική , η οποία , με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές , όπως η περιφερειακή και η κοινωνική , μπορεί να εξασφαλίσει το μέλλον του αγροτικού κόσμου μέσα στην ενιαία αγορά .

3.6. Νομικό και Οικονομικό πλαίσιο .

Οι ιδρυτικοί πατέρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας είχαν επίγνωση της ανάγκης να περιβάλουν τις γεωργικές αγορές των κρατών μελών στη μελλοντική κοινή αγορά . Αλλά είχαν επίσης επίγνωση του γεγονότος ότι δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί η κοινή γεωργική αγορά με την απλή εξάλειψη των εμποδίων της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων και με κοινούς κανόνες του ανταγωνισμού ,

¹ Ευρωπαϊκή Ένωση , Δίκαιο , Οικονομία Πολιτική .
Μούσης Νίκος , σελ 487-515

όπως στους τομείς της βιομηχανίας , της βιοτεχνίας και των υπηρεσιών . Γι' αυτό , ενώ το άρθρο 38 της Συνθήκης της Ρώμης διακηρύσσει , στην πρώτη παράγραφο , ότι η κοινή αγορά εκτείνεται στη γεωργία και στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων , διασαφηνίζει , στην τέταρτη παράγραφο του , ότι η λειτουργία και η ανάπτυξη της κοινής αγοράς για τα γεωργικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται από τη θέσπιση κοινής γεωργικής πολιτικής .

Πολλοί λόγοι εξηγούν αυτή την ιδιαίτερη μεταχείριση της γεωργίας . Ο πρώτος ανάγεται στα **ιδιαιτέρα χαρακτηριστικά των γεωργικών δραστηριοτήτων** .

Καθώς η γεωργία εξαρτάται από τις ατμοσφαιρικές συνθήκες , τις φυτικές και ζωικές ασθένειες και άλλους παράγοντες , οι οποίοι συχνά διαφεύγουν του ανθρώπινου ελέγχου , είναι ιδιαίτερα δύσκολο να επιτευχθεί μια καλή ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης προϊόντων διατροφής . Αλλά αυτή η ζήτηση έχει πολύ έντονες κοινωνικές και πολιτικές εκφάνσεις . Οι δημόσιες αρχές οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε να εξασφαλίζεται ανά πάσα στιγμή ο εφοδιασμός σε τρόφιμα σε λογικές τιμές για τους καταναλωτές . Η αρχική Κοινότητα είχε έναν ισολογισμό γενικά ελλειμματικό για τα είδη διατροφής και οι συνθήκες της παγκόσμιας αγοράς δεν δικαιολογούσαν καθόλου ένα μονομερές άνοιγμα των αγορών της . Γι' αυτό χρειαζόταν , για να εξασφαλιστεί ο εφοδιασμός της σε σταθερές τιμές , να οργανώσει τη δική της γεωργική παραγωγή . Αυτό φαινόταν ακόμη πιο λογικό καθώς η κοινή γεωργική αγορά περιλάμβανε συμπληρωματικές γεωργικές παραγωγές . Η Βόρεια Ευρώπη θα προμήθευε τα σιτηρά , τα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα κρέατα , ενώ η Νότια Ευρώπη θα εξειδικευόταν σε φρούτα και λαχανικά , εσπεριδοειδή και κρασιά .

Αλλά αυτή ακριβώς η ποικιλομορφία του γεωργικού τομέα , η οποία αυξανόταν με τις διαδοχικές διευρύνσεις της Κοινότητας , έθετε τα δικά της προβλήματα στην ενοποίηση των γεωργικών αγορών και απαιτούσε μια **παρεμβατική γεωργική πολιτική** . Πράγματι , οι διάφορες φυσικές , διαρθρωτικές , κοινωνικές και εμπορικές συνθήκες , το διάφορο βάρος της γεωργίας σε κάθε εθνική οικονομία και οι πολύ διάφορες παραδόσεις των εθνικών γεωργικών πολιτικών είχαν οδηγήσει στην εφαρμογή πολύ διάφορων εργαλείων γεωργικής πολιτικής σε κάθε κράτος μέλος . Έπρεπε να πλησιάσουν μεταξύ τους εθνικές γεωργίες , όχι μόνον πολύ διάφορες από διαρθρωτική άποψη , αλλά και εξαρτώμενες από διάφορα προνόμια , τα οποία είχαν εξασφαλίσει σε εθνικό επίπεδο : εθνικά μονοπώλια ή παρεμφερείς διατάξεις , εγγυήσεις τιμών , ενισχύσεις των γεωργικών εισοδημάτων , επιδοτήσεις των εξαγωγών , άμεσους ή έμμεσους περιορισμούς των εισαγωγών , τελωνειακή

προστασία , κ.λ.π. . Χρειαζόταν , λοιπόν , μια νέα γεωργική πολιτική για να αντικαταστήσει τις εθνικές γεωργικές πολιτικές . Δηλαδή , η περιπλοκότητα των εθνικών γεωργικών πολιτικών απαιτούσε τη συγχώνευση τους σε μια κοινή γεωργική πολιτική .

3.7. Οι κανόνες της Συνθήκης .

Οι **στόχοι** της κοινής γεωργικής πολιτικής καθορίζονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης : η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον γεωργικό πληθυσμό η σταθεροποίηση των αγορών η εγγύηση της ασφάλειας των εφοδιασμών η εξασφάλιση λογικών τιμών για τις προμήθειες καταναλωτών . Για την επίτευξη αυτών των στόχων το άρθρο 40 ζητούσε τη δημιουργία μιας **κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών** , η οποία , ανάλογα με τα προϊόντα , θα μπορούσε να πάρει μίαν από τις ακόλουθες τρεις μορφές : κοινούς κανόνες του ανταγωνισμού , υποχρεωτικό συντονισμό των διάφορων εθνικών οργανώσεων των αγορών , ή μια ευρωπαϊκή οργάνωση των αγορών . Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η τελευταία δυνατότητα , δηλαδή η πιο αυστηρή , είναι εκείνη που επικράτησε για την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών .

Η Συνθήκη ήταν επίσης προσεκτική , ως προς την **εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού** της στον γεωργικό τομέα , έναν τομέα όπου ήταν πολύ εξαπλωμένη η κρατική παρέμβαση . Κατά το άρθρο 42 , η εφαρμογή των γενικών άρθρων σχετικά με τον ανταγωνισμό υπαγόταν στην επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων της κοινής γεωργικής πολιτικής . Ήδη από το 1962 , πάντως , το Συμβούλιο αποφάσισε ότι οι κανόνες του ανταγωνισμού της Συνθήκης που αφορούν τις επιχειρήσεις . Μόνον οι συνεταιρισμοί και οι γεωργικές ενώσεις θα μπορούσαν να έχουν ένα ειδικό καθεστώς . Πράγματι , ορισμένες κοινές οργανώσεις αγοράς αναθέτουν στις ομάδες παραγωγών ειδικές λειτουργίες . που τις κάνουν όργανα της κοινής πολιτικής .

Καθόσον αφορά τις **κρατικές παρεμβάσεις** , οι διατάξεις των άρθρων 92 έως 94 εφαρμόστηκαν στις γεωργικές αγορές συγχρόνως με την εγκαθίδρυση των διάφορων κοινών οργανώσεων των αγορών . Έτσι πολλές οργανώσεις αγορών περιέχουν ειδικές διατάξεις ή απαγορεύσεις των εθνικών ή κοινοτικών ενισχύσεων . Από το 1962 τα κράτη μέλη υποχρεώθηκαν να ανακοινώνουν στην Επιτροπή όλες τις ενισχύσεις που παρέχουν στον γεωργικό τομέα . Έκτοτε η Επιτροπή μεταχειρίζεται αυτές τις ενισχύσεις κατά τον ίδιο τρόπο όπως και όλες τις εθνικές ενισχύσεις .

3.7.1 Οι πρώτες κοινές οργανώσεις αγορών .

Πάνω σε αυτές τις βάσεις υπέβαλε η Επιτροπή στο Συμβούλιο , στο τέλος του 1959 , τα πρώτα σχέδια της κοινής γεωργικής πολιτικής και , στο τέλος του 1960 , τις πρώτες προτάσεις κοινών οργανώσεων αγορών . Άρχισαν τότε δύσκολες και μακρές διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο , γνωστές ως « γεωργικοί μαραθώνιοι » , οι οποίες κατέληξαν στην ίδρυση της μιας μετά την άλλη των κοινών οργανώσεων για τα διάφορα γεωργικά προϊόντα : στις αρχές του 1962 εκείνες που αφορούσαν τα σιτηρά , το χοιρινό κρέας , τα πουλερικά , τα αυγά , τα φρούτα και τα λαχανικά και το κρασί στο τέλος του 1963 εκείνες που αφορούσαν το ρύζι , το βόειο κρέας και τα γαλακτοκομικά . Ήδη τότε , το 85% της γεωργικής παραγωγής των Έξι υπαγόταν σε κοινή οργάνωση αγοράς .

3.7.2 Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΓΠ .

Καθώς είχαν πλέον παρθεί οι περισσότερες σημαντικές αποφάσεις στο πεδίο της κοινής οργάνωσης των αγορών , η Επιτροπή έστρεψε την προσοχή της στα προβλήματα των διαρθρώσεων . Τον Δεκέμβριο του 1968 υπέβαλε στο Συμβούλιο ένα « Μνημόνιο για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα : Γεωργία 1980 » , γνωστό σαν « **σχέδιο Mansholt** » από το όνομα του επιτρόπου που το ενέπνευσε . Πάνω σε αυτή τη βάση , το Συμβούλιο , μετά από πολλές « μαραθώνιες συνεδριάσεις » , υιοθέτησε , τον Απρίλιο 1962 , τις οδηγίες της **πρώτης μεταρρύθμισης** της ΚΓΠ , που απέβλεπε : στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην ενθάρρυνση της παύσης της γεωργικής δραστηριότητας και του προορισμού των απελευθερωμένων εδαφών για τη βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων και στην κοινωνικό – οικονομική πληροφόρηση και επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων στη γεωργία .

Στη συνέχεια πάρθηκαν και άλλα διαρθρωτικά μέτρα αφορώντα ιδίως τη γεωργία σε ορεινές και άλλες μειονεκτικές περιοχές , τη μεταποίηση και την εμπορία των γεωργικών διαρθρώσεων και τις ομάδες παραγωγών και τις ενώσεις τους . Αλλά εντωμεταξύ παρουσιάστηκαν νέα προβλήματα : χρόνια πλεονάσματα για τα κύρια γεωργικά προϊόντα , εμμονή των διαρθρωτικών διαφορών της ευρωπαϊκής γεωργίας , νέο περιβάλλον της γεωργίας με τις διαδοχικές διευρύνσεις της Κοινότητας . Για να

αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα , η **δεύτερη μεταρρύθμιση** της ΚΓΠ , την οποία πρότεινε η Επιτροπή , εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών , στις 11 με 13 Φεβρουαρίου 1988 , που συμφώνησε πάνω στο « **πακέτο Delors** » , το οποίο περιλάμβανε , εκτός από τη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής , το ύψος των γεωργικών δαπανών , τη δημοσιονομική πειθαρχία , το σύστημα των ιδίων πόρων και τις κοινοτικές συνοδευτικές πολιτικές , συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης των διαρθρωτικών ταμείων , μέσα στα οποία ήταν και το FEOGA , τμήμα προσανατολισμού . Μετά από αυτήν τη συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου , το Συμβούλιο (των υπουργών) θέσπισε , τον Απρίλιο του 1988 , τα αναγκαία μέτρα για τη δεύτερη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής : μέτρα στοχεύοντα τις αγορές όπως το καθεστώς των σταθεροποιητών (ανώτατες εγγυημένες ποσότητες) και οι εισφορές συνυπευθυνότητας , και διαρθρωτικές δράσεις σχετικά με την αναδάσωση , τη διαφοροποίηση της γεωργίας και τα κίνητρα για τη θέση σε αγρανάπωση καλλιεργούμενων γαιών . Τα αποτελέσματα αυτών των μέτρων ήταν , όμως , αρκετά περιορισμένα , γιατί , παρά τους περιορισμούς , η τεχνική πρόοδος επέτρεψε μεγάλη αύξηση της παραγωγής . Γι' αυτό η Επιτροπή πρότεινε , το 1991 , νέες και πιο ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις των μηχανισμών των αγορών .

Μετά από νέες γεωργικές « μαραθώνιες συνεδριάσεις » , το Συμβούλιο κατέληξε στις 21 Μαρτίου 1992 σε μια πολιτική συμφωνία πάνω στις προτάσεις της Επιτροπής για την **τρίτη μεταρρύθμιση** της ΚΓΠ . Το Συμβούλιο ακολούθησε τις τρεις βασικές κατευθύνσεις που πρότεινε η Επιτροπή : μια ουσιαστική μείωση των ενδεικτικών τιμών των γεωργικών προϊόντων για να γίνουν αυτά πιο ανταγωνιστικά στις εσωτερικές και εξωτερικές αγορές την ολοκληρωτική και διαρκή αντιστάθμιση των αποτελεσμάτων αυτής της μείωσης στα εισοδήματα των γεωργών με αντισταθμικά ποσά ή πριμοδοτήσεις άσχετες από τις παραχθείσες ποσότητες και την προσφυγή σε μέτρα περιορίζοντα τη χρησιμοποίηση των μέσων παραγωγής (πάγωμα των αρόσιμων γαιών , απόσυρση ενός τμήματος των γαιών που προορίζονται για μεγάλες καλλιέργειες , επιβάρυνση των ζώων κατά εκτάριο κτηνοτροφικής έκτασης . . .) παράλληλα προς πιο δραστικά μέτρα όπως οι ποσοστώσεις . Συγχρόνως το Συμβούλιο αποφάσισε να ενισχύσει τις δράσεις που στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος ή στη συντήρηση της φύσης και των τοπίων , στην ενθάρρυνση της παύσης των δραστηριοτήτων ορισμένων κατηγοριών ηλικιωμένων γεωργών και μεταβίβασης των γαιών τους προς άλλες εκμεταλλεύσεις και στη διευκόλυνση της

χρησιμοποίησης των γεωργικών γαιών για άλλες χρήσεις , όπως τα δάση ή οι αθλοπαιδιές . Αυτά τα συνοδευτικά μέτρα εξετάζονται υπό τον τίτλο της διαρθρωτικής πολιτικής .

Αυτές οι αποφάσεις σημαίνουν σημαντικές αλλαγές . Πρώτ' απ' όλα , η Κοινότητα , αυτάρκης πλέον για τα βασικά προϊόντα που χρειάζονται για τη διατροφή των πολιτών της δεν χρειάζεται να επιδιώκει αύξηση της παραγωγής , παρά μόνο στο μέτρο που επιπλέον παραγόμενες ποσότητες βρίσκουν διεξόδους στο εσωτερικό ή εξωτερικό της . Αυτό σημαίνει τη μείωση των τιμών στην παραγωγή μερικών σημαντικών προϊόντων όπως των δημητριακών , του γάλακτος και του βοείου κρέατος . Έπειτα , η ενίσχυση των γεωργικών εισοδημάτων δεν εξασφαλίζεται μόνον ή κυρίως με τη στήριξη των τιμών , αλλά επίσης με ενισχύσεις στους παραγωγούς υπό τη μορφή αντισταθμιστικών εισφορών ή πριμοδοτήσεων . Τέλος , η Κοινότητα , πρώτη εμπορική δύναμη στον κόσμο , τροποποιώντας ριζικά τους κανονισμούς της , διευκόλυνε την απελευθέρωση των διεθνών συναλλαγών στις διαπραγματεύσεις της GATT , διατηρώντας , όμως , τις βασικές αρχές και τα μέσα της κοινής γεωργικής πολιτικής .

Πράγματι , η τελευταία μεταρρύθμιση , όπως και οι προηγούμενες δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τις αρχές που υιοθετήθηκαν το 1962 σαν βάση της ΚΓΠ : την ενότητα των τιμών , την κοινοτική προτίμηση , τη χρηματοοικονομική αλληλεγγύη και τη συνυπευθυνότητα των παραγωγών . Αυτές οι αρχές έχουν δώσει γενικά καλά αποτελέσματα , εφόσον επέτρεψαν τη διατήρηση αρκετών γεωργών στους αγρούς και την εξασφάλιση του εφοδιασμού των καταναλωτών σε σταθερές και λογικές τιμές . Οι μεταρρυθμίσεις επιβάλλονται ακριβώς λόγω των καλών επιδόσεων της ΚΓΠ και της κοινοτικής γεωργίας καθώς και της μη δυνατότητας των αγορών κοινοτικής και εξωτερικών – να απορροφήσουν τα πλεονάσματα της παραγωγής .

Στο πρόγραμμα δράσης της 15^{ης} Ιουλίου 1997 , γνωστό ως « Ατζέντα 2000 » , η Επιτροπή θεωρεί αναγκαίο να προχωρήσει σε βάθος η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 1992 και να επιδιωχθεί η μετάβαση στις τιμές της παγκόσμιας αγοράς , ιδίως μέσω σημαντικής μείωσης των κοινών τιμών στήριξης των δημητριακών και του βοδινού κρέατος , αντισταθμίζοντας τις με αύξηση των επιδοτήσεων των εισοδημάτων των κοινοτικών γεωργών . Κατά την Επιτροπή , αυτή η προσέγγιση δικαιολογείται για πολλούς λόγους : τον κίνδυνο εμφάνισης νέων ανισορροπιών στην αγορά , την προοπτική νέου κύκλου διαπραγματεύσεων , την αναζήτηση μιας φιλικότερης προς το περιβάλλον και ποιοτικά βελτιωμένης γεωργίας , την προοπτική της διεύρυνσης

προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και , τέλος και κυρίως , την επιδίωξη χαμηλότερων τιμών για τον καταναλωτή . Για την προώθηση μια ολοκληρωμένης πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης , η Επιτροπή πρότεινε την προσαρμογή των γεωργικών χρηματοδοτικών μέσων με έμφαση στα διαρθρωτικά συνοδευτικά μέτρα που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Εγγυήσεων , με την αύξηση των δημοσιονομικών πόρων που διατίθενται για περιβαλλοντικά μέτρα και με τη δυνατότητα των κρατών μελών να κάνουν άμεσες πληρωμές υπό τον όρο του σεβασμού των περιβαλλοντικών διατάξεων . Στις 26 Μαΐου 1998 , το Συμβούλιο αναγνώρισε την ανάγκη νέας μεταρρύθμισης της ΚΓΠ , που θα λάμβανε υπόψη τη μελλοντική διεύρυνση της ΕΕ και τις προσεχείς διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου . Το Συμβούλιο έθεσε ως στόχο την απλοποίηση της ΚΓΠ και την περαιτέρω αποκέντρωση της εφαρμογής των κοινοτικών μέτρων , αλλά με αποφυγή νέας εθνικοποίησης της ΚΓΠ και στρέβλωσης του ανταγωνισμού .

3.8 . Χρηματοδότηση της ΚΓΠ .

Το άρθρο 40 της συνθήκης της Ρώμης , το οποίο αφορά τη βαθμιαία ανάπτυξη της κοινής γεωργικής πολιτικής , δηλώνει ότι για να επιτραπεί στην κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών να επιτύχει τους στόχους της πρέπει να ιδρυθούν ένα ή περισσότερα γεωργικά ταμεία προσανατολισμού και εγγύησης . Στις 14 Ιανουαρίου 1962 , κατά τη διάρκεια του πρώτου γεωργικού μαραθωνίου , το Συμβούλιο επέλεξε τη δημιουργία ενός ενιαίου ταμείου προοριζόμενου να χρηματοδοτεί όλες τις κοινοτικές δαπάνες για τις γεωργικές αγορές και διαρθρώσεις , **το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)** , γνωστό ως FEOGA .

Οι δαπάνες του τμήματος «εγγύηση» του FEOGA παρουσιάζουν ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά : έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα , γιατί απορρέουν από τους υπάρχοντες κανονισμούς των αγορών , αλλά είναι δύσκολα προβλεπτές , γιατί εξαρτώνται από τυχαίους παράγοντες , όπως οι κλιματολογικές συνθήκες και η διαχείριση των αγορών (παραχθείσες ποσότητες , αποστάσεις τιμών μεταξύ της παγκόσμιας αγοράς και της κοινοτικής αγοράς) . Είναι δυνατόν , επομένως να ξεπεράσουν τις διαθέσιμες πιστώσεις , οπότε πρέπει , για να καλυφθούν , να υιοθετηθεί ένας συμπληρωματικός προϋπολογισμός κατά τη διάρκεια της χρήσης . πράγμα που έγινε πολλές φορές κατά τη δεκαετία του '80 . Μετά , όμως , από τη

συμφωνία που έγινε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών , των 11 με 13 Φεβρουαρίου 1988 , ο ετήσιος ρυθμός προόδου των δαπανών του FEOGA – εγγύηση δεν μπορεί να ξεπεράσει το 74% του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ της Κοινότητας . Αυτός ο περιορισμός , που έχει επιβληθεί στον ρυθμό αύξησης των γεωργικών δαπανών ονομάζεται « κατευθυντήρια γραμμή » (guideline) . Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου , τον Δεκέμβριο του 1992 , συμφώνησε ότι σε περίπτωση που η γεωργική δαπάνη θα υπερβαίνει την κατευθυντήρια γραμμή και θα θέτει επομένως σε κίνδυνο τη χρηματοδότηση της νέας ΚΓΠ , το Συμβούλιο θα λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για τον εφοδιασμό του τμήματος Εγγυήσεων του FEOGA . Έτσι ενδεχόμενη αύξηση του κόστους θα πρέπει να καλύπτεται κατά πρώτο λόγο από τον προϋπολογισμό του FEOGA ίσα με τα όρια της κατευθυντήριας γραμμής , κατόπιν από το νομισματικό αποθεματικό και τέλος , μετά την εξάντληση αυτού του αποθεματικού , με επί τούτου μέτρα .

Οι δαπάνες τις οποίες χρηματοδοτεί το τμήμα « προσανατολισμού » του FEOGA είναι πολύ διάφορες από εκείνες τις οποίες χρηματοδοτεί το τμήμα “ εγγύησης ” . Ενώ αυτές οι τελευταίες σχετίζονται με την πολιτική των αγορών , οι πρώτες αφορούν την πολιτική των διαρθρώσεων . Ενώ το τμήμα της εγγύησης χρηματοδοτεί εξολοκλήρου τις δαπάνες των κρατών μελών , το τμήμα προσανατολισμού τις χρηματοδοτεί μόνον μερικά . Οι ενισχύσεις τις οποίες παρέχει το FEOGA – προσανατολισμός είναι , πράγματι , συμπληρωματικές των εθνικών ενισχύσεων και παρέχονται σε σχέδια τα οποία πρέπει να πληρούν ορισμένους ειδικούς όρους για να είναι επιλέξιμα για ενίσχυση . Για να μπορούν να τύχουν της χρηματοοικονομικής συμμετοχής της Κοινότητας , τα εθνικά κριτήρια πρέπει να εγκρίνονται από τα κοινοτικά όργανα και να έχουν γίνει αντικείμενο ευνοϊκής απόφασης της Επιτροπής . Υπό αυτές τις προϋποθέσεις , το Γεωργικό Ταμείο αποδίδει στα κράτη μέλη ένα μέρος των δαπανών , τις οποίες αυτά τα τελευταία έχουν κάνει για την εφαρμογή των κοινών δράσεων . Η χρηματοοικονομική συμμετοχή της Κοινότητας ανέρχεται , κατά κανόνα , στο 25% των αποδεκτών δαπανών , αλλά μπορεί να φθάσει το 50% για τις ενισχύσεις σε επενδύσεις που αφορούν ορισμένες μειονεκτικές περιοχές και ζώνες .

Πριν αναγνωρίσει την ορθότητα των δαπανών στις οποίες έχουν προβεί τα κράτη μέλη για λογαριασμό της Κοινότητας , τόσο ως προς τα μέτρα του τμήματος « εγγύηση » , όσο και ως προς τις κοινωνικό – διαρθρωτικές κοινές δράσεις που χρηματοδοτεί το τμήμα « προσανατολισμού » , η Επιτροπή ελέγχει τους

λογαριασμούς των εθνικών οργανισμών με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που αυτά παρέχουν και συχνά επιτόπου . Η πρόληψη και η καταστολή των απατών είναι αρμοδιότητα των κρατών μελών , τα οποία πρέπει να καταπολεμούν τις μη κανονικές ενέργειες και να ενημερώνουν την Επιτροπή . Οι χρηματοοικονομικές συνέπειες των αντικανονικών ενεργειών επιβαρύνουν , όμως , την Κοινότητα , εκτός αν οφείλονται σε δόλο ή αμέλεια των διοικήσεων των κρατών μελών .

Αυτές οι απάτες στιγματίζονται από τον τύπο των κρατών μελών και ρίχνουν λάδι στη φωτιά των πολέμων της κοινής γεωργικής πολιτικής . Γι' αυτό , ένας κανονισμός του Συμβουλίου υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ελέγχουν τα ίδια τις πράξεις που σχετίζονται με το σύστημα χρηματοδότησης του FEOGA – Εγγύηση . Όμως , η Κοινότητα συγχρηματοδοτεί προγράμματα νέων δράσεων των κρατών μελών , τα οποία αποβλέπουν στη βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου των δαπανών του τμήματος εγγυήσεων του FEOGA . Ένας άλλος κανονισμός εντείνει την πάλη εναντίον των απατών και των αντικανονικών ενεργειών στο πεδίο της χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής .

Σε αυτό το πλαίσιο , το Συμβούλιο θέσπισε ένα σύστημα ελέγχου με τηλεενίχνευση των γεωργικών εκτάσεων που λαμβάνουν επιδοτήσεις του FEOGA και προσανατόλισε τους τελωνειακούς ελέγχους στους τομείς υψηλού κινδύνου , ιδίως τις επιδοτήσεις στις εξαγωγές . Το Συμβούλιο δημιούργησε επίσης ένα νομικό πλαίσιο για τον εντοπισμό και την γνωστοποίηση στις αρμόδιες εθνικές αρχές των μη αξιόπιστων οικονομικών παραγόντων ως προς τις επιστροφές κατά την εξαγωγή και την πώληση σε μειωμένες τιμές των προϊόντων που βρίσκονται υπό καθεστώς δημόσιας αποθεματοποίησης (« μαύρος πίνακας ») . Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου επιβεβαιώνει τις αρμοδιότητες της Κοινότητας για τη λήψη των κατασταλτικών μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική εφαρμογή των γεωργικών κανονισμών , υπό τον όρο ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των στόχων της ΚΓΠ .

3.9. Γεωργονομισματικά Προβλήματα .

Ένα άλλο πρόβλημα διαχείρισης της κοινής πολιτικής , το οποίο όμως δεν εξαρτάται πραγματικά από την ΚΓΠ , είναι το γεωργονομισματικό . Θα δούμε στο επόμενο τμήμα ότι είναι βασικό στοιχείο της κοινής γεωργικής αγοράς είναι η δυνατότητα όλων των γεωργικών παραγωγών των τομέων που υπάγονται σε κοινή

οργάνωση της αγοράς να πουλούν τα προϊόντα τους σε έναν οργανισμό παρέμβασης σε μια εγγυημένη τιμή, η οποία είναι κοινή σε όλα τα κράτη μέλη και ορίζεται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο. Αυτό σημαίνει ότι η κοινή γεωργική πολιτική χρειάζεται έναν κοινό παρανομαστή στα διάφορα νομίσματα στα οποία εκφράζονται οι εγγυημένες τιμές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δημιουργήθηκε, το 1962, η λογισμική μονάδα (ΛΜ) – πλασματικό νόμισμα ή μάλλον μέτρο σύγκρισης – η αξία της οποίας αντιστοιχούσε στην ισοτιμία σε χρυσό του αμερικανικού δολαρίου κατατεθειμένη στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Καθώς τα νομίσματα των κρατών μελών είχαν επίσης ισοτιμίες κατατεθειμένες στο ΔΝΤ, μπορούσαν οι κοινές τιμές να ορίζονται σε λογιστικές μονάδες και να καταβάλλονται οι δαπάνες κάθε κράτους μέλους για την ενίσχυση αυτών των τιμών σε εθνικό νόμισμα. Μετά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, το 1979, η ΛΜ αντικαταστάθηκε από την ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα (ΕCΥ).

Δεδομένου ότι αυτή η τελευταία αποτελεί μια ζυγοστάθμιση των τιμών των νομισμάτων των κρατών μελών, η ανατίμηση ή η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους επέφερε μια τροποποίηση της αξίας του ΕCΥ και της σχετικής προς αυτό θέσης καθενός από τα εθνικά νομίσματα. Κάθε φορά, λοιπόν, που υπήρχε μεταβολή της « αξίας στρόφιγγας » ενός εθνικού νομίσματος, όλες οι συμβατικές τιμές (πράσινες τιμές), που χρησιμοποιούνταν για να εκφράσουν τις γεωργικές τιμές σε εθνικά νομίσματα μεταβάλλονταν με τη σειρά τους και όλες οι νομισματικές αποστάσεις έπρεπε να καλύπτονται από « **νομισματικά εξισωτικά ποσά** » (ΝΕΠ). Έννοείται ότι η εφαρμογή του συστήματος των ΝΕΠ προκάλεσε τεχνικές και διοικητικές δυσκολίες, οι οποίες βάρυναν την κανονική διαδικασία εμπορίας των γεωργικών προϊόντων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της Κοινότητας και δημιούργησαν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

Με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, και την ανάγκη εξάλειψης των ελέγχων στα σύνορα που συνδέονταν με τα ΝΕΠ αλλά και της διατήρησης της σταθερότητας των γεωργικών αγορών σύμφωνα με τους στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής, το Συμβούλιο καθόρισε τη λογιστική μονάδα και τους συντελεστές μετατροπής που εφαρμόζονται στα πλαίσια της ΚΓΠ. Ο μηχανισμός των νομισματικών εξισωτικών ποσών καταργήθηκε, αλλά διατηρούνται ειδικές γεωργικές ισοτιμίες μετατροπής (**πράσινες ισοτιμίες**). Έως ότου το ενιαίο νόμισμα λύσει τα γεωργονομισματικά προβλήματα, οι γεωργικές ισοτιμίες μετατροπής είναι πρόχειρες λύσεις, αναγκαίες αλλά περίπλοκες, γιατί είναι αποτέλεσμα συμβιβασμών

μεταξύ των συμφερόντων των χωρών με ισχυρό νόμισμα , που αρνούνται να δεχθούν τη μείωση του εισοδήματος των γεωργών τους μετά από μια ανατίμηση των νομισμάτων τους , και εκείνων των χωρών με ασθενές νόμισμα , που δεν θέλουν να στηρίζουν τα εισοδήματα των πιο ευπόρων χωρών της Ένωσης .

Λεδομένων των κινδύνων που συνεπάγεται , από τον Αύγουστο του 1993 , η διεύρυνση κατά 15% των περιθωρίων διακύμανσης των νομισμάτων στα πλαίσια του ΕΝΣ , οι επιτρεπόμενες αποκλίσεις μεταξύ της γεωργικής ισοτιμίας και της ισοτιμίας αγοράς ορίστηκαν σε 5 μονάδες κατά ανώτατο όριο . Όμως , μετά την επιδείνωση της νομισματικής κατάστασης και της μείωσης των πράσινων ισοτιμιών ορισμένων νομισμάτων , το Συμβούλιο επέτρεψε τη χορήγηση προσωρινών εθνικών ενισχύσεων , μετά από έγκριση της Επιτροπής , για αντιστάθμιση των εισοδηματικών απωλειών . Εξάλλου , συμφωνήθηκε καταρχήν η έγκριση από την Επιτροπή εθνικής ενίσχυσης σε περίπτωση εισοδηματικών απωλειών , προκαλουμένων από νομισματικές μεταβολές σε άλλα κράτη μέλη . Από την άλλη πλευρά , η Κοινότητα χορηγεί αντισταθμικές ενισχύσεις για την άμβλυση των συνεπειών αισθητών ανατιμήσεων (πάνω από 0,5%) στο γεωργικό εισόδημα .

3.10. Κοινή οργάνωση των αγορών .

Η γεωργική κοινή αγορά βασίζεται πάνω στις **κοινές οργανώσεις αγοράς** , οι οποίες εξαλείφουν τα εμπόδια στις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές και εξασφαλίζουν μια κοινή προστασία στα σύνορα . Τώρα πια , σχεδόν όλη η γεωργική παραγωγή της Κοινότητας καλύπτεται από κοινές οργανώσεις . Το άρθρο , 38 της Συνθήκης ορίζει τα γεωργικά προϊόντα ως εκείνα του εδάφους , της κτηνοτροφίας και της αλιείας , καθώς και τα προϊόντα δεύτερης μεταποίησης και , επομένως δεν περιλαμβάνονται στα γεωργικά προϊόντα . Για να μην υπάρχουν παρεξηγήσεις , τα προϊόντα τα οποία υπόκεινται στις διατάξεις του τίτλου « γεωργία » αναφέρονται στον πίνακα που περιέχεται στο παράρτημα II της Συνθήκης .

Μπορεί κανείς να διερωτηθεί γιατί χρειαζόταν να οργανωθούν οι γεωργικές αγορές στην Κοινότητα . Η απάντηση είναι ότι οι γεωργικές αγορές των κρατών μελών ήταν ήδη οργανωμένες κατά διάφορους τρόπους σε εθνικό επίπεδο . Πράγματι , όλα τα κράτη στον κόσμο παρεμβαίνουν κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο στον γεωργικό τομέα για να εξασφαλίσουν τα εισοδήματα των γεωργών και τον σταθερό εφοδιασμό των καταναλωτών . Μόνον που τα συστήματα παρέμβασης διαφέρουν από

κράτος σε κράτος . Μπορούν πάντως να καταταχθούν σε δύο μεγάλες οικογένειες : το σύστημα των άμεσων ενισχύσεων στο εισόδημα των γεωργών , το οποίο ίσχυε στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από την ένταξη του στην Κοινότητα (deficiency payments) και το σύστημα στήριξης των τιμών στην εσωτερική αγορά συνδυαζόμενο με μια εξωτερική προστασία , σύστημα το οποίο αντιπροσωπεύει το 80% όλων των δημοσίων ενισχύσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ . Αυτό το σύστημα προτιμήθηκε κατά τη Συνδιάσκεψη της Stresa και θεσπίστηκε έκτοτε για το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής παραγωγής της Κοινότητας .

Ένα σύστημα στήριξης των γεωργικών τιμών ανταποκρινόταν καλύτερα στα συμφέροντα της αρχικής Κοινότητας . Πράγματι , το εναλλακτικό **σύστημα των εισοδηματικών** ενισχύσεων συνιστάται στην εισαγωγή γεωργικών προϊόντων στις τιμές της παγκόσμιας αγοράς , γενικά χαμηλές όταν υπάρχει πληθώρα , και στη συμπλήρωση των εισοδημάτων των γεωργών με ενισχύσεις σε βάρος του προϋπολογισμού . Αυτό το σύστημα δεν μπορεί να εφαρμοστεί πλήρως παρά μόνον από μερικές χώρες του κόσμου , οι οποίες έχουν λίγους γεωργούς . Αν οι αρχικές χώρες της ΕΟΚ , που δεν ήταν ακόμη αυτόνομες σε γεωργικά προϊόντα αγόραζαν σε μόνιμη βάση στην παγκόσμια αγορά , οι τιμές αυτής της αγοράς θα ανέβαιναν στα ύψη προκαλώντας ακόμα και οι ελλείψεις τροφίμων .

Αντίθετα , με το σύστημα στήριξης των τιμών , για να έχουν οι γεωργοί αρκετά εισοδήματα , ορίζονται εσωτερικές τιμές των γεωργικών προϊόντων υψηλότερες από τις παγκόσμιες τιμές και η διαφορά συμπληρώνεται με μεταβλητές εισφορές κατά την εισαγωγή και επιστροφές (επιδοτήσεις) κατά την εξαγωγή ή με τελωνειακούς δασμούς . Οι υψηλές τιμές παρακινούν τη γεωργική παραγωγή και παραγωγικότητα . Τείνουν έτσι να εξασφαλίσουν την αυτόνομη γεωργικών προϊόντων και τροφίμων ζωτικής σημασίας , πράγμα που είναι ασφαλώς καλό . Αν ορίζεται , βέβαια πολύ ψηλά , οδηγούν σε πλεονάσματα παραγωγής , πράγμα που είναι κακό , αλλά που οφείλεται στην εφαρμογή του συστήματος μάλλον , παρά στο ίδιο σύστημα . Δεδομένου ότι τα εισοδήματα των γεωργών , εξαρτώνται από τις γεωργικές τιμές , είναι κοινωνικοπολιτικά πολύ δύσκολο για τους Υπουργούς γεωργίας μέσα στο Συμβούλιο να μειώσουν αυτές τις τιμές , έστω και αν η Επιτροπή αναπτύσσει , μαζί με τις προτάσεις τιμών , επιχειρήματα για τη μείωση των πλεονασματικών παραγωγών μέσω των τιμών .

Λόγω αυτών των προβλημάτων , η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ εισήγαγε ένα **μεικτό σύστημα** : η στήριξη των τιμών μειώνεται , αλλά το εισόδημα

των γεωργών διατηρείται στο προηγούμενο επίπεδο με επιδοτήσεις . Με άλλα λόγια , η μείωση της στήριξης των τιμών αντισταθμίζεται με στήριξη του εισοδήματος των γεωργών , έτσι ώστε αυτοί να μπορούν ακόμη να ζουν ικανοποιητικά , για να συντηρούν τα εδάφη και τις εξοχές της Ευρώπης και να παράγουν τα προϊόντα που χρειάζονται για την ανεξαρτησία της σε τρόφιμα . Έτσι , η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 1992 και η γεωργική συμφωνία της GATT του 1993 , που βασίστηκε επάνω της δεν έθιξαν τις βασικές αρχές της ΚΓΠ , τις οποίες εξετάζουμε παρακάτω .

3.10.1. Οι αρχές της ΚΓΠ .

Τρεις βασικές αρχές που καθορίστηκαν ήδη από το 1962 χαρακτηρίζουν την κοινή αγροτική αγορά επομένως τις κοινές οργανώσεις αγοράς : η ενότητα της αγοράς , η κοινοτική προτίμηση και η χρηματοοικονομική αλληλεγγύη . Σ' αυτές τις αρχές προστίθεται , από την αρχή της δεκαετίας του '70 , η αρχή της συνυπευθυνότητας των παραγωγών .

Η ενότητα της αγοράς σημαίνει ότι τα γεωργικά προϊόντα κυκλοφορούν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπό συνθήκες ανάλογες εκείνων μιας εσωτερικής αγοράς , χάρη στην κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών στις ανταλλαγές (ποσοστώσεις , μονοπώλια εισαγωγής , κ.λ.π. ,) και στην κατάργηση των δασμών , φόρων και άλλων μέτρων με ανάλογα αποτελέσματα . Η ενότητα της αγοράς προϋποθέτει κοινές γεωργικές τιμές σε όλη την ΕΕ . Γι' αυτό , το Συμβούλιο , μετά από πρόταση της Επιτροπής , ορίζει κάθε χρόνο κοινές γεωργικές τιμές εκφρασμένες σε ECU . Κατ' αρχήν οι κοινές αυτές τιμές πρέπει να επιτυγχάνονται με την ελεύθερη αντιπαράθεση της προσφοράς και της ζήτησης , έτσι ώστε οι τιμές οι οποίες καταβάλλονται πράγματι στους παραγωγούς να μη διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή της Ένωσης παρά μόνον ανάλογα με τις φυσικές συνθήκες της παραγωγής και την απόσταση από τα μεγάλα καταναλωτικά κέντρα . Στην πραγματικότητα , όμως , όπως θα δούμε παρακάτω , οι κοινές οργανώσεις αγοράς προβλέπουν μέτρα παρέμβασης διάφορων τύπων , ανάλογα με τα προϊόντα , για τη στήριξη των κοινών τιμών σε περίπτωση ανεπάρκειας της ζήτησης ή μεγάλης προσφοράς σε χαμηλές τιμές από το εξωτερικό .

Η κοινοτική προτίμηση δεύτερη μεγάλη αρχή της κοινής γεωργικής αγοράς , σημαίνει ότι τα προϊόντα κοινοτικής προέλευσης προτιμώνται σχετικά με τα εισαγόμενα , κατά τρόπον ώστε να προστατεύεται η κοινή αγορά από εισαγωγές με χαμηλές τιμές καθώς και από τις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών . Αυτή η αρχή ,

η οποία είναι πολύ εξαπλωμένη σε όλον τον κόσμο , απαιτεί μέτρα τόσο στην εισαγωγή όσο και στην εξαγωγή . Καθόσον αφορά την εισαγωγή , η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν επιβάλλει γενικά κανέναν ποσοτικό περιορισμό , αλλά προσπαθεί να εξυψώσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων τρίτων χωρών στο επίπεδο των τιμών που επικρατούν στην κοινή αγορά . Η διαφορά μεταξύ της τιμής της παγκόσμιας αγοράς και της ελάχιστης εγγυημένης τιμής μέσα στην ΕΕ καλυπτόταν παραδοσιακά από τις εισφορές στην εισαγωγή , οι οποίες , μετά το Γύρο της Ουρουγουάης της GATT , αντικαθίστανται τώρα από τελωνειακούς δασμούς . Εφόσον οι τιμές του εξωτερικού , επιβαρυνόμενες με τελωνειακούς δασμούς , βρίσκονται στο επίπεδο των εσωτερικών τιμών , οι έμποροι των χωρών μελών δεν έχουν συμφέρον να εφοδιάζονται στο εξωτερικό της ΕΕ και προτιμούν τα κοινοτικά προϊόντα . Ενώ , όμως , αυτό ήταν σίγουρο όταν επιβάλλονταν οι εισφορές στην εισαγωγή , είναι πολύ λιγότερο βέβαιο τώρα που τις αντικαθιστούν προοδευτικά οι τελωνειακοί δασμοί . Πάντως , η κοινοτική προτίμηση σημαίνει επίσης την προστασία των καταναλωτών . Έτσι , σε περίπτωση ανεπάρκειας , όταν η ελάττωση των προσφορών στην παγκόσμια αγορά είναι τόση ώστε οι εσωτερικές τιμές της Ε.Ε. γίνονται πιο ενδιαφέρουσες από τις παγκόσμιες τιμές , ένας φόρος κατά την εξαγωγή επιβαρύνει τις τιμές εξαγωγής για να διατηρήσει την προσφορά στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να εξασφαλίσει τον εφοδιασμό της σε σταθερές τιμές .

Η τρίτη βασική αρχή της κοινής γεωργικής αγοράς είναι εκείνη της **χρηματοοικονομικής αλληλεγγύης** . Εφαρμόζεται μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων και σημαίνει ότι τα κράτη μέλη είναι αλληλεγγύως υπεύθυνα για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες της πολιτικής των γεωργικών αγορών . Εφόσον η Κοινότητα οργανώνει τις γεωργικές αγορές , καθορίζει και εφαρμόζει μέσα παρέμβασης σε αυτές τις αγορές , είναι λογικό το να είναι υπεύθυνα για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες αυτών των μέτρων . Το τμήμα « εγγύηση » του FEOGA φέρει έτσι το βάρος όλων των δαπανών τις οποίες απαιτούν οι κοινές οργανώσεις της αγοράς . Αντίστροφα , οι τελωνειακοί δασμοί (που αντικαθιστούν τις εισφορές) , οι οποίοι καταβάλλονται στα σύνορα της ΕΕ επί των εισαγωγών από τρίτες χώρες δεν πηγαίνουν στους εθνικούς προϋπολογισμούς , αλλά αποτελούν έσοδο του κοινοτικού προϋπολογισμού .

Σε αυτές τις βασικές αρχές , οι οποίες κατηύθυναν τη σύλληψη και την εφαρμογή της κοινής γεωργικής αγοράς , προστέθηκε αργότερα η **αρχή της συνυπευθυνότητας** , δηλαδή η συμμετοχή των παραγωγών στις χρηματοοικονομικές

δαπάνες τις οποίες προκαλεί η αύξηση της κοινοτικής γεωργικής παραγωγής . Αυτό σημαίνει ότι στους τομείς όπου εμφανίζονται μόνιμα ή συχνά πλεονάσματα της παραγωγής δεν είναι απεριόριστη , αλλά προβλέπονται μηχανισμοί ελέγχου της παραγωγής και των γεωργικών δαπανών , οι οποίοι αποκαλούνται **σταθεροποιητές** . Αυτοί βασίζονται στον ορισμό , συχνά για πολυετή περίοδο , μέγιστων εγγυημένων ποσοτήτων στο επίπεδο της παραγωγής ή της προσκόμισης στην παρέμβαση . Έτσι η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να συμβιβάσει τις δημοσιονομικές απαιτήσεις με εκείνες της διατήρησης των γεωργικών εισοδημάτων .

Οι κοινές οργανώσεις αγοράς , οι οποίες καλύπτουν σχεδόν όλη την παραγωγή των κρατών μελών , έχουν , λοιπόν , θεμελιωθεί πάνω σε αυτές τις αρχές . Αλλά η οργάνωση της αγοράς κάθε προϊόντος προστρέχει σε διάφορους μηχανισμούς που ορίζονται στον βασικό κανονισμό , ο οποίος θεσπίζεται από το Συμβούλιο σύμφωνα με τη μεγάλη διαδικασία , την οποία είδαμε παραπάνω . Πάντως οι κοινές οργανώσεις αγοράς συχνά βασίζονται σε δύο σκέλη : τα μέτρα στην εσωτερική αγορά , που αφορούν συνήθως τη διαμόρφωση και τη στήριξη των τιμών και ένα καθεστώς ανταλλαγών με τρίτες χώρες , που είναι συμβατό με τη συμφωνία για τη γεωργία , η οποία συνάφθηκε στα πλαίσια του Γύρου της Ουρουγουάης της GATT .

3.10.2. Γεωργικές τιμές και ποιότητα των προϊόντων .

Οι τιμές παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινή πολιτική των αγορών και η σχετική με αυτές ορολογία είναι περίπλοκη . Αυτό οφείλεται στις διάφορες λειτουργίες τις οποίες ασκούν οι γεωργικές τιμές και στην ανάγκη προσαρμογής τους στις ιδιαίτερες συνθήκες των διάφορων αγορών . Γενικά οι τιμές έχουν τρεις λειτουργίες στην κοινή γεωργική αγορά : προσανατολίζουν την παραγωγή , θέτουν σε κίνηση τους μηχανισμούς παρέμβασης και εξασφαλίζουν κοινή προστασία έναντι του εξωτερικού . Θα δούμε σύντομα τη μια μετά την άλλη αυτές τις λειτουργίες .

Η **τιμή προσανατολισμού** (βόειο κρέας , κρασί ,) που ονομάζεται επίσης **ενδεικτική τιμή** (δημητριακά , ζάχαρη) ή **τιμή στόχου** (καπνός) είναι η τιμή την οποίαν επιδιώκει η κοινή οργάνωση της αγοράς να εξασφαλίσει στους παραγωγούς . Ορίζεται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο σύμφωνα όχι μόνο με την εξέλιξη του κόστους ζωής , αλλά επίσης με την εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης σε κάθε αγορά . Χρησιμεύει , λοιπόν , να προσανατολίζει την παραγωγή καθενός από τους γεωργικούς τομείς για τους οποίους προβλέπεται τέτοια τιμή .

Η **τιμή παρέμβασης** (δημητριακά , ζάχαρη , βούτυρο , βόειο κρέας , καπνός) ή **βασική τιμή** (χοίρειο κρέας) , που είναι κατά ένα ποσοστό κατώτερη από την τιμή προσανατολισμού , είναι η τιμή στην οποία οι οργανισμοί παρέμβασης σε κάθε κράτος μέλος οφείλουν να αγοράζουν τα προϊόντα κοινοτικής προέλευσης που τους προσφέρονται για να τα αποθηκεύουν . Για τα σπασμοκρηπυτικά , τα οποία δεν μπορούν να αποθηκευτούν , υπάρχουν **τιμές απόσυρσης** , κάτω από τις οποίες οι ομάδες παραγωγών , οι οποίες παίζουν τον ρόλο οργάνων παρέμβασης , σταματούν να πωλούν και κατευθύνουν τις πλεονασματικές ποσότητες προς την απόσταξη , την εκχώρηση σε φιλανθρωπικά ιδρύματα ή την καταστροφή μέχρις ότου η αραιώση της προσφοράς επανορθώσει την τιμή της αγοράς .

Το καθεστώς παρέμβασης συνδέεται συχνά με ένα **σύστημα αποθήκευσης** , που ποικίλλει κατά προϊόν και που επιτρέπει τη μετρίαση των επιπτώσεων των κυκλικών μεταβολών της παραγωγής πάνω στις τιμές και την εξασφάλιση της συνέχειας των εφοδιασμών . Τα αποθέματα είναι επομένως κανονικά απαραίτητα για τη ρύθμιση των αγορών . Μόνον όταν το επίπεδο των αποθεμάτων παραμένει συνεχώς υψηλό υπάρχουν πραγματικά διαρθρωτικά πλεονάσματα και επομένως σοβαρή ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης , η οποία πρέπει κατ' αρχήν να διορθωθεί με μείωση της τιμής παρέμβασης . Στο πλαίσιο τη **επισιτιστικής βοήθειας** , μεγάλες ποσότητες τροφίμων από τα αποθέματα παρέμβασης παρέχονται , είτε σε ορισμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις για διανομή στα πιο άπορα άτομα της Κοινότητας , είτε στους πληθυσμούς πολλών χωρών που υποφέρουν από υποσιτισμό .

Συνδεδεμένα με τα θέματα των γεωργικών τιμών είναι τα σχετικά με την **ποιότητα των γεωργικών προϊόντων** και των τροφίμων . Αυτά τα θέματα παίρνουν όλο και μεγαλύτερη σημασία μέσα σε μια ενιαία αγορά χαρακτηριζόμενη από τα πλεονάσματα πολλών προϊόντων . Η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων συνδέονται συχνά με τη γεωγραφική καταγωγή τους . Δυο κανονισμοί επιδιώκουν να αξιοποιήσουν ενώπιον των καταναλωτών , τις προσπάθειες των παραγωγών να βελτιώσουν την ποιότητα των προϊόντων τους . Ο ένας θεσπίζει ένα κοινοτικό σύστημα προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων τους . Ο άλλος θεσπίζει ένα κοινοτικό σύστημα προστασίας , των **γεωγραφικών ενδείξεων** και των **ονομασιών προέλευσης** των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων , που περιλαμβάνονται σε έναν κατάλογο με περίπου 400 ονομασίες , τον οποίο καταρτίζει η Επιτροπή . Ορίζει τις απαιτήσεις που πρέπει να καλύπτονται προκειμένου ένα προϊόν να τύχει της

προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) ή της προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ) . Ο άλλος κανονισμός ιδρύει ένα κοινοτικό μέσο καταχώρησης του ονόματος των προϊόντων που επιτρέπει στους παραγωγούς που το επιθυμούν να ζητήσουν να αναγνωρισθεί σε κοινοτικό επίπεδο η « ιδιοτυπία » ενός παραδοσιακού γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου . Ως ιδιοτυπία νοείται το στοιχείο με το οποίο το προϊόν ή το τρόφιμο διακρίνεται σαφώς από άλλα προϊόντα ή τρόφιμα που ανήκουν στην ίδια κατηγορία . Ένας άλλος κανονισμός αφορά το **βιολογικό τρόπο παραγωγής** γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων (επισήμανση) στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής .

3.10.3. Εξωτερική πτυχή της ΚΓΠ .

Η εξωτερική πτυχή των κοινών οργανώσεων αγοράς αποβλέπει στο να προστατεύσει τις ευρωπαϊκές τιμές έναντι φθηνών εισαγωγών . Όπως η παρέμβαση στην εσωτερική αγορά χρησιμεύει στο να αποτρέπει τις τιμές της αγοράς να πέφτουν πολύ πιο κάτω από τις τιμές προσανατολισμού , έτσι η παρέμβαση στα εξωτερικά σύνορα επιδιώκει να αποτρέψει τη διατάραξη της ευρωπαϊκής αγοράς από εισαγωγές σε χαμηλές τιμές . Η **τιμή κατωφλίου** (δημητριακά , ζάχαρη , γαλακτοκομικά προϊόντα , ελαιόλαδο) ή **τιμή ανάσχεσης** (χοίρειο κρέας , αυγά και πουλερικά) είναι μια ελάχιστη τιμή πάνω από την οποία μπορούν να εισάγονται ελεύθερα οι εισαγωγές από τρίτες χώρες . Για τα προϊόντα για τα οποία υπάρχει τιμή προσανατολισμού ή ενδεικτική τιμή , η τιμή κατωφλίου καθορίζεται κατά τρόπον ώστε η τιμή πώλησης του εισαγόμενου προϊόντος μαζί με τα μεταφορικά έξοδα να βρίσκεται στο επίπεδο αυτής της τιμής . Για τα προϊόντα για τα οποία δεν υπάρχει τιμή προσανατολισμού (οπωροκηπευτικά , επιτραπέζιος οίνος) , η **τιμή αναφοράς** αντιπροσωπεύει την ελάχιστη τιμή στην οποία ένα προϊόν τρίτης χώρας μπορεί να εισαχθεί . Αν δεν γίνει σεβαστή αυτή η τιμή αναφοράς , επιβάλλεται ένας φόρος στο προϊόν αυτό .

Η διαφορά μεταξύ της παγκόσμιας τιμής και της τιμής κατωφλίου καλυπτόταν αρχικά από μια μεταβαλλόμενη εισφορά στην εισαγωγή . Σαν αποτέλεσμα του προσύμφωνου του Blair House με τις Η.Π.Α. και των συμφωνιών της GATT του Δεκεμβρίου 1993 , αυτή η διαφορά καλύπτεται πλέον μερικά από **τελωνειακούς δασμούς** . Όμως , σε ορισμένους τομείς , όπως των σιτηρών , του ρυζιού , του οίνου και των οπωροκηπευτικών , ορισμένοι συμπληρωματικοί μηχανισμοί εκτός από την είσπραξη σταθερών δασμών εισάγονται στους βασικούς κανονισμούς της ΚΓΠ από

έναν κανονισμό , ο οποίος καθορίζει τις προσαρμογές και τα μεταβατικά μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή συμφωνιών οι οποίες έχουν συναφθεί στο πλαίσιο της GATT . Η χορήγηση **επιδότησεων κατά την εξαγωγή** περιορίζεται πλέον σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα . Εξάλλου , αυτές οι επιδοτήσεις περιορίζονται και ως προς τις ποσότητες και ως προς την αξία των προϊόντων με τον υποχρεωτικό προκαθορισμό των επιστροφών . Οι αναπτυγμένες χώρες , μεταξύ των οποίων αυτές της Κοινότητας , ανέλαβαν την υποχρέωση να μειώσουν τις επιδοτήσεις στην εξαγωγή κατά 36% και τον όγκο των επιδοτούμενων εξαγωγών κατά 21% σε μια περίοδο έξι ετών . Επί πλέον , η Κοινότητα ανέλαβε την υποχρέωση να μειώσει το συνολικό επίπεδο της εσωτερικής στήριξης των γεωργικών τιμών κατά 20% σε μια περίοδο έξι ετών , πράγμα που συμβιβάζεται με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ . Οι βασικές αρχές της ΚΓΠ διαφυλάχθηκαν , αλλά η κοινοτική προτίμηση θα εξασφαλίζεται πλέον από τους τελωνειακούς δασμούς αντί των εισφορών στην εισαγωγή και θα κινδυνεύει σε ορισμένες περιπτώσεις να μην επαρκεί για τη διατήρηση αρκετών γεωργών στην ύπαιθρο . **Φόροι κατά την εξαγωγή** , μπορεί να επιβληθούν ακόμη επί ορισμένων προϊόντων , σε έκτακτες περιστάσεις , για να αποφευχθεί η διατάραξη της κοινοτικής αγοράς και να εξασφαλισθεί ο εφοδιασμός των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε λογικές τιμές .

3.11. Διαρθρωτική Πολιτική .

Γεωργικές διαρθρώσεις είναι το σύνολο των συνθηκών παραγωγής και εργασίας στον γεωργικό τομέα , δηλαδή : ο αριθμός και η κατανομή κατά ηλικίες του γεωργικού πληθυσμού , αριθμός και το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων , ο τεχνικός εξοπλισμός των εκμεταλλεύσεων , η επαγγελματική κατάρτιση των γεωργών , οι ομάδες παραγωγών , η εμπορία και η μεταποίηση γεωργικών προϊόντων κ.λ.π. . Τον Δεκέμβριο του 1968 , δώδεκα χρόνια μετά την υπογραφή της Συνθήκης Ε.Ο.Κ. , η Επιτροπή δήλωνε στο Μνημόνιο για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα ότι δεν υπήρχε άλλος επαγγελματικός κλάδος , τόσο γαντζωμένος σε παραδοσιακές διαρθρώσεις παραγωγής . Το αποτέλεσμα αυτού ήταν μια σημαντική καθυστέρηση της κοινωνικό – οικονομικής κατάστασης των απασχολούμενων στη γεωργία σχετικά μ' εκείνην άλλων οικονομικών ομάδων .

Για να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση χρειαζόταν μια κοινοτική κοινωνικοδιαρθρωτική πολιτική . Δεδομένου , όμως , ότι , κατά την αρχική περίοδο ,

η προτεραιότητα είχε δοθεί στην εγκαθίδρυση της κοινής γεωργικής αγοράς , η Κοινότητα δεν είχε σχεδόν καθόλου ασχοληθεί με τη διαρθρωτική πολιτική . Είναι αλήθεια ότι , αντίθετα από την πολιτική των αγορών και των τιμών , που από τη φύση τους απαιτούσαν μιαν ενότητα των διατάξεων και μια κεντρική διαχείριση , η κοινωνικόδιαρθρωτική πολιτική μπορούσε να παραμένει περισσότερο στην ευθύνη των κρατών μελών για λαμβάνονται καλύτερα υπόψη οι ιδιαιτερότητες των διαφόρων περιοχών της Κοινότητας . Αλλά η σύλληψη και πλαισίωση αυτής της πολιτικής έπρεπε να γίνονται από την Κοινότητα για να προλαμβάνονται οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ κοινοτικών παραγωγών και να προωθείται η οικονομική και κοινωνική συνοχή .

Γεωργική Πληροφόρηση .

Για να καταπιαστούν με τη διαρθρωτική πολιτική , οι κοινοτικοί θεσμοί έπρεπε να διαθέτουν ακριβείς πληροφορίες για τα εισοδήματα και τη γεωργική οικονομία της Κοινότητας . Γι' αυτό , δημιουργήθηκε το 1965 ένα **δίκτυο γεωργικής λογιστικής πληροφόρησης** (ΔΓΛΠ) . Βασιζόμενο σε γεωργικά λογιστικά γραφεία στα κράτη μέλη και στην εθελοντική συμμετοχή ειδικά επιλεγμένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων , οι οποίες ξεπερνούν τις 60.000 , το δίκτυο αυτό παρέχει αντικειμενικές και πρακτικές πληροφορίες στις διάφορες κατηγορίες γεωργικών εκμεταλλεύσεων , μεταξύ των οποίων βρίσκονται εκείνες που χρειάζονται ειδική προσοχή στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Χρησιμοποίηση εξατομικευμένων στοιχείων επιτρέπει την εκπόνηση λεπτομερειακών αναλύσεων , που λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές της ευρωπαϊκής γεωργίας . Τα συμπεράσματα αυτών των αναλύσεων χρησιμεύουν στην κατάρτιση των μελετών οι οποίες προηγούνται κάθε σημαντικής πρότασης της Επιτροπής . Ένα παράλληλο σύστημα πληροφόρησης και επικοινωνίας υπάρχει για την ευρωπαϊκή δασοκομία .

Χάρη στο ΔΓΛΠ , κοινοτικοί θεσμοί διαθέτουν , λοιπόν , ακριβείς πληροφορίες για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις μέσα στην Κοινότητα . Αλλά και αυτές πρέπει να διαθέτουν πληροφορίες για τις δραστηριότητες των κοινοτικών θεσμών . Αυτή ήταν η πρωταρχική αποστολή του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Προώθηση και την Πληροφόρηση στο Γεωργικό και Αγροτικό Περιβάλλον (CEFAR) , που δημιουργήθηκε το 1972 , χάρη στις συνδυασμένες προσπάθειες της Επιτροπής και των γεωργικών επαγγελματικών οργανώσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο .

Το CEFAR έχει ως κύριους σκοπούς την προώθηση της πληροφόρησης , της κατάρτισης και της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και τη συμβολή στην εφαρμογή των ευρωπαϊκών μέτρων και αποφάσεων στο κοινωνικό διαρθρωτικό πεδίο και σ' εκείνο της επαγγελματικής κατάρτισης .

FEOGA – τμήμα προσανατολισμού και κοινωνικοδιαρθρωτικές ενέργειες .

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση της πολιτικής των γεωργικών διαρθρώσεων , πολύ γρήγορα αποφασίστηκε η αρχή της μερικής χρηματοδότησης αυτής της πολιτικής από κοινοτικούς πόρους . Κατά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (FEOGA) το 1962 , προβλέφθηκε ότι το τμήμα « προσανατολισμός » θα ήταν η χρηματοοικονομική πηγή της διαρθρωτικής πολιτικής και θα έπρεπε , κατά το δυνατόν , διαθέτει ένα τρίτο των διαθέσιμων μέσων του Ταμείου . Ο κανονισμός του ταμείου προέβλεπε ότι , μετά μια σύντομη μεταβατική περίοδο , η χρηματοοικονομική παρέμβαση της Κοινότητας θα γινόταν στα πλαίσια χρηματοδοτικών προγραμμάτων προοριζόμενων να λύσουν τα μεγάλα διαρθρωτικά προβλήματα της κοινοτικής γεωργίας . Η Επιτροπή στο μνημόνιο του Δεκεμβρίου 1968 για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας πρότεινε κοινές ενέργειες , βασιζόμενες σε κοινά κριτήρια καθοριζόμενα με κοινοτικές οδηγίες , αλλά εφαρμοζόμενα με νομοθετικά , κανονιστικά , και διοικητικά μέσα των κρατών μελών . Ακολουθώντας τις προτάσεις της Επιτροπής , το Συμβούλιο θέσπισε , το 1972 , τις πρώτες κοινωνικοδιαρθρωτικές οδηγίες , οι οποίες αντικαταστάθηκαν από νέα μέτρα μετά τη μεταρρύθμιση του 1992 .

Στα πλαίσια μεταρρύθμισης των **διαρθρωτικών ταμείων** , το FEOGA , τμήμα προσανατολισμού , συμβάλλει ιδιαίτερα στην επίτευξη των στόχων : 5α (Προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων) , στόχο για τον οποίο παρεμβαίνει μόνο 5β (ανάπτυξη των αγροτικών ζωνών) , όπου αναλαμβάνει την ευθύνη με παράλληλη παρέμβαση των άλλων ταμείων και 1 (διαρθρωτική προσαρμογή των περιοχών παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη τους) , όπου παρεμβαίνει μαζί με τα άλλα ταμεία , αναλαμβάνοντας τα θέματα που συνδέονται άμεσα με την αγροτική ανάπτυξη . Μετά τη νέα αναμόρφωση των διαρθρωτικών ταμείων , που έγινε το 1993

, οι διαδικασίες απλοποιήθηκαν και τα συστήματα παρακολούθησης της χρηματοδότησης και αξιολόγησης ενισχύθηκαν . Οι χρηματοδοτήσεις του τμήματος προσανατολισμού του ΕΙΤΠΕ , όπως και εκείνες των άλλων διαρθρωτικών ταμείων , γίνονται μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης (ΚΠΣ) ή των ενιαίων εγγράφων προγραμματισμού (ΕΕΠ) , που έχουν εκπονηθεί για την περίοδο 1994 – 1999 .

Η προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων (Στόχος 5α) επιδιώκεται μέσω κανονισμών του Συμβουλίου για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων , για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων και τις ομάδες παραγωγών και τις ενώσεις τους . Το FEOGA , τμήμα « Προσανατολισμού » , μπορεί να χρηματοδοτεί τις κοινές ενέργειες που αποβλέπουν στην επιτάχυνση της προσαρμογής των γεωργικών διαρθρώσεων και ιδίως εκείνες που αφορούν :

- Τα συνοδευτικά μέτρα της πολιτικής των αγορών , τα οποία συνεισφέρουν στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ της παραγωγής και των δυνατοτήτων των αγορών , εφόσον η χρηματοδότηση τους δεν προβλέπεται από το FEOGA , τμήμα εγγυήσεων .
- Μέτρα για τη στήριξη των γεωργικών εισοδημάτων και τη διατήρηση μιας βιώσιμης γεωργικής κοινότητας στις ορεινές ή μειονεκτικές περιοχές .
- Συγκεκριμένα μέτρα για την ενθάρρυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών
- Μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαρθρώσεων εκμετάλλευσης , ιδίως τις επενδύσεις που αποσκοπούν στη μείωση του κόστους παραγωγής , στην προώθηση της ποιότητας , στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας , καθώς και στην προώθηση της διαφοροποίησης της παραγωγής , περιλαμβανομένης της παραγωγής γεωργικών προϊόντων που δεν προορίζονται για τη διατροφή .
- Μέτρα για τη βελτίωση της εμπορίας και της μεταποίησης γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων καθώς , και την ενθάρρυνση της δημιουργίας ενώσεων παραγωγών .

Οι παρεμβάσεις του FEOGA , για την προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1) αφορούν , εκτός από τα παραπάνω μέτρα , ιδίως τις ακόλουθες ενέργειες :

- Τη μετατροπή , τη διαφοροποίηση , τον αποπροσανατολισμό και την προσαρμογή του παραγωγικού δυναμικού .
- Την προώθηση , τη σήμανση και τις επενδύσεις που αφορούν τα τοπικά ή περιφερειακά γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα ποιότητας .
- Τη μεμονωμένη ή συλλογική έγγεια βελτίωση και τη βελτίωση των βοσκοτόπων .
- Την άρδευση και τη διευθέτηση αποστραγγιστικών συστημάτων .
- Την ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών επενδύσεων .
- Την αποκατάσταση του γεωργικού και δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές , καθώς και την εφαρμογή κατάλληλων προληπτικών μέτρων .
- Την ανάπτυξη και την αξιοποίηση των δασών , καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος και του αγροτικού χώρου , εφόσον η χρηματοδότηση τους δεν προβλέπεται από τα συνοδευτικά μέτρα της μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής παραγωγής .
- Την ανάπτυξη της διάδοσης γνώσεων στο γεωργικό και δασοκομικό τομέα , καθώς και τη βελτίωση της ανάλογης επαγγελματικής κατάρτισης .
- Μέτρα χρηματοοικονομικής τεχνικής υπέρ των γεωργικών και δασοκομικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων .

Η ανάπτυξη αγροτικών ζωνών (στόχος 5β) αφορά αγροτικές ζώνες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και βρίσκονται σε δώδεκα κράτη μέλη εκτός των περιοχών του στόχου 1 , οι οποίες περιλαμβάνουν σχεδόν το 9% του πληθυσμού των δεκαπέντε . Οι ζώνες αυτές παρουσιάζουν πολλές αδυναμίες στα πεδία των υποδομών , των υπηρεσιών , της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης . Έχουν , όμως , και οικολογικά πλεονεκτήματα , τα οποία πρέπει να συντηρηθούν και να αξιοποιηθούν . Η προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης σε αυτές τις ζώνες επιδιώκεται σε μια σφαιρική προσέγγιση . Οι δράσεις που συγχρηματοδοτούνται από το FEOGA μπορεί να αφορούν τόσο την παραγωγή , τη μεταποίηση και την εμπορία γεωργικών προϊόντων , όσο και τον εκσυγχρονισμό των Μ.Μ.Ε. , της βιοτεχνίας και του τουρισμού , την αναδάσωση και την προστασία του περιβάλλοντος .

Μέτρα συνοδεύοντα τη μεταρρύθμιση του 1992 .

Παράλληλα με τα μέτρα για τις αγορές , τα οποία εισήγαγε η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 1992 , τριών ειδών μέτρα , λεγόμενα , « συνοδευτικά μέτρα » θεσπίστηκαν για να εξασφαλίσουν δίκαια εισοδήματα στους γεωργούς , να βελτιώσουν την βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και να προστατεύσουν το περιβάλλον . Αυτά τα μέτρα έχουν τρεις συγκεκριμένους στόχους : να ευνοήσουν την καθίδρυση καθεστώτων προσύνταξης για τους γεωργούς και τους γεωργικούς μισθωτούς να προωθήσουν τη χρησιμοποίηση των γαιών για σκοπούς δασικούς , οικολογικούς και αναψυχής και να ενθαρρύνουν πρακτικές παραγωγής που ευνοούν την προστασία του περιβάλλοντος , των τοπίων και των φυσικών πόρων .

Το καθεστώς προσύνταξης δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να παρέχουν ενισχύσεις στους γεωργούς και γεωργικούς μισθωτούς ηλικίας τουλάχιστον 55 ετών , οι οποίοι επιθυμούν να εγκαταλείψουν τις δραστηριότητες τους πριν από την κανονική ηλικία σύνταξης . Αυτές οι ενισχύσεις μπορεί να παίρνουν τη μορφή μιας πριμοδότησης της αναχώρησης , μιας ετήσιας πριμοδότησης μη συνδεδεμένης με την έκταση , μιας ετήσιας πριμοδότησης κατά εκτάριο ή ενός συμπληρώματος της σύνταξης όταν το ποσό αυτής είναι τόσο χαμηλό ώστε να μην ενθαρρύνει την παύση της δραστηριότητας . Η προσύνταξη προσφέρεται επίσης στους γεωργικούς μισθωτούς , οι οποίοι μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν αρκετή επαγγελματική πορεία . Οι δαπάνες των κρατών μελών , που οφείλονται στην εφαρμογή καθεστώτων προσύνταξης , χρηματοδοτούνται κατά 50% από τον κοινοτικό προϋπολογισμό . αλλά το ποσοστό τους μπορεί να φθάσει τα 75% για τις περιοχές του στόχου 1 των διαρθρωτικών ταμείων . Η ευχέρεια υπάρχει για τα κράτη μέλη να παρέχουν το καθεστώς προσύνταξης σύμφωνα με τις δικές τους κοινωνικές διατάξεις . Ένας κανονισμός θεσπίζει , όμως , ένα κοινό πλαίσιο για την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των αντισταθμιστικών ενισχύσεων που προβλέπονται από τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ .

Οι εκτάσεις που εγκαταλείπονται κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης σύμφωνης με το περιβάλλον από νέους γεωργούς , οι οποίοι μεγαλώνουν έτσι τις διαθρώσεις και την οικονομική βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων τους . Μπορεί , όμως επίσης να δοθούν σε οργανισμούς , οι οποίοι

θα τις εκχωρήσουν αργότερα υπό τους ίδιους όρους σε νέους γεωργούς ή να χρησιμοποιηθούν για μη γεωργικές εκμεταλλεύσεις υπό συνθήκες ευάρμοστες στο περιβάλλον . Μια στήριξη παρέχεται στους παραγωγούς ορισμένων αρόσιμων καλλιεργειών (σιτηρά , πρωτεϊνούχα , ελαιούχα) , οι οποίοι θέτουν ένα τμήμα των γαιών τους σε μόνιμη ή εναλλασσόμενη αγρανάπαιση . Το ποσοστό υποχρεωτικής παύσης της καλλιέργειας αποφασίζεται από το Συμβούλιο , το οποίο λαμβάνει υπόψη τις τάσεις παραγωγής και αποθήκευσης στην Κοινότητα και στον κόσμο . Στο τμήμα της υποχρεωτικής παύσης της καλλιέργειας υπολογίζονται επίσης οι αρόσιμες γαίες που αποσύρονται από την παραγωγή για περιβαλλοντικούς λόγους ή για δάσωση .

Η ενίσχυση για αναδάσωση έχει σαν στόχο το να προσφέρει μια εναλλακτική χρησιμοποίηση των γεωργικών εκτάσεων ή την ανάπτυξη δασικής δραστηριότητας μέσα στην εκμετάλλευση . Μπορεί να περιλαμβάνει : βοήθειες καλύπτουσες το κόστος της αναδάσωσης μια πριμοδότηση κατά δασωμένο εκτάριο για τη συντήρηση του κατά τα πρώτα πέντε χρόνια μια ετήσια πριμοδότηση κατά εκτάριο για την κάλυψη των απωλειών εισοδήματος οφειλομένων στην εγκατάλειψη γεωργικών δραστηριοτήτων ή ενισχύσεις για επενδύσεις που βελτιώνουν τη διευθέτηση των δασωμένων εκτάσεων . Τα κράτη μέλη θέτουν σ' εφαρμογή αυτά τα καθεστώτα ενισχύσεων καταστρώνοντας εθνικά ή περιφερειακά προγράμματα αναδάσωσης . Η κοινοτική χρηματοδότηση ανέρχεται σε 75% στις περιοχές τους στόχου I και σε 50% στις άλλες ζώνες . Η χρηματοοικονομική συμμετοχή του FEOGA (εγγυήσεις) , περιορίζεται σε ορισμένα ανώτατα ποσά κατά δασωμένο εκτάριο , τα οποία είναι διάφορα για τα ρητινοφόρα και τα φυλλοβόλα δέντρα .

Το γεωργό – περιβαλλοντικό καθεστώς προορίζεται να συνοδεύσει τις αλλαγές στις κοινές οργανώσεις των αγορών και να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων των κοινοτικών πολιτικών για τη γεωργία και το περιβάλλον , όπως είναι : οι λιγότερο μολυντικές πρακτικές γεωργικής παραγωγής η εντατικοποίηση φυτικών και ζωικών παραγωγών ευνοϊκών για το περιβάλλον η εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων υπό συνθήκες που λαμβάνουν υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος , του φυσικού χώρου , των τοπίων και των εδαφών η συντήρηση των εγκαταλελειμμένων γεωργικών και δασικών εκτάσεων η μακροχρόνια απόσυρση γεωργικών γαιών για λόγους συνδεδεμένους με το περιβάλλον η ευαισθητοποίηση και η κατάρτιση των γεωργών σε θέματα γεωργίας προσαρμοσμένης στην προστασία του περιβάλλοντος . Ο εκμεταλλευτής , ο οποίος δέχεται να προσαρμόζεται στους ορισμένους όρους επί τουλάχιστον πέντε χρόνια , εισπράττει μια ετήσια πριμοδότηση

κατά γεωργικό εκτάριο ή μονάδα μεγάλων ζώων . Στην περίπτωση απόσυρσης γαιών , η υποχρέωση φθάνει τα είκοσι χρόνια .

Η χρηματοδότηση των μέτρων σχετικά με το γεωργικό περιβάλλον , τη δάσωση γαιών και τις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις , όπως ισχύουν στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ , εξασφαλίζεται από το FEOGA , τμήμα Εγγυήσεων . Οι δαπάνες που αφορούν το καθεστώς παύσης της καλλιέργειας των γαιών , καλύπτονται τώρα εξ' ολοκλήρου , και όχι μόνο μέχρι του ποσού 50% , από το τμήμα Εγγυήσεων .

3.12. Απολογισμός και προοπτικές .

Η κοινή γεωργική πολιτική παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον μελετητή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης , όχι μόνον λόγω της προήγησης της σχετικά με τις άλλες πολιτικές της Κοινότητας , αλλά επίσης και λόγω της περιπλοκότητας των μηχανισμών της . Τα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία διαθέτει αντιπροσωπεύουν περίπου τα τρία τέταρτα του κοινοτικού προϋπολογισμού . Τα εργαλεία που χρησιμοποιεί είναι πολυποίκιλα και τα ονόματα που τους δίνει φαίνονται σαν να αποβλέπουν στο να κρατούν σε απόσταση τους μη ειδικούς . Όταν εμβαθύνουμε την ανάλυση , όμως , αναγνωρίζουμε ότι η περιπλοκότητα της γεωργικής πολιτικής οφείλεται στην περιπλοκότητα των φυσικών καταστάσεων (συνθήκες παραγωγής και εμπορίας των διάφορων προϊόντων) και των οικονομικών καταστάσεων (δεκαπέντε χώρες με διαφορετικές διαρθρώσεις και νομισματικές συνθήκες) , την οποία οφείλει να αντιμετωπίσει .

Παρά την περιπλοκότητα και τη διαφοροποίηση τους κατά προϊόντα , οι κοινές οργανώσεις αγορών επέτρεψαν τη δημιουργία και την ικανοποιητική λειτουργία της κοινής γεωργικής αγοράς . Οι τελωνειακοί δασμοί , ποσοτικοί περιορισμοί και τα μέτρα ανάλογα αποτελέσματα έχουν εξαλειφθεί και οι συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών έχουν απελευθερωθεί τελείως . Η ενιαία γεωργική αγορά σημαίνει ότι ένα εμπόρευμα που προέρχεται από ένα κράτος μέλος μπορεί να αποθηκεύεται σε άλλο κράτος μέλος και να διατίθεται στην αγορά ενός τρίτου . Μπορεί επίσης να εξαχθεί σε τρίτες χώρες από οποιοδήποτε κράτος μέλος . Τα εμπορεύματα τρίτων χωρών μπορούν να εισέρχονται στην κοινή αγορά περνώντας τα σύνορα οποιουδήποτε κράτους μέλους . Όλα αυτά οδήγησαν σε μια πολύ μεγάλη αύξηση της ποικιλίας των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων που προσφέρονται στους καταναλωτές .

Η κοινή οργάνωση των αγορών διαφυλάγει την ευρωπαϊκή γεωργική αγορά από τις μεγάλες διακυμάνσεις της παγκόσμιας αγοράς . Υπό κανονικές συνθήκες εξασφαλίζει τη σταθερότητα της αγοράς με μια πολιτική περιορισμού της προσφοράς (αποθήκευση , μηνιαίες επαυξήσεις) , διάθεσης των πλεονασμάτων (επιστροφές στην εξαγωγή , μεταποίηση) ή , αντίστροφα , αύξησης της προσφοράς (εισαγωγές από τρίτες χώρες , εισφορές κατά την εξαγωγή) . Σε περίοδο κρίσης καταφεύγει σε δραστικά μέτρα που εκτείνονται από την απαγόρευση εισαγωγής ή εξαγωγής μέχρι την απόσυρση από την αγορά ενός μέρους της παραγωγής ή ακόμη και τη μείωση των συντελεστών της παραγωγής .

Η σταθερότητα των αγορών δεν είναι αυτοσκοπός , αλλά μέσον επίτευξης άλλων στόχων της κοινής γεωργικής πολιτικής και ιδίως εκείνου της ασφάλειας των εφοδιασμών σε τρόφιμα . Πράγματι , η Ε.Ε. διασφαλίστηκε έναντι κάθε σημαντικής έλλειψης ειδών διατροφής , η οποία θα είχε σοβαρές συνέπειες , όχι μόνο για την κοινή γεωργική πολιτική , αλλά επίσης για την ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση . Αρκεί να συγκρίνει κανείς την αφθονία ειδών διατροφής στη Λυτική Ευρώπη με την έλλειψη τέτοιων προϊόντων στην Ανατολική Ευρώπη , πριν και μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων , για να καταλάβει την επιτυχία της ΚΙΠ .

Πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι το κόστος της επισιτιστικής ανεξαρτησίας της Κοινότητας δεν ήταν υπερβολικό . Βέβαια , το επίπεδο των κοινών τιμών αντιστοιχεί στο επίπεδο της βιομηχανικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Ευρώπης . Αυτές οι τιμές ασφαλώς δεν είναι πάντα κατώτερες εκείνων της παγκόσμιας αγοράς . Για να παρακινούνται οι γεωργοί να διατηρούν μια παραγωγή που να εξασφαλίζει μια αρκετή εσωτερική προσφορά σε περίοδο παγκόσμιας έλλειψης , πρέπει να τους προσφέρονται , σε περίοδο αφθονίας , τιμές συχνά ανώτερες από τις παγκόσμιες . Είναι λάθος να θεωρεί κανείς ότι οι ευρωπαίοι καταναλωτές θα μπορούσαν να προμηθεύονται βασικά τρόφιμα για πολύ καιρό σε παγκόσμιες χαμηλές και σταθερές τιμές . Αυτές οι τιμές αφορούν μικρές , συχνά οριακές , ποσότητες προϊόντων . Αν ο πρώτος εισαγωγέας του κόσμου , που είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση , στρεφόταν μαζικά στις εισαγωγές , αυτό θα προκαλούσε μεγάλη εξύψωση των τιμών αυτών των προϊόντων επί ζημία των ευρωπαίων καταναλωτών . Και στο μέλλον η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει την αυτάρκεια της σε τρόφιμα και πρέπει να πείσει τους πολίτες της ότι αυτή η αυτάρκεια είναι προς το συμφέρον τους .

Η αλήθεια , όμως , είναι ότι η κοινή οργάνωση των αγορών είναι θύμα της ίδιας της επιτυχίας της . Χάρη σ' αυτήν την επιτυχία και την τεχνική πρόοδο που

επέστρεψε μια άνευ προηγουμένου αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας , η Κοινότητα , που ήταν αρχικά ελλειμματική , επέτυχε να εξασφαλίσει τον εφοδιασμό της για σχεδόν όλα τα γεωργικά προϊόντα . Από τη δεκαετία του '70 , και ακόμη περισσότερο από εκείνην του '80 , διαρθρωτικά πλεονάσματα εμφανίστηκαν σε πολλούς τομείς , όπως του γάλακτος , του κρασιού , των δημητριακών και του βοδινού κρέατος . Ο τύπος κατακεραύνωσε τα « βουνά βουτύρου » και τις « λίμνες κρασιών » της Κοινότητας . Είναι αλήθεια ότι σ' αυτούς τους τομείς οι τιμές τις οποίες καθόριζε το Συμβούλιο ήταν ανώτερες από εκείνες που θα καθόριζε ελεύθερα η αγορά ως τιμές ισορροπίας της προσφοράς και της ζήτησης . Επακολούθησε μια παραγωγή ανώτερη από την εσωτερική και την εξωτερική ζήτηση . Μείωση του επιπέδου της εγγύησης θα υποχρέωνε , όμως , έναν μεγάλο αριθμό παραγωγών να εγκαταλείψουν τη γεωργία . Ο αριθμός των γεωργών στην Ευρώπη είναι ήδη τόσο χαμηλός ώστε η επιπλέον μείωση του μπορεί να είναι καταστροφική για τις καλλιέργειες , την ύπαιθρο , τα τοπία και ακόμη για τις παραδόσεις της Ευρώπης , τις οποίες διατηρούν οι χωρικοί . Εξάλλου , μέσα σε μια Ευρώπη , η οποία επιδιώκει την οικονομική και κοινωνική συνοχή της , θα ήταν αδιανόητο να εγκαταλειφθούν στην τύχη τους οι πληθυσμοί που ζουν από τη γεωργία .

Προ αυτού του διλήμματος και της εχθρότητας προς την ΚΓΠ που εκδηλώθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και από άλλες χώρες εξαγωγείς γεωργικών προϊόντων κατά τις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης της GATT , η ΚΓΠ μεταρρυθμίστηκε και πάλι το 1992 . Η πιο ριζοσπαστική αλλαγή που έγινε με αυτήν τη νέα μεταρρύθμιση της ΚΓΠ συνίσταται στην εισαγωγή του συστήματος στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων παράλληλα με το σύστημα στήριξης των τιμών , το οποίο χαρακτήριζε την ΚΓΠ από την έναρξη της . Αυτή η ριζική μεταρρύθμιση μπορεί να επιτρέψει μια καλύτερη προσαρμογή της παραγωγής στις ανάγκες της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς , προστατεύοντας , όμως , συγχρόνως τα εισοδήματα των γεωργών και μαζί μ' αυτά τη γεωργική οικονομία και το περιβάλλον . Η συγκλίνουσα κίνηση των μειωνόμενων τιμών στην Κοινότητα και των αυξανόμενων τιμών στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μπορεί να επιτρέψει την ένταξη των τελευταίων χωρίς μεγάλη αναστάτωση της ΚΓΠ .

Αυτοί οι στόχοι επιδιώκονται από τα διαρθρωτικά συνοδευτικά μέτρα της μεταρρύθμισης των αγορών , δηλαδή της μείωσης των τιμών , του ελέγχου της παραγωγής του παγώματος των γαιών . Πράγματι , τα καθεστώτα προσύνταξης και

απελευθέρωσης των αγορών , ο προορισμός των οριακών γαιών σε μη γεωργικούς σκοπούς . η επιδίωξη λιγότερο εντατικών και επομένως λιγότερο δαπανηρών μεθόδων παραγωγής , μπορεί να συμβάλλουν στην αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεων , στη συντήρηση τους και στη βελτίωση της οικονομίας του χωρίς να προκαλούν αύξηση της παραγωγής . Πράγματι , μετά τη μεταρρύθμιση του 1992 , η παραγωγή τέθηκε υπό έλεγχο , η εσωτερική κατανάλωση σιτηρών αυξήθηκε , τα δημόσια αποθέματα μειώθηκαν , η χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων μειώθηκε και το επίπεδο των γεωργικών εισοδημάτων γενικά βελτιώθηκε . Συγχρόνως , πολλά μέτρα πάρθηκαν για την καταπολέμηση των απατών αλλά χρειάζεται να ενταθεί η προσπάθεια για να σωθεί η κοινή γεωργική πολιτική , οι πολέμιοι της οποίας χρησιμοποιούν τις απάτες σαν όπλο εναντίον της . Πρέπει να ανακαλύπτονται και να παραπέμπονται στη δικαιοσύνη οι απατεώνες , είτε πρόκειται για μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις , που « παίζουν » πάνω στις επιδοτήσεις για εξαγωγές είτε για μικρούς γεωργούς , οι οποίοι δηλώνουν ανύπαρκτες αγελάδες ή πολλαπλασιάζουν πονηρά τον όγκο της παραγωγής λαδιού ή βαμβακιού .

Πρέπει τέλος να σημειωθεί μια νέα προοπτική για τους γεωργούς , η οποία εμφανίζεται με το γεωργό – περιβαλλοντικό καθεστώς που εισήγαγε η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ . Εκτός από τη βασική λειτουργία της παραγωγής αναγνωρίζεται τώρα στους γεωργούς μια λειτουργία συντήρησης των αγροτικών τοπίων και κληρονομιών . Σε μια Ευρώπη που αστικοποιείται όλο και περισσότερο , αυτή η νέα λειτουργία είναι ίσως τόσο ουσιαστική για τους αστούς , όσο και η λειτουργία παραγωγής . Οι αστοί πρέπει να αναγνωρίσουν ότι η ύπαιθρος βελτιώνει την ποιότητα της ζωής τους με τα προϊόντα της , τις εξοχές της , την ηρεμία και τις παραδόσεις της και πρέπει να παραδεχθούν ότι πρέπει να πληρώσουν το κόστος για να διατηρήσουν αυτά τα ανεκτίμητα αγαθά . Είναι δίκαιο , λοιπόν , να φέρουν οι αστοί μέσω της φορολογίας , το βάρος της συντήρησης των πράσινων χώρων που περιβάλλουν τις πόλεις των . Μια τέτοια εξέλιξη θα σήμαινε τη μετάβαση από μια τομεακή γεωργική πολιτική σε μια σφαιρική αγροτική πολιτική που θα συνδύαζε τις γεωργικές δραστηριότητες με την προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος . Η νέα μεταρρύθμιση της ΚΓΠ , που προαναγγέλλει το πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής « Ατζέντα 2000 » πρέπει να προωθήσει ένα ευρωπαϊκό πρότυπο γεωργίας , το οποίο , ενώ θα προστατεύει τις ευρωπαϊκές παραδόσεις και τα συμφέροντα τόσο των καταναλωτών όσο και των παραγωγών , θα πρέπει να είναι ευέλικτο , βιώσιμο και ανταγωνιστικό σε παγκόσμιο επίπεδο . Οι διαδοχικές μεταρρυθμίσεις της ΚΓΠ από

τη σύλληψη της καταδεικνύουν ότι αυτή μπορεί ακόμη να εξελιχθεί για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μέλλοντος χωρίς να χάσει την ουσία της .

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 4^ο

4.1. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στη Μεσόγειο , όπου ανήκει και πρωτοστατεί και η Ελλάδα , υπάρχουν και τέσσερις ακόμα χώρες που συνθέτουν και αυτές από τη μεριά τους τον κεντρικό άξονα της Μεσογείου . Οι χώρες αυτές είναι η Γαλλία , η Ισπανία , η Ιταλία και η Πορτογαλία . Στον ανταγωνισμό των υπερδυνάμεων , για περισσότερο έλεγχο της παγκοσμίου κοινότητας , ήταν και είναι τελείως αδύνατο να μην περιληφθεί και η ζώνη της Μεσογείου . Τούτο δε , λόγω της στρατηγικής της σπουδαιότητας από την μια πλευρά και ιστορικών λόγων από την άλλη , που θέλουν να ορίζουν την Μεσόγειο σαν ένα από τα κυριότερα και ισχυρότερα σημεία του πλανήτη μας .

Κατά τα τελευταία χρόνια με την κορύφωση του ανταγωνισμού μεταξύ των υπερδυνάμεων , η γέννηση μιας ισχυράς και φιλόδοξης Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπαγόρευε την ανάγκη για ενεργό συμμετοχή και για διμερείς συμφωνίες της Ε.Ο.Κ. με τις άλλες χώρες της Μεσογείου . Έτσι για την Ε.Ο.Κ. , η Μεσόγειος ήταν σημαντικού πολιτικού και οικονομικού ενδιαφέροντος , από την αρχή της ύπαρξης της .

Το κυριότερο ενδιαφέρον της Κοινότητας για τις Μεσογειακές χώρες είχε αφετηρία την προσπάθεια της για άμυνα κατά της εξαρτήσεως από τις υπερδυνάμεις και συγχρόνως αύξηση της δικής της δυνάμεως . Πάρα πολύ λόγοι έχουν βοηθήσει να βελτιωθούν οι σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και των Μεσογειακών χωρών .

Σήμερα η Ε.Ο.Κ. είναι μια βιομηχανική κοινότητα , ενώ οι Μεσογειακές χώρες έχουν κυρίως γεωργικές οικονομίες . Αυτά τα συμπληρωματικά χαρακτηριστικά και επιπρόσθετοι γεωγραφικοί λόγοι έχουν δημιουργήσει αλληλοεξάρτηση και εξειδίκευση στην παραγωγή για συγκεκριμένα αγαθά .

Η Κοινότητα είναι ο μέγιστος εμπορικός εταίρος για τις Μεσογειακές χώρες . Οι εξαγωγές της προς τις Μεσογειακές χώρες κυμαίνονται μεταξύ του ενός και των δύο τρίτων των εισαγωγών τους . Επίσης ένα αξιόλογο μέρος των εξαγωγών των Μεσογειακών χωρών , πηγαίνει στις Κοινοτικές αγορές . Οι Μεσογειακές χώρες είναι από τις καλύτερες αγορές για την Κοινότητα και αποδίδουν ένα πλεόνασμα στο

Ίσοζύγιο του εμπορίου , το οποίο βοηθά την Κοινότητα να καλύψει το εμπορικό έλλειμμα της με τις Αραβικές χώρες .

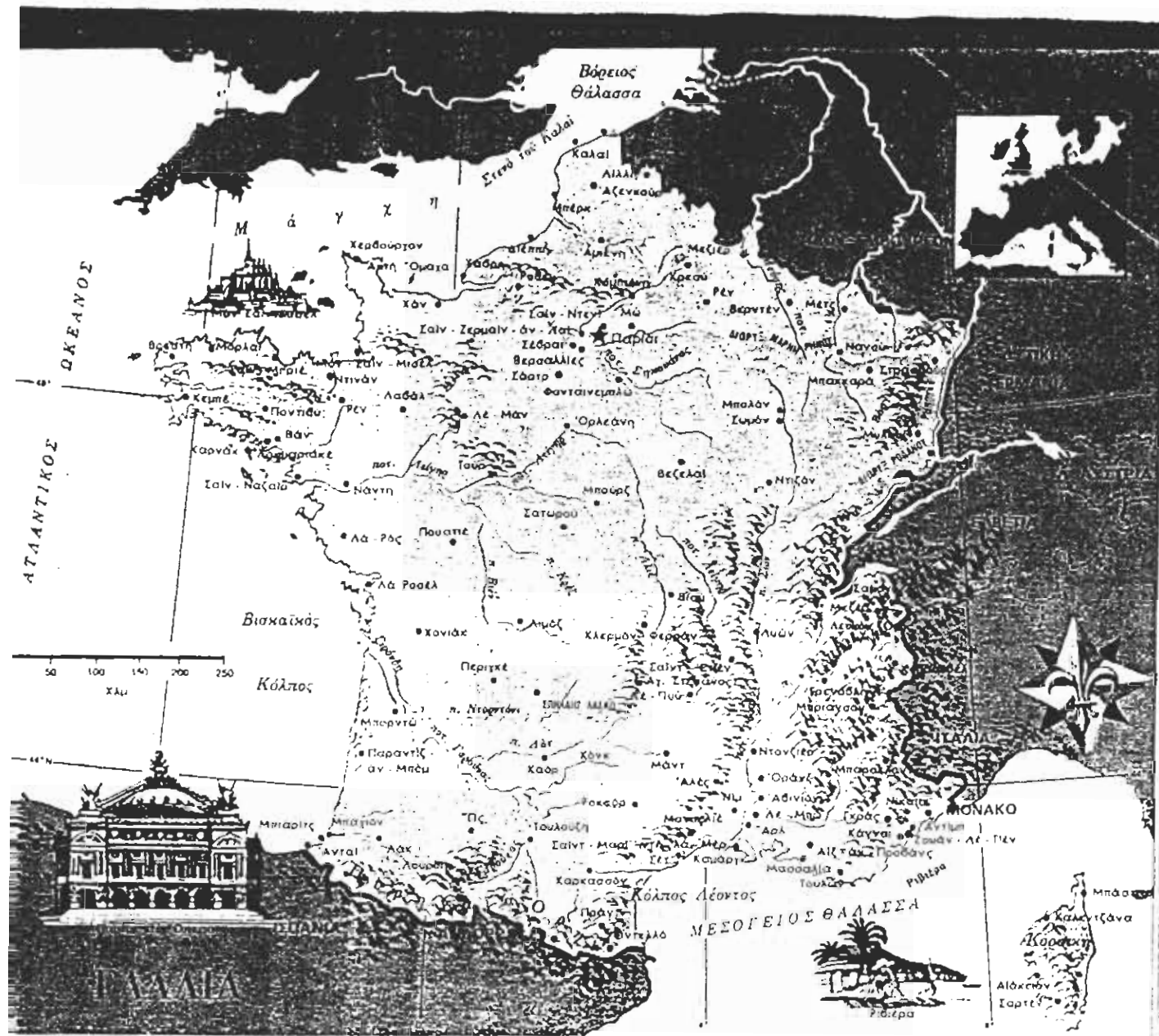
Αναφερόμενοι στην εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ των δύο μερών , μπορούμε να σχολιάσουμε ότι και οι δύο πλευρές έχουν προσπαθήσει και διατηρήσει παραδοσιακούς δεσμούς εμπορίου . Στην αρχή επάρθησαν μεμονωμένες αποφάσεις για το πρόβλημα αυτών των σχέσεων υπό το φως ορισμένων οικονομικών αναγκαιοτήτων και πολιτικών καταστάσεων στην Μεσόγειο . Μεταξύ 1962 και 1973 η Κοινότητα υπέγραψε συμφωνίες συνδέσεως , με σκοπό την ένταξη , με την Ελλάδα και την Τουρκία . Στο τέλος της υπεγράφησαν με την Κύπρο , Μάλτα , Μαρόκο και Τυνησία .

Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970 , συμφωνίες που αφορούσαν μόνο το εμπόριο υπεγράφησαν με το Ισραήλ , την Αίγυπτο , τον Λίβανο και την Ισπανία . Αργότερα έγινε αναγκαίο για την Κοινότητα , κυρίως λόγω της αναμονής της πρώτης μεγεθύνσεως της Κοινότητας , να επιζητήσει ένα ευρύτερο πλέγμα για τις σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και των Μεσογειακών χωρών . Συνεπώς το 1972 , την ίδια ώρα με την συμφωνία εμπορίου με την Πορτογαλία , η γενική πολιτική της Ε.Ο.Κ. για την Μεσόγειο ήταν ριζικά αλλαγμένη και από αυτή ήρθε ένας νέος τύπος συμφωνίας , γνωστός σαν "κοινή επιχειρησιακή συμφωνία" , η οποία θέτει το γενικό πλαίσιο εμπορίου σε ένα γενικότερο πλέγμα , το οποίο καλύπτει βοήθειες χρηματοδοτικής τεχνολογικής φύσεως , και σε μερικές περιπτώσεις κοινωνικής φύσεως . Συμφωνίες αυτού του τύπου έχουν συναφθεί με το Ισραήλ , τα τρία κράτη τα γνωστά σαν Μαγκρέμη (Τυνησία , Αλγερία , Μαρόκο) και τα τέσσερα κράτη τα γνωστά σαν Μασράγκ (Αίγυπτος , Συρία , Ιορδανία και Λίβανο) . Μέσα από τη σύντομη μελέτη αυτών των χωρών , θα μπορέσουμε να αντιληφθούμε ποια είναι η ακριβής θέση της Ελλάδας , όσον αφορά την αγροτική οικονομία , μέσα στη Μεσόγειο .

4.2. ΓΑΛΛΙΑ .

Η Γαλλία είναι η μεγαλύτερη χώρα μετά τη Ρωσία , με συνολική επιφάνεια 550.000.000 περίπου στρέμματα . Περιλαμβάνει μεγάλες εκτάσεις εύφορου εδάφους και χαρακτηρίζεται από εύκρατο μεσογειακό κλίμα . Οι κλιματολογικές συνθήκες , ωστόσο , παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ποικιλία στην έκταση του εδάφους της . Η

¹ Τα Ελληνικά Εσπεριδοειδή και η Ε.Ο.Κ.
Καζά Μιγάλη , σελ . 87-100 .

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ : επίσημη ονομασία της χώρας.

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ : Παρίσι.

ΘΕΣΗ : Δυτική Ευρώπη. Πλάτος : από 42° 20' Β. έως 51° 05' Β. Μήκος : από 8° 10' Α. έως 5° 55' Δ.

ΕΚΤΑΣΗ : 547.026 τετρ. χλμ.

ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ : Υψηλότερο σημείο : Δευκό βρος (4.810 μ.). Χαμηλότερο σημείο : σταθμη θαλάσσης. Κυριότεροι ποταμοί : Σηκουάνας, Λίγηρ, Γαρόννης, Ροδανός, Ρήνος. Μεγαλύτερη λίμνη : Λε-νεύς.

ΠΑΝΘΥΣΜΟΣ : 50.100.000 (έκτιμ.).

ΓΛΩΣΣΑ : Γαλλική.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ : Ρωμαιοκαθολική, προτεσταντική, Ιουδαϊκή, μουσουλμανική.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ : Δημοκρατία. Αρχηγός κράτους : Πρόεδρος Δημοκρατίας. Νομοθετικό σώμα : Βουλή και Γερουσία. Διεθνείς συνεργασίες : ΟΗΕ, Ευρωπαϊκή Κοι-

νότης, Άνθρακος και Χαλυβός, Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Καινή Άγορα), Συμβούλιο Ειρήνης, ΣΕΑΤΟ

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ : Παρίσι, Λιόν, Μαρσάλη, Τουλούζη, Νίκαια, Μπαρντ, Στρασβούργο.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ : Κυριότερα όρυκτά : σίδηρος, άνθρακας, φυσικό αέριο, πετρέλαιο, βωξίτης, βερίδι. Κύρια άγροτικά προϊόντα : σιτάρι, ζαχαρότευτλα, πατάτες, κριθάρι, σταφύλια και άλλα φρούτα, λαχανικά, ζάχα, γαλακτοκομικά προϊόντα. Βιομηχανίες και προϊόντα : τσιμεντο, άσφαλτο, αυτοκίνητα και άλλα μέσα μεταφορών, κρασί, κονιακ, ύφασματα, έπιπλα ένδυσης, χημικά προϊόντα, τρόφιμα, τουριστικός, είδη νεωτερισμού, άρματα. Κύριες εξαγωγές : άσφαλο, μεταφορικά μέσα, κρασιά και κονιακ, τρόφιμα, ύφασματα, είδη υφαντισμού. Κύριες εισαγωγές : πετρέλαιο, άνθρακας, άκατεργαστο βαμβάκι και άλλες ύφαντικές ίνες.

ΝΟΜΙΣΜΑ : Φράγκο.

ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ : 14 Ιουλίου, Ημέρα καταληψίας της Βασιλείας.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ : Ή Μαρσάλιος.

επιφάνεια του γεωργικού εδάφους αντιπροσωπεύει το 35% του συνόλου . Το υπό καλλιέργεια και καλλιεργούμενο έδαφος (190.000.000 στρέμματα) μαζί με τα μόνιμα λιβάδια και βοσκοτόπους (128.000.000 στρέμματα) αντιπροσωπεύουν πάνω από το 70% του γεωργικού εδάφους . Τα δάση (141.200.000) στρέμματα καταλαμβάνουν το 20% .

Όσον αφορά τη γεωργική παραγωγή η Γαλλία αναγνωρίζεται ως η μεγαλύτερη παραγωγός γεωργικών προϊόντων της Ευρώπης . Εξάγει πολλά αγροτικά προϊόντα και εκτός από μερικά προϊόντα , όπως ο καφές και αρκετά φρούτα , είναι βασικά αυτάρκης . Κύριο δημητριακό είναι το σιτάρι , που καλλιεργείται εκτεταμένα , και ακολουθούν το κριθάρι και ο αραβόσιτος . Το ρύζι καλλιεργείται στις εύκολα αρδευόμενες προσχωματικές πεδιάδες του Δέλτα του Ροδανού και η καλλιέργεια του εξαπλώθηκε και σε γειτονικά διαμερίσματα .

Η ετήσια οινοπαραγωγή της Γαλλίας κυμαίνεται μεταξύ 55.000.000 και 70.000.000 εκατολίτρων . Η αμπελουργία ευδοκίμει νότια μιας γραμμής από τη Νάντη στα βορειοδυτικά ως τη Ρενς στα βορειοανατολικά , αλλά οι κύριες οινοπαραγωγές περιοχές βρίσκονται στον μεσογειακό Νότο . Το μισό της συνολικής παραγωγής , που προορίζεται κυρίως για την καθημερινή κατανάλωση , παρέχουν έξι νομοί στον Νότο και τα νοτιοανατολικά : Ωντ , Μπούς – ντυ – Ρον , Γκαρ , ερώ Ανατολικά Πυρηναιά και Βαρ . Η περιοχή του Μπορντώ παράγει τη μεγαλύτερη ποσότητα κρασιού άριστης ποιότητας (appellation controlled) και ακολουθούν τα νοτιοανατολικά και η περιοχή της Βουργουνδίας .

Τα φρούτα και τα λαχανικά καταλαμβάνουν ολοένα και σημαντικότερη θέση και με την ευρύτερη διάδοση τους , καλλιεργούνται στο Κοντά Βενεσέν (Βολκός και Μπούς – ντυ – Ρον) , στο Ρουσιγιόν , στην περιοχή Σαιν – Πολ - ντε -- Λεόν της Βρετάνης . στη Νάντη και στην περιοχή του Παρισιού . Παράγονται 50.000 τόνοι καπνού , κυρίως στα νοτιοδυτικά και στην Αλσατία , που ικανοποιούν το 70% των αναγκών σε καπνό της χώρας . Η Γαλλία κατέχει ηγετική θέση στην αρωματοποιία . Για τον σκοπό αυτό καλλιεργούνται ειδικά φυτά , κυρίως στην περιοχή Γκρας , κοντά στη Μεσόγειο και στις παραθαλάσσιες Άλπεις , που παράγουν αιθέρια έλαια από νεραντζιές , τριαντάφυλλα , γιασεμί και βιολέτες .

Όσον αφορά την κτηνοτροφία , έχει γίνει γνωστό , ότι στις περισσότερες περιοχές της Γαλλίας προτιμάται η εκτροφή ζώων παρά η γεωργική εκμετάλλευση . Τα βοοειδή (21.000.000 περίπου) αντιπροσωπεύουν τον μισό περίπου αριθμό των κτηνών και ακολουθούν τα πρόβατα και οι χοίροι με ένα τέταρτο του συνόλου το

καθένα . Εκτός από την περιοχή της Μεσογείου , όπου η Κτηνοτροφία είναι σποραδική , τα βοοειδή είναι κατανεμημένα σε όλη τη χώρα . Γαλακτοφόρες αγελάδες εκτρέφονται κυρίως στις βόρειες και δυτικές περιοχές και σε μικρότερο βαθμό , βοοειδή για την παραγωγή κρέατος στον Κεντρικό Ορεινό Όγκο .

Η Νορμανδία είναι η πιο σημαντική περιοχή της Γαλλίας στην εκτροφή βοοειδών (4.500.000 κεφάλια) και σε γαλακτοκομικά προϊόντα και σε κρέας υψηλής ποιότητας . Άλλες σημαντικές κρεατοπαραγωγές περιοχές είναι η Γαλλική Φρισική , Σαρολαί , Λιμουζέν και Ακουιτανία . Η παραγωγή βουτύρου είναι πλεονασματική και η Γαλλία κατέχει τη δεύτερη θέση σε παγκόσμια κλίμακα στην παραγωγή τυριού . Τα πρόβατα (πάνω από 10.500.000 κεφάλια) είναι συγκεντρωμένα κυρίως στις ορεινές περιοχές της Κεντρικής και Νότιας Γαλλίας (Σως , Νότιες Άλπεις και Κορσική) . Εκτρέφονται κυρίως για τα κρέατα τους και παράγουν γύρω στους 175.000 τόνους ετησίως . Προσφέρουν επίσης το 10% των αναγκών της γαλλικής εριοβιομηχανίας . Παράγονται επίσης γύρω στους 95.000 τόνους πρόβειου γάλακτος ετησίως στην περιοχή του Ροκφόρ , στην Προβάνς (Προβηγκία) και στην Κορσική για την παραγωγή τυριού . Οι κατσίκες (γύρω στα 1.250.000 κεφάλια) εκτρέφονται κυρίως στη δυτική , κεντρική και νοτιοανατολική Γαλλία , όπου το γάλα τους χρησιμοποιείται , σχεδόν αποκλειστικά , για την παραγωγή τυριού .

Όσον αφορά τη δασοκομία , το ένα τέταρτο περίπου της Γαλλίας καλύπτεται από δάση . Οι κυριότερες δασικές εκτάσεις είναι οι Αρδένες , η Κομπιένη , το Φοντενεμπλώ και η Ορλεάνη . Όπου επικρατεί το μεσογειακό (ωκεάνιο) κλίμα , κυριαρχεί η βελανιδιά , μάτι με οξιές και λεύκες . Μεγάλο τμήμα αυτής της περιοχής , ωστόσο , αναδασώθηκε με πεύκα και άλλα δέντρα μαλακής ξυλείας , που προσφέρονται περισσότερο για εμπορική και βιομηχανική χρήση . Υπάρχουν πολύτιμα κωνοφόρα δάση στα όρη των Άλπεων , στον Ιούρα , στα Βοσγιά και στα Πυριναία . Τα φυλλοβόλα δέντρα (κυρίως βελανιδιές) αντιπροσωπεύουν τα δύο τρίτα του συνόλου και τα κωνοφόρα (κυρίως πεύκα) το ένα τρίτο . Η παραγωγική ικανότητα των γαλλικών δασών σε ξυλεία και βιομηχανικό ξύλο είναι κατά προσέγγιση 45.000.000 κυβικά μέτρα .

Τέλος , η Γαλλία έχει αξιόλογη αλιεία με βασικά αλιευτικά κέντρα τα λιμάνια του Γασκωνικού κόλπου και της Μάγχης . Ο γαλλικός αλιευτικός στόλος φτάνει ως την Ισλανδία και τις αμερικανικές ακτές του Βόρειου Ατλαντικού . Δεν πρέπει επίσης να λησμονούμε την οστρακοκαλλιέργεια που τροφοδοτεί τα πολυτελή εστιατόρια της υψηλίου με είγεςτα θαλασσινά , που φτάνουν τους 500.000 τόνους το χρόνο .

4.3. ΙΣΠΑΝΙΑ

Η Ισπανία είναι από τις κυριότερες μη γεωργικές χώρες της Λυτικής Ευρώπης . Το άγονο κυρίως έδαφος της βάραινε ανέκαθεν την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας . Η βιομηχανική ανάπτυξη της γεωργίας στο εθνικό εισόδημα . Κύριοι ανασταλτικοί παράγοντες για την ανάπτυξη της γεωργίας είναι το γεγονός της εξάπλωσης των λατιφουντίων , δηλαδή των μεγάλων εκτάσεων γης που ανήκουν σε μεγαλογαιοκτήμονες . Όπως , επίσης και το γεγονός ότι οι βροχοπτώσεις δεν είναι συχνές με αποτέλεσμα τη διάβρωση του εδάφους .

Παρόλα αυτά , στις μέρες μας έχουν γίνει πολλές προσπάθειες και πολλές άγονες εκτάσεις έχουν κατακλυστεί από το πράσινο και ονομάζονται στα ισπανικά Χουέρτας . Η ιδέα της άρδευσης των ερημικών εκτάσεων οφείλεται στους Άραβες που έκαναν τα πρώτα αρδευτικά έργα και δημιούργησαν τους πρώτους κήπους (Βέγκας) .

Γενικά τα κυριότερα είδη που καλλιεργούνται στη χώρα είναι το σιτάρι και το κριθάρι που είναι τα κύρια δημητριακά προϊόντα . Παρά τις κυβερνητικές προσπάθειες για καλύτερη εγχώρια , παραγωγή αραβοσίτου και λινοροσπόρου , αυτά εισάγονται ακόμα σε μεγάλες ποσότητες . Το κριθάρι καλλιεργείται στα βορειοανατολικά , ενώ οι σιτοπαραγωγικές περιοχές βρίσκονται κυρίως στην Αραγκώνα , στη Νέα Καστίλη και στην εστρεμαδούρα . Τα όσπρια είναι το κύριο προϊόν της Ιβηρικής Μεσέτα , ενώ το ρύζι καλλιεργείται στη Βαλένθια και στο Δέλτα του Έβρου . Παράγονται , επίσης πατάτες , φασόλια και κρεμμύδια .

Οι καλύτερα προσαρμοσμένες καλλιέργειες στο δύσκολο μεσογειακό κλίμα της Ισπανίας είναι αυτές των εσπεριδοειδών . Τα εσπεριδοειδή καλλιεργούνται κυρίως στη Βαλένθια και στην Καστελιόν , ενώ μήλα και αχλάδια παράγονται στα βόρεια και στα βορειοδυτικά , σύκα και αμύγδαλα στην Καστελιόν και στο Αλικάντε , ροδάκινα και βερίκοκα στη Μούρθια . Το κύριο προϊόν των λατιφούντιων είναι οι ελιές , που το μεγαλύτερο μέρος τους χρησιμοποιείται για την παρασκευή ελαιολάδου . Αμπέλια καλλιεργούνται κατά κύριο λόγο στη Λα Μάντσα , στη Λα Ριόχα , στους λόφους της Κοταλωνίας , στη Βαλένθια και στη Μάλαγα . Ως τρίτη οινοπαραγωγός χώρα , η Ισπανία έχει ζημιωθεί από την παραγωγή χαμηλής ποσότητας κρασιού . Υψηλή , όμως , ζήτηση έχουν το μπράντυ και το τσέρυ του Κάδιξ και της Χερέθ δε λα Φροντέρα , καθώς και τα γλυκά κρασιά της Βαλένθια και της Μάλογα .

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΙΣΠΑΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ: η επίσημη ονομασία της χώρας
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ: Μαδρίτη.

ΘΕΣΗ: Ήπειική χερσόνησος της νοτιοδυτικής Ευρώπης. Πλάτος: 36° Β. έως 43° 48' Β. Μήκος: 3° 15' Α. έως 9° 18' Δ.

ΕΚΤΑΣΗ: 504.730 τετρ. χλμ.

ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Υψηλότερο σημείο: Μουλαθέν (3.478 μ.). Χαμηλότερο σημείο: στάθμη θαλάσσης. Κύριοι ποταμοί: Έβρος, Ντορό, Τάγο, Γκουαδάνα, Μίνιο, Γκουαδαλκιβίρ.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 32.000.000 (έκτιμ.)

ΓΛΩΣΣΑ: Ισπανική

ΘΡΗΣΚΕΙΑ: Ρωμαιοκαθολική.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ: Μοναρχία. Αρχηγός κυβέρνησης: Πρωθυπουργός. Νομοθετικό σώμα: Κορτές. Διεθνείς συνεργασίες: Ο.Η.Ε., Όργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως.

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ: Μαδρίτη, Βαρκελώνη, Βαλένθια, Σεβίλλη.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Κύρια όρυκτα: άνθρακας, σίδηρο-μετάλλευμα, κασίτη, νικελόψευρος, μόλυβδος, χαλκός, θειάφι, μαγγάνιο, κασίτερος. Κύρια γεωργικά προϊόντα: σάπυ, ζαχαρότευπια, καπνός, σταφύλια, έσπεριδοειδή, κριθάρι, ελαιόλαδο, καπνός. Βιομηχανίες και προϊόντα: έλαιο, ύφανματα, ύφανσι, χαρτί, ψέλλος, τοιμάντο, τουρισμός. Κύριες εξαγωγές: λαχανικά, έσπεριδοειδή, ελαιόλαδο, κρασί, ψέρι, ψέλλος, καπνός. Κύριες εισαγωγές: βιομηχανικά είδη, ζάχα, λαχανικά, καυσίμα.

ΝΟΜΙΣΜΑ: Πεσέτα.

ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ: 18 Ιουλίου, Έθνική Ήμερα.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ: «Βασιλικό έμβατήριο».

Η εκτροφή προβάτων και βοοειδών είναι πολύ σημαντική και ο αριθμός αιγοπροβάτων είναι από τους μεγαλύτερους στην Ευρώπη . Η κτηνοτροφία της Ισπανίας είναι αναπτυγμένη αλλά στις περισσότερες περιοχές έχει νομαδικό χαρακτήρα . Στο τέλος δηλαδή της άνοιξης , οι βοσκοί οδηγούν τα κοπάδια τους στα βορινά λιβάδια και το φθινόπωρο τα κατεβάζουν στα χειμαδιά .

Η εκτροφή βοοειδών γίνεται κυρίως στα βόρεια , ιδιαίτερα στα Κανταβρικά Όρη , όπου εκτρέφονται γαλακτοπαραγωγές αγελάδες . Πρόβατα εκτρέφονται κυρίως στην Ιβηρική Μεσέτα . Τα κατσίκια έχουν προσαρμοστεί στις άνυδρες συνθήκες των νοτιοανατολικών περιοχών , ενώ οι χοίροι εκτρέφονται στην Εστρεμαδούρα . Στις ορεινές περιοχές υπάρχουν εκτροφεία αλόγων και μουλαριών .

Για τον έλεγχο της διάβρωσης του εδάφους έχει εφαρμοστεί η μερική αναδάσωση . Η αλιεία είναι αναπτυγμένη κυρίως στις βόρειες και στις δυτικές ακτές του Ατλαντικού και έχει ιδιαίτερη σημασία για τη Γαλικία , όπου το Βίγο είναι το μεγαλύτερο αλιευτικό λιμάνι . Τα αλιεύματα περιλαμβάνουν σαρδέλες , μπακαλιάρους , αντσούγιες , τόνους , κυπρίνους , μαλάκια και καρκινοειδή .

4.4. ΙΤΑΛΙΑ

Για την Ιταλία η γεωργία παραμένει σημαντικός τομέας της οικονομίας , τόσο ως προς την απασχόληση εργατικού δυναμικού όσο και προς τη συνεισφορά της στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν . Παρά την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων και τη συμμετοχή της Ιταλίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση , η γεωργία της υστερεί σημαντικά . Το τυπικό ιταλικό αγρόκτημα είναι μικρό , λιγότερο παραγωγικό και περισσότερο προσαρμοσμένο στην κάλυψη ιδίων αναγκών διατροφής , παρά στη διάθεση των προϊόντων του στην ευρύτερη αγορά . Τα περισσότερα αγροκτήματα είναι οικογενειακά . Η διαχείριση των υπολοίπων αγροκτημάτων γίνεται κυρίως σύμφωνα με ένα σύστημα υπενοικίασης ή στην περίπτωση μεγάλων γεωργικών εκμεταλλεύσεων , με την πρόσκαιρη ή μόνιμη πρόσληψη μισθωτών εργατών γης .

Παρόλα αυτά , η Ιταλία έχει μια αρκετά μεγάλη ποικιλία αγροτικών προϊόντων . Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ποικιλία των κλιματολογικών συνθηκών στις διάφορες περιοχές της χώρας . Τα βασικά προϊόντα είναι δημητριακά , σικάλη , ρύζι , φυτικές ίνες , φρούτα , λαχανικά και κηπευτικά . Στις περιοχές που υπάρχουν λόφοι καλλιεργούνται δημητριακά , οπωροφόρα δέντρα και αμπέλια . Στο κρασί και τα σταφύλια , η Ιταλία έχει τη δεύτερη θέση στον κόσμο . Πρώτη η Γαλλία και τρίτη η Ισπανία . Φημισμένα είναι τα Ιταλικά κρασιά Κιάντι της Τοσκάνης , Μαρσάλα της

Σικελίας κ.α. και ιδιαίτερα το Λάκριμε Κρίστι (= δάκρυα του Χριστού) , που βγαίνει από σταφύλια που βρίσκονται στις πλαγιές του Βεζούβιου . Στην Ιταλία , όπως και στη Γαλλία , το κρασί θεωρείται είδος πρώτης ανάγκης .

Σπουδαίο ρόλο στην αγροτική οικονομία παίζουν τα εσπεριδοειδή , η αμπελουργία και οι ελιές . Στην παραγωγή λιόλαδου η Ιταλία έχει την δεύτερη θέση στον κόσμο , (πρώτη η Ισπανία) και παράγεται από τα λιόφυτα κυρίως της Απουλίας και της Σικελίας .

Από τα λαχανικά την πρώτη θέση έχει η ντομάτα (Αιμιλία , Καμπανία , Σικελία) . Ζαχαρότευτλα και κανναβούρι καλλιεργούν κυρίως στη Ρομάνια , στην Αιμιλία και στο Βένετο . Στην Ιταλία καλλιεργείται σχεδόν παντού ο καπνός και το λινάρι στην Αιμιλία και στην Καμπανία .

Στην Ιταλία ζουν λίγες αρκούδες και λύκοι , πολλά ζαρκάδια , " κόκκινα " ελάφια και αγριογούρουνα , λαγοί , αλεπούδες , κουνάβια , νυφίτσες και από τα πουλιά που ζουν σε φυσική κατάσταση , κυρίως πέρδικες . Επίσης αετοί , γύπες και γεράκια . Από ψάρια , κυρίως τόνοι , σαρδέλες και γαύροι . Υπάρχουν ακόμα πολλές σαύρες και στα βουνά οχιές . Αποδημητικές ακρίδες προκαλούν συχνά καταστροφές στις νότιες περιοχές .

Στην Ιταλία , η κτηνοτροφία που έχει κυρίως αναπτυχθεί είναι εκείνη των αιγοπροβάτων . Στη Βόρεια Ιταλία υπάρχουν μεγάλα κοπάδια γαλατοφόρων αγελάδων , ενώ στη Νότια Ιταλία τρέφουν αγελάδες που τις χρησιμοποιούν στην γεωργία . Υπάρχουν επίσης χοίροι , γαϊδούρια , άλογα και μουλάρια .

Η Ιταλία έχει επίσης , αναπτυγμένη την αλιεία καθώς έχει τα μεγαλύτερα ιχθυοτροφεία στη Μεσόγειο . Αναπτυγμένη είναι και η βιομηχανία διατηρημένων και παστίων ψαριών . Ψαρεύονται σε πολύ μεγάλες ποσότητες στην Σικελία , στην Σαρδηνία , στην Τοσκάνη και στην Καμπανία . Τρώγονται νωποί ή διατηρημένοι σε λάδι . Πάντως , η αλιεία δεν καλύπτει τις ανάγκες της τοπικής κατανάλωσης .

4.5. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Η Πορτογαλία είναι κυρίως γεωργική και κτηνοτροφική χώρα . Η χώρα αυτή παράγει σιτηρά , πατάτες , ρύζι , φρούτα και εσπεριδοειδή . Το σπουδαιότερο όμως γεωργικό προϊόν της είναι τα σταφύλια , από τα οποία παράγονται τα ονομαστά της κρασιά . Η χώρα έρχεται τέταρτη στον κόσμο σε παραγωγή κρασιών .

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ: η επίσημη ονομασία της χώρας.

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ: Λισσαβώνα.

ΘΕΣΗ: Νοτιοδυτική Ευρώπη. Πλάτος: 36° 38' β. έως 42° 09' β. Μήκος: 6° 11' α. έως 9° 30' α.

ΕΚΤΑΣΗ: 92.082 τετρ. χλμ., περιλαμβάνουν τών Άζορων και της Μαδέρας. Ήπειρωτικό τμήμα: 38.368 τετρ. χλμ. Νήσοι: 3.103 τετρ. χλμ.

ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Υψηλότερο σημείο: Πίκο ντα Σέρρα (1.991 μέτρα) στη Σέρρα ντα Έστρελα. Χαμηλότερο σημείο: στάση θάλασσας. Κύριοι ποταμοί: Τάγος, Νιούρο, Γκουαντάνα, Μίνχο, Μοντέγκο, Ζζέρε.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 9.600.000 (έτη, περιλαμβανομένων τών Άζορων και της Μαδέρας).

ΓΛΩΣΣΑ: Πορτογαλική.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ: Ρωμαιοκαθολική.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ: Προεδρική δημοκρατία. Αρχηγός κυβέρνησης: Προεδρικός. Νομοθετικό σώμα: Εθνοσυνέλευση. Διεθνείς συνεργασίες: Ο.Η.Ε. Βορειοατλαντικό Σύμφωνο (ΝΑΤΟ), Ευρωπαϊκή Ένωση, Ελεύθερο Έμποριο, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

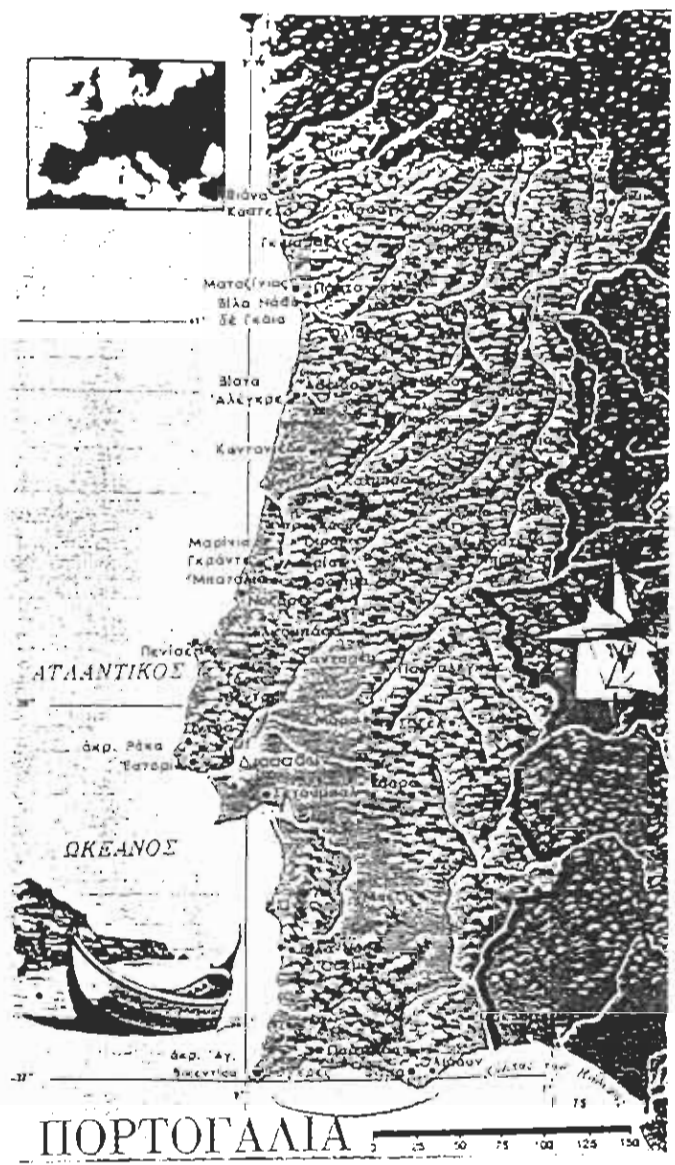
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ: Λισσαβώνα, Ουάρτα, Κόιμπρα, Σετουβάλ, Μπραγκα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Κύρια όρυκτα: Βολφραμίτης, γαϊνθρακας, πυρίτης, χαλκός, κασσίτερος, άνθρακας, ασβέστης, κοερίτης, θειώδες λίθιο, τιτάνιο. Κύρια γεωργικά προϊόντα: φέλλος, σπασουλία, έλιες, σόκια, σιτηρά, φρούτα. Βιομηχανίες και προϊόντα: τουρισμός, φέλλος, κρασιά, σαρέλλες και άλλα κερία, ελαιόλαδο, ροσώματα, ζύλια και βιαικά προϊόντα (νέσι, ρετινα, χαρτί), νήματα. Κύριες εξαγωγές: φέλλος, κρασιά, σαρέλλες, χαρτοπολλάς, ρετινα, ελαιόλαδο, φολφραμίτης. Κύριες εισαγωγές: σίδηρος και άτσάλι, βαμβάκι, πετρέλαιο, σάρι, μηχανήματα, κάρβουνο.

ΝΟΜΙΣΜΑ: Ισκόδο.

ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ: 10 Ιουνίου, Έπέτειος τού θάνατου τού εθνικού ποιητή Λουίς Βας ντς Καμόενς, 1330, 10 Οκτωβρίου, Ημέρα τών Ηρώων τής Δημοκρατίας (άπό τό 1910).

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ: α' Α Πορτουγάλέζι.

Η αμπελοκαλλιέργεια καλύπτει το 10% της καλλιεργημένης πορτογαλικής γης . Στην Πορτογαλία καλλιεργούνται συστηματικά οι φελλοφόρε βελανιδιές ,από τον κορμό των οποίων βγαίνει ο γνωστός μας φελλός .

Στη Βόρεια περιοχή της χώρας , όπου υπάρχουν μεγάλα λιβάδια , βόσκουν πολυάριθμα βοοειδή που φτάνουν το εκατομμύριο , ενώ στα εδάφη που θυμίζουν στέπες βόσκουν πάνω από πέντε εκατομμύρια πρόβατα . Στις περιοχές όπου φυτεύονται οι φελλοφόρε βελανιδιές διατρέφονται δύο εκατομμύρια περίπου χοίροι .

Η αλιεία είναι μια από τις πιο σημαντικές πηγές εισοδήματος . Η εκτεταμένη ακτογραμμή της Πορτογαλίας και η αφθονία ψαριών στα γύρω νερά ευνόησαν την ανάπτυξη της αλιείας . Σαρδέλες , αντσούγιες και τόνος , που αλιεύονται κοντά στις ακτές , μαζί με άλλα είδη ψαριών , όπως μπακαλιάρος από τον βόρειο Ατλαντικό , συγκαταλέγονται ανάμεσα στα βασικά είδη διατροφής . Η βιομηχανία επεξεργασίας αλιευμάτων ανθεί και τα προϊόντα της εξάγονται σε όλο τον κόσμο . Ο αλιευτικός στόλος της Πορτογαλίας ξεπερνά τα 20.000 πλοία .

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ε Μ Π Τ Ο

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ .

Τα προγράμματα του Τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την περίοδο 200-2006 αποτελούν πνοή ζωής για την ελληνική γεωργία καθώς :

- Αναβαθμίζουν τον ρόλο της στον παραγωγικό ιστό της χώρας .
- Επιταχύνουν τον ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας .
- Εξασφαλίζουν βιώσιμες εκμεταλλεύσεις .
- Εγγυώνται το αγροτικό εισόδημα μέσα σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού .
- Εγγυώνται την εξασφάλιση βασικών τροφίμων για τις ανάγκες της χώρας .

Οι 550.000 αγροτικές οικογένειες της υπαίθρου αλλά και τα νομικά πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στη γεωργία μπορούν σταδιακά μέσα στα επόμενα χρόνια , όχι μόνο να εκμεταλλευτούν τους πόρους του Γ΄ Κ.Π.Σ. , αλλά να κερδίσουν τώρα το στοίχημα της ανταγωνιστικότητας για τα ελληνικά προϊόντα συμμετέχοντας πλέον ισότιμα μαζί με τα άλλα κράτη – μέλη της Ε.Ε. , στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και στο ενιαίο νόμισμα .

5.1. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η Ελλάδα έχει εξασφαλίσει , από τα 17,5 τρις. Δραχμές που είναι το σύνολο των πιστώσεων του Γ΄ ΚΠΣ , ποσό ύψους σχεδόν 11 τρις. Δρ. που θα διατεθεί αποκλειστικά για να κατακτήσουν τα προϊόντα μας τη θέση που τους αξίζει στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά , αλλά και για να δημιουργηθούν με επενδύσεις βιώσιμες εκμεταλλεύσεις . Έτσι , ένα ποσό της τάξης των 7τρις. Δραχμών

¹προορίζεται για ενισχύσεις προϊόντων καθώς και για την εκτέλεση προγραμμάτων . ενώ τα υπόλοιπα περίπου 4 τρις. Δραχμές που είναι η κοινοτική χρηματοδότηση , η εθνική και ιδιωτική συμμετοχή , αποτελούν την οικονομική στήριξη για την εκτέλεση έργων , προγραμμάτων και επενδύσεων στην ελληνική ύπαιθρο .

Η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων αυτών , χωρίς μάλιστα να χαθεί ούτε ένα ευρώ προϋποθέτει πρωτίστως τη γνώση των προγραμμάτων και εξίσου την κατάλληλη προετοιμασία των αγροτών μας .

5.2. ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Τόσο στην ευρωπαϊκή γεωργία γενικότερα όσο και στην ελληνική ειδικότερα . τίθενται με τη νέα χιλιετία σειρά προκλήσεων , βασικότερες των οποίων είναι :

- Η αναγκαιότητα εναρμόνισης των τιμών των αγροτικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τις αντίστοιχες διεθνείς τιμές . Η υποχρέωση αυτή προκύπτει από τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. στο πλαίσιο εφαρμογής και τήρησης των Διεθνών Συμφωνιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου .
- Η διεύρυνση της Ε.Ε. με νέα κράτη της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης (Πολωνία , Τσεχία , Ουγγαρία , Βουλγαρία κ.α.) τα προσεχή τέσσερα χρόνια . Τα κράτη αυτά επιτείνουν τον ανταγωνισμό , καθώς έχουν μεγάλο γεωργικό τομέα , αλλά δημιουργούν και ευκαιρίες για τη χώρα μας , αφού οι οικονομίες μας είναι συμπληρωματικές .
- Η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και κατ' επέκταση η διασφάλιση των όρων για τη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων επί πολλά χρόνια .

Για την ελληνική γεωργία οι νέες προκλήσεις αποκτούν ιδιαίτερη σημασία γιατί μας :

1. Ακολουθεί φθίνουσα πορεία από πλευράς αριθμού απασχολούμενων . Το 15% του εργατικού δυναμικού της χώρας απασχολείται σήμερα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις ενώ πριν από μερικά χρόνια και πάντως στις δεκαετίες του

¹ «Πώς να διαχειριστείτε επιτυχώς ένα σχέδιο βελτίωσης της Γεωργικής σας Εκμετάλλευσης» Προβατάς Δημήτριος .

1980 και του 1990 , οι αγρότες αποτελούσαν πάνω από το 20% του εργατικού δυναμικού της χώρας. Στην πλειονότητα του από το εργατικό δυναμικό είναι γερασμένο και η έξοδος από τη γεωργία θα γίνει με ταχείς ρυθμούς στα επόμενα χρόνια .

2. Συμμετέχει σε ποσοστό 8% στο σύνολο του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) που παράγει η χώρα μας .
3. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική έχει ουσιαστικά ολοκληρώσει τον κύκλο της , αφού εξυπηρέτησε τη μεγέθυνση της παραγωγής , όχι όμως την παραγωγή προϊόντων ποιότητας που είναι σήμερα το νέο ζητούμενο . Πλέον αυτών , διαπιστώνεται ότι οδήγησε στη δημιουργία πλεονασμάτων , μέσω των υψηλών αποδόσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αλλά και σε εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των χωρών του πλούσιου ευρωπαϊκού Βορρά και του φτωχότερου ευρωπαϊκού Νότου . Τώρα οι ανισότητες αυτές πρέπει να εκλείψουν με ομοιόμορφη στήριξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση .
4. Χρειάζεται ταχεία υποβοήθηση των εξαγωγών, στην ουσία μια εξαγωγική επίθεση στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο , αφού τα νοπά μας αγροτικά προϊόντα αποτελούν το 8% του συνόλου των εξαγωγών της Ελλάδας . ενώ τα μεταποιημένα το 30% .
5. Έχει μικρό και πολυτεμαχισμένο κλήρο , με γεωμορφολογικές ιδιαιτερότητες και ανισομερή κατανομή μεταξύ των προϊόντων της φυτικής και ζωικής παραγωγής .
6. Εξακολουθεί να εξαρτάται και να «δημιουργεί» εισόδημα από τη ροή των κοινοτικών επιδοτήσεων .
7. Βρίσκεται να ακολουθεί με μεγάλη διαφορά από άλλα κράτη – μέλη της Ε.Ε. τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις σύγχρονες μεθόδους παραγωγής .
8. Έχει σε υψηλό ποσοστό γερασμένο και με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο εργατικό δυναμικό το οποίο χρήζει ριζικής ανανέωσης .
9. Λιατρείται σε χαμηλό ποσοστό η συμμετοχή των ιδιωτικών επενδύσεων σε έργα και προγράμματα υποδομής της ελληνικής υπαίθρου .
10. Μόλις τώρα αρχίζει να μπαίνει ενεργά και με καλούς οiwονούς στη παραγωγή βιολογικών προϊόντων , για να συναγωνιστεί έστω και με καθυστέρηση άλλα ευρωπαϊκά κράτη .

Για όλους τους παραπάνω τομείς , το τρίτο χρηματοδοτικό πακέτο της Κοινότητας προβλέπει την εκτέλεση σειράς έργων και προγραμμάτων που η χρονική διάρκεια αξιοποίησης τους ολοκληρώνεται στο τέλος του 2006 . Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων αυτών έχει ορίζοντα δεκαετίας και με κατεύθυνση τρεις κορυφαίους στόχους :

- Την εγγύηση ενός σταθερού εισοδήματος για τον Έλληνα αγρότη απαλλαγμένου από την εξάρτηση των επιδοτήσεων .
- Την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και εγνωσμένου κύρους στις διεθνείς αγορές .
- Τον επαναπατρισμό των εσωτερικών μεταναστών από τις μεγαλουπόλεις στην περιφέρεια και στη ζεστασιά της ελληνικής υπαίθρου , όπου μετρούν ακόμη οι αξίες , τα οφέλη και οι προοπτικές της πραγματικής οικονομίας .

Για να επιτευχθούν οι στόχοι χρειάζονται προγράμματα , διοικητικοί μηχανισμοί και μέσα . Η επιτυχία των υπηρεσιακών προγραμμάτων του υπουργείου Γεωργίας εξαρτάται από τη λειτουργία των διαχειριστικών αρχών . Η σωστή οργάνωση των διαχειριστικών αρχών εγγυάται την επιτυχία υλοποίησης των προγραμμάτων .

1. ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (Ε.Π.) «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ- ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ 200-2006»

Συνολικού προϋπολογισμού 1 τρις. δρχ. και με ευθύνη διαχείρισης του Υπουργείου Γεωργίας .

2. ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΠΑΑ) 2000 – 2006 .

Συνολικού προϋπολογισμού 915 δις. δρχ. και με ευθύνη διαχείρισης του Υπουργείου Γεωργίας .

3. ΤΑ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΠΕΠ) 2000 - 2006.

Περιλαμβάνουν συγκεκριμένες δράσεις για την αγροτική ανάπτυξη , συνολικού προϋπολογισμού περίπου 483 δις. δρχ. και με ευθύνη διαχείρισης τις 13 περιφέρειες της χώρας .

4. ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER PLUS .

Προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης 80 δις . δρχ. (122 δις . μαζί με την ιδιωτική δαπάνη) . Ευθύνη σχεδιασμού : Υπουργείο Γεωργίας .
Ευθύνη διαχείρισης : Τοπικοί Αναπτυξιακοί Φορείς (Ομάδες Τοπικής Δράσης) .

5. ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΠΑΛ) 2000 – 2006 .

Συνολικού προϋπολογισμού 166 δις. δρχ. και με ευθύνη διαχείρισης του Υπουργείου Γεωργίας .

5.2.1. ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

“ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ “

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του γεωργικού τομέα . αλλά και την εμπειρία εφαρμογής του Α΄ και του Β΄ ΚΠΣ , της πρωτοβουλίας LEADER I και LEADER II , καθώς και σημαντικού αριθμού άλλων Κοινοτικών Κανονισμών προκύπτουν ορισμένα βασικά συμπεράσματα , που οδηγούν στην ανάγκη της αναθεώρησης και επαναδιατύπωσης των στόχων της ασκούμενης αγροτικής πολιτικής .

Στη χώρα μας , ιδιαίτερα μετά την μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε. , οι στρατηγικοί στόχοι της αγροτικής πολιτικής και ανάπτυξης αποτελούσαν κυρίως σύνθεση της πολιτικής προώθησης και στήριξης της οικονομικής βιωσιμότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μέσω του εκσυγχρονισμού των μέσων παραγωγής και της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών , της βελτίωσης (εκσυγχρονισμός και επεκτάσεις) των μονάδων μεταποίησης και εμπορίας των πρωτογενών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων , της υλοποίησης

εγγειοβελτιωτικών έργων και των παρεμβάσεων στο δασικό τομέα , μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο άσκησης περιφερειακής πολιτικής μέσω της παροχής οικονομικών ενισχύσεων ή και κινήτρων .

Κατά την κατάρτιση του ΣΠΑ 2000 – 2006 , υιοθετήθηκε μια στρατηγική προσαρμοσμένη προς τις νέες κατευθύνσεις της ΚΑΠ που περιλαμβάνεται στις αποφάσεις της Agenda 2000 . Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει μια πιο ολοκληρωμένη θεώρηση των προβλημάτων της αγροτικής οικονομίας της χώρας , ως αναπόσπαστο τμήμα της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών . Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα ως υποσυνόλου του πρωτογενή τομέα εντάσσεται στην περίπτωση αυτή σε ένα ενιαίο σύνολο που περιλαμβάνει τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών , την διατήρηση και ενίσχυση της απασχόλησης , την προώθηση ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών σε ένα πλαίσιο αναπτυξιακών παρεμβάσεων που διασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο αξιοποίηση των φυσικών πόρων , λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αγροτικών περιοχών καθώς και τα έντονα διαρθρωτικά και κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αυτές αντιμετωπίζουν .

Με βάση τα παραπάνω , οι Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι για την περίοδο 2000 – 2006 , όπως αναλύονται στο ΣΑ – ΚΠΣ είναι τρεις (3) :

Ο πρώτος Γενικός Στόχος είναι *“ η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς ανταγωνιστικότερου διεθνούς περιβάλλοντος ”* .

Ο γενικός αυτός στόχος βρίσκεται σε αντιστοιχία με την προτεραιότητα της Ε.Ε. για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών μέσω και της δημιουργίας ενός αγροτικού τομέα , προσαρμοσμένου στη νέα διεθνή οικονομική πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από αυξανόμενο ανταγωνισμό , τάσεις απελευθέρωσης του εμπορίου , ζήτηση για προϊόντα υψηλής ποιότητας που διασφαλίζουν την προστασία του καταναλωτή (π.χ. βιολογικά κ.α .) , νέα καταναλωτικά πρότυπα , και μείωση των παρεμβατικών μηχανισμών της ΚΑΠ για τη στήριξη των τιμών των ευρωπαϊκών γεωργικών προϊόντων . Η προετοιμασία για τη μετάβαση στο νέο περιβάλλον απαιτεί την ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών , οι οποίες θα προωθήσουν την απαραίτητη αλλαγή στη σύνθεση του γεωργικού προϊόντος και την έγκαιρη ενσωμάτωση της ελληνικής γεωργίας στις νέες παγκοσμιοποιημένες – ανταγωνιστικές διεθνείς αγορές .

Με τον στόχο αυτό επιδιώκεται η βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού των προϊόντων της πρωτογενούς και μεταποιημένης ελληνικής γεωργικής παραγωγής .

έτσι ώστε αυτή να ανταπεξέλθει στις πιέσεις που θα προέλθουν από τη πιθανή διεύρυνση της εισαγωγικής διεύρυνσης αφ' ενός , και αφ' ετέρου να διευρύνει τις εξαγωγικές της επιδόσεις .

Οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις θα συντελέσουν αποφασιστικά στη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών αλλά και θα προσφέρουν στην κατανάλωση νέα και σαφώς βελτιωμένα ποιοτικά προϊόντα , τα οποία θα είναι πλήρως συμβατά με τους κανόνες της Ενιαίας Κοινοτικής Αγοράς , που σχετίζονται με την διασφάλιση της υγιεινής κατάστασης αυτών των προϊόντων και την προστασία του καταναλωτή .

Η προσπάθεια αυτή θα ισχυροποιήσει τον Γεωργικό Τομέα , έτσι ώστε αυτός να συμβάλλει πιο αποδοτικά στην ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας βελτιώνοντας την παραγωγικότητα του αλλά δίνοντας επίσης περαιτέρω ώθηση στη βιομηχανία επεξεργασίας τροφίμων η οποία αποτελεί ένα σημαντικό κρίκο της “ αγροδιατροφικής αλυσίδας ” (παραγωγή - μεταποίηση - εμπορία γεωργικών προϊόντων) . Η αλλαγή της σύνθεσης των γεωργικών προϊόντων η παραγωγή νέων προϊόντων , η αναβάθμιση των συλλογικών οργανωτικών σχημάτων που εμπλέκονται στην παραγωγή αλλά και την διακίνηση των αγροτικών προϊόντων αποτελούν απαραίτητους τομείς παρέμβασης για την επίτευξη του στόχου αυτού . Ένας ανταγωνιστικός Γεωργικός Τομέας αποτελεί την ικανή αλλά όχι απαραίτητα και αναγκαία συνθήκη για την τοπική ανάπτυξη σε μεγάλο τμήμα του Ελληνικού χώρου . Η δημιουργία οικονομικά βιώσιμων οικογενειακών εκμεταλλεύσεων στις αγροτικές περιοχές που έχουν τις προϋποθέσεις δυναμικής αγροτικής ανάπτυξης προάγεται κατά προτεραιότητα από το πρώτο γενικό στόχο . Βασική επιδίωξη είναι ο οικονομικά άριστος συνδυασμός γης , ανθρώπινης εργασίας και κεφαλαίου υπό οποιαδήποτε μορφή .

Η επίτευξη των προαναφερθέντων γενικών στόχων θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων **Ειδικών Στόχων** :

Σε ότι αφορά τον πρώτο γενικό αναπτυξιακό στόχο

- Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων · πρωτογενών και μεταποιημένων – για να συσχετιστεί η προσφορά με τη ζήτηση και να βελτιωθούν οι επιδόσεις των προϊόντων στις αγορές συμπεριλαμβανομένων των εξαγωγών .

- Διαφοροποίηση προς προϊόντα που παρουσιάζουν νέα δυναμική στην αγορά , που ικανοποιούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών (νέα προϊόντα , προϊόντα ποιότητας – ΠΟΗ / ΠΓΕ , βιολογικά κ.λ.π.) .

- Δημιουργία προϋποθέσεων για να βελτιωθεί η ελκυστικότητα του γεωργικού επαγγέλματος προς τους νέους , με σκοπό την επιτάχυνση της ανανέωσης και την τόνωση του δυναμισμού του ενεργού γεωργικού πληθυσμού κυρίως στις περιοχές που παρουσιάζουν αντιστροφή της πυραμίδας των ηλικιών .

- Βελτίωση και αναβάθμιση των εισροών της γεωργικής παραγωγής .
- Απάμβλυνση των αδυναμιών των έγγειων διαρθρώσεων των εκμεταλλεύσεων (μέγεθος και τεμαχισμός) .

Ο δεύτερος Γενικός Στόχος είναι η *“ βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελαστικότητα της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία ”*

Ο στόχος αυτός βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την προτεραιότητα της Ε.Ε. για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών , μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης , της παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και τη μείωση των διαφορών και ανισοτήτων στο επίπεδο των παρεχομένων υπηρεσιών μεταξύ των κατοίκων των αστικών και αγροτικών περιοχών .

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η αναβίωση φθινουσών περιοχών των οποίων η τοπική οικονομία εξαρτάται άμεσα από τον πρωτογενή τομέα . Ειδικότερα επιδιώκεται η ενσωμάτωση των περιοχών αυτών σε μια ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας μια ζωντανής και εξελισσόμενης υπαίθρου με προοπτικές ανάπτυξης , μέσω της δημιουργίας συνθηκών και προϋποθέσεων για την αναστροφή των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων , της προώθησης ευκαιριών πολυαπασχόλησης , της διασφάλισης συνθηκών ίσων ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων , της αξιοποίησης των φυσικών πόρων με ρυθμούς που επιτρέπουν τη διατήρηση του φυσικού ανθρωπογενούς χώρου και περιβάλλοντος .

Δύο βασικοί παράγοντες επιβάλλουν την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου .

1^{ος} παράγοντας

Η εφαρμογή των προγραμμάτων που υιοθετήθηκαν μέχρι σήμερα (ΜΟΠ , ΚΠΣ Ι , ΚΠΣ ΙΙ) κατέδειξε ότι πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες ανάπτυξης της υπαίθρου , μέσα στο πλαίσιο ενός ευρύτερου συντονισμού . Κύριο πρόβλημα , που συνεχίζει να υφίσταται , αποτελεί η συνεχής μείωση του πληθυσμού της υπαίθρου και

ιδιαίτερα των ορεινών , μειονεκτικών και νησιωτικών περιοχών σε συνδυασμό με την ανεστραμμένη πυραμίδα των ηλικιών .

Εξάλλου , οι πιέσεις που υφίσταται ο αγροτικός τομέας με την παγκοσμιοποίηση της αγοράς , δημιουργούν συνθήκες ανεργίας και υποαπασχόλησης με μεγαλύτερη ένταση σε ειδικές ομάδες πληθυσμού , όπως είναι οι γυναίκες , οι νέοι και οι επιστήμονες . Πρέπει να σημειωθεί ότι τα 2/3 του αγροτικού εργατικού δυναμικού απασχολούνται λιγότερο από το 50% του μέσου όρου των ωρών εργασίας του συνολικού εργατικού δυναμικού της Χώρας .

Εξάλλου , η επιτυχία της αναπτυξιακής προσπάθειας στον αγροτικό χώρο δεν μπορεί να διαχωριστεί από τις συντονισμένες προσπάθειες και των υπολοίπων τομέων της Οικονομίας , έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις προσέλκυσης και παραμονής νέου πληθυσμού στην υπαίθρο (αναβαθμισμένο κοινωνικό περιβάλλον μέσα στους αγροτικούς οικισμούς , οδικά έργα , δίκτυα πληροφόρησης , υποδομές υγείας και πρόνοιας , κ.λ.π.) .

Οι προτεραιότητες των πολιτικών και μέτρων ανάπτυξης της υπαίθρου πρέπει να προσδιορισθούν με βάση τη δομή , τις ανάγκες στήριξης και προώθησης και τις προοπτικές του αγροτικού χώρου , δεδομένου ότι το αναπτυξιακό δυναμικό των περιοχών αυτών σχετίζεται άμεσα με τη διατήρηση – ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής .

2^{ος} παράγοντας

Η έμφαση στη μονοδιάστατη κλαδική προσέγγιση και την επίλυση των προβλημάτων της υπαίθρου , η οποία ακολούθησε μέχρι σήμερα , είναι πλέον απρόσφορη καθότι δεν είναι συμβατή με τις νέες ανάγκες και δεδομένα για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου . Αντίθετα , προβάλλει ως αναγκαία , πλέον , η εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης . Εξάλλου , η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης , όπως προκύπτει από την αναμόρφωση της ΚΑΠ και της διαρθρωτικής πολιτικής , που προωθείται από την Agenda 2000 , προσανατολίζεται στην ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη της υπαίθρου . Μέσω των ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων η προτεραιότητα δίνεται :

- Στην εξασφάλιση απασχόλησης και εισοδήματος για τη δημιουργία αυτόνομης οικονομικής βάσης που θα ανατροφοδοτεί την ενδογενή αναπτυξιακή διαδικασία .

- Στη μείωση των αντιθέσεων και των ανισοτήτων στην κατανομή των εισοδημάτων με στόχο την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής .
- Στην προστασία , αποκατάσταση και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων για την εξασφάλιση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης , αλλά και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής .
- Στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών της υπαίθρου , αλλά και των καταναλωτών υπηρεσιών και αγαθών που προέρχονται από την ύπαιθρο .
- Στην προσέλκυση και διατήρηση νέων και οικονομικά ενεργών ατόμων στην ύπαιθρο με στόχο την οικονομική , κοινωνική και πολιτιστική αναζωογόνηση της .
- Στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και παράδοσης .

Για την επίτευξη του στόχου αυτού θα ακολουθήσουν οι εξής ειδικοί στόχοι :

Σε ότι αφορά το δεύτερο γενικό αναπτυξιακό στόχο .

- Διατήρηση και ενδυνάμωση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών .
- Δημιουργία συμπληρωματικών ή εναλλακτικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων τοπικής ανάπτυξης .
- Άρση της απομόνωσης των αγροτικών περιοχών και βελτίωση των βασικών υπηρεσιών για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό .
- Βελτίωση της λειτουργίας των τοπικών οικονομιών των ορεινών και νησιωτικών περιοχών .
- Προώθηση της φυσιογνωμίας των αγροτικών περιοχών , των πλεονεκτημάτων και του φυσικού πλούτου .

Ο τρίτος Γενικός Στόχος είναι " η διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου "

Ο τρίτος γενικός στόχος σχετίζεται άμεσα με την προτεραιότητα της Ε.Ε. για τη διατήρηση της ευρωπαϊκής αγροτικής κληρονομιάς . Ο στόχος αυτός σχετίζεται με τη διατήρηση του περιβάλλοντος , τη διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς , συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης του αγροτικού τοπίου και των φυσικών πόρων

, της διατήρησης των αγροτικών δραστηριοτήτων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές , της ενίσχυσης των γεωργοπεριβαλλοντικών δράσεων κ.λ.π. .

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η ανάπτυξη κατάλληλων υποδομών άρσης της απομόνωσης μέσα και από άλλα προγράμματα και πολιτικές προστασίας – όπως και η αντιμετώπιση των πυρκαγιών και λοιπών φυσικών καταστροφών , έτσι ώστε να βελτιωθεί η ελκυστικότητα του αγροτικού χώρου . Η αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών για τον κάτοικο των αγροτικών περιοχών , θα συμβάλει αποφασιστικά στην αναστροφή των τάσεων εγκατάλειψης της υπαίθρου .

Οι ειδικοί στόχοι για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι οι εξής :

Σε ότι αφορά τον τρίτο γενικό αναπτυξιακό στόχο

- Προστασία , ανάπτυξη και ορθολογική βελτίωση των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος , συμπεριλαμβανομένων των δασικών πόρων .

- Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδόσεων του αγροτικού κόσμου .

- Αποκατάσταση του γεωργικού ή δασικού δυναμικού που έχει καταστραφεί από φωτιά ή άλλες φυσικές καταστροφές .

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική για την “ Αγροτική Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμό της Υπαίθρου ” κατά την προγραμματισμένη περίοδο 2000 – 2006 . Η αναπτυξιακή στρατηγική υλοποιείται μέσω των δράσεων που εντάσσονται στους άξονες προτεραιότητας . Ανεξάρτητα του επιμερισμού των δράσεων μεταξύ Επιχειρηματικού Προγράμματος του Εθνικού Σκέλους και των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων , η στοχοθέτηση αλλά και η αναπτυξιακή στρατηγική είναι κοινή . Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι άξονες προτεραιότητας που θα ενταχθούν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Εθνικού Σκέλους .

Βασικό χαρακτηριστικό της ακολουθητέας στρατηγικής είναι η σύζευξη τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων . Η ολοκληρωμένη αναπτυξιακή προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της υπαίθρου προϋποθέτει τη

στενή συνεργασία σε επίπεδο υλοποίησης των δράσεων , μεταξύ των Κεντρικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας με Περιφερειακές και Νομαρχιακές Υπηρεσίες , καθώς και με τους φορείς που θα εμπλακούν και θα αναλάβουν ενεργό ρόλο σε επίπεδο εφαρμογής και διαχείρισης σημαντικού τμήματος των πόρων που θα διατεθούν στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ . Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός για την περίοδο 2000 - 2006 βασίζεται στη μέγιστη συνέργεια και συνοχή μεταξύ των δράσεων που θα υλοποιηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Εθνικού Σκέλους , τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα , τα συνοδευτικά Μέτρα Ανάπτυξης του αγροτικού χώρου , και τις αντίστοιχες Κοινοτικές Πρωτοβουλίες .

Ο τομέας της γεωργίας παρουσιάζει ιδιαίτερα έντονες `` εσωτερικές διαφοροποιήσεις `` τόσο από πλευράς τομεακών όσο και χωρικών επιδόσεων και δυνατοτήτων . Στον τομέα συνυπάρχουν τόσο τα φαινόμενα της υψηλής παραγωγικότητας , που συχνά όμως συνοδεύονται από τη δημιουργία έντονων ``οχλήσεων `` στο περιβάλλον αλλά και πολυαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού , όσο και μια ``γεωργία `` χαμηλής παραγωγικότητας , που ασκείται σε περιοχές με οξυμένα αναπτυξιακά προβλήματα και η οποία φθίνει διαρκώς , δημιουργώντας επίσης περιβαλλοντικά προβλήματα τελείως διαφορετικής υφής από αυτά που αναπτύσσονται στην προηγούμενη κατηγορία και η οποία ασκείται από ένα έντονα υποαπασχολούμενο εργατικό δυναμικό . Με δεδομένο ότι βρίσκεται σε εξέλιξη η αναδιοργάνωση του παγκοσμίου αγροτροφικού συστήματος αφ΄ ενός και αφ΄ ετέρου σημειώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο μια κοινωνική και οικονομική αναδιάρθρωση των αγροτικών περιοχών , η επιτυχής μετατόπιση του κέντρου βάρους της ασκούμενης αγροτικής πολιτικής από την έντονα τομεακή προσέγγιση στη διευρυμένη χωρικά περιφερειακά διάσταση αποτελεί τη βασική πρόκληση για την περίοδο 2000 - 2006 .

Η επίτευξη των ειδικών στόχων του προγράμματος , όπως αυτοί έχουν αναφερθεί παραπάνω , θα πραγματοποιηθεί μέσω των δράσεων που θα υλοποιηθούν στους Άξονες Προτεραιότητας .

Κρίνεται σκόπιμο πριν από την αναλυτική παρουσίαση των Λξόνων Προτεραιότητας να γίνουν ορισμένες συνοπτικές επισημάνσεις για τη `` φιλοσοφία `` του διαχωρισμού των δράσεων αλλά και για ορισμένα ζητήματα που σχετίζονται με την υλοποίησή τους (συνοπτική παρουσίαση των ``διατάξεων εφαρμογής `` γίνεται στο Κεφάλαιο 5) .

Στον τομέα της Γεωργίας , ίσως περισσότερο από κάθε άλλο τομέα παρέμβασης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης , η τήρηση των

Κοινοτικών διατάξεων περί “ανταγωνισμού” αποτελεί κρίσιμο παράγοντα . Ο διαχωρισμός μεταξύ « επιλέξιμων » και μη «μη επιλέξιμων» δράσεων οφείλει εκτός των άλλων να λαμβάνει υπόψη του τους όρους και τις διατάξεις του Καν. 1257/99, τις κοινοτικές κατευθύνσεις για τις κρατικές ενισχύσεις καθώς και αυτές που διέπουν τις “ Κοινές Οργανώσεις Αγοράς ” στο τμήμα των “Εγγυήσεων” του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων . Το γεγονός αυτό επιβάλλει ότι οι δράσεις που θα υλοποιηθούν από οποιοδήποτε φορέα ή αρχή θα γίνονται μετά την έκδοση των κανονιστικών και εφαρμοστικών διατάξεων από το Υπουργείο Γεωργίας .

Υπάρχουν δύο οριζόντιες βασικές πολιτικές που διαχέονται σ’ όλους τους άξονες προτεραιότητας . Οι πολιτικές αυτές με μεγάλο βαθμό σηματοδοτούν και τη βασική αναπτυξιακή στρατηγική του προγράμματος που είναι η “Προστασία του Περιβάλλοντος” και η “Ποιότητα” .

Η αειφόρος προσέγγιση και η διασφάλιση της ποιότητας αποτελούν κυρίαρχες επιλογές . Για τα θέματα του περιβάλλοντος σημειώνεται ότι εκτός των δράσεων που θα υλοποιηθούν μέσω του Εθνικού και του Περιφερειακού Σκέλους του ΚΠΣ , υπάρχει και η δέσμη των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων που περιλαμβάνονται στα Συνοδευτικά Μέτρα ανάπτυξης του αγροτικού χώρου . Όσον αφορά τα θέματα ποιότητας , καταλυτικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει ο “Οργανισμός Πιστοποίησης και Ελέγχου Γεωργικών Προϊόντων” , που είναι ένας νέος φορέας , οποίος δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας , για να συμβάλλει στην χάραξη και άσκηση πολιτικής “ποιότητας” για τα αγροτικά προϊόντα .

Η δημιουργία του ΟΕΙΓΕΠ δεν αποτελεί τη μόνη “ θεσμική – οργανωτικού χαρακτήρα παρέμβαση ” που ανέλαβε το Υπουργείο Γεωργίας για να καλύψει τα κενά που έχουν παρατηρηθεί σε ορισμένους καίριους τομείς που συνθέτουν το πλέγμα της “ αγροτικής πολιτικής ” . Η δημιουργία του ΟΓΓΕΚΑ “ Δήμητρα ” ο οποίος θα δραστηριοποιηθεί στα θέματα ενημέρωσης – εκπαίδευσης , η θέσπιση των διεπαγγελματικών οργανώσεων , ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου των συνεταιρισμών , η δρομολόγηση των διαδικασιών για την αναζήτηση νέων “ εταιρειών – φορέων αγροτικής ανάπτυξης ” σε περιφερειακό επίπεδο , αποτελούν σημαντικές πρωτοβουλίες για την αναβάθμιση των μηχανισμών εφαρμογής των δράσεων που εντάσσονται στους Άξονες Προτεραιότητας .

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 – 2006 .

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

- Άξονας Προτεραιότητας (1) - “ Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις σε Επίπεδο Αγροτικής Εκμετάλλευσης . ” .
- Άξονας Προτεραιότητας (2) - “ Παρεμβάσεις στο Επίπεδο Μεταποίησης και Εμπορίας του Πρωτογενούς Γεωργίου και Δασικού Προϊόντος . ” .
- Άξονας Προτεραιότητας (3) - “ Βελτίωση της Ηλικίας της σύνθεσης του Αγροτικού Πληθυσμού ” .
- Άξονας Προτεραιότητας (4) - “ Βελτίωση των υποστηρικτικών Μηχανισμών και της Ενημέρωσης του Αγροτικού Πληθυσμού με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών ” . Άξονας Προτεραιότητας (5) - “ Παρεμβάσεις στο Γεωργικό Προϊόν ” .
- Άξονας Προτεραιότητας (6) - “ Ανάπτυξη και Προστασία Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος ” .
- Άξονας Προτεραιότητας (7) - “ Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου ” .

ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

Τα Μέτρα του Προγράμματος καθώς και το σύνολο του Προγράμματος υποβοηθούνται με ένα Μέτρο ώστε να είναι αποτελεσματική η εφαρμογή και αξιολόγηση του καθ' όλη τη διάρκεια του Προγράμματος .

Το Μέτρο αυτό είναι το ακόλουθο :

Τίτλος Μέτρου : “ Τεχνική Στήριξη του Προγράμματος ” .

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ

Η βαρύτητα του Μέτρου στο σύνολο της Δημόσια Δαπάνης του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι 1.4% .

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ .

Υπουργείο Γεωργίας – Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 – 2006» .

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Υπουργείο Γεωργίας – Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 – 2006 .

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Στο Μέτρο θα περιληφθούν οι δράσεις που αναφέρονται στον Κανόνα επιλεξιμότητας αριθμ. 11 του Καν. (Ε.Ε.) 1685/2000 όπως δράσεις που αφορούν :

- Γενικά στη «ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ» του Προγράμματος .
- Ειδικότερα στη μέγιστη δυνατή «ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ» των εν δυνάμει δικαιούχων για ένταξη στα μέτρα του Προγράμματος , και όχι μόνο .
- Στις απαιτούμενες εργασίες για την «ΛΞΙΟΛΟΓΗΣΗ» (δημιουργία base line , κ.λ.π.) των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ – Προσανατολισμός .
- Στην υποβοήθηση εφαρμογής Μέτρων και Δράσεων του προγράμματος και της αγροτικής ανάπτυξης γενικότερα με εμπειρογνωμοσύνες , μελέτες κ.λ.π. .
- Οποιοσδήποτε άλλες δράσεις που δεν αφορούν διοικητικές δαπάνες και έχουν σαν στόχο την ορθολογικότερη , αποδοτικότερη , αποτελεσματικότερη εφαρμογή του Προγράμματος αλλά και ευρύτερα της αγροτικής ανάπτυξης .

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΟΠΟΙ .

1. Η διασφάλιση της ορθής υλοποίησης και στήριξης των Μέτρων του Προγράμματος στο σύνολο του , καθώς και του πρωτογενή τομέα στα πλαίσια του Προγράμματος .
2. Η παρακολούθηση των δράσεων και η συντονισμένη εφαρμογή του προγράμματος καθώς και η αξιολόγηση του .

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ Ε.Ε. .

Το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε απόλυτη αντιστοιχία με τις κοινοτικές και εθνικές προτεραιότητες . Συγκεκριμένα , το Πρόγραμμα έχει τα εξής χαρακτηριστικά :

α) Περιλαμβάνει δράσεις που εναρμονίζονται με την πολιτική της Ε.Ε. για την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών και ιδιαίτερα : την υιοθέτηση δράσεων που σχετίζονται με την “ Κοινωνία των πληροφοριών ” , τη δημιουργία υποδομών για υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος , τη στήριξη των επιχειρήσεων , την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών , που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα για τη σύζευξη τουρισμού και πολιτισμού , την ενίσχυση δράσεων στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας .

β) Η προσέγγιση για την αξιοποίηση των ανθρώπινου δυναμικού βασίζεται στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και την ενίσχυση της θέσης των γυναικών στην αγορά εργασίας .

γ) Ενσωματώνει πλήρως τους άξονες προτεραιότητας και το είδος των δράσεων που αποτυπώνονται στον κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη της Ε.Ε. , ο οποίος αποτελεί το δεύτερο βασικό πυλώνα για την άσκηση της πολιτικής της Ε.Ε. για την ανάπτυξη της γεωργίας .

Αναλυτικά , οι δράσεις του Προγράμματος εναρμονίζονται με τις βασικές κατευθύνσεις του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 – 2006 , ως εξής :

“Στρατηγική για την Απασχόληση”

Η εθνική αλλά και η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση αποτελεί βασική προτεραιότητα για το Πρόγραμμα . όπου υπάρχουν δράσεις που υλοποιούν ενεργητικές πολιτικές για την προώθηση της απασχόλησης μέσω των μέτρων για τους νέους γεωργούς , τη δημιουργία κέντρων σύνδεσης της αγροτικής εκπαίδευσης κατάρτισης με την απασχόληση και με στόχο την προσαρμογή της παρεχόμενης κατάρτισης με τις τοπικές ανάγκες .

Παράλληλα , τα Ε.Π. , “Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση ” και “Απασχόληση και Συνεχιζόμενη Κατάρτιση” , εντάσσουν δράσεις για τον πρωτογενή τομέα , προωθώντας αντίστοιχα τη διεύρυνση – αναβάθμιση και βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης (μέσω της δημιουργίας νέων ΤΕΣ) και του συστήματος της παρεχόμενης κατάρτισης μέσω των ΚΕΠΕ , συμπεριλαμβανομένης και της θεσμοθέτησης του ‘ πράσινου ’ πιστοποιητικού σπουδών . Οι δράσεις αυτές υποστηρίζουν αντίστοιχα βασικές κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής απασχόλησης , ήτοι :

* Την ικανότητα προσαρμογής των νέων στις τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές και την απόκτηση προσόντων που αντιστοιχούν στις ανάγκες της αγοράς εργασίας .

* Τη βελτίωση της ικανότητας επαγγελματικής ένταξης των νέων μέσω της παρεχόμενης κατάρτισης .

Εκτός όμως των αμιγών παρεμβάσεων που αφορούν ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων και όπως προαναφέρθηκε υποστηρίζονται από τα Επιχειρηματικά Προγράμματα “ Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση” & “Απασχόληση και Συνεχιζόμενη Κατάρτιση” , στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Αγροτική Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός της Υπαιθρου” περιλαμβάνονται δράσεις που προωθούν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο την απασχόληση , εναρμονιζόμενες με τις κατευθυντήριες γραμμές του εθνικού σχεδίου δράσης για την Απασχόληση .

Τα κίνητρα για την προσέλκυση και την μόνιμη εγκατάσταση νέων αγροτών δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας , επιτυγχάνοντας έτσι και την αναστροφή της αρνητικής δημογραφικής δομής στην ύπαιθρο , δεδομένου ότι τα προγράμματα αυτά συγκρατούν και προσελκύουν νέους αγρότες στην ύπαιθρο και γενικότερα στον αγροτικό τομέα , ειδικότερα δε σε περιοχές όπου παρατηρείται επιδείνωση της ηλικιακής πυραμίδας του πληθυσμού .

Παράλληλα , τα σχέδια βελτίωσης , συνιστώντας ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας για τον εκσυγχρονισμό της γεωργικής παραγωγής σε επίπεδο εκμετάλλευσης σε συνδυασμό με τις δημόσιες επενδύσεις για τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (εγγειοβελτιωτικά έργα , αγροτικοί δρόμοι) , συνθέτουν ένα πλέγμα παρεμβάσεων για την επίλυση διαρθρωτικών προβλημάτων της πρωτογενούς παραγωγής και δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την διατήρηση υφιστάμενων θέσεων εργασίας . Αντίστοιχες θετικές επιπτώσεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας δημιουργούν οι επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία που εντάσσονται στον άξονα 2 .

Μέσω των δράσεων του άξονα επιχειρείται η αναβάθμιση τόσο «ποσοτικά» όσο και «ποιοτικά» της παρεχόμενης πληροφόρησης στον αγροτικό πληθυσμό . Η αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών κατάρτισης με έμφαση στα θέματα των «ορθών γεωργικών πρακτικών» την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων συμβάλλουν στη γενικότερη προσπάθεια μείωσης του φαινομένου της ελλειπούς πληροφόρησης που βιώνει ο κάτοικος της υπαίθρου .

Τέλος , τα προγράμματα ολοκληρωμένης ανάπτυξης του αγροτικού χώρου αποτελούν σημαντική μορφή παρέμβασης , οδηγώντας στη δημιουργία και διατήρηση

μιας σταθερής και ανατροφοδοτούμενης αναπτυξιακής διαδικασίας , προωθώντας την πολυαπασχόληση στον αγροτικό χώρο και συνακόλουθα την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού . Παράλληλα , για τις ανάγκες εφαρμογής και διαχείρισης των προγραμμάτων αυτών , θα δημιουργηθεί σημαντικός αριθμός θέσεων εργασίας για νέους επιστήμονες οι οποίοι θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην αύξηση της αποδοτικότητας των συγκεκριμένων δράσεων . Περαιτέρω , η εγκατάσταση του συγκεκριμένου εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από τον εύθραυστο κοινωνικοοικονομικό τους ιστό αλλά και από την απόκλιση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού τους από το μέσο εθνικό επίπεδο , εκπληρώνει άλλη μια βασική κατεύθυνση του εθνικού σχεδίου δράσης για την απασχόληση , που είναι η βελτίωση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού .

Κοινή Αγροτική Πολιτική

Οι στόχοι και το περιεχόμενο του Επιχειρησιακού Προγράμματος βρίσκονται σε πλήρη συμβατικότητα με τη συνθήκη της ΚΑΠ ενώ παράλληλα συνοδεύουν και συμπληρώνουν τα αντίστοιχα μέσα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής .

Οι γενικοί στρατηγικοί στόχοι του προγράμματος λαμβάνουν υπ' όψη τις εξελίξεις και τη νέα πραγματικότητα που αφορούν την πολιτική των αγορών , τους κανόνες του Διεθνούς Εμπορίου , τα νέα καταναλωτικά πρότυπα , καθώς και την επικείμενη διεύρυνση της Ε.Ε.

Αναλυτικότερα , ο πρώτος στρατηγικός στόχος του Ε.Π. προωθεί (κυρίως μέσω των αξόνων 1,2,3,4 και 5) την αναγκαία διαδικασία διαρθρωτικού μετασχηματισμού της Ελληνικής Γεωργίας , με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της , λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τους περιορισμούς που υφίστανται σε συγκεκριμένες ΚΟΑ .

Παράλληλα σε πλήρη συμβατότητα με τις αρχές της αγροτικής πτυχής της AGENDA 2000 και του Καν. 1257/99 , οι άλλοι δύο στρατηγικοί στόχοι του Ε.Π. προωθούν τη διαφοροποίηση της Οικονομίας των Αγροτικών Περιοχών της Χώρας , στοχεύοντας στην αύξηση της πολυαπασχόλησης και στη βιώσιμη και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου .

Τέλος , μια σειρά από δράσεις αποσκοπούν στη διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της Υπαίθρου ενώ γενικά η περιβαλλοντική

διάσταση και οι αρχές της αειφορείας είναι ενσωματωμένες σε όλο το φάσμα των δράσεων του Προγράμματος .

Περιβάλλον

Η διατήρηση του περιβάλλοντος , του αγροτικού τοπίου και των φυσικών πόρων , αποτελούν σημαντικούς στόχους πολιτικής του Προγράμματος . Οι δράσεις του Προγράμματος εξυπηρετούν τους στόχους του 5^{ου} Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον και ιδίως :

- * Την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων .
- * Τον ολοκληρωμένο έλεγχο της ρύπανσης και τη διαχείριση αποβλήτων
- * Τη μείωση της κατανάλωσης των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας .

Προτεραιότητα σε ότι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος μέσω των δράσεων του προγράμματος δίνεται στη σωστότερη και ορθολογικότερη αξιοποίηση των υδάτων μέσω παρεμβάσεων για την μείωση των απωλειών ύδατος από τα παλαιωμένα αρδευτικά δίκτυα , την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων άρδευσης σε επίπεδο εκμεταλλεύσεων , και την μείωση άντλησης υδάτων από τον υπόγειο υδροφόρο , ιδιαίτερα σε περιοχές όπου η υπεράντληση δημιουργεί πρόβλημα υφαλμύρωσης , που αποτελεί τον προθάλαμο για την ερήμωση .

Παράλληλα , δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος εντάσσονται στις επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων αλλά και των μονάδων μεταποίησης (βιολογικοί καθαρισμοί για τα λύματα , επενδύσεις για την αξιοποίηση κ.τ.λ.) , των παραπροϊόντων της παραγωγικής διαδικασίας με στόχο την αξιοποίηση τους .

Σε ότι αφορά την προστασία των υδάτων , όπου οι κύριες επιβαρύνσεις από τη γεωργία σχετίζονται με την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων , υπάρχουν δράσεις που ενισχύουν την υποδομή για την παρακολούθηση της ρύπανσης τόσο των εδαφών , όσο και των προϊόντων . Σημαντική περιβαλλοντική βελτίωση επιτυγχάνεται επίσης μέσω της εφαρμογής των ολοκληρωμένων μεθόδων καταπολέμησης εχθρών και ασθενειών , που οδηγούν σε σημαντικότερη μείωση του επιπέδου χρήσης φυτοφαρμάκων , στις δράσεις στήριξης της δασικής πολιτικής που έχει στόχο την προστασία και αειφόρο διαχείριση των δασών . Ιδιαίτερα δε , μέσω των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης του αγροτικού στόχου θα προωθηθούν κυρίως ήπιες παρεμβάσεις , με στόχο τη διατήρηση και προστασία του

ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος . Η έμφαση που δίνεται συνολικά από το Πρόγραμμα στη συγκράτηση του πληθυσμού της υπαίθρου θα επιδράσει θετικά στην αντιμετώπιση φαινομένων όπως η εγκατάλειψη της γεωργικής γης και η απερήμωση . Ιδιαίτερα , θα πρέπει να τονισθεί η στροφή που γίνεται προς την ανάδειξη και την υιοθέτηση λιγότερο – εντατικών μεθόδων και διαδικασιών γεωργικής παραγωγής .

Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων .

Οι κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων ενσωματώνονται στον ανασχεδιασμό που γίνεται στην παρούσα φάση για την αναμόρφωση του όλου πλαισίου παροχής υπηρεσιών υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων , ενώ υπάρχει πρόβλεψη για την ενίσχυση της δικτύωσης των εμπλεκόμενων στο κύκλωμα της παραγωγής – μεταποίησης – εμπορίας γεωργικών προϊόντων .

Η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων γεωργικής παραγωγής καθώς και των μεταποιημένων προϊόντων καθώς και η βελτίωση και αναπροσανατολισμός της παραγωγής σε προϊόντα που έχουν υψηλότερη ζήτηση (νέα προϊόντα , προϊόντα γεωγραφικής ένδειξης και ονομασίας προέλευσης) αναμένεται να οδηγήσουν στην αύξηση της εξαγωγικής ικανότητας των γεωργικών προϊόντων , βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων αλλά και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων .

Κοινωνία των πληροφοριών

Η προσαρμογή του κατοίκου της υπαίθρου και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχεται στον κάτοικο της υπαίθρου η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν αντιμετωπίζεται σε μεγάλο βαθμό μέσω του Επιχειρηματικού προγράμματος , λόγω του ότι το σύνολο των δράσεων που αφορούν την Κοινωνία της Πληροφορίας στον γεωργικό τομέα – αγροτικό χώρο θα καλυφθεί μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος Κοινωνία της Πληροφορίας . Μέσω του προγράμματος και ιδιαίτερα των δράσεων που σχετίζονται με επιχειρηματικές δραστηριότητες (Άξονας 1 , Άξονας 2 , Άξονας 7) προβλέπεται η ενίσχυση δράσεων ηλεκτρονικού εμπορίου .

Τουρισμός – Πολιτισμός

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα και συντελεί στην οικονομική ανάπτυξη και στην πληθυσμιακή αύξηση περιοχών που χαρακτηρίζονται μειονεκτικές .

Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού έχει ξεκινήσει στη χώρα μας μέσω των ΜΟΠ , αλλά ενισχύθηκε σημαντικά από την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER και από τους κανονισμούς 2328/91 και 950/97 . Η πολύτιμη εμπειρία που αποκτήθηκε αλλά και τα θετικά αποτελέσματα αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα για την ύπαρξη δράσεων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα , που στοχεύουν τόσο στην περαιτέρω ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων (με σεβασμό στη χωροθέτηση τους όσον αφορά στις περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις) αλλά και τη σύζευξη τους με τη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης και την προστασία και ανάδειξη του αγροτικού χώρου .

Η προώθηση της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών – γυναικών

Άμεσα συνυφασμένη με τη στρατηγική για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών είναι η ενίσχυση που παρέχεται μέσω του προγράμματος για την δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης και ιδιαίτερα η δυνατότητα για την απασχόληση των γυναικών . Ο ρόλος των γυναικών που είναι μέλη αγροτικών νοικοκυριών σ' ένα μεγάλο ποσοστό περιορίζεται στην υποστήριξη του αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης ως συμβοηθούν μέλος όμως καταγράφονται ήδη και περιπτώσεις όπου η γυναίκα εμφανίζεται ως αρχηγός γεωργικής εκμετάλλευσης . Οποσδήποτε τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην βελτίωση και ανάδειξη του ρόλου της γυναίκας της υπαίθρου στην κοινωνική και οικονομική ζωή (δυνατότητα ασφάλισης , συμμετοχή σε περισσότερες κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες) . Η εμπειρία της εφαρμογής του Β'ΚΠΣ και του LEADER ιδιαίτερα , δείχνει ότι οι γυναίκες μετείχαν με αυξημένα ποσοστά στην υλοποίηση δράσεων που σχετίζονται με την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας .

Η ανάπτυξη της προσαρμοστικότητας και της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας των κατοίκων των αγροτικών περιοχών κυρίως μέσω των δράσεων που αφορούν την ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την απασχόληση των γυναικών στις αγροτικές περιοχές ,

αποτελούν μια από τις επιδιώξεις του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος . Ιδιαίτερα δε , μέσω των παρεμβάσεων του άξονα 7 , θα προωθηθούν δράσεις που στοχεύουν αποκλειστικά στην ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης , είτε έμμεσα (βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί) είτε άμεσα (γυναικείοι συνεταιρισμοί , γυναικεία επιχειρηματικότητα) .

Ενέργεια

Οι κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την ενέργεια έχουν ληφθεί υπόψη κατά την κατάρτιση του Προγράμματος , αφού προβλέπεται ιδιαίτερη ενίσχυση για την αξιοποίηση των ήπιων μορφών ενέργειας στα θερμοκήπια . Παράλληλα , έχει προβλεφθεί και είναι επιλέξιμη η χρηματοδότηση μικρών υδροηλεκτρικών μονάδων , με την προϋπόθεση ότι αυτές συμβάλλουν παράλληλα στην αντιπλημμυρική προστασία των περιοχών και εξασφαλίζουν νερό για την άρδευση των καλλιεργειών κατά τη θερινή περίοδο , όπου λόγω των κλιματολογικών συνθηκών και την αυξημένη ζήτηση σε άλλες χρήσεις παρατηρείται σημαντική έλλειψη υδάτινων πόρων .

5.2.2. ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006 περιλαμβάνει 4 Άξονες Προτεραιότητας που στοχεύουν κατά κύριο λόγο στην ενίσχυση των αγροτών που κατοικούν στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές . Το συνολικό του κόστος ανέρχεται στα 915 δισ. δραχμές .

Τα τέσσερα βασικά προγράμματα , που προβλέπει το Έγγραφο Προγραμματισμού και χρηματοδοτεί η Κοινότητα , μπορούν να αλλάξουν στα επόμενα χρόνια τη φυσιογνωμία της ελληνικής αγροτικής υπαίθρου . Τα προγράμματα αυτά είναι :

1. Η πρόωρη συνταξιοδότηση για 50.000 δικαιούχους αγρότες έως το 2006 και διάθεση συνολικών πόρων 500 δισ. δραχμών .

2. Παρεμβάσεις για τις μειονεκτικές περιοχές καθώς και για τις περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς . Πόροι 363 δις . δραχμών προορίζονται να διατεθούν αποκλειστικά για τις εξωτερικές αποζημιώσεις των κτηνοτρόφων μας , με σκοπό να υπάρχει αντισταθμιστικό όφελος των τυχόν

εισοδηματικών απωλειών που προκύπτουν από τα φυσικά μειονεκτήματα των ορεινών περιοχών της χώρας . Το μέτρο αυτό αφορά 180.000 γεωργούς κατοίκους ορεινών και μειονεκτικών περιοχών .

Στόχος

Η εγκατάσταση νέων γεωργών στην αγροτική δραστηριότητα που θα αναλαμβάνουν να κάνουν νέες επενδύσεις ώστε να αποκτήσουμε βιώσιμη γεωργία .

Ωφελούμενοι από το μέτρο .

Αγρότες ηλικίας 55 έως 64 ετών .

Τελικός δικαιούχος διαχείρισης .

Το πρόγραμμα διαχειρίζεται η Αγροτική Τράπεζα .

Διαδικασία ένταξη στο πρόγραμμα .

Συμπλήρωση εντύπων και αίτηση στην Α.Τ.Ε. . Οι αιτήσεις υποβάλλονται 6 φορές τον χρόνο και τους μήνες Ιανουάριο , Μάρτιο , Μάιο , Ιούλιο , Σεπτέμβριο , Νοέμβριο .

Προέγκριση από τον νομάρχη της περιοχής .

Μετά την έγκριση οριστική υπογραφή συμβολαίων και εγκατάσταση των νέων στην εκμετάλλευση .

Οριστική έγκριση από τον νομάρχη .

ΑΞΟΝΑΣ 2

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ .

Η άσκηση της αγροκτηνοτροφικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές είναι εξαιρετικά δύσκολη . Με σκοπό την ύπαρξη αντισταθμιστικού οφέλους για τυχόν εισοδηματικές απώλειες που προκύπτουν από τις μόνιμες φυσικές αντιξοότητες των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας , θα διατεθούν πόροι 363 δις. δραχμών αποκλειστικά για τις εξισωτικές αποζημιώσεις κυρίως των κτηνοτρόφων μας .

Το μέτρο αυτό αφορά 180.000 γεωργούς , κατοίκους ορεινών και μειονεκτικών περιοχών και στοχεύει στη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο και στη διαφύλαξη του αγροτικού τοπίου .

Περιοχές εφαρμογής

Οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας , όπως έχουν καταγραφεί από το υπουργείο Γεωργίας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή .

Σκοπός

Σκοπός του μέτρου είναι να αμβλύνει τις εισοδηματικές ανισότητες που παρατηρούνται στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με τη χορήγηση ετήσιας εξισωτικής αποζημίωσης στους γεωργοκτηνοτρόφους , μόνιμους κατοίκους των περιοχών αυτών ή αυτών που μετακινούνται σε αυτές .

Στόχος .

Η συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων .

Ωφελούμενοι από το μέτρο .

Το μέτρο αφορά 180.000 αγρότες και κτηνοτρόφους , κατοίκους των προβληματικών περιοχών που δεν έχουν υπερβεί το 65^ο έτος της ηλικίας τους .

Υποχρεώσεις .

Όσοι ενταχθούν στο μέτρο υποχρεούνται να ασκούν το γεωργικό επάγγελμα τουλάχιστον επί μια πενταετία . να εκμεταλλεύονται τουλάχιστον 20 στρέμματα γεωργικής έκταση , τα εξωγεωργικά τους εισοδήματα να μην ξεπερνούν αυτά που

καθορίζουν οι αρμόδιες αρχές και να χρησιμοποιούν πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον .

ΑΞΟΝΑΣ 3

ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Ο τρίτος άξονας περιλαμβάνει μέτρα που ενισχύουν εκείνες τις μεθόδους αγροτικής παραγωγής που προστατεύουν το περιβάλλον και συμβάλλουν στη διατήρηση του πολιτιστικού πλούτου του αγροτικού χώρου . Τέτοια είναι :

- **Η προώθηση της βιολογικής γεωργίας** με παράλληλη προώθηση μεθόδων ορθολογικής διαχείρισης των καλλιεργητικών εισροών και των φυσικών πόρων .
- **Μείωση της νιτρορρύπανσης** . Οι αγρότες που εντάσσονται στο πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνουν στρεμματικές ενισχύσεις για να εναλλάσσουν την καλλιέργεια βαμβακιού με σιτάρι , να μειώνουν την αζωτούχο λίπανση και να ποτίζουν με στάγδην άρδευση .
- **Η μακροχρόνια παύση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων** . Αφορά τη δημιουργία βιοτόπων και οικοπάρκων σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος και στοχεύει στη βελτίωση της βιοποικιλότητας της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας , και την προστασία των υδατικών συστημάτων από κάθε ρύπανση γεωργικής προέλευσης . Και στις δύο περιπτώσεις προβλέπονται οικονομικές ενισχύσεις .
- **Η διατήρηση εκτατικών καλλιεργειών** που κινδυνεύουν από γενετική διάβρωση ή πλήρη εξαφάνιση . Η επιδότηση δίνεται για εκτάσεις μέχρι 150 στρεμμάτων και για ποικιλίες που είναι εγγεγραμμένες στο εθνικό μητρώο .
- **Η εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας** , μείωση δηλαδή του ζωικού κεφαλαίου έναντι αποζημίωσης προκειμένου να μειωθεί το ζωικό κεφάλαιο και να μειωθεί η πυκνότητα βόσκησης για να προστατευθούν τα εδάφη .
- **Η βιολογική κτηνοτροφία** . Αφορά την ποιμενική αιγοπροβατοτροφία , τη βοοτροφία ελεύθερης βόσκησης και την ενσταβλισμένη βοοτροφία και χοιροτροφία .
- **Η διαχείριση λιμών και θαλασσών** (περιοχές του δικτύου NATURA) κ.α. .

Συνολικά θα διατεθούν για τους ενδιαφερόμενους να συμμετάσχουν στα προγράμματα αυτά 236 δις . δραχμές έως το 2006 .

Περιοχές εφαρμογής .

Όλη η χώρα .

Σκοπός .

Τα μέτρα αποσκοπούν στη διασφάλιση της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων , στην άμβλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε ευαίσθητες οικολογικά περιοχές και στην εισαγωγή γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον .

Ωφελούμενοι από το μέτρο

Όλοι όσοι επιθυμούν την ένταξη τους στο πρόγραμμα αυτό .

Τελικός δικαιούχος διαχείρισης .

Η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης των Νομαρχιών.

ΑΞΟΝΑΣ 4

Η ΔΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ .

Είναι ένα πρόγραμμα που έχει εξασφαλισμένη επιτυχία μια που συμβάλλει στην αύξηση της δασοκάλυψης σε διάφορες περιοχές της χώρας , αναδεικνύοντας έτσι την ελληνική φύση , στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και κυρίως στις ορεινές περιοχές αλλά και στην προστασία των εδαφών από διαβρώσεις . Πόροι 70 δις . δραχμών θα διατεθούν για τη δάσωση των γεωργικών εκτάσεων έως το 2006 ώστε να αυξηθεί η δασοκάλυψη , να συγκρατηθεί ο πληθυσμός στις ορεινές περιοχές και να προστατεύουν τα εδάφη από τη διάβρωση και να ρυθμιστεί ο κύκλος του νερού .

Περιοχές εφαρμογής .

Όλη η χώρα . Με το πρόγραμμα δάσωσης γεωργικών εκτάσεων μπορούν να ενισχυθούν εκτάσεις οι οποίες :

- Είναι καλλιεργημένες με σιτηρά , ετήσιες καλλιέργειες , με βιομηχανικά φυτά , καλλωπιστικά και κτηνοτροφικά φυτά .
- Βρίσκονται υπό καθεστώς αγρανάπαυσης .
- Αποτελούν λιβάδια και εκτάσεις που χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι .
- Περιλαμβάνουν μόνιμες καλλιέργειες , όπως ελαιώνες , φυτώρια , οπωροφόρα δένδρα , εσπεριδοειδή , κ.λ.π .

Σκοπός

Η αύξηση της δασοκάλυψης και η απόσυρση αγροτικών γαιών από την παραγωγή πλεονασματικών καλλιεργειών .

Ενισχυόμενες δράσεις

Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει τις παρακάτω ενισχύσεις :

- Ενίσχυση ανά εκτάριο για την κάλυψη δαπανών δάσωσης .
- Ετήσια επιχορήγηση ανά δασωμένο εκτάριο γης επί πέντε χρόνια για κάλυψη των δαπανών συντήρησης των εκτάσεων που δασώθηκαν .
- Ετήσια αντισταθμιστική πριμοδότηση ανά εκτάριο για την απώλεια εισοδήματος που έχουν οι γεωργοί από τη μετατροπή των καλλιεργειών τους .

Το πρόγραμμα δεν παρέχει εισοδηματικές ενισχύσεις σε όσους έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης , αλλά ούτε και σε αυτούς που δασώνουν εκτάσεις για παραγωγή χριστουγεννιάτικων δένδρων .

Ωφελούμενοι από το μέτρο .

Όλοι όσοι ενδιαφέρονται να ενταχθούν στο πρόγραμμα , είτε είναι αγρότες είτε ασχολούνται σε άλλο επάγγελμα κατά κύρια δραστηριότητα .

Τελικός δικαιούχος διαχείρισης .

Η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και οι Διεθνείς Αγροτικής Ανάπτυξης των Νομαρχιών .

5.2.3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ .

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα σχεδιάστηκαν από τους επιμέρους Περιφέρειες με τη συμμετοχή του αιρετού Περιφερειακού Συμβουλίου για να εκφράσουν με τον καλύτερο τρόπο τις αναπτυξιακές επιλογές των φορέων της κάθε Περιφέρειας . Η σχεδίαση αυτή έγινε από τις διοικητικές υπηρεσίες των Περιφερειών με τη βοήθεια του ενδογενούς επιστημονικού δυναμικού και με το δημοκρατικό τρόπο , αφού ακούστηκαν οι προτάσεις των κοινωνικών φορέων , των εκπροσώπων των εργαζομένων και εργοδοτών , και των ΔΕΚΟ , των Επιμελητηρίων , των Πανεπιστημίων , της Εκκλησίας καθώς και των διαφόρων βαθμίδων διοίκησης της περιφέρειας , - Δήμοι , Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις . Η τελική σύνθεση ήταν της αποκλειστικής ευθύνης του γενικού γραμματέα της κάθε Περιφέρειας και της κυβέρνησης .

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα περιλαμβάνουν μέτρα που αναφέρονται σε όλους τους τομείς ανάπτυξης της περιφέρειας . Τα προγράμματα είναι τόσα όσα και οι διοικητικές περιφέρειες της χώρας . Σε κάθε πρόγραμμα γίνεται μια σύντομη αναφορά στην κατάσταση που επικρατεί στην περιφέρεια , κατατίθενται πίνακες που δείχνουν τη διαχρονική εξέλιξη όλων των κοινωνικοοικονομικών μεγεθών της καθώς και του επιπέδου των υποδομών της , καθορίζονται στόχοι και προτεραιότητες και περιγράφονται τα μέτρα που προτείνονται για κάθε μια χωριστά .

Σε ότι αφορά τον αγροτικό τομέα , κάθε πρόγραμμα θέτει στόχους αειφορικής ανάπτυξης της γεωργίας , ανάπτυξης των ορεινών και προβληματικών περιοχών , ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού της μεταποίησης και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων και περιλαμβάνει δράσεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΙΤΠΕ – Προσανατολισμός για :

- Την ενίσχυση μεγάλου αριθμού επενδύσεων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις ,
- Τη χρηματοδότηση αρδευτικών έργων υποδομής ,
- Την προστασία - διατήρηση - διαφύλαξη των δασών αλλά και
- Την εκπόνηση και εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου σε αντίστοιχα με τα προγράμματα του εθνικού σκέλους .

Επίσης στα ΠΕΠ προβλέπονται και τομεακές δράσεις όπως :

- Αναδιαρθρώσεις καλλιεργειών ,
- Μειτεγκαταστάσεις γεωργικών βιομηχανιών και ποιμνιοστασιών
- Κατασκευή ή εκσυγχρονισμός θερμοκηπίων ,
- Παρεμβάσεις σε βοσκότοπους κ.λ.π. .

Θα πρέπει να τονίσουμε ακόμη ότι τα ΠΕΠ είναι συμπληρωματικά των κύριων προγραμμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω και που την ευθύνη διαχείρισης έχει το υπουργείο Γεωργίας .

Οι 13 Διοικητικές Προγραμματικές Περιφέρειες της χώρας για τις οποίες έχει διαμορφωθεί ξεχωριστό αναπτυξιακό Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα είναι :

1. Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης .
2. Κεντρικής Μακεδονίας
3. Δυτικής Μακεδονίας
4. Ηπείρου
5. Θεσσαλίας
6. Στερεάς Ελλάδας
7. Δυτικής Ελλάδας
8. Πελοποννήσου
9. Ιόνιων Νησιών
10. Κρήτης
11. Βορείου Αιγαίου
12. Νοτίου Αιγαίου
13. Αττικής

Περισσότερες πληροφορίες για τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα παρέχονται από τις Περιφέρειες και τις Νομαρχίες Αυτοδιοικήσεις που εντάσσονται σε αυτές .

5.2.4. ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER .

Ανάλογες ευκαιρίες , για την αναβάθμιση της ελληνικής υπαίθρου , τη συγκράτηση του πληθυσμού στις πατρογονικές τους εστίες , αλλά και στην αύξηση της απασχόλησης , προσφέρει και το πρόγραμμα LEADER . Περίπου 122 δις. δραχμές προβλέπεται να διατεθούν από τους πόρους του Γ΄ ΚΠΣ , για έργα και δράσεις που προάγουν το πολιτισμό , αναδεικνύουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής , συμβάλλοντας παράλληλα στη στήριξη και τη συνεργασία αγροτικών περιοχών .

Το πρόγραμμα LEADER καταρτίστηκε για να εξυπηρετήσει τους εξής στόχους :

- Την ενδυνάμωση και βελτίωση του κοινωνικό – οικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών .
 - Την προώθηση ίσων ευκαιριών απασχόλησης και συμμετοχής στην παραγωγική διαδικασία αλλά και την ένταξη στην αγορά εργασίας νέων γυναικών και ατόμων που ανήκουν στις ομάδες «κοινωνικού αποκλεισμού» .
 - Την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για τη διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς .
 - Τη βελτίωση των υπηρεσιών και της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων , με την αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και τη χρήση ειδικών αναπτυξιακών τεχνικών.
- Την ενίσχυση της τοπικής εταιρικής σχέσης .
 - Την ενδυνάμωση των διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων της τοπικής οικονομίας.
 - Τη χρήση νέας τεχνολογίας για την καλύτερη πρόσβαση των ελληνικών αγροτικών προϊόντων στην αγορά .
 - Την προώθηση της ικανότητας οργάνωσης , δικτύωσης , συνεργασίας και επικοινωνίας .

Μετά την επιτυχή εφαρμογή του πρώτου LEADER , και την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων από την εφαρμογή , υιοθετήθηκε αμέσως το Leader II .

LEADER II . ΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ .

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER στηρίζει Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) , δηλαδή εταιρικές σχέσεις μεταξύ των φορέων μιας αγροτικής περιοχής , που μέσα από προγράμματα ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης ενθαρρύνουν την ανάληψη καινοτόμων ενεργειών από το ντόπιο ανθρώπινο δυναμικό σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων του αγροτικού χώρου και ενισχύουν την ανταλλαγή αυτών των εμπειριών σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση .

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ .

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader είναι :

- Η προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω (bottom - up approach) , δηλαδή ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγράμματος που προέρχεται από τις προτάσεις των φορέων και κατοίκων της περιοχής .
- Η χωρική προσέγγιση , δηλαδή μια ολοκληρωμένη στρατηγική με οριζόντιες δράσεις ανάπτυξης μιας χώρας ενότητας με ενιαία χαρακτηριστικά .
- Δικτύωση μεταξύ φορέων ή / και επιχειρήσεων μιας περιοχής και διακριτική συνεργασία με άλλες αγροτικές περιοχές της Ευρώπης .
- Καινοτόμες δράσεις και πρακτικές .
- Διασυνδέσεις και πολυτομεακός χαρακτήρας παρεμβάσεων για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών και διαφοροποίηση της παραγωγής και απασχόλησης .

Στην Ελλάδα , τις Ομάδες Τοπικής Δράσης αποτελούν οι Αναπτυξιακές Εταιρείες που είναι οι τοπικοί αναπτυξιακοί μηχανισμοί των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων μιας αγροτικής περιοχής , όπως γράψαμε στο κεφάλαιο 2 αυτού του βιβλίου .

Στρατηγικός στόχος των προγραμμάτων Leader είναι η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο με παρεμβάσεις που εξασφαλίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη της , δίνουν τη δυνατότητα συμπληρωματικού εισοδήματος και συμβάλλουν στη μείωση της ανεργίας , στη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και στην προστασία του περιβάλλοντος .

Ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης της πρωτοβουλίας στην Ελλάδα έχει ορισθεί το υπουργείο Γεωργίας .

Τα έξι μέτρα της πρωτοβουλίας Leader II αφορούσαν :

1. Την τεχνική στήριξη
2. Την επαγγελματική κατάρτιση ,
3. Τον αγροτουρισμό
4. Τις μικρές επιχειρήσεις – βιοτεχνίες , υπηρεσίες παρεχόμενες σε μικρή κλίμακα .
5. Την επιτόπια αξιοποίηση και εμπορία της γεωργικής παραγωγής , δασοκομικής παραγωγής καθώς κα της τοπικής αλυσίδας – παρεχόμενες σε μικρή κλίμακα ,
6. Τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και του περιβάλλοντος χώρου .

Μετά τη λήξη του προγράμματος Leader II ξεκινά αμέσως το νέο πρόγραμμα Leader + .

LEADER +

Το νέο πρόγραμμα Leader + και το σχέδιο δράσης για το 2002 υιοθετεί 2 γενικούς αναπτυξιακούς στόχους :

- Την ολοκληρωμένη , υψηλής ποιότητας , αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών .
- Την ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών εφαρμογής του προγράμματος .

Το πρόγραμμα αναλύεται σε 4 άξονες προτεραιότητας :

ΑΞΟΝΑΣ 1

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στον άξονα αυτόν εντάσσονται 4 μέτρα :

ΜΕΤΡΟ 1 : ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΟΤΔ)

ΜΕΤΡΟ 2 : ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ – ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΜΕΤΡΟ 3 : ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

ΜΕΤΡΟ 4 : ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ , ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΞΟΝΑΣ 2

ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Στον άξονα αυτόν εντάσσονται δύο μέτρα :

ΜΕΤΡΟ 1 : ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ – ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΤΡΟ 2 : ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΞΟΝΑΣ 3

ΔΙΚΤΥΩΣΗ , ΟΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΔΥΟ ΜΕΤΡΑ :

ΜΕΤΡΟ 1 : ΔΙΚΤΥΟ LEADER +

ΜΕΤΡΟ 2 : ΜΟΝΑΔΑ ΕΜΨΥΧΩΣΗΣ ΔΙΚΤΥΟΥ LEADER

ΑΞΟΝΑΣ 4

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ – ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

5.2.5. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ 2000 – 2006 .

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ : ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΝΑΞΙΟΠΟΙΗΤΟ ΛΙΒΑΔΙ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ .

Το μεγαλύτερο και ομορφότερο λιβάδι της ελληνικής επικράτειας είναι η θάλασσα της . Ένα λιβάδι που τρέφει επί χιλιάδες χρόνια τους κατοίκους των νησιών μας και των παράκτιων περιοχών της χώρας μας , προσφέροντας παράλληλα εξαιρετικής ποιότητας αλιεύματα και τον υπόλοιπο πληθυσμό της χώρας και , τελευταίως , για απαιτητικούς Ευρωπαίους και άλλους ξένους καταναλωτές . Ένα λιβάδι που στην αρχή της νέας χιλιετίας χρειάζεται ορθολογική επιστημονική ανάπτυξη , προστασία από παρεμβάσεις που διαταράσσουν το φυσικό περιβάλλον και στήριξη των καλλιεργητών του , ώστε να χρησιμοποιούν σωστές μεθόδους και εργαλεία κατά τη διαδικασία αξιοποίησης του .

Το μεγάλο αυτό θαλάσσιο λιβάδι έρχεται να αξιοποιηθεί και να προστατευθεί το Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης .

Για την περίοδο 2000 – 2006 , το υπουργείο Γεωργίας έχει την ευθύνη υλοποίησης ενός συνόλου μέτρων που αποτελούν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό , την ανάπτυξη και την ανασυγκρότηση του αλιευτικού τομέα της χώρας .

Το συνολικό κόστος του προγράμματος ανέρχεται στα 500 εκατομμύρια ευρώ , από τα οποία τα 320 εκατομμύρια ευρώ είναι η δημόσια δαπάνη (236,6 εκατομμύρια ευρώ κοινοτική συμμετοχή και 83,5 εκατομμύρια ευρώ εθνική συμμετοχή) και 180 εκατομμύρια ευρώ η ιδιωτική δαπάνη .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

6.1. Εμφάνιση της γεωργικής οικονομίας .

Η εξασφάλιση των μέσων συντηρήσεως και η προστασία από τους εχθρούς και τις αντιξοότητες του περιβάλλοντος ήταν τα μόνα προβλήματα από αντιμετώπιζε ο άνθρωπος κατά την πρώτη περίοδο της εμφανίσεως του στον πλανήτη μας .

Η κάλυψη των αναγκών διατροφής δεν απαιτούσε παρά τη συλλογή από το φυσικό του περιβάλλον των διαφόρων ειδών της πρωτόγονης διατροφής του . Η συλλογή των καρπών και το κυνήγι των άγριων ζώων αποτελούσε , ασφαλώς , το μόνο τρόπο καλύψεως αυτών των αναγκών . Ο περιορισμένος αριθμός των ανθρώπων και η αφθονία των φυσικών αγαθών έκαναν σχετικά εύκολη την προσπάθεια αυτή .

Με το πέρασμα των αιώνων και των χιλιετιδών η αύξηση του ανθρώπινου πληθυσμού ήταν επόμενο να κάνει πιο δύσκολη την κάλυψη των αναγκών διατροφής και των άλλων ευρύτερων αναγκών συντηρήσεως με μόνη την ελεύθερη συλλογή και το κυνήγι . Έτσι οδηγήθηκε ο άνθρωπος στην εξημέρωση ορισμένων ζώων και την καλλιέργεια ορισμένων χρησίων φυτών . Οδηγήθηκε , επίσης , στην μόνιμη εγκατάσταση σε πρωτόγονους καταυλισμούς .

Η μόνιμη εγκατάσταση βελτίωσε τις συνθήκες διαβιώσεώς του ενώ παράλληλα τον βοήθησε σημαντικά στην πιο εύκολη και πιο αποτελεσματική

προστασία του από τους εχθρούς και τους φυσικούς κινδύνους και τις αντιξοότητες που αντιμετώπιζε καθημερινά .¹

Παράλληλα αυτή η μόνιμη εγκατάσταση του δημιούργησε ορισμένα νέα προβλήματα . Τα καλλιεργούμενα φυτά έδιναν ορισμένη εποχή πλούσια σοδειά ενώ άλλες εποχές η συντήρηση του ανθρώπου γινόταν προβληματική . Πρόβαλε τότε η ανάγκη της κατάλληλης διαχείρισεως αυτών των αγαθών , της κατάλληλης διατηρήσεως τους , ώστε να είναι διαθέσιμα και να καλύπτουν τις ανάγκες συντηρήσεως του για ολόκληρο χρόνο . Πρόβαλε επίσης , η ανάγκη να οργανώσει κατά τέτοιο τρόπο την καλλιέργεια της γης , ώστε να έχει περισσότερες εποχές προϊόντα κατάλληλα για τη συντήρηση του .

Βρέθηκε δηλαδή στην ανάγκη να διαχειρίζεται κατάλληλα τα παραγόμενα αγαθά και να προσαρμόζει κατά κάποιο τρόπο τις παραγωγικές του εργασίες . Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η πρώτη γένεση της έννοιας της γεωργικής οικονομίας , ως η πρώτη εμφάνιση της έννοιας της οικονομίας στο χώρο της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής .

Η λέξη : **οικονομία** σύνθετη από τις λέξεις : **οίκος** και **νέμω** , σημαίνει την κατάλληλη διατήρηση , την κατάλληλη διαχείριση , την κατάλληλη νομή των διαθέσιμων σε κάθε οικο αγαθών . Έτσι , όταν ο άνθρωπος είχε για πρώτη φορά στη διάθεση του αγαθά να διαχειρισθεί , όταν βρέθηκε στην ανάγκη να οργανώσει και να προγραμματίσει την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας του σε διάφορα αγαθά , άρχισε να ασχολείται με την έννοια της οικονομίας , να προβαίνει σε ενέργειες οικονομικές . Και επειδή αντικείμενο αυτών των οικονομικών του ενεργειών αποτελούσαν προϊόντα γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής , η γεωργική οικονομία ήταν η πρώτη μορφή οικονομίας που παρουσιάστηκε στην ανθρώπινη ζωή.

6.2. Η εξέλιξη της γεωργικής οικονομίας .

Από την πρώτη εμφάνισή της μέχρι σήμερα πέρασε πολλά στάδια εξέλιξεως και αναπτύξεως η γεωργική οικονομία .

Για χιλιετηρίδες ολόκληρες έμεινε σε εντελώς πρωτόγονη μορφή , με μόνο αντικείμενο την κάλυψη των αναγκών της αγροτικής οικογένειας σε βασικά είδη συντηρήσεως και διατροφής . Στην όλη εξέλιξη και ανάπτυξη της ακολούθησε , όπως

¹ Γεωργική Οικονομία , Αγροτική Πολιτική & Κοινωνική Ανάπτυξη .
Ευστάθιου Ζάχαρη , σελ. 1-6 .

ήταν επόμενο , την εξέλιξη των άλλων μορφών οικονομίας και την εξέλιξη του όλου ανθρώπινου πολιτισμού και της ανθρώπινης τεχνολογίας .

Ως βασικά στάδια σ' αυτήν την εξέλιξη της θα μπορούσαν να θεωρηθούν τα ακόλουθα :

6.2.1. Η προϊστορική περίοδος .

Είναι η περίοδος από τη δημιουργία των πρώτων ανθρωπίνων οικισμών , από την πρώτη απασχόληση του ανθρώπου με την καλλιέργεια της γης μέχρι την περίοδο των πρώτων Ιστορικών χρόνων .

Κατά την περίοδο αυτή η γεωργική οικονομία βρίσκεται σε εντελώς πρωτόγονη μορφή . Δεν έχει δημιουργηθεί ακόμα η έννοια της ιδιοκτησίας στο καλλιεργούμενο έδαφος και δύσκολα μπορεί να δοθεί η έννοια της οικονομίας στις παραγωγικές εργασίες των ανθρώπων αυτής της εποχής . Ο άνθρωπος ενδιαφέρεται μονάχα για την κάλυψη των αναγκών του σε είδη συντηρήσεως και διατροφής . Κανένας περιορισμός δεν μπορεί να νοηθεί στη χρησιμοποίηση του εδάφους και των άλλων φυσικών πόρων που σε σύγκριση με τον ανθρώπινο πληθυσμό είναι σχετικά άφθονοι .

Η ανάπτυξη της κεραμικής τέχνης και ιδιαίτερα η ανακάλυψη και η χρήση των μετάλλων , με την εξειδίκευση του ανθρώπου στην επεξεργασία τους , δημιούργησε , ασφαλώς , την ανάγκη ανταλλαγής πλεονασμάτων της γεωργικής παραγωγής με διάφορα κεραμικά ή μεταλλικά αντικείμενα απαραίτητα στη γεωργική οικογένεια .

Η ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας αυτήν την περίοδο ήταν στενά συνδεδεμένη με την οργάνωση και την ανάπτυξη των πρώτων οργανωμένων κοινωνικών συνόλων , όπως ήταν η οικογένεια και η φυλή . Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η μεγάλη σχετικά διάρκεια της και η ελάχιστη πρόοδος στη γεωργική παραγωγή και την όλη γεωργική οικονομία .

6.2.2. Η περίοδος των πρώτων ιστορικών χρόνων .

Είναι η περίοδος εμφανίσεως και αναπτύξεως των πρώτων ανθρωπίνων πολιτισμών . Η ανακάλυψη και η χρήση της γραφής από το χάραγμα σε διάφορες επιφάνειες των πρώτων γραπτών συμβόλων μέχρι το σχηματισμό των πρώτων αλφαβητών , αποτέλεσαν τα μέσα για τη διάσωση των στοιχείων για τους πρώτους αυτούς πολιτισμούς .

Κατά την περίοδο αυτή δημιουργείται η έννοια του κράτους . Οι άνθρωποι ζουν σε ευρύτερα και καλύτερα οργανωμένα κοινωνικά σύνολα . Εμφανίζεται ή έννοια της ιδιοκτησίας στα καλλιεργούμενα εδάφη και η καλλιέργεια του εδάφους και η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας παίρνουν μορφή συγκεκριμένη και συστηματική .

Η γεωργική οικονομία έχει βέβαια την έννοια της κλειστής οικονομίας . Η παράλληλη όμως ανάπτυξη και άλλων κλάδων οικονομικής παραγωγής , όπως της βιοτεχνίας και του εμπορίου , διευρύνουν σημαντικά την έννοια και το αντικείμενο της . Η ανταλλαγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων με διάφορα προϊόντα βιοτεχνικά , η εμπλοκή αυτών των προϊόντων στη διακίνηση του πρωτόγονου έστω εμπορίου αυτής της εποχής , δίνει μεγαλύτερη ευρύτητα και ουσιαστικότερο αντικείμενο στη γεωργική οικονομία .

Λαοί που ανέπτυξαν αξιόλογο πολιτισμό την περίοδο αυτή είναι οι Σουμέριοι , οι Ασσύριοι , οι Λιγύπτιοι και οι Βαβυλώνιοι .

Η ανάπτυξη και εξέλιξη αυτών των πολιτισμών επηρέασε αντίστοιχα και την ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας . Παρά το γεγονός ότι δημιουργήθηκε η έννοια της ιδιοκτησίας , η γη δεν άνηκε πάντοτε στους αγρότες καλλιεργητές . Οι πόλεμοι , που δεν άργησαν να ακολουθήσουν τη δημιουργία οργανωμένων κοινωνικών συνόλων , επέφεραν σημαντικές μεταβολές στη μορφή της ιδιοκτησίας . Οι νικητές σε κάθε πολεμική αναμέτρηση κατακτούσαν τις περιοχές των νικημένων , τους οποίους και υπεδούλωναν .

Ο θεσμός της δουλείας , που ακολούθησε τις πρώτες πολεμικές αναμετρήσεις , δημιούργησε τους άρχοντες ιδιοκτήτες και τους δούλους εργάτες στο χώρο της γεωργικής οικονομίας αυτής της εποχής . Αλλού πάλι η γη άνηκε αποκλειστικά στην πολιτεία , όπως στην Αίγυπτο , ή στον ανώτατο άρχοντα και οι καλλιεργητές εξαγόραζαν το δικαίωμα της εκμεταλλεύσεως της πληρώνοντας ως φόρο ένα τμήμα της γεωργικής παραγωγής . Συχνά στα χέρια των καλλιεργητών έμενε τόσο μέρος της γεωργικής παραγωγής , ώστε να επαρκεί μόνο για την απλή συντήρησή τους , ενώ ο μεγάλος όγκος των παραγομένων προϊόντων κατέληγε στις αποθήκες των ηγεμόνων ή των μεγάλων αρχόντων ιδιοκτητών των καλλιεργούμενων εκτάσεων . Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα αυτής της εποχής ήταν κυρίως τα δημητριακά και από τα παραγωγικά ζώα κυρίως το πρόβατο , η κατσίκα και η αγελάδα .

6.2.3. Η περίοδος του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού .

Τόσο κατά το Μινωικό όσο και κατά τον Μυκηναϊκό πολιτισμό ήταν αρκετά αναπτυγμένη η γεωργική οικονομία . Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα από τα διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα και των δύο πολιτισμών . Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι τόσο στην Κρήτη , κατά την περίοδο των Μινωικών χρόνων , όσο και στις Μυκήνες ήταν σημαντικά ανεπτυγμένη η καλλιέργεια των δημητριακών , της ελιάς και του αμπελιού , καθώς επίσης και η παραγωγική κτηνοτροφία . Ιδιαίτερα οργανωμένη ήταν η διαχείριση των γεωργικών προϊόντων , όπως φανερώνουν τα μεγάλα αποθηκευτικά μέσα , για την αποθήκευση των πλεονασμάτων της παραγωγής . Γνωστή ήταν επίσης η επεξεργασία ορισμένων προϊόντων , όπως τους σταφυλιού για την παραγωγή του κρασιού ή της ελιάς για την παραγωγή λαδιού .

Η τάξη των γεωργών αν και δεν έμοιαζε με την τάξη των δούλων άλλων πολιτισμών , αποτελούσε τη φτωχότερη και την κατώτερη κοινωνική τάξη .

Η ανάπτυξη της Βιοτεχνίας και ιδιαίτερα του εμπορίου συνετέλεσε στην ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας μια και τα γεωργικά προϊόντα αποτελούσαν αντικείμενο ανταλλαγής με αντίστοιχα βιοτεχνικά και αντικείμενο εξαγωγής σε άλλες περιοχές .

Η Βιοτεχνία και ιδιαίτερα το εμπόριο συνετέλεσαν στη δημιουργία ανωτέρων κοινωνικών τάξεων , που διέφεραν σημαντικά σε επίπεδο βιοτικό από την τάξη των γεωργών . Υπολείμματα κατοικιών , που θυμίζουν τα ανάκτορα της εποχής και που βρέθηκαν σε καθαρά γεωργικές περιοχές , μαρτυρούν την ύπαρξη εκπροσώπων της βασιλικής αρχής για την επιτήρηση της εργασίας και της αποδόσεως των αγροτών και τη συγκέντρωση των προϊόντων που αποτελούσαν την προσφορά των γεωργών στα οικονομικά της Πολιτείας .

Κατά τους πρώτους Ελληνικούς χρόνους η γη άνηκε στο γένος ή στη φυλή και αργότερα έχομε τη μορφή της ατομικής αγροτικής ιδιοκτησίας . Κατά τους Ομηρικούς χρόνους φαίνεται να είναι αναπτυγμένη η γεωργική οικονομία αλλά μόνο στη μορφή της κλειστής οικονομίας για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας σε είδη γενικής συντηρήσεως και διατροφής . Αναπτυγμένη είναι επίσης και η κτηνοτροφία , ιδιαίτερα η προβατοτροφία , η χοιροτροφία και η αγελαδοτροφία τόσο για τη διατροφή των ανθρώπων όσο και για την εξασφάλιση ζώων χρησίμων στη καθημερινή εργασία . Τα βόδια αποτελούσαν το κυριότερο ζώο εργασίας , ενώ το άλογο ήταν ζώο πολυτελείας και σε ορισμένες μόνο περιοχές ήταν αναπτυγμένη η εκτροφή του .

Μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας έδωσε η Νομοθεσία του Σόλωνα κατά τον 5^ο π.Χ. . Η κατάργηση όλων των χρεών με την επιβολή της «σεισάχθειας και των χρεών αποκοπής» απελευθέρωσε τους μικρούς ιδιοκτήτες από δυσβάσταχτα χρέη και την ιδιοκτησία τους από τον ενεχυριασμό . Η διάκριση του πληθυσμού της Αττικής σε τέσσερις τάξεις , ανάλογα με το ετήσιο εισόδημα τους , τους πεντακοσιομέδιμνους , τους Ιππείς , τους ζευγίτες και τους θήτες , όπως γνωρίζουμε από την Ιστορία , με πλήρη φορολογική απαλλαγή της τελευταίας φτωχότερης τάξεως , επέβαλε δικαιότερη κατανομή στη συμμετοχή στις δαπάνες της Πολιτείας .

Κατά την περίοδο του αχαιού κλασσικού Ελληνικού πολιτισμού δικαίωμα ιδιοκτησίας είχαν μόνο οι πολίτες και όχι μέτοικοι ή οι ξένοι . Η γεωργία , αν και σε πρωτόγονη , όπως πάντοτε , μορφή , ήταν αρκετά αναπτυγμένη . Στις περιπτώσεις , που δεν επαρκούσε να καλύψει τις ανάγκες σε είδη διατροφής , το αναπτυγμένο εμπόριο κάλυπτε τα κενά με εισαγωγή γεωργικών προϊόντων από την Αίγυπτο ή άλλες περιοχές .

6.2.4. Η περίοδος των Ρωμαϊκών Χρόνων .

Κατά την πρώτη περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας η γεωργία είχε σχεδόν Την ίδια μορφή όπως και στην κλασσική Ελλάδα . Επικρατούσε ο θεσμός της αγροτικής ιδιοκτησίας και ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένη η τάξη των μικρών ιδιοκτητών . Οι πόλεμοι που ακολούθησαν αργότερα στην Ιστορική εξέλιξη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας επέφεραν μεγάλες αλλαγές στη μορφή της αγροτικής ιδιοκτησίας .

Οι μεγαλύτερες εκτάσεις απετέλεσαν ιδιοκτησία της ολιγάριθμης τάξεως των ευγενών ενώ οι περισσότεροι μικροϊδιοκτήτες , κάτω από την πίεση υπέρογκων χρεών έπεσαν στην τάξη των δούλων ή των δουλοπάροικων και δούλευαν σκληρά με μόνο αντάλλαγμα την απλή συντήρηση τους στη ζωή .

Ο Πλίνιος αναφέρει ένα κτήμα αυτής της εποχής με 4.117 σκλάβους , 7.200 βόδια και 257.000 άλλα ζώα . Η κατάσταση αυτή δημιούργησε συχνά κοινωνικές αναστατώσεις και η γεωργική οικονομία συχνά άλλαζε μορφή .

6.2.5. Η περίοδος του Μεσαίωνα μέχρι και των νεωτέρων χρόνων .

Κατά το Μεσαίωνα επεκράτησε , όπως είναι γνωστό , η μορφή της φεουδαρχίας . Η γη άνηκε στους μονάρχες και στους φεουδάρχες χωρισμένη σε

τεράστια αγροκτήματα , τα φέουδα . Οι αγρότες καλλιεργητές , που ζούσαν στην ίδια περιοχή και που συχνά ήταν οι προγενέστεροι κάτοχοι της γης , καλλιεργούσαν τμήματα των εκτάσεων αυτών με αντάλλαγμα μόνο τα μέσα συντηρήσεως τους , αφού το μεγαλύτερο μέρος των εισοδημάτων το έπαιρναν οι ιδιοκτήτες φεουδάρχες .

Η γαλλική επανάσταση κατάργησε το θεσμό της φεουδαρχίας και μοίρασε τη γη στους ακτήμονες αγρότες . Προοδευτικά η κατάργηση της φεουδαρχίας προχώρησε και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και η γη γύρισε στα χέρια των καλλιεργητών . Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας ανακηρύχθηκε ως ιερό και η καλλιέργεια της γης καθώς και η μορφή της ιδιοκτησίας πήρε διάφορα σχήματα ανάλογα με το κοινωνικό σύστημα των διαφόρων χωρών .

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο η μορφή της ιδιοκτησίας και η μορφή της γεωργικής οικονομίας ακολούθησε την όλη διάρθρωση των σύγχρονων κοινωνιών και των συγχρόνων πολιτευμάτων και είναι ανάλογη με τη μορφή της οικονομίας που επεκράτησε σε κάθε περιοχή . Έτσι έχουμε τόσο τη μορφή της ατομικής ιδιοκτησίας στις χώρες που επικρατεί η ελεύθερη οικονομία όσο και τη μορφή της κρατικής ιδιοκτησίας στις χώρες κυρίως του λεγόμενου ανατολικού συνασπισμού με διάφορες εναλλαγές σε διάφορες χώρες .

Στην Ελλάδα η απελευθέρωση της από τον τουρκικό ζυγό , χρειάστηκε να γίνουν αρκετές μεταρρυθμίσεις για να περιέλθει η εθνική γη στα χέρια των καλλιεργητών . Η περίοδος της Τουρκοκρατίας άφησε τις περισσότερες εκτάσεις σε λίγους μεγάλους ιδιοκτήτες , ενώ ο αριθμός των ακτημόνων καλλιεργητών ήταν μεγάλος .

Η Πολιτεία είτε από δικής της πρωτοβουλία , είτε κάτω από την πίεση των ακτημόνων , προχώρησε στην απαλλοτρίωση και τη διανομή στους ακτήμονες των μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών .

Η μεγάλη Μικρασιατική καταστροφή με τους πολυάριθμους πρόσφυγες , που ήλθαν στην Ελλάδα , δημιούργησε το τεράστιο πρόβλημα της αποκαταστάσεως .

6.3. Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα .

Η χώρα μας υπέγραψε το 1962 συμφωνία συνδέσεως με την Ε.Ο.Κ . , με σκοπό να γίνει αργότερα πλήρες μέλος της .

Με τη συμφωνία αυτή , γνωστή ως συνθήκη των Αθηνών , καθορίζονται οι όροι της συνδέσεως μας . Στη χώρα μας δόθηκε μεταβατική περίοδος 12 χρόνων για την προσαρμογή της οικονομίας μας στην οικονομία των χωρών – μελών της

κοινότητας . Επίσης δόθηκε μεταβατική περίοδος 22 χρόνων , για πλήρη τελωνειακή ένωση μας με τις χώρες της Ε.Ο.Κ. , την πλήρη , δηλαδή , κατάργηση όλων των δασμών στη διακίνηση των προϊόντων μεταξύ της Ελλάδος και των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας .

Η συνθήκη των Αθηνών ρυθμίζει λεπτομερειακά όλα τα θέματα που ανάγονται στη σύνδεση μας με την Ε.Ο.Κ. και την προοδευτική εξασφάλιση της εισόδου μας σε αυτήν ως πλήρους μέλους .

Οι προσπάθειες για την ένταξη μας κατευθύνονται τόσο προς το εσωτερικό , όσο και προς το εξωτερικό . Προς το εξωτερικό οι προσπάθειες αποβλέπουν στο να ρυθμισθούν οι απαραίτητες διαδικαστικές προϋποθέσεις , για την άμεση είσοδο της χώρας ως ισοτίμου μέλους .

Στο εσωτερικό , οι προσπάθειες αποβλέπουν :

- Στην εξασφάλιση των καταλλήλων και ενδεδειγμένων μηχανισμών στους διάφορους τομείς της κρατικής μηχανής , για την όσο το δυνατό πιο σύντομη προετοιμασία της χώρας , για την είσοδο μας στην Κοινή Αγορά .

- Στη λήψη των απαιτούμενων θεσμικών μέτρων , για τη συντομότερη εναρμόνιση της οικονομίας μας με την οικονομία των χωρών της Κοινότητας .

- Στην ενημέρωση του κοινού , και ιδιαίτερα του παραγωγικού μας κόσμου , για τα πλεονεκτήματα της εισόδου μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και στην ενωμένη Ευρώπη .

Στο Υπουργείο Γεωργίας , ιδρύθηκε και λειτουργεί Υπηρεσία Συνδέσεως με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες , η οποία έχει την ευθύνη του συντονισμού όλων των προσπαθειών , για την έγκαιρη και αποτελεσματική προετοιμασία της γεωργίας , για τη σταδιακή εναρμόνιση της προς τη γεωργία των άλλων χωρών – μελών της Ε.Ε. .

Στο χώρο της Ε.Ε. , τα θέματα της γεωργίας για όλες τις χώρες – μέλη , αντιμετωπίζονται με την λεγόμενη Κοινή Αγροτική Πολιτική . Είναι η πολιτική που βασική επιδίωξη της έχει τη διαμόρφωση μιας ομοιόμορφης γεωργίας στις χώρες – μέλη και μιας ομοιόμορφης αντιμετώπισης των προβλημάτων της γεωργίας .

Προς την πολιτική αυτή , πρέπει να προσαρμοσθεί και η δική μας αγροτική πολιτική .

ΑΓΡΟΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ ΚΑΙ ΛΑΣΟΚΟΜΙΑ	
1	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες
11	Καλλιέργεια δημητριακών και άλλες καλλιέργειες μ.α.κ.
011.1	Καλλιέργεια δημητριακών για καρπό και ριζού
	Περιλαμβάνεται η καλλιέργεια σκληρού και μαλακού σιταριού, σικαλης, κριθαριού, βρώμης, καλαμποκιού, λοιπών δημητριακών για καρπό και ριζού
	Εξαιρείται η καλλιέργεια γλυκού καλαμποκιού (012.0)
011.2	Καλλιέργεια καπνού
	Περιλαμβάνεται και η συγκομιδή και αποξήρανση φύλλων καπνού
011.3	Καλλιέργεια βαμβακιού
011.9	Λοιπές καλλιέργειες μ.α.κ.
	Περιλαμβάνονται
	- καλλιέργεια πιτάτας
	- καλλιέργεια ζαχαροτεύλων και παραγωγή σπόρων ζαχαροτεύλων
	- καλλιέργεια ελαιούχων φυτών, όπως: αράπικα φιστίκια (αραχίδα), σόγια, ηλιανθος, σουσάμι, λιναρόσπορος, αγριοκράμβη και αγριογογγύλια
	- καλλιέργεια κλωστικών φυτών (εκτός από βαμβάκι), διαχωρισμός των ινών με μούσκεμα και θρυμματισμός του ξυλώδους στελέχους φυτών που φέρουν φυτικές ίνες (λιναριού κλπ.)
	- καλλιέργεια βρώσιμων οσπρίων για ξηρό καρπό, όπως: φασόλια, φακή, φάβα, ρεβίθια, μπιζέλια κλπ.
	- καλλιέργεια λυκίσκου ή φυτών με ριζώματα και κονδύλους με υψηλή περιεκτικότητα σε άμυλο ή ινουλίνη
	- καλλιέργεια λοιπών κτηνοτροφικών φυτών, με βόλβους, κονδύλους ή ριζώματα, για σανό ή ζωική νομή
	- καλλιέργεια κτηνοτροφικών οσπρίων
	- καλλιέργεια φυτών τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως για φαρμακευτικούς σκοπούς ή για την παρασκευή εντομοκτόνων, μυκητοκτόνων κλπ.
	- καλλιέργειες μ.α.κ.
	Εξαιρούνται
	- καλλιέργεια ανθέων (012.0),
	- παραγωγή σπόρων ανθέων και λαχανικών (012.0)
	- καλλιέργεια φυτών για αφηνήματα και μπαχαρικά (013.9)
	- συλλογή δασικών προϊόντων και άλλων ειδών που παράγονται από άγρια φυτά (020.1)
12	Καλλιέργεια λαχανικών, κηκευτικών, ανθέων και κροτώνων φυταρίου.
012.0	Καλλιέργεια λαχανικών, κηκευτικών, ανθέων και κροτώνων φυταρίου
	Περιλαμβάνονται
	- καλλιέργεια βρώσιμης νιπής, ντομάτας και βιομηχανικής ντομάτας
	- καλλιέργεια ζωικών και ξηρών κρεμμυδιών, λαχανών, μαρούλιών, καρότων, φρέσκων πασολιών, κάρδαμου, γλυκού καλαμποκιού, κολοκυθιών, μελιζανών, κρότων κλπ.
	- καλλιέργεια χόρτων και λαχανικών που χρησιμοποιούνται ως καρυκεύματα, όπως: κύπαρη, πιπεριές, μάραθος, μαϊντανός, ματζουράνα, δρακόντιο (επιτραγόν) κλπ.
	- καλλιέργεια μανιταριών και συλλογή αυτοφώνων μανιταριών
	- καλλιέργεια ανθέων
	- παραγωγή σπόρων ανθέων, φρούτων και λαχανικών, εν γένει
	- καλλιέργεια φυτών για φύτευμα (φυταριών) ή για διακόσμηση
	Εξαιρούνται
	- καλλιέργεια φρούτων (013.9)
	- καλλιέργεια φυτών για αφηνήματα και μπαχαρικά (013.9)
	- καλλιέργεια χριστουγεννιάτικων δένδρων (020.1)
	- φυτάρια δασικών δένδρων (020.1)
13	Λοιπές καλλιέργειες, αμπελία, σταφιδάμπελα και καλλιέργεια φυτών για αφηνήματα και μπαχαρικά
013.1	Καλλιέργεια ελαιοδένδρων
	Περιλαμβάνονται
	- καλλιέργεια ελαιοδένδρων για παραγωγή ελαιολάδου και για επιτραπέζιες ελιές
	παραγωγή ελαιολάδου από ελιές: άμιας καλλιέργειας
013.2	Καλλιέργεια σιτηροδένδρων
	Περιλαμβάνεται η καλλιέργεια πορτοκαλιών, λεμονιών, μανταρινιών, νεατζιμίων, κηρών, περγαμινών, γκρέιπ-φρούς κλπ
013.3	Καλλιέργεια αμπελιών και σταφιδάμπελων
	Περιλαμβάνονται
	- καλλιέργεια αμπελιών οινοπαραγωγής και επιτραπέζιων σταφιδών, κορινθιακής σταφίδας, σουλιτανίας κλπ
	- οινοπαραγωγή από σταφύλια ίδιας καλλιέργειας
013.9	Λοιπές δένδραδες, καλλιέργειες και καλλιέργειες φυτών για αφηνήματα και μπαχαρικά
	Περιλαμβάνονται

	- καλλιέργεια δένδρων για την παραγωγή φρούτων, όπως: μήλα, αχλάδια, βερικοκοί, φρούσιες, κερύσι, ροδάκινα, αβokάντο, μπανάνας, ζουρμάδες, μοιρα, δαμάσκηνα, βυσσινά κλπ.
	- καλλιέργεια δένδρων για την παραγωγή ξηρών καρπών, όπως: αμύγδαλα, καρύδια, φουντούκια, σόκα ξηρά, δαμάσκηνα ξηρά, κάστανα, φιστίκια Αιγίνης κλπ.
	- καλλιέργεια φρούσιες
	- καλλιέργεια φυτών για αφεντήματα, όπως: καφέ, κακάο, τσάι, φασκόμηλο κλπ.
	- καλλιέργεια φυτών για μπαχαρικά, όπως: δάφνη, βασιλικός, γλυκάνισο, κορίανδρος, κίμνιο, κανέλλα, μοσχοκαρύδο κλπ.
	Εξαιρείται η καλλιέργεια αραβικών φιστικιών (011.9)
	14 Κτηνοτροφία
014.1	Εκτροφή βοοειδών
	Περιλαμβάνονται
	- εκτροφή βοοειδών,
	- παραγωγή μη επεξεργασμένου αγελαδίνου γάλακτος
	Εξαιρούνται
	- τσίχμα και φροντίδα ζώων έναντι αμοιβής ή βάσει σύμβασης (016.3),
	- επεξεργασία γάλακτος εκτός της γεωργικής μονάδας (155.1)
014.2	Εκτροφή προβατοειδών, αιγοειδών, ιππινών, όνων, ημιόνων και γίννων
	Περιλαμβάνονται
	- εκτροφή και αναπαραγωγή ιππινών, όνων, ημιόνων και γίννων,
	- εκτροφή προβάτων και αιγοειδών,
	- παραγωγή μη επεξεργασμένου γάλακτος προβάτων και αιγών,
	- παραγωγή ακατέργαστου μαλλιού προβάτων και αιγών
	Εξαιρούνται
	- κόλληση προβάτων έναντι αμοιβής ή βάσει σύμβασης (016.3),
	- παραγωγή μαλλιού που έχει αποσπαστεί από την προβά (151.1),
	- λειτουργία σταύλων για άλογα υποδορμάων και σγαλών ιππασίας (926.9)
014.3	Εκτροφή χοίρων
014.4	Εκτροφή πουλερικών
	Περιλαμβάνονται
	- εκτροφή πουλερικών, όπως: γαλοπούλες, κοτόπουλα, πάπιες, χήνες και ψαρκόκοτες,
	- παραγωγή αυγών
	Εξαιρούνται
	- εκτροφή άλλων πτηνών (014.9),
	- παραγωγή φτερών και ποδιούλων (151.2)
014.9	Εκτροφή άλλων ζώων
	Περιλαμβάνονται
	- μέλισσοκομία και παραγωγή μέλιου και κεριού μελισσών,
	- εκτροφή κουνελιών,
	- εκτροφή οικιακών ζώων και πουλιών συντροφιάς,
	- εκτροφή γυννοφόρων ζώων, παραγωγή ακατέργαστων δερμάτων,
	- εκτροφή διαφόρων άλλων ζώων και πουλιών, όπως: σαλιγκάρια, εγκλωβισμένα άγρια πουλιά (φασανοί, κέρδικες κλπ.), ερπετά, έντομα κλπ.,
	- εκτροφή υδρόβιων ρυκτιών και βατράχων σε κλειστές υδάτινες εκτάσεις,
	- παραγωγή γουνοδερμάτων, δερμάτων ερπαστών και πτηνών, από δραστηριότητες της γεωργοκτηνοτροφικής μονάδας,
	- στήριξη, παρμεγαγή κουνελιών μεταδοσκόληκα
	Εξαιρούνται
	- τσίχμα και φροντίδα ζώων (016.3),
	- παραγωγή κουνιών και δερμάτων που προέρχονται από το κυνήγι και την τοποθέτηση παγίδων (017.0),
	- εκπαίδευση σκυλιών που προορίζονται για ασφάλεια (746.0),
	- εκπαίδευση οικιακών ζώων συντροφιάς (927.2)
	15 Μικτές γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες
015.0	Μικτές γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες
	Περιλαμβάνεται η καλλιέργεια φυτών, σε συνδυασμό με την εκτροφή ζώων, σε μονάδες μικτής δραστηριότητας, με ποσοστό ετήσιας σε κάθε μία από τις δραστηριότητες κάτω από 66% των τριετιών ακαθάριστων κερδών
	Εξαιρούνται οι μονάδες μικτών καλλιεργειών ή μικτής κτηνοτροφίας, που κατατάσσονται, ανάλογα, στην κύρια δραστηριότητά τους
	16 Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, εκτός των κτηνιατρικών υπηρεσιών
016.1	Δραστηριότητες συναφείς με τη γεωργία, εκτός από την εκκώλυση βαμβακιού
	Περιλαμβάνονται
	- κτηνιατρικές δραστηριότητες που εκτελούνται έναντι αμοιβής ή βάσει σύμβασης, όπως:
	* προετοιμασία των αγρών,
	* περιποίηση των καλλιεργειών,
	* ψεκασμοί καλλιεργειών και ενανθριας,
	* κλάδεμα οπωροφόρων δένδρων και αμπελιών,
	* μεταφύτευση ριζών και αραίωση ζυχαροτσυλιών,
	* καταπολέμηση ζιζανίων και επιβλαβών για τη γεωργία εντόμων ή ζώων, συμπεριλαμβανομένων των κουνελιών,
	* συσκευασία και προετοιμασία των προϊόντων για την αγορά, όπως: καθαρισμός, διαλογή, διαβάθμιση, αποβολή, ψύξη ή αποκρυπτική γυαλί,
	- λειτουργία σιτηματιών υδρέωσης, μητρώσεως, υδρανθώνων,
	- κλάδεμα μη οπωροφόρων δένδρων και θάμνων,
	- σφύδισμός, φύτευση και συντήρηση κήπων, πάρκων και χωρών πρασίνου για αθλητικές και συναφείς εγκαταστάσεις,
	- προμήθεια γεωργικών μηχανημάτων με τους χειριστές και τα πληρωμάτα τους,

	<ul style="list-style-type: none"> - πλίσισμο, διαλογή, διαβιβασμό, απολύμανση, συσκευασία σε κενό αέρος, καθώς και παρόμοιες εργασίες συσκευασίας, φρούτων και λαχανικών με μηχανικά μέσα
	Εξαιρούνται
	<ul style="list-style-type: none"> - δραστηριότητες προώθησης των προϊόντων στην αγορά, που ασκούνται από εμπορευματίες και συνεταιριστικές ενώσεις (51). - δραστηριότητες γεωπόνων και οικονομολόγων, ειδικών στην αγροτική οικονομία (741.4). - σχεδιασμός κτηνών και αθλητικών εγκαταστάσεων (742.0). - διοργάνωση γεωργικών εκθέσεων και αγορών (748.9)
016.2	Εκκόσμη βεμβηκίου
	Εξαιρείται η επεξεργασία φυτικών ινών (171)
016.3	Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την κτηνοτροφία, εκτός των κτηνιατρικών υπηρεσιών
	Περιλαμβάνονται
	<ul style="list-style-type: none"> - κτηνοτροφικές δραστηριότητες έναντι αμοιβής ή βάσει σύμβασης, όπως • δραστηριότητες που σχετίζονται με την τεχνητή γονιμοποίηση, τήτασμα και φροντίδα ζώων. • έλεγχο κοπαδιών, βόσκηψη ζώων, ευνοχησμός πουλιών, καθαρισμο πτηνοτροφείων κλπ. • δραστηριότητες για την προώθηση της αναπαραγωγής, της ανάπτυξης και της απόδοσης των ζώων
	Εξαιρούνται
	<ul style="list-style-type: none"> - δραστηριότητες που αφορούν τη μαζική πάχυνση ζώων (014). - βοηθητικές δραστηριότητες για την προώθηση του κινηριού και η τοποθέτηση παγίδων για κερδοσκοπικούς σκοπούς (017.0). - δραστηριότητες προώθησης των προϊόντων στην αγορά, που ασκούνται από εμπορευματίες και συνεταιριστικές ενώσεις (51). - δραστηριότητες γεωπόνων και οικονομολόγων ειδικών στην αγροτική οικονομία (741.4). - κτηνιατρικές δραστηριότητες (852.0)
17	Θήρα, τοποθέτηση παγίδων, αναπαραγωγή θηραμάτων και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες
017.8	Θήρα, τοποθέτηση παγίδων, αναπαραγωγή θηραμάτων και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες
	Περιλαμβάνονται
	<ul style="list-style-type: none"> - κνήρι και τοποθέτηση παγίδων σύλληψης ζώων για διατροφή, παραγωγή γονιών ή δερμάτων ή για τη χρησιμοποίησή τους σε κρέμες (περιματοζώα), σε ζωολογικούς κήπους ή ως οικιακών ζώων. - παραγωγή γονοδερμάτων, δερμάτων εριπτιών και πτηνών που προέρχονται από το κνήρι ή την τοποθέτηση παγίδων. - αναπαραγωγή θηραμάτων, - βοηθητικές δραστηριότητες σχετικές με την προώθηση του κινηριού και την τοποθέτηση παγίδων για κερδοσκοπικούς σκοπούς. - σύλληψη θαλάσσιων θηλαστικών (θαλάσσιος υαίος, φώκια)
	Εξαιρούνται
	<ul style="list-style-type: none"> - εκτροφή ζώων στα πλαίσια δραστηριοτήτων των γεωργοκτηνοτροφικών μονάδων (014). - παραγωγή γονοδερμάτων, δερμάτων εριπτιών και πτηνών από δραστηριότητες των γεωργοκτηνοτροφικών μονάδων (014.9). - φαλινοθήρια (050.1). - παραγωγή προβών και δερμάτων που προέρχονται από σφαγεία (151.1). - κνήρι για αθλητισμό ή αναψυχή (926.9)
2	Λασσοκομία, υλοτομία και συναφείς δραστηριότητες
20	Λασσοκομία, υλοτομία και συναφείς δραστηριότητες
020.1	Λασσοκομία και υλοτομία
	Περιλαμβάνονται
	<ul style="list-style-type: none"> - ανάπτυξη φυτών δασικής ζυλίας, φύτευση, αναφυτική, μεταφυτευση, αραίωση και συντήρηση δασών και δένδροφυτών εκτάσεων. - ανάπτυξη δασών για ζυλευση και παραγωγή χαρτίπολυτού, - καλλιέργεια χριστουγεννιάτικων δένδρων, - λειτουργία φυτωρίων δασικών δένδρων, - υλοτομία κοπής δένδρων και παραγωγή ακατέργαστης ζυλίας, όπως αποσταλλόμενα ορυχείων, σχιστοί στέγαι, πάσσαλοι και καινούζια. - καλλιέργεια φυτών που χρησιμοποιούνται στην καλαθοποιία και σπυροπλεκτική, - συλλογή φυσικών δασικών υλικών, όπως κόμη βαλάτα, και άλλα κόμματα ελαστικού τύπου, λάκκα, φελό, ρητίνη, βάλσαμα καπν, φώκια, βελανίδια, αγριοκάπια, βρωιά, λεπήνες, κ.λπ.
	Εξαιρούνται
	<ul style="list-style-type: none"> - καλλιέργεια και συλλογή μανταριών και τροφών (012.0) - συλλογή καρπών χωρίς πυρήνια (μούρων) ή καρπών με κέλυφος (013.9). - παραγωγή ζυλίας σε σχίζες (201.0)
020.2	Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με τη λασσοκομία και την υλοτομία
	Περιλαμβάνονται
	<ul style="list-style-type: none"> - βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με τη λασσοκομία, όπως λασσοκομικές απογραφές, έλεγχος της αποδοτικότητας των δένδρων σε ζυλία, αποτίμηση της δασικής ζυλίας, πυροφασκισσία. - βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την υλοτομία, όπως μεταφορά κορμών δένδρων, σε συνδυασμό με την υλοτομία, ιδιαίτερα στο εσωτερικό του δάσους
8	ΑΛΙΕΙΑ
5	Αλιεία, εκμεταλλεύση υδροτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου/βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
50	Αλιεία, λειτουργία υδροτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου/βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
050.1	Αλιεία
	Περιλαμβάνονται
	- αλιεία ανοικτή, θάλασσα, παρακτια αλιεία ή αλιεία εσωτερικών υδάτων (αε ποταμούς και λίμνες).

	- πλείστα καρκινοειδών και μαλακίων, θαλάσσιου ή γλυκού νερού.
	- κινητή υδροβίων ζώων, κινητή χιτώνια, ασκιδίων και άλλων στρογγυλοειδών, εχινουειδών κλπ.
	- συλλογή θαλάσσιων μύκων, όπως ψευδα μαργαριτάρια, σφουγγάρια, κοράλλια και φυκία.
	-βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
	Εξαιρούνται
	- συλλογή θαλάσσιων θηλαστικών, εκτός της φάλαινας, όπως του θαλάσσιου σπλου και της φώκιας (017 0).
	- επεξεργασία ψαριών, καρκινοειδών (καβουριών) και μαλακίων, που δε συνδυάζεται με την αλιεία, π.χ σε πλοία που ασχολούνται μόνο με την επεξεργασία και τη διατήρηση ψαριών, ή σε εργοστάσια ξηράς (152 0).
	- αθλητική ή ψυχαγωγική αλιεία και συναφείς δραστηριότητες (927 2)
050.2	Λειτουργία ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου
	Περιλαμβάνονται
	- λειτουργία ιχθυοτροφείων που παράγουν γόνου στρειδιών, μύδια, αστακούς, ναυτής, ηλικίας, γαρίδες σε μεταπρονιμιακή μορφή, διάφορα ψάρια σε νεαρό στάδιο ανάπτυξης (σολομών κλπ.).
	- καλλιέργεια ροδοφύκων και άλλων βροησιών φυκιών.
	- εκτροφή ψαριών στη θάλασσα και σε γλυκό νερό.
	- καλλιέργεια στρειδιών για παραγωγή μαργαριταριών ή ως είδος διατροφής.
	-βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με τη λειτουργία ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου
	Εξαιρούνται
	- εκτροφή βατραχών (014 9).
	- λειτουργία εγκαταστάσεων αθλητικής ή ψυχαγωγικής αλιείας σε ελεγχόμενες περιοχές (927 2)

ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

6.4 Βασικά στοιχεία προγράμματος αγροτικής πολιτικής .

Οποιασδήποτε μορφής και αν είναι το πρόβλημα , που αντιμετωπίζεται στον αγροτικό τομέα , τα μέτρα πολιτικής που θα ληφθούν για την αντιμετώπιση του θα πρέπει :

- Να επιλύουν το πρόβλημα για το οποίο έχουν χαραχθεί , σύμφωνα με το συμφέρον των ατόμων τα οποία κυρίως αφορούν .
- Να είναι εναρμονισμένα με το γενικότερο πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας και να συμβάλλουν όσο το δυνατό περισσότερο στην ανάπτυξη αυτή .
- Να μην έρχονται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των άλλων κοινωνικών τάξεων , αλλά να εξασφαλίζουν , όσο είναι δυνατό , την απόλυτη επιδοκιμασία τους .
- Να συγκρατούν ένα καλά μελετημένο πρόγραμμα , βασισμένο στις ανάγκες τις δυνατότητες και τις επιδιώξεις της όλης οικονομικής πολιτικής .

Κάθε πρόγραμμα καθορίζεται από ορισμένα βασικά στοιχεία , που καθορίζουν τη δομή και τη μορφή του προγράμματος , τις βασικές του επιδιώξεις και τον τρόπο εφαρμογής και εκτελέσεως του .

Στα προγράμματα αγροτικής πολιτικής τέτοια στοιχεία είναι :

1) Ο σκοπός ή η βασική επιδίωξη του προγράμματος .

Δεν είναι δυνατό να νοηθεί πρόγραμμα χωρίς συγκεκριμένο επιδιωκόμενο σκοπό και βασική επιδίωξη . Ο σκοπός είναι το βασικό στοιχείο που καθορίζει τη δομή την όλη μορφή και τη διαδικασία της εφαρμογής του προγράμματος .

Έτσι , πριν από την κατάρτιση οποιουδήποτε προγράμματος αγροτικής πολιτικής , θα πρέπει να καθορίζεται με απλότητα και σαφήνεια ο σκοπός , την επίτευξη του οποίου θα επιδιώξει το πρόγραμμα .

Κάθε ευρύτερο πρόγραμμα αγροτικής πολιτικής είναι επόμενο να περιλαμβάνει περισσότερους επί μέρους ειδικούς αντικειμενικούς σκοπούς . Οι σκοποί αυτοί δεν έχουν όλοι την ίδια βαρύτητα και την ίδια σημασία στην όλη ανάπτυξη και εφαρμογή του προγράμματος . Έτσι , κατά την κατάρτιση του είναι

¹απαραίτητο να γίνεται ιεράρχηση και κατάταξη των σκοπών του , ανάλογα με τη σημασία και τη βαρύτητα τους .

2) Μέσα επίτευξης των σκοπών .

Για την επίτευξη κάθε σκοπού , είναι απαραίτητη η ύπαρξη ορισμένων μέσων. Στην προσπάθεια για την επίτευξη των σκοπών της κρατικής πολιτικής , μέσα αποτελούν τα διάφορα μέτρα που θεσπίζονται από την Πολιτεία .

Για την επίτευξη κάθε συγκεκριμένου σκοπού μπορεί να υπάρχουν πολλά και ποικίλα μέσα . Τα μέσα όμως αυτά δεν είναι δυνατό να συνεπάγονται όλα τις ίδιες δαπάνες , ή να απαιτούν τις ίδιες προσπάθειες και το ίδιο ανθρώπινο δυναμικό , ή να οδηγούν στον ίδιο βαθμό επιτεύξεως του επιδιωκόμενου βασικού αντικειμενικού σκοπού .

Απαραίτητο είναι να γίνει αξιολόγηση των δυνατών για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού μέσων . Έτσι , θα επιλεγούν εκείνα , που θα βοηθήσουν πιο πολύ στην επίτευξη του . Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή των κατάλληλων μέσων για κάθε συγκεκριμένο σκοπό , γιατί από τη σωστή επιλογή θα εξαρτηθεί ο βαθμός και η ποιότητα επιτεύξεως του .

3) Φορείς επιτεύξεως των σκοπών .

Την εφαρμογή των μέτρων , που έχουν επιλεγεί για την επίτευξη οποιουδήποτε σκοπού αγροτικής πολιτικής . Τέτοιοι φορείς είναι διάφορες δημόσιες υπηρεσίες , ή δημόσιοι οργανισμοί ή και διάφορες οργανώσεις των παραγωγών , ιδιαίτερα οι συνεταιριστικές οργανώσεις .

4) Συνθήκες εφαρμογής των προγραμμάτων .

Κάθε πρόγραμμα εφαρμόζεται κάτω από ορισμένες συνθήκες , που επηρεάζουν και την αποτελεσματικότητα , αλλά και την ευκολία εφαρμογής του . Πιο εύκολα είναι δυνατό να εφαρμοσθεί ένα πρόγραμμα με την ομόρρυθμη αποδοχή του από όλο το ενδιαφερόμενο κοινό και διαφορετικά κάτω από συνθήκες διαφωνιών ή διαφορετικών απόψεων σχετικά με τη σκοπιμότητα του .

Τα μέτρα της αγροτικής πολιτικής μπορούν να διακριθούν σε 2 κατηγορίες :

¹ Γεωργική Οικονομία . Αγροτική Πολιτική & Κοινωνική Ανάπτυξη , Ευσταθίου Ζάχαρη , σελ . 130-146

A) Μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής .

Χαρακτηρίζονται ως μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής , γιατί επιδιώκουν την αύξηση της παραγωγής εκείνων των κλάδων της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής , τα προϊόντα των οποίων καλύπτουν άμεσες ανάγκες της καταναλώσεως . Από την άποψη αυτή χαρακτηρίζονται και σαν μέτρα υπέρ των καταναλωτών . Τα μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής μπορεί να αφορούν επίσης , στην αύξηση της παραγωγής εξαγωγίμων προϊόντων για την κάλυψη των αναγκών της εξωτερικής αγοράς και την εξοικονόμηση συναλλάγματος . Αφορούν δηλαδή γενικότερα στην αύξηση της προσφοράς γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων .

B) Μέτρα για την αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών ή μέτρα αντισταθμιστικής πολιτικής .

Η αύξηση ή η διατήρηση σε ορισμένα επίπεδα του εισοδήματος των παραγωγών , πρέπει να είναι η δεύτερη επιδίωξη των μέτρων αγροτικής πολιτικής . Τα μέτρα , που καθορίζονται για την επίτευξη της αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία μέτρων αγροτικής πολιτικής .

Πολλές φορές η υπερβολική παραγωγή ορισμένων προϊόντων , με βάση το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης , ρίχνει τις τιμές των προϊόντων . Έτσι μειώνεται το εισόδημα των παραγωγών . Η Πολιτεία , όμως , όπως φροντίζει για τα προβλήματα των καταναλωτών , έχει επίσης υποχρέωση να ασχοληθεί και με εκείνα των παραγωγών . Είναι γνωστό ότι δεν είναι δυνατή η κάλυψη των αναγκών της καταναλώσεως σε γεωργικά προϊόντα χωρίς και τη συμμετοχή των παραγωγών . Η συμμετοχή τους αυτή όμως δεν μπορεί να γίνει αν δεν τους εξασφαλίζει ένα βασικά ικανοποιητικό εισόδημα .

Σε αντιστάθμισμα λοιπόν τη συμβολής των παραγωγών στην κάλυψη τόσο ουσιαστικών αναγκών , η Πολιτεία έχει υποχρέωση να τους εξασφαλίζει ικανοποιητικά σχετικά εισόδημα . Η πολιτική που επιδιώκει τη λύση αυτού του προβλήματος είναι βασικά πολιτική υπέρ των παραγωγών . Λέγεται αντισταθμιστική πολιτική επειδή επιδιώκει το αντιστάθμισμα της προσφοράς των παραγωγών με την εξασφάλιση να τους της προσφοράς των παραγωγών με την εξασφάλιση για τους ίδιους ενός ικανοποιητικού εισοδήματος .

Τα μέτρα της αντισταθμιστικής πολιτικής μπορεί να αποβλέπουν στη μείωση της προσφοράς ορισμένων προϊόντων , ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση των τιμών για τους παραγωγούς σε ορισμένα επίπεδα . Παράλληλα , μπορεί να

επιδιώκουν την εισοδηματική ενίσχυση των παραγωγών σε αντιστάθμισμα της μείωσης του εισοδήματός τους από την αύξηση της προσφοράς , τη μείωση της ζήτησής ή την πτώση των τιμών των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων .

6.5. Μέτρα

Με βάση τις κατηγορίες των επιδιώξεων της είναι δυνατό να καθορισθούν και τα μέτρα της αγροτικής πολιτικής . Τα μέτρα αυτά διακρίνονται σε τρεις βασικά κατηγορίες :

1) Τα μέτρα που επιδιώκουν άμεσα την επίτευξη των σκοπών της αγροτικής πολιτικής . Τέτοια μέτρα είναι :

- Ο καθορισμός τιμών για τα γεωργικά προϊόντα στα χέρια του παραγωγού .

- Η δημιουργία κινήτρων για την ανάπτυξη ορισμένων κλάδων ή την εφαρμογή ορισμένης τεχνολογίας , όπως είναι : η επιδότηση των γεωργικών προϊόντων και των μέσων παραγωγής , η φορολογική και δασμολογική απαλλαγή σε ορισμένες δραστηριότητες της γεωργίας (προμήθεια γεωργικών μηχανημάτων , αγοραπωλησίες καλλιεργησίμων εκτάσεων , εισαγωγή μηχανημάτων και εφοδίων από το εξωτερικό) , η δανειοδότηση των παραγωγών με χαμηλό επιτόκιο καθώς και ο καθορισμός τιμών διαθέσεως των προϊόντων .

2) Μέτρα που αποβλέπουν στο να εξασφαλίσουν έμμεσα τις απαραίτητες προϋποθέσεις των σκοπών της αγροτικής πολιτικής .

Αποβλέπουν κυρίως στην καθιέρωση θεσμών που να εξασφαλίζουν την επίτευξη των σκοπών της αγροτικής πολιτικής . Για αυτό λέγονται θεσμικά . Τέτοια μέτρα είναι : η γεωργική εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού, η ανάπτυξη της γεωργικής έρευνας και η οργάνωση των γεωργικών εφαρμογών .

1) Μέτρα άμεσης αγροτικής πολιτικής .

Επιδότηση γεωργικών προϊόντων .

Για την επίτευξη των σκοπών της αναπτυξιακής και της αντισταθμιστικής πολιτικής , που σχετίζονται με τις παραγόμενες ποσότητες γεωργικών προϊόντων , η Πολιτεία αναγκάζεται συχνά να κατευθύνει την παραγωγική προσπάθεια των παραγωγών .

Όταν π.χ. οι ανάγκες της εσωτερικής καταναλώσεως απαιτούν ορισμένες ποσότητες από ορισμένα γεωργικά προϊόντα , η παραγωγή των οποίων όμως δεν εξασφαλίζει στους παραγωγούς εισόδημα ικανοποιητικό , η Πολιτεία επεμβαίνει με την επιδότηση αυτών των προϊόντων .

Η επιδότηση αυτή αυξάνει το εισόδημα των παραγωγών και , παράλληλα , αποτελεί κίνητρο για τη στρόφη τους προς την παραγωγή τέτοιων προϊόντων .

Έτσι , όχι μόνο καλύπτονται οι ανάγκες της καταναλώσεως , αλλά και εξασφαλίζεται ικανοποιητικό εισόδημα για τους παραγωγούς . Αλλά και στα εξαγωγίμα προϊόντα συχνά το κόστος παραγωγής είναι τόσο υψηλό ,σε σύγκριση με τις επιτυγχανόμενες στη διεθνή αγορά τιμές , ώστε να μη συμφέρει για τους παραγωγούς η εξαγωγή των προϊόντων . Και στη περίπτωση αυτή , η επιδότηση βοηθεί στη διάθεση των προϊόντων για εξαγωγή . Αυξάνει το εισόδημα των παραγωγών και εξασφαλίζει πολύτιμο για την οικονομία της χώρας συνάλλαγμα . Έτσι , κατά την εξαγωγική περίοδο π.χ. των οπωροκηπευτικών , η κυβέρνηση αναγγέλλει την επιδότηση ορισμένων προϊόντων με ορισμένο ποσό κατά κιλό , στην περίπτωση που θα εξαχθούν .

Επιδότηση των μέσων παραγωγής .

Η συντηρητικότητα που χαρακτηρίζει συνήθως τους αγρότες αλλά και το σχετικά περιορισμένο εισόδημα τους , καθιστούν δύσκολη την προμήθεια όλων των απαραίτητων και των νεωτέρων μέσων παραγωγής . Η γεωργική τεχνολογία δημιούργησε στα τελευταία χρόνια εξαιρετικά σε απόδοση γεωργικά μηχανήματα , εργαλεία και εφόδια , τα οποία διευκολύνουν σε μεγάλο βαθμό τη διαδικασία της παραγωγής .

Τα μέσα αυτά δεν τα αξιοποιούν αμέσως και στον απαιτούμενο βαθμό οι παραγωγοί . Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη μειωμένη απόδοση των διαφόρων καλλιεργειών , την όχι καλή ποιότητα των παραγομένων προϊόντων και την αύξηση του κόστους παραγωγής .

Ένα από τα κίνητρα αυτά είναι η επιδότηση της προμήθειας και χρησιμοποίησεως αυτών των μέσων και εφοδίων .

Έτσι , κρίνεται σκόπιμη η καταβολή από την Πολιτεία δωρεάν για τους παραγωγούς ενός τμήματος της αξίας π.χ. ενός μηχανήματος , αν συμφωνήσουν και οι ίδιοι να διαθέσουν το υπόλοιπο της αξίας του .

Το ίδιο συμβαίνει προκειμένου να διαδοθεί η χρήση ενός νέου φυτοφαρμάκου ή λιπάσματος , ή μιας νέας ποικιλίας καλλιεργούμενων φυτών . Το ίδιο επίσης και για τη δημιουργία μιας βελτιωμένης εκτροφής παραγωγικών ζώων με επιδότηση της προμήθειας βελτιωμένων παραγωγικών ζώων ή βελτιωμένων κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων ή των ζωοτροφών .

Με τις επιδοτήσεις αυτού του είδους κατευθύνεται η γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή , ενώ διαδίδεται ευκολότερα η νεώτερη γεωργική τεχνολογία .

Φορολογικές και δασμολογικές απαλλαγές .

Η εισαγωγή από ξένες χώρες μηχανημάτων και εφοδίων επιβαρύνεται συνήθως σε ορισμένους φόρους και δασμούς . Έτσι αυξάνει , όπως είναι επόμενο και το κόστος προμήθειας και χρήσεως αυτών των μηχανημάτων και εφοδίων και αντίστοιχα , το κόστος των παραγομένων προϊόντων .

Στην περίπτωση αυτή , η Πολιτεία , για να διευκολύνει την προμήθεια και χρησιμοποίηση των κατάλληλων μέσων παραγωγής , τα απαλλάσσει από κάθε εισαγωγικό δασμό και κάθε άλλη σχετική φορολογία .

Καθορισμός τιμών διαθέσεως των προϊόντων .

Οι τιμές διαθέσεως των προϊόντων αποτελούν ένα από τους βασικούς συντελεστές που καθορίζουν το καθαρό κέρδος του παραγωγού . Τα περιθώρια κέρδους για τον παραγωγό είναι συνήθως πολύ περιορισμένα , αν υπολογίσει κανένας και τους αστάθμητους παράγοντες που επιβουλεύονται τη γεωργική παραγωγή . Επίσης , μία μικρή διακύμανση στις τιμές διαθέσεως , είναι αρκετή να εκμηδενίσει το κέρδος του παραγωγού ή ακόμα και να προκαλέσει αξιόλογη ζημία .

Η αβεβαιότητα εξ' άλλου για τις τιμές στις οποίες θα διατεθούν τα προϊόντα , δημιουργεί αντίστοιχη αβεβαιότητα και στον παραγωγό , για το αν το αποτέλεσμα του μόχθου του θα είναι θετικό .

Η ευπάθεια επίσης ορισμένων προϊόντων , που απαιτούν άμεση διάθεση στην αγορά μετά τη συγκομιδή , θέτει το παραγωγό σε μειονεκτική θέση απέναντι στους εμπόρους .

Για την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων , η Πολιτεία επεμβαίνει , με αποκλειστικό σκοπό τη στήριξη των τιμών των γεωργικών προϊόντων . Οι λόγοι , που

επιβάλλουν την επέμβαση της Πολιτείας στα θέματα στηρίξεως των τιμών διαθέσεως των γεωργικών προϊόντων , είναι βασικά οι ακόλουθοι :

Η στήριξη των τιμών αποτελεί ένα ιδιαίτερα αξιόλογο κίνητρο , για την ανάπτυξη των ενδεδειγμένων σε κάθε περιοχή καλλιεργειών , που να ανταποκρίνονται στις βασικές ανάγκες της καταναλώσεως ή του εξαγωγικού εμπορίου .

- Η εξασφάλιση ενός βασικού εισοδήματος για την τάξη των αγροτών , που αποτελεί συνήθως και τη χαμηλότερη εισοδηματική τάξη .

- Η εξασφάλιση γεωργικών προϊόντων σε επαρκείς ποσότητες και σε λογικές τιμές για τις άλλες κοινωνικές τάξεις και ιδιαίτερα για εκείνες , που έχουν χαμηλό σχετικά εισόδημα .

- Η στήριξη των τιμών απαλλάσσει τον παραγωγό από την αβεβαιότητα για τις τιμές διαθέσεως των προϊόντων του και του επιτρέπει να οργανώσει απερίσπαστος και μέσα σε ορισμένα περιθώρια τιμών , την εκμετάλλευσή του .

Τα μέτρα ώστε να επιτευχθεί η στήριξη των τιμών είναι τα εξής :

Καθορισμός κατωτάτων τιμών διαθέσεως των προϊόντων . Η Πολιτεία , με βάση τα δεδομένα της αγοράς , καθορίζει κατώτατη τιμή διαθέσεως για ορισμένα ή για όλα τα προϊόντα της γεωργικής παραγωγής . Η τιμή αυτή λέγεται και τιμή ασφαλείας ή εγγυημένη τιμή . Προστατεύει τον παραγωγό από υπερβολική πτώση των τιμών διαθέσεως των προϊόντων του , χωρίς να αποκλείει τη δυνατότητα διαθέσεως τους σε υψηλότερες τιμές .

Ο καθορισμός τιμών ασφαλείας ή εγγυημένων τιμών αποτελεί το πιο συνηθισμένο μέτρο στηρίξεως των τιμών των γεωργικών προϊόντων .

Καθορισμός των ορίων μέσα στα οποία μπορούν να κυμαίνονται οι τιμές των προϊόντων .

Με την κατώτατη η Πολιτεία προστατεύει τον παραγωγό . Με την ανώτατη , προστατεύει τον καταναλωτή από υπερβολική αύξηση των τιμών διαθέσεως των γεωργικών προϊόντων , αν είναι περιορισμένη η προσφορά .

Καθορισμός ορισμένης τιμής .

Ο καθορισμός ορισμένης τιμής διαθέσεως των προϊόντων από τον παραγωγό , εφαρμόζεται συνήθως όταν το εμπόριο και τη διακίνηση ορισμένων προϊόντων αναλαμβάνει η ίδια η Πολιτεία . Στην περίπτωση αυτή οι παραγωγοί έχουν

εξασφαλισμένη , όχι μονάχα την τιμή διαθέσεως , αλλά και τη διάθεση των προϊόντων τους . Η Πολιτεία από το άλλο μέρος , ενώ εξασφαλίζει ένα ορισμένο εισόδημα για την τάξη των παραγωγών , καθορίζει αυτή τις τιμές διαθέσεως των προϊόντων στην κατανάλωση . Έτσι προστατεύονται τα συμφέροντα τόσο των παραγωγών , όσο και των καταναλωτών .

Εκτός από τον καθορισμό των τιμών διαθέσεως των προϊόντων , η στήριξη των τιμών μπορεί να επιτευχθεί και με άλλα μέτρα , όπως είναι τα ακόλουθα :

- Καθορισμός εισαγωγικών δασμών ή εισφορών , που επιβάλλονται κατά την εισαγωγή γεωργικών ή κτηνοτροφικών προϊόντων . Οι δασμοί αυτοί , λέγονται και προστατευτικοί δασμοί . Αποβλέπουν στη στήριξη των τιμών των αντιστοίχων εγχώριων προϊόντων .

- Περιορισμός εισαγωγής προϊόντων , των οποίων επιδιώκεται η προστασία . Τα εισαγόμενα προϊόντα είναι επόμενο να ανταγωνίζονται τα αντίστοιχα εγχώρια . Έτσι , όταν επιδιώκεται η στήριξη της τιμής ενός εγχώριου προϊόντος , περιορίζονται οι ποσότητες εισαγωγής του ίδιου , ώστε να μένει ελεύθερη η αγορά για το εγχώριο . Συχνά ο περιορισμός φθάνει μέχρι και την πλήρη απαγόρευση της εισαγωγής .

2. Θεσμικά μέτρα αγροτικής πολιτικής .

Όπως είπαμε και προηγουμένως , τα θεσμικά μέτρα αποβλέπουν έμμεσα στην επίτευξη των σκοπών της αγροτικής πολιτικής με τη δημιουργία των απαραίτητων ευνοϊκών συνθηκών και προϋποθέσεων . Τέτοια μέτρα είναι :

Γεωργική εκπαίδευση και γεωργικές εφαρμογές .

Είναι γνωστό πόσο ανασταλτικά επιδρά στη ανάπτυξη της γεωργίας το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του παραγωγού .

Η Πολιτεία με τον αρμόδιο φορέα , το Υπουργείο Γεωργίας , προσπάθησε από το 1951 να εξουδετερώσει τον παράγοντα αυτό με την οργάνωση και την εφαρμογή του προγράμματος γεωργικών εφαρμογών και εκπαιδεύσεως .

Το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στα αντίστοιχα προγράμματα άλλων προηγμένων χωρών και ιδιαίτερα των Η.Π.Α. και είναι προσαρμοσμένο στις δικές μας συνθήκες . Περιλαμβάνει :

Τη δικτύωση της χώρας , κατανεμημένης σε τομείς Γεωργικών Εφαρμογών , που τελευταία ονομάζονται τομείς Γεωργικής Αναπτύξεως , με έναν γεωπόνο και μια υπάλληλο Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας για κάθε τομέα .

Την εφαρμογή προγράμματος εξωσχολικής εκπαίδευσης των αγροτών και των μελών της οικογενείας τους με την οργάνωση επιτοπίων εξωσχολικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των ατόμων του αγροτικού μας πληθυσμού .

Τη διάδοση διαφόρων βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας ή εκτροφής παραγωγικών ζώων , με την εφαρμογή ειδικών μεθόδων διαφωτίσεως και εκπαίδευσης των αγροτών .

Την οργάνωση επιτοπίων εκπαίδευσεων βραχείας διάρκειας ή μεταβατικών σχολείων , για την εκπαίδευση των αγροτών σε βασικές βελτιωμένες τεχνικές γεωργικές εργασίες , όπως είναι ο χειρισμός και η συντήρηση διαφόρων γεωργικών μηχανημάτων , το κλάδεμα των καρποφόρων δένδρων , η καταπολέμηση διαφόρων εχθρών και ασθενειών κ.λ.π. .

Την εφαρμογή προγράμματος οικιακής οικονομίας , για τη βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεως των αγροτικών οικογενειών , με τις υπαλλήλους Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας .

Εκτός από τις προσπάθειες αυτές , από το 1961 άρχισε η συστηματική οργάνωση εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας , που αποτελεί σήμερα την κυριότερη εκπαιδευτική δραστηριότητα του Υπουργείου Γεωργίας .

Παρά την ουσιαστική όμως συμβολή του προγράμματος αυτού στην τεχνική κατάρτιση των αγροτών μας , δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτονται σε ικανοποιητικό βαθμό οι ανάγκες της γεωργίας μας σε κατάλληλα καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό .

Έτσι , η ανάπτυξη της γεωργίας στηρίζεται σήμερα στη χώρα μας από το ένα μέρος στους παραγωγούς και από το άλλο στους γεωπόνους , πτυχιούχους Ανωτάτων Γεωπονικών Σχολών , χωρίς ενδιάμεσο καταρτισμένο προσωπικό . Η ίδρυση των Σχολών Τεχνολόγων Γεωπονίας στα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης , άρχισε ήδη να καλύπτει το κενό αυτό στο χώρο των πτυχιούχων Ανωτέρας Εκπαίδευσης .

Η λειτουργία επίσης του Γεωργοκτηνοτροφικού τομέα των Επαγγελματικών Λυκείων θα καλύψει σύντομα και το αντίστοιχο κενό στο χώρο των αποφοίτων Μέσης Γεωργικής Εκπαίδευσης . Απομένει μόνο να μελετηθούν και να θεσπισθούν τα κατάλληλα οργανωτικά και διοικητικά μέτρα , για την αποδοτική αξιοποίηση των αποφοίτων των Ανωτέρων Σχολών Τεχνολόγων Γεωπονίας όσο και του Γεωργοκτηνοτροφικού τομέα των Επαγγελματικών Λυκείων .

Ανάπτυξη της Γεωργικής Έρευνας .

Απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόοδο και την ανάπτυξη της γεωργίας αποτελεί η ανάπτυξη της γεωργικής έρευνας . Για πολλά θέματα βέβαια , μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα της γεωργικής έρευνας που διεξάγεται σε ξένες χώρες , αλλά υπάρχουν και πολλά θέματα που συναρτώνται απόλυτα με τις ειδικές τοπικές συνθήκες και απαιτούν ειδική έρευνα .

Έτσι η Πολιτεία , με το αρμόδιο Υπουργείο Γεωργίας , έχει οργανώσει ειδικά Κέντρα , Ινστιτούτα και Σταθμούς γεωργικής έρευνας σε διάφορες περιοχές της χώρας . Σκοπός τους είναι η διενέργεια ερευνών στα θέματα καλλιέργειας των κυριότερων από τα καλλιεργούμενα στη χώρα μας φυτά .

Οργάνωση και ανάπτυξη των Συνεταιρισμών .

Η δύναμη και η αποτελεσματικότητα των προσπαθειών και ενεργειών των παραγωγών πολλαπλασιάζεται , όταν οι προσπάθειες αυτές καταβάλλονται μέσω των Γεωργικών Συνεταιρισμών . Με τους Γεωργικούς Συνεταιρισμούς είναι δυνατό να αντιμετωπισθούν όλα ή τουλάχιστον , τα περισσότερα προβλήματα της γεωργικής παραγωγής και της διαθέσεως των προϊόντων της .

Είναι γνωστή η ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος στη χώρα μας σήμερα και η προσφορά των συνεταιρισμών στην όλη ανάπτυξη της γεωργίας .

Επενδύσεις στη γεωργία .

Η ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής έχει ανάγκη από εκτέλεση μεγάλων έργων , για τα οποία απαιτούνται μεγάλες πιστώσεις , που δεν είναι δυνατό να διατεθούν από τους παραγωγούς . Στην περίπτωση αυτή επεμβαίνει η Πολιτεία και αναλαμβάνει η ίδια την εκτέλεση των έργων .

Η εκτέλεση μεγάλων αρδευτικών ή αποστραγγιστικών έργων ή άλλων έργων , που είναι απαραίτητα στη διαδικασία της γεωργικής παραγωγής , αυξάνει σημαντικά την παραγωγικότητα των διαφόρων συντελεστών της παραγωγής .

Λιακίνηση και εμπόριο των γεωργικών προϊόντων .

Η οργάνωση της διαθέσεως των γεωργικών προϊόντων αποτελεί ένα από τα βασικά στάδια των εργασιών του παραγωγού . Από αυτό εξαρτάται σε αξιόλογο βαθμό και το τελικό καθαρό κέρδος του παραγωγού .

Στο στάδιο αυτό έρχεται να βοηθήσει τον παραγωγό η Πολιτεία , με τη θέσπιση μέτρων που αναφέρονται στη διάθεση και το εμπόριο των προϊόντων του .

3) Μέτρα Κοινωνικής Πολιτικής .

Όπως είναι γνωστό , η πρωτογενής γεωργική παραγωγή απασχολεί ένα μεγάλο τμήμα του Λαού μας . Το τμήμα αυτό , πέρα από τα προβλήματα που ανάγονται στα θέματα της γεωργικής παραγωγής , στα θέματα της επαγγελματικής του απασχολήσεως , είναι επόμενο να έχει και προβλήματα που ανάγονται σε ευρύτερα θέματα της κοινωνικής γενικότερα ζωής του , όπως είναι τα θέματα συνταξιοδοτήσεως , υγειονομικής και νοσοκομειακής περιθάλψεως , κατοικίας και περιβάλλοντος .

Η εφαρμοζόμενη από τη Πολιτεία αγροτική πολιτική ενδιαφέρεται και ασχολείται με την αντιμετώπιση και αυτών των προβλημάτων του αγροτικού μας πληθυσμού .

Έτσι , ο θεσμός των Αγροτικών Ιατρείων και των Αγροτικών Ιατρών , με την κατάλληλη δικτύωση του σε ολόκληρη τη χώρα , αντιμετωπίζει τα θέματα της ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως των αγροτών μας . Νοσοκομειακή επίσης περίθαλψη παρέχεται στους αγρότες και τα μέλη των οικογενειών τους στα επαρχιακά Νοσοκομεία .

Ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων εξ' άλλου , έχει αναλάβει την ευθύνη της συνταξιοδοτήσεως των αγροτών μετά το 65^ο έτος της ηλικίας τους , καθώς και χορήγηση αποζημιώσεως για ζημιές που σημειώνονται στην παραγωγή από φυσικούς παράγοντες .

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος , με τη χορήγηση χαμηλοτόκων δανείων στους αγρότες μας , τους δίνει τη δυνατότητα ανεγέρσεως συγχρόνων κατοικιών , προσαρμοσμένων απόλυτα στις ανάγκες μιας σύγχρονης αγροτικής οικογένειας .

Τα προγράμματα εξ' άλλου , αναπτύξεως των διαφόρων Κοινοτήτων , αντιμετωπίζουν τα προβλήματα του περιβάλλοντος , μέσα στο οποίο ζουν οι αγροτικές οικογένειες , ώστε να βελτιώνονται σημαντικά οι συνθήκες διαβιώσεως τους .

1

¹ Γεωργική Οικονομία , Αγροτική Πολιτική & Κοινωνική Ανάπτυξη , Ευσταθίου Ζάχαρη , σελ. 130-146

6.6 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Χρηματοδότηση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων .

Η σημασία της χρηματοδότησεως μιας παραγωγικής μονάδα από πλευράς πηγών και όρων χρηματοδότησεως είναι προφανής και καθοριστικός παράγοντας των παραγωγικών δυνατοτήτων της . Η αυτοχρηματοδότηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων μιας παραγωγικής μονάδας , χρησιμοποιώντας τα εισοδηματικά πλεονάσματα της , δεν είναι πάντοτε επαρκής να συγκριθεί με τις ανάγκες της , που αυξάνονται με την πάροδο του χρόνου .

Στο χώρο της γεωργίας , όπου όπως είναι γνωστό , επιτυγχάνονται κατά κανόνα χαμηλότερα εισοδήματα σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας , παρατηρείται και εισοδηματική αστάθεια και αβεβαιότητα που είναι επακόλουθα των ιδιαιτεροτήτων της γεωργίας .

Οι αδυναμίες αυτές του γεωργικού τομέα και οι χαμηλότερες , συγκριτικά με άλλους τομείς , οικονομικές επιδόσεις του , ύστερα μάλιστα από μακρόχρονη δέσμευση των κεφαλαίων που επενδύονται στον τομέα αυτό , δεν δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για τη χρηματοδότηση του . Ιδιαίτερα δεν παρέχουν εγγυήσεις για τη διασφάλιση και την προσέλκυση κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα , γεγονός που χαρακτηρίζεται ως χαμηλή πιστοληπτική ή δανειοληπτική ικανότητα .

Τα δεδομένα αυτά καθιστούν αναγκαία τη δημιουργία ειδικού καθεστώτος ασκήσεως της αγροτικής πίστωσης με ευνοϊκότερους όρους και προϋποθέσεις , που δικαιολογούνται και βασίζονται όχι σε καθαρώς ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια , αλλά σε γενικότερα κοινωνικά κριτήρια , τα οποία λαμβάνουν υπόψη τη σημασία και το ρόλο της γεωργίας για τους άλλους τομείς και για το κοινωνικό σύνολο .

Η χρηματοδότηση των Γ.Ε. αποτελεί ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης γιατί είναι φανερό ότι : Οι διαθέσιμες ποσότητες τρόπος χρησιμοποίησεως των παραγωγικών συντελεστών σε μια Γ.Ε. επηρεάζονται άμεσα από τους όρους και το επίπεδο χρηματοδότησεως της .

Ειδικότερα η μελέτη της χρηματοδοτήσεως των Γ.Ε. αποσκοπεί στην εξέταση των παρακάτω κυρίως παραγόντων που διαμορφώνουν τις συνθήκες¹ χρηματοδοτήσεως στη γεωργία , με στόχο την αποδοτικότερη αξιοποίηση στα πλαίσια της Γ.Ε. :

Α) Τις πηγές και τους όρους χρηματοδοτήσεως καθώς και τις επιβαρύνσεις που δημιουργούν για τις Γ.Ε. διαχρονικά .

Β) Τις διαχρονικές ανάγκες των Γ.Ε. σε κεφάλαια , για την εφαρμογή επιλεγόμενων σχεδίων παραγωγής και τη διασφάλιση της λειτουργίας τους , καθώς και την αποφυγή προβλημάτων κατά την αποπληρωμή δανείων .

Γ) Τους εναλλακτικούς τρόπους χρησιμοποίησης των χρηματικών κεφαλαίων και την αξιολόγηση των επενδύσεων των κεφαλαίων αυτών με κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και λοιπά μέσα παραγωγής .

Τόσο η χάραξη , όσο και η εφαρμογή ενός σχεδίου οργανώσεως Γ.Ε. εξαρτάται άμεσα από τους όρους και το επίπεδο της χρηματοδοτήσεως , η οποία αποτελεί αποφασιστικό προσδιοριστικό παράγοντα του τύπου ή της μορφής μιας Γ.Ε. και των τελικών οικονομικών αποτελεσμάτων της . Ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια οι ανάγκες και η σημασία της χρηματοδοτήσεως έχουν αυξηθεί στη γεωργία .

Αυτό οφείλεται στη συνεχή εντατικοποίηση της , στην αυξανόμενη συμμετοχή του κεφαλαίου σε βάρος του φυσικού παράγοντα (έδαφος – φύση) και στην ανθρώπινη εργασία , καθώς και στη μεγαλύτερη εξειδίκευση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της .

Ως προς τις ανάγκες των Γ.Ε. σε χρηματικά κεφάλαια μπορούν να αναφερθούν ειδικότερα :

1) Οι ανάγκες για αγορές , κατασκευές , συντήρηση , επέκταση , αντικατάσταση , ανανέωση , επισκευή κ.λ.π. , μονίμων ή ημιμονίμων περυσιακών στοιχείων .

2) Οι ανάγκες κυκλοφοριακού κεφαλαίου ή κεφαλαίου κινήσεως , όπως λέγεται στη γλώσσα των τραπεζών , δηλαδή ανάγκες για αγορές λιπασμάτων , ζωοτροφών , φαρμάκων , σπόρων , καυσίμων , υλικών κ.λ.π. . Σ' αυτήν εντάσσονται και η εξόφληση των οφειλομένων τοκοχρεωλυσιών και οι λοιπές τρέχουσες οικονομικές υποχρεώσεις .

3) Οι ανάγκες για πληρωμές της ανθρώπινης εργασίας (μόνιμης ή εποχιακής) , που χρησιμοποιήθηκε , καθώς και για τις δαπάνες των εργολαβικών εργασιών .

¹ Οργάνωση & Διαχείριση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων .
Πάτση Παναγιώτη , σελ. 144-156 .

Ως προς τις πηγές χρηματοδότησεως διακρίνουμε α) **το δανεισμό** και β) την **αυτοχρηματοδότηση** , δηλαδή τη χρησιμοποίηση των κεφαλαίων της ίδιας της Γ.Ε. που προέρχονται από «πλεονάζοντα» καθαρά έσοδα των παραγωγικών της δραστηριοτήτων .

1) Δανεισμός .

Για πολλές Γ.Ε. ο δανεισμός αποτελεί την κυριότερη πηγή χρηματοδότησεως τους. Οι ανάγκες παγίου κεφαλαίου καλύπτονται κατά κανόνα με δάνεια μέσης και μακροπρόθεσμης διάρκειας , ενώ οι ανάγκες κυκλοφοριακού κεφαλαίου με βραχυπρόθεσμα δάνεια .

Ο κύριος φορέας δανεισμού των Γ. Ε. είναι στη χώρα μας η Α.Τ.Ε. , η οποία μέχρι σήμερα άσκησε την αγροτική πίστη σχεδόν ως αποκλειστικός φορέας , χορηγώντας δάνεια στον αγροτικό τομέα με επιδοτούμενα επιτόκια . των οποίων η διαφορά από τα ισχύοντα τραπεζικά καλύπτεται από την Τράπεζα της Ελλάδος .

Η Α.Τ.Ε. αποτελεί αυτόνομο τραπεζικό οργανισμό , από τους μεγαλύτερους της χώρας , με κοινωφελή χαρακτήρα , του οποίου όμως το εκάστοτε Διοικητικό Συμβούλιο διορίζεται από την κυβέρνηση .

Η Α.Τ.Ε. δεν περιορίζεται σε καθαρώς τραπεζικές εργασίες , αλλά , μεταξύ των άλλων , ασκεί εποπτεία στους γεωργικούς συνεταιρισμούς , επεκτείνεται σε διαχειριστικές (λιπάσματα , φυτοφάρμακα), ασφαλιστικές , επενδυτικές (γεωργικές βιομηχανίες) δραστηριότητες και γενικά χρησιμοποιείται ως όργανο ασκήσεως της εκάστοτε κυβερνητικής αγροτικής πολιτικής .

Στις επιμέρους δραστηριότητες της Α.Τ.Ε. περιλαμβάνονται :

- 1) Η χορήγηση βραχυπροθέσμων και μεσομακροπροθέσμων δανείων στους μεμονωμένους γεωργούς και στους γεωργικούς συνεταιρισμούς για κάλυψη των αναγκών τους και συνέχιση των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων και κατ' επέκταση στη στήριξη των αγροτικών τιμών και εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού .
- 2) Η χορήγηση γεωργικών εφοδίων (όπως λιπασμάτων , σπόρων κ.λ.π.) γεωργούς ή συνεταιρισμούς , συνήθως με πίστωση , όπως τα συνηθισμένα δάνεια .
- 3) Η χρηματοδότηση των γεωργικών βιομηχανιών . η υποβοήθηση και η στελέχωση αυτών με εξειδικευμένο προσωπικό της Α.Τ.Ε. .

- 4) Η υποστήριξη προγραμμάτων διαδόσεως νεωτέρων τεχνολογικών καλλιεργητικών μεθόδων με τη διάθεση των απαιτούμενων μέσων και προσωπικού .
- 5) Η υποστήριξη του συνεταιριστικού κινήματος και ιδιαίτερα η εποπτεία και ο έλεγχος των γεωργικών συνεταιρισμών , ανεξάρτητα από το βαθμό και το είδος .

Εκτός από την Α.Τ.Ε. άλλες πηγές δανεισμού , είναι :

- 6) Άλλες Τράπεζες για τις έκτατες περιπτώσεις και κυρίως για μεγαλύτερες μονάδες επιχειρηματικής μορφής .
- 7) Έμποροι που χρηματοδοτούν Γ. Ε. με τη μορφή χορηγήσεως παραγωγής με πίστωση ή με προαγορά και καταβολή της αξίας προϊόντος , το οποίο δεν έχει ακόμη ωριμάσει και συγκομισθεί και το χαρακτηρίζεται ως «ηρτημένη» παραγωγή .
- 8) Συνεταιρισμοί που χορηγούν διάφορα γεωργικά εφόδια -- μέσα που χρειάζονται οι παραγωγοί , με πίστωση και σε περιορισμένη κλίμακα καθώς και βραχυπρόθεσμα δάνεια σε μετρητά . Ακόμη οι συνεταιρισμοί μεσολαβούν ως εγγυητές για τη χορήγηση δανείων από την Α.Τ.Ε. στους παραγωγούς τους .
- 9) Διάφοροι ιδιώτες που δανειοδοτούν Γ. Ε. σε πολύ μικρή όμως κλίμακα με βραχυπρόθεσμη διάρκεια .

2) Αυτοχρηματοδότηση από κεφάλαια των Γ. Ε. .

Είναι ο βασικότερος ίσως τρόπος χρηματοδότησεως των ελληνικών Γ. Ε. είναι κατά κανόνα οικογενειακής μορφής . Τα έσοδα των Γ. Ε. μπορούν να καλύψουν άμεσες τρέχουσες ανάγκες για τη συνέχιση της λειτουργίας .

Ακόμη , οι ανάγκες για επενδύσεις και δημιουργία νέων περιουσιακών στοιχείων μπορούν να καλυφθούν από το καθαρό πλεόνασμα , δηλαδή τη διαφορά μεταξύ των ετησίων χρηματικών δαπανών αυτών με αντίστοιχες εισπράξεις από πωλήσεις προϊόντων .

6.6.1. Κατηγορίες και διαδικασίες αγροτικών δανείων .

Τα χορηγούμενα αγροτικά δάνεια διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τη χρονική τους διάρκεια και τον τρόπο διασφαλίσεως τους .

Ανάλογα με τη διάρκεια τους τα δάνεια διακρίνονται σε :

- **Βραχυπρόθεσμα** : Η κανονική διάρκεια τους δεν υπερβαίνει τους 12 μήνες , η διάρκεια τους μπορεί να παραταθεί και πέρα του ενός έτους , ώστε να συμπέσει με τη διάρκεια της παραγωγικής δραστηριότητας για την οποία χορηγείται . Τα δάνεια του είδους αυτού προορίζονται κατά κανόνα για την κάλυψη των αναγκών των Γ. Ε. σε κυκλοφοριακό κεφάλαιο .

- **Μεσοπρόθεσμα** : Είναι δάνεια διάρκειας 2-10 ετών , που προορίζονται κατά κανόνα για κάλυψη αναγκών σε πάγιο (ημιμόνιμο και μόνιμο) κεφάλαιο .

- **Μακροπρόθεσμα** : είναι τα δάνεια με διάρκεια μεγαλύτερη από 10 έτη και καλύπτουν συνήθως ανάγκες των Γ. Ε. σε μόνιμο κεφάλαιο .

Οι δύο τελευταίες κατηγορίες επικράτησε να αναφέρονται ως **Μεσομακροπρόθεσμα δάνεια ή Δάνεια μέσης και μακράς προθεσμίας** .

Ανάλογα με τον τρόπο διασφάλισης τους τα αγροτικά δάνεια διαχωρίζονται στις εξής κατηγορίες :

- **Δάνεια με προσωπική ασφάλεια και δάνεια με εμπράγματα ασφάλεια** . Τα δάνεια με εμπράγματα ασφάλεια διακρίνονται σε : Δάνεια **με ενέχυρο** και σε **ενυπόθηκα** δάνεια . Δάνεια με ενέχυρο σημαίνει δάνεια που διασφαλίζονται χρησιμοποιώντας κινητά περιουσιακά στοιχεία ως ενέχυρο . Ενυπόθηκα είναι τα δάνεια που διασφαλίζονται με έγγραφη υποθήκης σε ακίνητα περιουσιακά στοιχεία .

Τέλος , τα αγροτικά δάνεια μπορεί να ταξινομηθούν ανάλογα με τις παραγωγικές δραστηριότητες για τις οποίες προορίζονται . Με βάση το κριτήριο αυτό διακρίνονται ως εξής :

Καλλιεργητικά : Είναι ουσιαστικά τα βραχυπρόθεσμα δάνεια , που προορίζονται για τη χρηματοδότηση των ετησίων , ή εποχιακών καλλιεργητικών φροντίδων και δραστηριοτήτων .

Δάνεια με ενέχυρο : Είναι βραχυπρόθεσμα δάνεια διάρκειας 2-6 μηνών , που χορηγούνται όταν οι συνθήκες της αγοράς δεν επιτρέπουν τη διάθεση των προϊόντων σε συμφέρουσες τιμές .

Δάνεια οργανώσεων και ιδιωτικών βιομηχανιών , που προορίζονται για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων εμπορίας και μεταποίησης των συνεταιριστικών οργανώσεων και των γεωργικών βιομηχανιών .

Άλλες κατηγορίες δανείων με βάση το παραπάνω κριτήριο είναι τα **αρδευτικά** , τα **αλιευτικά** , τα **κτηνοτροφικά** , τα **εγγειοβελτιωτικά** , τα δάνεια **εξαγοράς χωραφιών** και τα **στεγαστικά** δάνεια .

Για όλες τις κατηγορίες των δανείων αυτών τα επιτόκια καθορίζονται στη χώρα μας με αποφάσεις των νομισματικών αρχών , δηλαδή της Τράπεζας της Ελλάδος και είναι υποχρεωτικά για όλες τις τράπεζες . τα επιτόκια που ισχύουν κανονικά σε όλη τη διάρκεια ενός δανείου χαρακτηρίζονται ως **συμβατικά** , ενώ αυτά που εφαρμόζονται , δηλαδή υπολογίζονται μετά τη λήξη ενός δανείου που δεν έχει εξοφληθεί , χαρακτηρίζονται ως **επιτόκια ευημερίας** .

Τα τελευταία είναι κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα συμβατικά επιτόκια , αλλά κατά κανόνα προτού εφαρμοσθούν δίνεται ένα επιπλέον εξάμηνο προθεσμία για να διευκολυνθούν οι αγρότες στην εξόφληση τους . Σημειώνεται ότι για όλα τα δάνεια της Α.Τ.Ε. , υπάρχουν διάφορες επιπλέον επιβαρύνσεις , η σημαντικότερη από τις οποίες είναι η προσαύξηση υπέρ του ΟΓΑ , οι οποίες επαυξάνουν το κανονικό επιτόκιο κατά 1-2 εκατοστιαίες μονάδες .

6.6.2. Ο ρόλος των γεωργικών συνεταιρισμών .

Στη χώρα μας οι περισσότεροι γεωργικοί συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται ως πιστωτικοί γιατί σύμφωνα με τους καταστατικούς σκοπούς τους η άσκηση των πιστωτικών εργασιών κατέχει κυρίαρχη θέση στις δραστηριότητες τους . Σήμερα έχουν διαμορφωθεί δύο βασικές τάσεις ως προς το ρόλο των γεωργικών συνεταιρισμών στην άσκηση της αγροτικής πίστωσης . Η μεγαλύτερη πλειοψηφία τους , περίπου 90% , περιορίζεται σε ένα μικρό διαμεσολαβητικό ρόλο μεταξύ Α.Τ.Ε. και μελών των συνεταιρισμών . Οι υπόλοιποι συνεταιρισμοί ασκούν βραχυπρόθεσμη αγροτική πίστη αυτοτελώς , με κεφάλαια όμως της Α.Τ.Ε. .

Στην πρώτη περίπτωση ο ρόλος των συνεταιρισμών είναι περιορισμένος στη διαμεσολάβηση μεταξύ της Α.Τ.Ε. και των άλλων μελών τους . Αυτή συνίσταται στην ανάληψη της υποχρέωσης από τον πρόεδρο ή το γραμματέα του συνεταιρισμού να επισκεφθεί το υποκατάστημα της Α.Τ.Ε. όπου , αφού συνάψει τα δάνεια παραλαμβάνει και τα αντίστοιχα ποσά για λογαριασμό των ενδιαφερομένων γεωργών.

Η σχετικά απλή αυτή παρέμβαση των συνεταιρισμών αποτελούσε ιδιαίτερα στο παρελθόν , αξιόλογη υπηρεσία για τους γεωργούς (δυσκολία στη συγκοινωνία , χρόνος και δαπάνες , που απαιτούσε η αυτοπρόσωπη μετάβαση και διεκπεραίωση των προβλεπομένων διαδικασιών) . Αλλά και από την πλευρά της Α.Τ.Ε. με τον τρόπο αυτό είναι δυνατή η ταυτόχρονη εξυπηρέτηση πολλών πελατών , χωρίς μάλιστα την παρουσία τους και γενικά περιορισμός του απαιτούμενου χρόνου και κόστους .

Τα τελευταία χρόνια , με τη συνεχή βελτίωση των συνθηκών επικοινωνίας και μετακινήσεως των αγροτών στα αστικά κέντρα , η παραπάνω διαμεσολαβητική παρέμβαση των συνεταιρισμών , ιδιαίτερα στη βραχυπρόθεσμη πίστη , έλαψε να έχει μεγάλη σημασία για τους δανειζόμενους αγρότες . Επίσης η διατήρηση από την Α.Τ.Ε. χωριστών λογαριασμών για κάθε πιστούχο αγρότη αποστερεί μια ακόμη δυνατότητα μειώσεως των διαχειριστικών δαπανών και εκπτώσεων στα επιτόκια των συνεταιρισμένων αγροτών .

Αντίθετα , η αυτοτελής άσκηση της βραχυπρόθεσμης αγροτικής πίστεως , παρόλο που εφαρμόζεται , όπως προαναφέρθηκε , από μικρή μειοψηφία συνεταιρισμών , φαίνεται ότι προσφέρει περισσότερες δυνατότητες και εξακολουθεί να προκαλεί το ενδιαφέρον . «Αυτοτελής» ονομάζεται η άσκηση της βραχυπρόθεσμης αγροτικής πίστεως από τους συνεταιρισμούς , στις περιπτώσεις που ίδιοι χορηγούν δάνεια στα μέλη τους , από κεφάλαια που δανείζονται ως νομικά πρόσωπα από την Α.Τ.Ε. .

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται με τις ίδιες διαδικασίες και κριτήρια που εφαρμόζει η Α.Τ.Ε. και επιστρέφονται κατά κανόνα στον ίδιο το συνεταιρισμό . Για να ανατεθεί η αυτοτελής άσκηση της αγροτικής πίστεως σε συνεταιρισμό , απαιτείται η σύμφωνη γνώμη πολλών συναρμοδίων υπηρεσιών .

Από το 1984 αποφασίστηκε από την Α.Τ.Ε. να επεκταθεί δοκιμαστικά ο θεσμός της αυτοτελούς αγροτικής πίστεως και στα μεσοπρόθεσμα δάνεια ορισμένων κατηγοριών και μέχρι το ύψος των 200 χιλ. δρχ. κατά δάνειο από ενδιαφερόμενους συνεταιρισμούς που ήδη ασκούν τη βραχυπρόθεσμη αγροτική πίστη .

Σύμφωνα με τις ετήσιες απολογιστικές εκθέσεις της Α.Τ.Ε. , δεν έχουν διαπιστωθεί μέχρι σήμερα σοβαρές παραλείψεις από συνεταιρισμούς που έχουν εφαρμόσει το σύστημα της αυτοτελούς αγροτικής πίστεως . Από την πλευρά όμως των γεωργικών συνεταιρισμών υποστηρίζεται ότι οι δραστηριότητες αυτές δεν είναι συμφέρουσες για τους ίδιους , γιατί οι χορηγούμενες προμήθειες δεν επαρκούν για την κάλυψη των εξόδων που δημιουργούν .

6.7. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ .

Ευνοϊκοί συντελεστές ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας .

Η Ελλάδα που , ως γνωστόν , βρίσκεται στη Μεσόγειο και στο νότιο τμήμα της εύκρατης ζώνης , ανάμεσα στα γεωγραφικά πλάτη 35° και 42° , παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα σε ότι αφορά την ανάπτυξη των φυτών και υπερτερεί από πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες στην πρωιμότητα και τη δυνατότητα καλλιέργειας ορισμένων φυτών . Το κλίμα της Ελλάδας , διαμορφώνεται από ορισμένους παράγοντες όπως είναι :

Α) Η διαφορά γεωγραφικού πλάτους κατά 7° μεταξύ του νοτιότερου και βορειότερου άκρου της χώρας . Η διαφορά αυτή επηρεάζει κατά κύριο λόγο τη θερμοκρασία και λιγότερο τη φωτοπερίοδο . Έτσι όταν η Κρήτη έχει θερμοκρασία 31° C το βόρειο τμήμα της Μακεδονίας έχει 4° C και είναι φανερό ότι άλλα φυτά μπορούν να φυτρώσουν και να αναπτυχθούν στην Κρήτη και άλλα στη Μακεδονία . Αποτέλεσμα αυτής της διαφοράς στη θερμοκρασία είναι το γεγονός ότι τα πρώτα πρώιμα λαχανικά , που κατακλύζουν τις ελληνικές αγορές και που εξάγονται και στο εξωτερικό , προέρχονται αρχικά από την Κρήτη και αργότερα από την Πελοπόννησο .

Β) Το ανάγλυφο της χώρας και κυρίως η παρουσία των οροσειρών , οι οποίες έχοντας διάταξη από ΒΔ προς ΝΑ , προκαλούν περισσότερες βροχοπτώσεις στο δυτικό από όσες στο ανατολικό τμήμα της χώρας και προστατεύουν το δυτικό τμήμα από τους ψυχρούς ΒΑ ανέμους , που δέχεται η βορειοανατολική Ελλάδα κατά τη διάρκεια του χειμώνα . Έτσι το κλίμα στην περιοχή της Άρτας π.χ. είναι διαφορετικό από εκείνο της Θεσσαλίας , με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η καλλιέργεια εσπεριδοειδών στην περιοχή αυτή της Ηπείρου , όπως αναφέραμε σε προηγούμενο κεφάλαιο .

Γ) Οι μεγάλες υψομετρικές διαφορές ανάμεσα στις περιοχές των παραλίων και των πεδιάδων από τη μια πλευρά και στις ορεινές περιοχές από την άλλη . Οι ορεινές περιοχές χαρακτηρίζονται από ψυχρό και παρατεταμένο χειμώνα , ενώ αντίθετα το κλίμα είναι ηπιότερο στα χαμηλά με αποτέλεσμα να έχουμε πρώιμα προϊόντα στα παράλια και στις πεδιάδες και αργότερα τα ίδια προϊόντα στα ορεινά .

Δ) Η γεωγραφική κατανομή της στεριάς και της θάλασσας . Η θάλασσα περιβρέχει τη χώρα από τρεις πλευρές και η απόσταση των διαφόρων σημείων του

εσωτερικού της στεριάς από την ακτή είναι σε πολλά τμήματα της χώρας μικρή , με αποτέλεσμα να δημιουργείται μικρότερο πλάτος ημερήσιας διακυμάνσεως της θερμοκρασίας , να μην έχουμε δηλαδή πολύ χαμηλές θερμοκρασίες το πρωί , πολύ ζέστη το μεσημέρι και ξανά πολύ χαμηλή θερμοκρασία το βράδυ , όπως συμβαίνει π.χ. στον κάμπο Θεσσαλίας , όπου παρατηρούνται και οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες το καλοκαίρι .

Η μεγαλύτερη πάλι ηλιοφάνεια σ' ολόκληρη τη χώρα αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα για το κλίμα της Ελλάδας από άποψη γεωργική . Πλεονεκτήματα ακόμη είναι και η θερμοκρασία η οποία , παρά την ετήσια διακύμανση της , ούτε το θέρος ανεβαίνει πολύ ψηλά ούτε το χειμώνα κατεβαίνει πολύ χαμηλά. Η βλαστική περίοδος είναι μεγάλη και επιτρέπει σε πολλά φυτά να συμπληρώσουν το βιολογικό τους κύκλο , ακόμη και στις ορεινές περιοχές , όπου όμως είναι κάπως μικρότερη . Έτσι οι χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα είναι πολύτιμες για πολλά φυτά , ώστε να μπορέσουν να μπουν στο αναπαραγωγικό στάδιο . Δυστυχώς η βροχόπτωση αποτελεί σοβαρό μειονέκτημα του κλίματος της χώρας μας . Έτσι σε όλη τη χώρα έχουμε ξηρό καλοκαίρι και πολλές βροχές κατά το χειμώνα . Εξαίρεση αποτελεί η ορεινή και βόρεια Ελλάδα , όπου η βροχόπτωση παρουσιάζει ένα δεύτερο μέγιστο το Μάιο και τον Ιούνιο , χωρίς όμως να επαρκεί για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των καλλιεργειών , που αναπτύσσονται το καλοκαίρι .

Γι' αυτό το λόγο πρέπει ή να καλλιεργούνται φυτά που ολοκληρώνουν το βιολογικό τους κύκλο αξιοποιώντας την περίοδο φθινόπωρο – χειμώνας – άνοιξη , ή καλοκαίρι , να αντιμετωπίζεται η έλλειψη βροχοπτώσεων με ποτίσματα . Ειδικότερα , τα ποτίσματα μπορούν όχι μόνο να εξουδετερώσουν το μειονέκτημα , επιτυγχάνοντας έτσι την εντατικοποίηση της γεωργίας μας . Τέλος , πρέπει να τονισθεί ότι στα νότια διαμερίσματα της Κρήτης μπορούν να καλλιεργηθούν φυτά θερμών χωρών , όπως οι μπανανιές , οι αβοκάντος κ.α. , των οποίων η ζήτηση είναι πολύ μεγάλη σε όλη την Ευρώπη , όπου λόγω κλιματολογικών συνθηκών δεν μπορούν να καλλιεργηθούν .

Είναι φανερό ότι ο άνθρωπος παράγοντας παίζει ένα ιδιαίτερο και σημαντικό ρόλο ανάμεσα στους παραπάνω συντελεστές για την ανάπτυξη της γεωργίας . Ο Έλληνας αγρότης , προικισμένος με υπομονή και επιμονή και μαθημένος σε στερήσεις και κακουχίες , θα μπορούσε να καταφέρει πολλά στον τομέα της γεωργίας . Ιδιαίτερα αν δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα στην εξειδίκευση του . Είναι άλλωστε πολλά τα παραδείγματα επιτυχημένων Ελλήνων αγροτών .

6.8. Επιπτώσεις από την ένταξη της Ελλάδος στην Ε.Ε. .

Από 1/1/1981 η Ελλάδα έγινε πλήρες μέλος της Ε.Ε. με συνέπεια η χώρα μας να αποδεχτεί το κοινοτικό κεκτημένο για την γεωργία .

Συνεπώς προβλήματα της Κ.Α.Π. , όπως το πρόβλημα των χαμηλών αγροτικών εισοδημάτων , ήταν δεδομένο ότι θα αποτελούσαν πλέον και προβλήματα της ελληνικής γεωργίας .

Για επιπτώσεις που δημιούργησε η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. μπορούμε να τις συνοψίσουμε σε κατηγορίες :

Α) Οι επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων . Ενώ πριν την ένταξη της Ελλάδος στην Ε.Ε. η γεωργία αποτελούσε ένα πλεονασματικό τομέα για το εμπορικό ισοζύγιο αμέσως μετά την ένταξη της στην Ε.Ε. παρουσιάστηκε έλλειμμα . Αυτό οφείλεται κυρίως τόσο στην εξέλιξη των εξαγωγών όσο και στην μεγάλη μείωση των εισαγωγών σε αγροτικά προϊόντα που ενισχύθηκε από την αρχή της κοινοτικής προτίμησης .

Επιπλέον δόθηκε η δυνατότητα στην Ελλάδα της απόσυρσης μεγάλων ποσοτικών αγροτικών προϊόντων με αποτέλεσμα οι ποσότητες των προϊόντων που καταλήγουν στις χωματερές να είναι μεγαλύτερες από αυτές που εξάγονται .

Β) Οι δΟΣΟΛΗΨΙΕΣ της Ελλάδας με το FEOGA απέβησαν θετικές . Όσον αφορά το τμήμα εγγυήσεων οι θεσμικές τιμές καθορίστηκαν σε υψηλά επίπεδα λόγω της ανάγκης ευθυγράμμισης των ελληνικών τιμών των αγροτικών προϊόντων με τις αντίστοιχες κοινοτικές . Επιπλέον όμως υπάρχουν και άλλοι λόγοι που οδήγησαν σε μια υψηλότερη αύξηση των τιμών στην Ελλάδα σε σχέση με τις κοινοτικές . Οι λόγοι αυτοί ήταν :

- 1) Οι γενικές αυξήσεις των τιμών του συγκεκριμένου προϊόντος σε Ευρωπαϊκές νομισματικές μονάδες .
- 2) Η θέση και η ρύθμιση του προϊόντος κατά τη μεταβατική περίοδο .
- 3) Η ειδική μεταχείριση των Ελληνικών τιμών και προϊόντων σαν αποτέλεσμα των ελληνικών κτημάτων προσανατολισμού οι εισφορές πόρων ήταν περιορισμένες πράγμα που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αδυναμία εκπόνησης μελετών από την Ελλάδα που θα είχαν πιθανότατα χρηματοδότησης .

6.8.1. Η ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Ε.Ε.

Η ένταξη και των 2 χωρών της Ιβηρικής Χερσονήσου είναι φυσικό πως δημιούργησε προβλήματα στην Ελληνική Γεωργία .

Πέρα από τις αναλογίες που παρουσιάζουν οι χώρες στην οικονομική τους διάρθρωση με τη χώρα μας , παρουσιάζονται σχεδόν ταυτόσημες στον γεωργικό τομέα .

Η ένταξη της Ισπανίας στην κοινότητα των δέκα είχε ως συνέπεια να αυξηθεί κατά 30% την χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση , κατά 25% την γεωργική απασχόληση , κατά 32% τον αριθμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ενώ τα 37 εκατομμύρια των Ισπανών αυξάνουν μόνον κατά 14% τον αριθμό των καταναλωτών στην κοινότητα . Αντίστοιχα η προσχώρηση της Πορτογαλίας σημαίνει μια αύξηση 4% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης , κατά 12,8% της γεωργικής απασχόληση και κατά 3,6% του αριθμού των καταναλωτών . Η γεωργία συμμετέχει στον σχηματισμό του Α.Ε.Π. σε ποσοστό 9% στην Ισπανία και σε 14,5% στην Πορτογαλία .

Όσον αφορά ειδικά την παραγωγή αγροτικών προϊόντων η προσχώρηση της Ισπανίας σημαίνει αύξηση κατά 25% της παραγωγής λαχανικών , κατά 48% της παραγωγής νωπών φρούτων κατά 59% της παραγωγής ελαιολάδου . αλλά μόνο κατά 6% της παραγωγής γάλακτος και 14,5% της παραγωγής σιτηρών .

Συγχρόνως το ζωικό κεφάλαιο βοοειδών αυξάνει μόνο κατά 6% . Τα ποσοστά αύξησης που συνδέονται με την προσχώρηση της Πορτογαλίας είναι πολύ χαμηλά .

Έτσι ο βαθμός αυτοεφοδιασμού της Ε.Ε. όσον αφορά τα μεσογειακά προϊόντα (κρασί , οπωροκηπευτικά ελαιόλαδο) αυξάνεται ενώ μειώνεται για ορισμένα είδη παραγωγής ζωικών προϊόντων .

Συνεπώς οι χώρες της Ε.Ε. που παράγουν μεσογειακά προϊόντα και φυσικά η Ελλάδα θα έχουν μεγαλύτερο πρόβλημα στη διάθεση των προϊόντων τους ενώ αντίθετα θα επωφεληθούν οι Βόρειες χώρες εφόσον θα μπορούν χωρίς κανένα εμπόδιο να καταλάβουν με τα προϊόντα τους την αγορά των δύο Ιβηρικών χωρών .

Επιπρόσθετα αναμένεται ότι οι χώρες αυτές θα παίρνουν ετησίως 850-1400 εκατομμύρια ECU περισσότερα απ' όσα συνεισφέρουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό πράγμα που σημαίνει ότι θα μειωθούν τα περιθώρια καθαρών απολαβών για την Ελλάδα .

Βέβαια σε αντιστάθμισμα όλων αυτών υιοθετήθηκαν τα ΜΟΠ διάρκειας 7 ετών (1985-1992) των οποίων το συνολικό ύψος είναι περίπου 300 δις . δρχ. (με μέση

κοινοτική επιχορήγηση 70%) στα οποία κυριαρχεί ο αγροτικός τομέας που θα απορροφήσει τα 2/3 της συνολικής δαπάνης .

6.9. Δυσχέρειες αναπτύξεως της ελληνικής γεωργίας .

- 1) **Ο μικρός κλήρος .** Όταν τη δεκαετία του 1920 μοιράσθηκαν τα περισσότερα τσιφλίκια στους ακτήμονες καλλιεργητές , που αυξήθηκαν υπέρμετρα σε αριθμό με την άφιξη των προσφύγων από την Μ. Ασία και τον Πόντο , έγινε αναγκαστικά ένα μεγάλο λάθος . Δεν μοιράσθηκε η γη με κριτήριο την έκταση στο σύνολο των ακτημόνων , ανεξάρτητα αν το κομμάτι γης επαρκούσε ή όχι για να θρέψει τις οικογένειες τους .
- 2) **Ο πολυτεμαχισμός της γης .** Η γη του αγρότη σήμερα δεν είναι μόνο λίγη , αλλά και πολυτεμαχισμένη . Όπως είδαμε παραπάνω ο τρόπος μοιρασιάς της γης στους απογόνους τεμάχισε και ξανατεμάχισε το γεωργικό κλήρο με αποτέλεσμα πολλοί αγρότες μας σήμερα να έχουν 30 στρέμματα γης , που αποτελείται από 10-15 κομμάτια διασκορπισμένα γύρω από το χωριό τους . Ο κατατεμαχισμός αυτός των γεωργικών κληρών και οι μεγάλες μεταξύ τους αποστάσεις δεν ευνοούν την παραγωγή προϊόντων καλής ποιότητας και χαμηλού και ανταγωνιστικού κόστους , γιατί διευκολύνουν την εφαρμογή βελτιωμένης τεχνολογίας και την οργάνωση της εκμεταλλεύσεως πάνω σε επιχειρηματική βάση . Λύση στο παραπάνω πρόβλημα δίνει ο αναδασμός της γης , που άρχισε να εφαρμόζεται από το 1953. Το κράτος δηλαδή ξαναμοιράζει με δίκαιο τρόπο την καλλιεργήσιμη γη , ώστε ο κάθε αγρότης να πάρει γη ενωμένη σε ένα κομμάτι , αν είναι δυνατόν , ή το πολύ σε δύο ή τρία. Ταυτόχρονα με τον αναδασμό συνδυάζονται και γίνονται διάφορα εγγειοβελτιωτικά έργα .
- 3) **Το μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ασχολείται με την πρωτογενή παραγωγή .** Το σύνολο των Ελλήνων αγροτών πλησιάζει τα 2.000.000. Αυτός ο αριθμός είναι πολύ μεγάλος . Σε σύγκριση μάλιστα με τις αναπτυγμένες χώρες είναι υπερβολικός . Ειδικότερα σε σύγκριση με την Ε.Ε. ο αριθμός , επομένως όσων ασχολούνται με τη γεωργία , θα πρέπει να μειωθεί σε ποσοστό κάτω από 10% . Αυτό θα οδηγήσει στην αύξηση του γεωργικού

κλήρου και θα δώσει τη δυνατότητα στο γεωργό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης γεωργίας και να πετύχει .

- 4) **Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των αγροτών και ιδιαίτερα το επίπεδο της επαγγελματικής τους κατάρτισεως** . Έχουμε πει πολλές φορές ως τώρα ότι ο αγρότης μας δεν έχει τη μόρφωση που πρέπει , δηλαδή γενική και επαγγελματική μόρφωση . Και σήμερα ακόμη υπάρχει η τάση ο γεωργός να σπουδάζει τα παιδιά του ή να τα προωθεί σε άλλες δουλειές και να τα κρατά στο χωριό αυτό που «δεν παίρνει τα γράμματα» . Η εύκολη εξ' άλλου έξοδος του αγροτικού πληθυσμού προς την πόλη και το εξωτερικό , βοηθά και μεγαλώνει το πρόβλημα . Επίσης ως πριν από λίγα χρόνια επικρατούσε η γνώμη πως ο καθένας μπορούσε να κάνει το γεωργό . Σ' αυτό βοηθά και η πολιτική του κράτους , που δεν ξεχωρίζει τους γεωργούς που θα δανειοδοτήσει ή θα επιδοτήσει , αλλά , ανεξάρτητα από τις γνώσεις που έχουν , τους δίνει με τα ίδια κριτήρια τις ίδιες διευκολύνσεις . Έτσι οι γεωργοί μας μην έχοντας την ανάγκη δεν ενδιαφέρονται και δεν φροντίζουν να μάθουν τις νέες και πιο σωστές τεχνικές .

Βέβαια το Υπουργείο Γεωργίας με την Υπηρεσία των Γεωργικών Εφαρμογών και Εκπαιδεύσεως προσπαθεί να ενημερώσει τους γεωργούς μας , δεν είναι όμως και τόσο θεαματικά τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα . Το πρόβλημα δηλαδή εξακολουθεί να υπάρχει .

Αναλυτικότερα , η γεωργική εκπαίδευση που σήμερα είναι :

- **Η σχολική εκπαίδευση** . Χορηγείται από την Αμερικανική Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης σε επίπεδο μέση Γεωργικής Σχολής , με διάρκεια φοιτήσεως τρία έτη , καθώς και από έξι άλλα γεωργικά σχολεία με διάρκεια φοιτήσεως 1-2 έτη . Ήδη βρίσκεται στο στάδιο μελέτης και η ίδρυση άλλων μέσων γεωργικών σχολών .

- **Το εξωτερικό πρόγραμμα εκπαίδευσέως των νέων αγροτών** . Αυτό το πρόγραμμα , εφαρμόζεται στο επίπεδο της αγροτικής κοινότητας για νέους της ίδιας , όπως και πιο πάνω , ηλικίας . Οι νέοι παίρνουν παρόμοιες γνώσεις , όπως και στα Κ.Ε.Γ.Ε. , αλλά , με περισσότερη πρακτική εκπαίδευση , που γίνεται κυρίως από τους γεωπόνους των γεωργικών εφαρμογών της περιοχής .

- **Το πρόγραμμα γεωργικών εφαρμογών και εκπαίδευσέως των αγροτών** . Το πρόγραμμα αυτό αποβλέπει στην εκπαίδευση των αγροτών επί τόπου , στις κοινότητες τους και τα χωράφια τους . Οι βασικές δυσχέρειες που παρεμποδίζουν την πραγματοποίηση ολοκληρωμένων αποτελεσμάτων είναι οι περιορισμένες

γραμματικές γνώσεις του αγροτικού πληθυσμού , η έλλειψη βασικής γεωργικής μορφώσεως του συνόλου των αγροτών και τα μεγάλα κενά σε γεωπόνους και άλλους επιστήμονες , στους οποίους πολλές φορές δεν χορηγούνται ούτε τα στοιχειώδη μέσα για την άσκηση του λειτουργήματος τους .

6.10. Προϋποθέσεις αναπτύξεως της ελληνικής γεωργίας .

Για να αναπτυχθεί η Ελληνική Γεωργία και να φτάσει σε επίπεδο που μπορεί η γεωργική επιχείρηση ή η εκμετάλλευση του Έλληνα αγρότη να συναγωνίζεται με ίσους όρους τις ομοειδείς επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις των άλλων χωρών της Ε.Ο.Κ. πρέπει να υπάρχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις :

A) Να μειωθεί ο αγροτικός μας πληθυσμός . Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5.2.3. , το ποσοστό των γεωργών στην Ελλάδα είναι υπερβολικό σε σύγκριση με άλλες περισσότερο αναπτυγμένες χώρες . Είναι λοιπόν απαραίτητη προϋπόθεση η μείωση του αγροτικού μας πληθυσμού σε ανάλογα επίπεδα . Έτσι η γη θα μείνει σε λιγότερα χέρια , θα αυξηθεί δηλαδή ο γεωργικός κλήρος της κάθε αγροτικής οικογένειας και η εκμετάλλευση θα γίνει βιώσιμη και ικανή να συναγωνίζεται τις άλλες ομοειδείς εκμεταλλεύσεις των χωρών της Ε.Ε. .

B) Να εξειδικευθούν όσοι παραμένουν στην πρωτογενή παραγωγή . Όπως αυτός που δουλεύει σε εργοστάσιο ή έχει ξυλουργείο πρέπει να γνωρίζει καλά τη δουλειά του σε όλες τις λεπτομέρειες της , για να πετύχει , έτσι και ο γεωργός πρέπει να γνωρίζει καλά τι πρέπει να κάνει , πότε και πώς . Εδώ υπάρχει όμως μια διαφορά : Η γεωργία χωρίζεται σε ειδικότητες . Άλλη είναι η δουλειά του αμπελουργού , άλλη του λαχανοκόμου , άλλη του κτηνοτρόφου , άλλη του δενδροκόμου . Ίσως , σε ορισμένες περιπτώσεις να χρειάζεται και περισσότερη εξειδίκευση .

Όποιος λοιπόν ασχοληθεί με την πρωτογενή παραγωγή στο μέλλον θα πρέπει να γνωρίζει τα πάντα για μια καλλιέργεια ή για μια δουλειά , δηλαδή θα πρέπει να εξειδικευθεί . Η εξειδίκευση αυτή δεν σταματά ποτέ , γιατί κάθε τόσο δημιουργούνται νέες γνώσεις , ανακαλύπτονται καινούργιες τεχνικές και ο αγρότης που δεν φροντίζει

να ενημερώνεται και να τις εφαρμόζει γρήγορα , θα βρίσκεται πάντοτε σε μειονεκτική θέση .

Γ) Να δημιουργηθούν βιώσιμοι γεωργικοί κλήροι . Όπως ήδη αναφέραμε, είναι απαραίτητο να μειωθεί ο αριθμός των ασχολούμενων με τη γεωργία και συγχρόνως να ληφθεί μέριμνα , ώστε τον κλήρο τους να τον αγοράσουν ή να τον νοικιάσουν όσοι μένουν , για να μεγαλώσουν έτσι τη γεωργική τους εκμετάλλευση .

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ε Β Δ Ο Μ Ο

ΘΕΣΗ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

I. Γενικά στοιχεία .

Τα στοιχεία τα σχετικά με τον πληθυσμό , τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις , την κατανομή των εκτάσεων , τη χρήση της γης και την φυτική και ζωική παραγωγή , παραθέτουμε στους πίνακες , που ακολουθούν το κείμενο .

II. Επιτευχθέντα αποτελέσματα .

I. Φυτική Παραγωγή .

α) Σιτηρά .

Τα χειμερινά σιτηρά καλλιεργούνται σε αξιόλογες εκτάσεις . Καταλαμβάνουν , κατά κανόνα , μη αρδευόμενα τμήματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων . Τα μέτρα στήριξης του εισοδήματος των καλλιεργητών έχουν σαν αποτέλεσμα τη σταθεροποίηση των καλ/νων εκτάσεων με ελαφρές αυξητικές τάσεις . Έτσι , αν και τα χειμερινά σιτηρά δεν πρόκειται να αποτελέσουν δυναμικό κλάδο για το Νομό , θα εξακολουθούν να καλ/νται στα σημερινά περίπου επίπεδα και κατά τα προσεχή χρόνια .

Η καλλιέργεια του αραβοσίτου κυμάνθηκε στα ίδια περίπου επίπεδα με εκείνη των τελευταίων ετών και επειθάρχησε στους περιορισμούς της δυνατότητας άρδευσης και τον ανταγωνισμό από άλλους δυναμικότερους κλάδους .

β) Πατάτες .

Η πατάτα αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους κλάδους παραγωγής στο Νόμο και ιδιαίτερα για την περιοχή της Κάτω Αχαΐας . Καλλιεργείται σε δύο περιόδους δηλ. την άνοιξη (πρώιμη) και το φθινόπωρο . Παράγονται περίπου 75χιλ. τόνοι το χρόνο . Δυσχέρειες και προβλήματα στη διάθεση του προϊόντος δεν παρουσιάστηκαν οι δε τιμές , τις οποίες εξασφάλισαν οι παραγωγοί , ήταν

ικανοποιητικές διατέθηκε στην εσωτερική αγορά ενώ έγινε και εξαγωγή 2.625 τόνων ανοιζιάτικης πατάτας .

Γ) Τομάτες .

ι. Τομάτα για νωπή κατανάλωση . Καλλιεργήθηκε σε έκταση 7.000 στρεμ. περίπου. Η παραγωγή κρίνεται ικανοποιητική και διατέθηκε για την κάλυψη αναγκών του Νομού καθώς και για αυτοκατανάλωση . Η διάθεση δεν συνάντησε προβλήματα .

ιι. Τομάτα για βιομηχανική χρήση .

Καλλιεργήθηκε σε έκταση 5.000 στρ. περίπου με βάση συμφωνητικά μεταξύ παραγωγών και μεταποιητών . Η παραγωγή εξελίχθηκε ομαλά και η διάθεση έγινε στις κατώτερες συμφωνημένες τιμές . Το ενδιαφέρον των καλλιεργητών είναι μεγαλύτερο από τις παρεχόμενες , βάσει των κατανομών , δυνατότητες .

Δ) Καρπούζι – Πεπόνι .

Η καλλιέργεια των μπουστάνικων και κύρια του καρπουζιού γίνεται στην περιοχή της Κάτω Αχαΐας και όπου εξασφαλίζεται η άρδευση . Καλλιεργούνται περίπου 10-15 χιλ. στρέμματα του προϊόντος . Γενικά τα προβλήματα στη διάθεση του καρπουζιού , δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για θεαματική ανάπτυξη του κλάδου και οι μικρές αυξομειώσεις στις καλλιεργούμενες εκτάσεις από χρόνο σε χρόνο , εξαρτώνται από τις συνθήκες εμπορίας που επεκράτησαν κατά την τελευταία εμπορική περίοδο για το προϊόν . Πάντως , παρατηρείται τάση για αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων σε χαμηλή κάλυψη , για εξασφάλιση πρωίμισης .

Ε) Ανθοκομία .

Η καλλιέργεια ανθοκομικών φυτών παρουσιάζει στασιμότητα αν και , αντικειμενικά , υπάρχουν προϋποθέσεις (κλίμα , αγορά) για την ανάπτυξη της στην Αχαΐα . Βασικός ανασταλτικός παράγοντας είναι το μεγάλο κόστος επένδυσης για την κατασκευή θερμοκηπίου .

ΣΤ) Αμπελοειδή .

- **Κορινθιακή σταφίδα** . Η παραγωγή ήταν ικανοποιητική και η διάθεση χωρίς μεγάλα προβλήματα . Οι τιμές , χαμηλότερες από εκείνες του προηγούμενου χρόνου , εξισορροπούνται από την εισοδηματική (στρεμματική) ανίσχυση .

- **Οινάμπελοι** : Είναι ίσως ο σημαντικότερος κλάδος του γεωργικού τομέα για το Νομό Αχαΐας . Η παραγωγή κατά εξελίχθηκε ομαλά και οι αποδόσεις ήταν ικανοποιητικές . Η διάθεση του προϊόντος δέχθηκε τις πιέσεις των πλεονασμάτων των προϊόντων οίνου με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν τιμές χαμηλές . Πρέπει να σημειωθεί ότι και η ποιότητα του προϊόντος (σακχαρικός τίτλος) , σε σημαντικό μέρος της παραγωγής δεν είναι η επιθυμητή και αυτό δρα πειστικά στην εμπορία του συνόλου της παραγωγής .

Z) Δενδροκομία .

- **Ελιά** .Κυρίαρχος κλάδος στις πεδινές και ημιορεινές περιοχές του Νομού Αχαΐας . Υπάρχουν 400.000 χιλ. δένδρα ελαιοποιήσιμων και επιτραπέζιων – βρωσίμων ποικιλιών . Η παραγωγή ανέρχεται σε 4-8 χιλ. τόνους την μια χρονιά και 16-20 χιλ. τόνους την άλλη χρονιά .

- **Εσπεριδοειδή** . Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι καλλιέργειες της Λεμονιάς και Πορτοκαλιάς . Στην περιοχή της Αιγιαλείας η Λεμονιά αποτελεί τον κύριο κλάδο του πεδινού τμήματος , με 1.000.000 περίπου δένδρα σε παραγωγική ηλικία . Η παραγωγή ανέρχεται σε 50χιλ . τόνους περίπου ετησίως .

- **Λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες** : Τοπικό οικονομικό ενδιαφέρον έχουν οι καλλιέργειες της Κερασιάς και της καρυδιάς .

2 . Ζωική Παραγωγή .

α) Κρέας .

Η παραγωγή κρέατος στο νομό παρουσιάζει στασιμότητα . Το αιγοπρόβειο κρέας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες βόσκησης , οι οποίες με τη σειρά τους επηρεάζονται από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν κατά την εξεταζόμενη περίοδο .

Άλλος παράγοντας , που επηρεάζει τη στασιμότητα στην παραγωγή αιγοπρόβειου κρέατος , είναι το ότι τα αμνοερίφια σφάζονται σε μικρή ηλικία και βάρος . Προς την κατεύθυνση αυτή σημαντικό ρόλο έχει το κατά πόσο είναι υψηλή η

τιμή του γάλακτος , ώστε να συντελέσει στην πρόωρη σφαγή των αμνοεριφίων . Το βόειο κρέας δεν φαίνεται ότι έχει προοπτικές αξιόλογες στο νομό Αχαΐας .

Η παραγωγή του βοείου κρέατος βασίζεται στην εκτροφή μόσχων , που παράγονται στις εκμ/σεις και η προοπτική αύξησης του συνδέεται με την αύξηση του αριθμού των γαλακτοπαραγωγών αγελάδων προοπτική όχι ευνοϊκή με εξαίρεση την ορεινή περιοχή Καλαβρύτων (ποσοστώσεις γάλακτος) .

B) Γάλα .

Η παραγωγή του γάλακτος στον Νομό Αχαΐας κυμάνθηκε στα επίπεδα προηγούμενων χρόνων .

Η αξιοποίηση του αιγοπροβείου γάλακτος γίνεται κύρια με τυροκόμηση . Η δυναμικότητα των λειτουργούντων τυροκομείων εξυπηρετεί απόλυτα τις ανάγκες μεταποίησης του αιγοπροβείου γάλακτος του Νομού Αχαΐας . Εν τούτοις υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτιώσεων και εκσυγχρονισμού των μονάδων , που υπάρχουν . Έτσι θα υπάρξει η δυνατότητα για παραγωγή προϊόντων ανωτέρας ποιότητας και με καλύτερους οικονομικούς όρους .

Στον τομέα της τυροκόμησης του γάλακτος δραστηριοποιούνται οι Ενώσεις Αγροτικών Συν/σμών Καλαβρύτων και Πατρών . Στην αξιολόγηση του αγελαδινού γάλακτος του Νομού σοβαρό ρόλο παίζει το συν/κο εργοστάσιο “ ΠΡΩΤΟ ” διαθέτοντας στην τοπική αγορά παστεριωμένο γάλα και γιαούρτι .

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ
2001
(σε τόνους)

ΠΡΟΙΟΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (σε τόνους)
Σιτάρι Μαλακό	4359
Σιτάρι Σκληρό	8149
Κριθάρι	6716
Βρώμη	12891
Σίκαλη	23
Αραβόσιτος	25641
Ρύζι	-
Φασόλια	816
Κουκιά	44
Λαθούρια	1
Ρεβίθια	38
Μπιζέλια	86
Φακή	10
Καπνός	-
Σύνολο	58774

ΠΕΠΟΝΟΕΙΔΗ

ΠΡΟΙΟΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
Καρπούζια	29434
Πεπόνια	3519
Πατάτες	129161
Σύνολο	162114

ΛΑΧΑΝΙΚΑ

ΠΡΟΙΟΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
Κουνουπίδια	3474
Τομάτες Βιομηχανικές	40260
Τομάτες Νωπής Χρήσης	12731
Πράσα	68
Κρεμμύδια	1900
Μπάμιες	417
Μελιτζάνες	820
Σύνολο	59670

ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΠΡΟΪΟΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
Μούστος	48647
Επιτραπέζια Σταφύλια	2451
Κορινθιακή	11304
Σουλτανίνα	50
Σύνολο	62452

ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΠΡΟΪΟΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
Λεμόνια	53714
Πορτοκάλια	13175
Μανταρίνια	1136
Αχλάδια	1610
Μήλα	1296
Ροδάκινα	596
Βερίκοκα	390
Κεράσια	1318
Αμύγδαλα	1799
Καρύδια	1838
Βρώσιμες Ελιές	2427
Ελιές Ελαιοποίησης	67407
Ελαιόλαδο	19076
Σύνολο	165782

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΠΡΟΪΟΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
Γάλα	57358
Κρέας	7187
ΤΥΡΙ	
Μαλακό	5378
Σκληρό	211
ΒΟΥΤΥΡΟ	
Νωπό	73
Λειωμένο	1222
Λίπος Χοιρινό	10
Μαλλιά Προβάτων	399
Μέλι	260
Αυγά (χιλ τεμάχια)	21986
Ψάρια Εσωτερικών Υδάτων	66
Σύνολο	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει ως τώρα δεν μπορούμε να βγάλουμε ακριβή συμπεράσματα για την αγροτική οικονομία των χωρών της Μεσογείου. Η ζώνη της Μεσογείου είναι εξαιρετικής στρατηγικής σπουδαιότητας όχι μόνο για λόγους ιστορικούς αλλά και γιατί θεωρείται ένα από τα κυριότερα σημεία του πλανήτη μας. Έτσι για την Ε.Ε η Μεσόγειος ήταν και είναι σημαντικού πολιτικού και οικονομικού ενδιαφέροντος.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια βιομηχανική κοινότητα ενώ οι χώρες της μεσογείου έχουν κυρίως γεωργικές οικονομίες. Η κοινότητα αποτελεί τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο για τις Μεσογειακές χώρες γιατί τόσο οι εξαγωγές της προς τις χώρες αυτές κυμαίνονται μεταξύ του ενός και των δυο τρίτων των εισαγωγών τους, όσο και γιατί ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών των Μεσογειακών χωρών πηγαίνει προς την Κοινότητα. Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προχωρήσει σε μια σειρά από Ειδικές συμφωνίες με τις Μεσογειακές χώρες όπως π.χ για τα εσπεριδοειδή

Η παγκοσμιοποίηση, μια μορφή της οποίας είναι η κατάργηση της στήριξης των αγροτικών προϊόντων, έφερε μεγάλες ανησυχίες τόσο στον αγροτικό κόσμο όσο και στις Κυβερνήσεις των χωρών με μεγάλο αγροτικό τομέα και διαρθρωτικά προβλήματα. Έφερε όμως, και ανησυχία στην Ε.Ε, η οποία στήριζε και στηρίζει τη γεωργία της, γιατί χωρίς στήριξη δεν μπορεί να υπάρξει, και την ανάγκασε να προσαρμοστεί στο νέο καθεστώς.

Στη χώρα μας η οικονομική σημασία του αγροτικού τομέα, παρότι μειούμενη σταδιακά, αφού εξελισσόμαστε σε μια αναπτυγμένη οικονομία, παίζει ακόμα σημαντικό ρόλο επειδή εξασφαλίζει ακόμα απασχόληση περίπου στο 15% του Ελληνικού πληθυσμού και εισόδημα κύριο ή συμπληρωματικό στο 20-25% των κατοίκων της χώρας.

Η συμμετοχή του τομέα στο Εθνικό εισόδημα ανέρχεται σήμερα μόλις στο 8%, λόγω ταχύτερης ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών και της μεταποίησης. Παρότι όμως το γεωργικό προϊόν ως ποσοστό του εθνικού εισοδήματος μειώνεται, σε πραγματικούς όρους αυξάνεται και διανέμεται σε ολοένα και μικρότερο αριθμό παραγωγών, αφού ο αγροτικός πληθυσμός μειώνεται.

Ο αγροτικός τομέας δέχεται τις εκροές 22 βιομηχανικών κλάδων, ενώ με τα προϊόντα και τις πρώτες ύλες που παράγει εξασφαλίζει απασχόληση στη μεταποίηση, στο εμπόριο, στις μεταφορές και στις λοιπές υπηρεσίες στο 40% του εργατικού πληθυσμού.

Η ελληνική γεωργία έχει ανοικτούς ορίζοντες. Υπάρχουν συντελεστές οι οποίοι ευνοούν την ανάπτυξη της Ελληνικής γεωργίας και ο κυριότερος από αυτούς είναι το κλίμα της χώρας μας. Το ανάγλυφο της χώρας μας, η διαφορά γεωγραφικού πλάτους, οι μεγάλες υψομετρικές διαφορές, η γεωγραφική κατανομή της στεριάς και της θάλασσας, η ηλιοφάνεια αποτελούν μεγάλο πλεονέκτημα για την γεωργική ανάπτυξη

Από την άλλη πλευρά παρουσιάζονται και προβλήματα στην ανάπτυξη της Ελληνικής γεωργίας όπως ο μικρός κλήρος, ο πολυτεμαχισμένος κλήρος,

το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των αγροτών τα οποία εμποδίζουν την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, Για να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα και να μπορέσει η Ελληνική γεωργία να αναπτυχθεί και να συναγωνίζεται με ίσους όρους τους αγροτικούς τομείς των άλλων χωρών, θα πρέπει να υπάρξουν κάποιες προϋποθέσεις.

Η απελευθέρωση σχεδόν από κάθε περιορισμό του παγκόσμιου εμπορίου αγροτικών προϊόντων, η διεύρυνση της Ε.Ε με 10 νέες χώρες και με μια αγορά πλέον των 150 εκατ. Κατοίκων , η διατροφική κρίση που προβληματίζει την κοινωνία μας για την ποιότητα των προϊόντων που καταναλώνει, η αναζήτηση περισσότερο λειτουργικών προϊόντων που παίζουν σημαντικό ρόλο στην υγεία και την φυσική λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού φέρνουν σημαντικές αλλαγές στο γεωργικό πρότυπο των χωρών της Ε.Ε και της χώρας μας

Οι αλλαγές αυτές, βεβαίως επιβάλουν γρήγορες κινήσεις προσαρμογής στις Διεθνείς εξελίξεις .Για να μην μείνουμε έξω από αυτές χρειάζεται :

- Να ξεπεραστούν τα προβλήματα που δημιουργεί ο μικρός κλήρος και ο πολυτεμαχισμένος κλήρος και να δημιουργήσουμε βιώσιμες αγροτικές επιχειρήσεις ικανές να σταθούν επάξια στο διεθνή ανταγωνισμό.
- Να αποκτήσουμε γνώσεις και καινούριες δεξιότητες και να εισάγουμε τις νέες τεχνολογίες στην αγροτική παραγωγή, να αλλάξουμε νοοτροπία και συμπεριφορά έναντι των μεθόδων παραγωγής που ακολουθούσαμε στο παρελθόν, έναντι των συλλογικών δράσεων.
- Να μπούμε δυναμικά στη νέα γεωργία , αποκτώντας τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες, ακολουθώντας νέες προοπτικές στην και στη μετασυλλεκτική διαχείριση των προϊόντων που θα σέβονται τον καταναλωτή και θα του εξασφαλίζουν υγιεινά και ασφαλή τρόφιμα.
- Να αυξήσουμε την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας βελτιώνοντας την παραγωγικότητα των εκμεταλλεύσεων μας, να επενδύσουμε σε νέους δυναμικούς τομείς, να δημιουργήσουμε νέα επώνυμα και πιστοποιημένα προϊόντα , να βελτιώσουμε την μεταποιητική διαδικασία μέσα στην εκμετάλλευση, να αναζητήσουμε διεξόδους της παραγωγής μας σε νέες αναπτυσσόμενες αγορές.
- Να προσαρμόσουμε την γεωργία μας στην αγορά, καθιστώντας την ανταγωνιστική και βιώσιμη δεδομένου ότι οι όποιες επιδοτήσεις δίνονται μέχρι σήμερα δεν ξέρουμε αν θα συνεχίσουν να δίνονται στον ίδιο βαθμό στο μέλλον.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια καλούμαστε να τοποθετήσουμε την Ελληνική γεωργία και να χαράξουμε πολιτικές επιβίωσης και ανάπτυξης. Οι προοπτικές υπάρχουν αφού με την διεύρυνση αυξάνεται κατά 150 εκατομμύρια και πλέον η αγορά της Ε.Ε

Σημαντική είναι , από κοινωνικής άποψης, η σημασία του τομέα στην παραμονή του πληθυσμού στην ύπαιθρο, ο ρόλος που παίζει στην κοινωνική συνοχή του αγροτικού χώρου και η συμβολή του στη διατήρηση των πολιτιστικών παραδόσεων του λαού μας και του φυσικού περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **ROSEMARY FENNELL** «+Η Κοινή Αγροτική Πολιτική Συνέχεια και Αλλαγή»
Εκδόσεις Θεμέλιο
- **WERNER ROSENER** «Οι Αγρότες στην Ευρώπη» Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα 1999
- **ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ** «Χώρες και Λαοί» Εκδόσεις Δομική
- **ΖΑΧΑΡΗ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ** «Αγροτική Πολιτική και Κοινωνική Ανάπτυξη»
Αθήνα 1982
- **ΖΑΧΑΡΗ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ** «Γεωργική Οικονομία» Αθήνα 1979
- **ΚΑΖΑ Κ. ΜΙΧΑΛΗ** «Τα Ελληνικά Εσπεριδοειδή και η ΕΟΚ»
- **ΜΟΥΣΗΣ Σ. ΝΙΚΟΣ** «Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο-Οικονομία –Πολιτική»
Εκδόσεις Παπαζήση 1999
- **ΠΑΤΣΗ Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ** «Οργάνωση και Διαχείριση Γεωργικών
Εκμεταλλεύσεων» Αθήνα 1989
- **ΠΡΟΒΑΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ** «Πως να Διαχειριστείτε Επιτυχώς ένα Σχέδιο
Βελτίωσης της Αγροτικής σας Εκμετάλλευσης» Εκδόσεις Παπαζήση
- **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΣ** «Η Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας
και η Ευρωπαϊκή Πρόκληση» Θεσ/νίκη 1988
- **ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ (ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΑΤΡΩΝ)**
κ Α Ακριτίδης.
- **ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ (ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ)** κ. Ν Παπαναγιώτου
- **Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΠΑΤΡΑΣ**
- **INTERNET**
- **ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΑΤΡΩΝ**

